В-3-1200, буровий верстат шведськ. виробництва використовувався у геологіч. розвідці в Кривбасі у кінці 40-50-х. Проект. потужність 1200 м. Його використовували на 20 свердловинах. Серед них № 2000 на родовищі РУ ім. Р.Люксембург у 1952, де досягли під час буріння 1167 м.

"В-4", шахта РУ ім. Дзержинського відкрита у 1968. Розробляла поклади Сакс. рудного пласту. Потужність 200 тис. т руди. Мала сучас. обладнання і надшахтні споруди. Працювало до 150 чол. На кінець 80-х втратила своє практичне значення.

Вавілова, вулиця житломасиву КРЕС Жовт. р-ну. Закладена у 20-х. Розвитку набула у 30, 50-60-х. До 1975 мав назву провулок Коцюбинського. Довж. 1,4 тис. м, ширина 9 м. Має 29 приват. будинків, де проживає 44 чол. Багата на зелені насадження. Названа на честь рос. вченого Вавілова Миколи Івановича (25.11.1887, Москва – 26.1.1943, Саратов). Акад. АН СРСР (1929), України (1929), ВАСГНІЛ (1929). Праці з генетики та екології, присвячені вченню про центри походження культур. рослин, питанням систематики, проблемі імунітету рослин, селекції та ін. Ленін. премія (1926). Обслуговує 13 в/з.

Ваврик Анатолій Євстафійович (31.10. 1953, Кр. Ріг – трав. 2001, там же). Чл. СЖУ (1999). Зак. Дніпропетров. держ. ун-т (1979), Криворізьк. пед. ін-т (1995). Інвалід дитинства. Займався літературною діяльністю. З лист. 1994 редактор газ. "Оптиміст".

Вавриш Андрій Гнатович (1933, Волинська обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. З 1957 працював прохідником ШПУ № 2 тр-ту "Кривбасшахтопроходка". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, знак. "Шахтарська слава" 2, 3 ст.

Ваганов Іван Петрович (1.11.1926, Челябінська обл.). Почес. гірник. Освіта н/середня. Уч. ВВВ. У 1951-1965 прохідник тр-ту "Карабахшахтобуд". У 1965-1983 бригадир прохідників ШПУ № 2 тр-ту "Кривбасшахтопроходка". Новатор виробництва. Виробничі плани перевиконував на 130%. Автор 10 рацпропозицій. Організатор швидкіс. проходок. Наставник. Нагородж. орд. Леніна, Жовтневої Революції, Вітчизняної війни 1 ст., знак. "Шахтарська слава" 1-3 ст.

Вагін Геннадій Іванович (1923, Донецьк). Гірнич. керівник. Зак. Донецьк. індустр. ін-т (1951). У 1951-1957 нач. дільниці, нач. відділу ш. "Мушкатовська", нач. проходки тр-ту "Сталіншахтопроходка". У лип. 1957 – січ. 1962 керуючий тр-м "Кривбасшахтопроходка". Згодом керуючий тр-м "Дніпрошахтобуд" у Павлограді. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Вагнер Єгор Федорович (1937). Новатор виробництва. Освіта н/середня. У 1955-1966 тракторист, водій Глубоківськ. зернорад-пу. З 1966 працював водієм рад-пу "Красіне". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Трудової Слави 3 ст.

Вагнера, вулиця розташована у Дзерж. р-ні. Закладена у середині 30-х. Розвитку набула у 50-х. До 1975 мав назву провулок Шкільний. Довж 240 м. Пл. 1,2 тис. кв. м. Має 1 будинок. Носить ім'я нім. композитора Вагнера Вільгельма Ріхарда (22.5.1813, Лейпциг – 13.2.1883, Венеція). Опери: "Летючий голландець", "Тангейзер", "Трістан та Ізольда". Обслуговує 51 в/з.

Вагонетка, відкритий вагон невеликою ємністю для перевезення вантажів по вузькоколійним залізничним шляхом на пром. підприємствах Кр. Рогу.

Вагонетка інспекторська рудникова для похилого ствола, виготовлена колективом ін-ту ВНДПІрудмаш у 80-х. Призначена для інспекції стану стрічкових конвеєрів, механізації ремонтних робіт. Вантажоспроможність 3 т. Маса 6,5 т. Дослід. зразки виготовлені на дослід. з-ді ВНДПІрудмаш у 1990.

Вагонетки шахтні вантажні, створені спеціалістами ін-ту ВНДПІрудмаш у 80-х. Розподіляються на типи ВГ-2,0; ВГ-2,2; ВГ-4, 5А; ВГ-9, 0А. Призначені для транспортування гірнич. машин по горизонтальних виробках. Вантажоспроможність 15-30 т. Маса 4-4,9 т. Серійно випускаються з 1984 на Дніпропетров., Пермськ. з-дах.

Вагранка, плавильна шахтна піч. Має горно з льотками для випуску металу і шлаку та фурми для подавання повітря. Використовується для виплавки чавуну. Існують на деяких пром. підприємствах Кривбасу.

Ваесит, мінерал класу сульфідів. Колір темно-сірий. Рідкісний. Мало вивчений. Помічен. у вигляді поодиноких зерен до 1 мм серед руд. акцесорних мінералів піроксеніту та тальк-серпентиніту. Вивчав Ю.Г. Гершойг у 1971.

Важка, гиря для вагів у давнину на Криворіжжі.

"VAI SOLIS", рок-група створена у 2001 у скл. ПК "Першотравневий" за ініціативою П.П.Філіпчука. До скл. входять 12 чол. У репертуарі сучас. ритми. Учасник фестивалів, конкурсів, концертів.

Вайда (Isatis), рід дворічних трав'янистих рослин родини хрестоцвітих. **В. фарбувальна** має товсте прямостояче стебло 60-100 см вис., розгалужене на верхівці. Листки голі, з сивою поволокою, стеблообгортні. Квітки жовті. Стручечки крилаті, повислі. Цвіте V-VII. Зрідка на степових схилах по балках, як бур'ян на полях і вздовж доріг. З листя можна добувати синю та зелену фарбу для фарбування вовни.

Вакація, назва канікул у навчальних закладах, що випадали на Різдво Христове у давнину на Криворіжжі.

Вакса, крем для взуття чорного кольору – під такою назвою побутував на Криворіжжі до 70-х.

Вакула, брехун, хитрун за часів козаччини на Криворіжжі.

Вакуленко Віктор Никифорович (1928). Буд. керівник. Освіта середня. У 1956-1957апаратник тр-ту "Дніпростальконструкція". У 1957-1964 слюсар тр-ту "Криворіжаглобуд". З 1964 слюсар, механік, голова профспілки тр-ту "Криворіжсільбуд". Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Вакуленчука, вулиця розташована у півд. частині Довг. р-ну. Закладена у 20-х. Розвитку набула у 30, 50-60-х. До 1975 мав назву провулок Ветеринарний. Довж. 1,7 тис. м, ширина 7 м. Має 90 приват. будинків, де проживає 210 чол. Вкрита щебенем, багата на зелені насадження. Названа на честь уч. рев. руху на ЧФ Вакуленчука Григорія Микитовича (1877, Житомир. обл. – 27.6.1905). Один з організаторів повстання на броненосці "Потьомкін". Загинув на початку повстання. Обслуговує 23 в/з.

Вакулін Андрій Максимович (1898, Ростов. обл. – 5.2.1980, Кр. Ріг). Керівник правоохоронців. Зак. Моск. військ. курси (1921). Уч. гром. війни у скл. 1-ї Кін. армії. На початку 20-х вів боротьбу з бандитизмом на Криворіжжі. У 1932-1939 служив у прикордон. військах. У 1935-1941 нач. Дзерж. райвідділу міліції. Уч. ВВВ з лип. 1941. Уч. визволення Кр. Рогу на чолі окрем. загону міліції. У 1943-1947 нач. міськ. міліції. Відновив діяльність органів правопорядку у Кр. Розі. Нагородж. орд. Червоного Прапора, Червоної Зірки.

Вал, грубі відходи від пряжі. Використовувалися для виготовлення грубої тканини.

Вал, земляний або кам'яний насип, який створювався у вигляді перешкоди для атакуючих, одночасно бойова позиція. Датується від початку н.е. до Запорозької Січі. На Криворіжжі залишки знаходилися в р-ні кол. сел. ім. Валявка у Ц.-Міськ. р-ні. Зруйновані кар'єром НКГЗК.

Валдайська, вулиця житломасиву Бажанове Жовт. р-ну. Закладена у 20-х. До 1975 мав назву провулок Котовського. Довж. 300 м, ширина 7 м. Має 8 приват. будинків. Багата на зелені насадження. Названа на честь місцевості Валдай на півн. Росії. Обслуговує 31 в/з.

Валеріана (Valeriana), рід багаторічних трав'янистих рослин родини валеріанових. **В. бульбиста** з грушовиднопотовщеними коренями та рожевими квітками зрідка зустрічається на кам'янистих схилах балок. **В. пагононосна** з довгими підземними пагонами – досить часто на луках, по днищах балок. **В. лікарська** має коротке вертикальне кореневище, від якого відходить багато додаткових коренів. На Криворіжжі культивується. Два останніх види – лікарські рослини. Їх лікарські форми використовують

як засоби, що заспокійливо діють на нервову систему і покращують діяльність серцево-судинної системи.

Валеріїт (за прізвищем Валлеріус), сульфід міді і заліза. Колір бронз.-жовтий, блиск металевий. Непрозорий. Виявлен. у зоні мідно-нікелевої мінералізації Захід. родовища Кривбасу. Описан. Ф.І. Соловйовою (1963).

Валі Котика, вулиця житломасиву ім. Леніна Терн. р-ну. Закладена на поч. XX ст. родинами гірників Колачевського рудника як робітниче селище. Сформувалася і набула розвитку у 30, 50-60-х. До 1975 мала назву вулиця 2-а Криворізька. Довж. 1,8 тис. м, ширина 12 м. Має 13 приват. будинків, де проживає 486 чол. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь Героя Рад. Союзу Котика Валентина Олександровича (11.2.1930, Хмельницька обл. – 17.2.1944). Піонер-герой. Проживав у Шепетівці. Уч. партизан. руху у скл. з'єднання А.Одухи. Загинув у бою. Обслуговує 82 в/з.

Валівська дільнична лікарня, відкрита у червні 1995. Складається з терапевтич. відділення, поліклініки, рентген-кабінету, швидкої допомоги. Має 25 ліжок, аптеку, їдальню. Працює 4 лікарі, 10 фельдшерів і медсестер. Обслуговує села Валівськ., Гейківськ., Кіровськ., Христофорівськ., Грузнянськ. сільрад із населенням 10 тис. чол.

Валівська сільрада, створена у 1920 як Софіє-Гейківка (до 1953). З 1953 Софіївська, з 1963 Валівська. Центр – с. Валове, знаходиться за 38 км від Кр. Рогу. До скл. входять села Валове, Іванівка. Розташована вздовж правого берега р. Боковенька. Пл. 9 тис. га, населення близько 1,7 тис.

Валівський будинок культури, відкрит. у жовт. 1972. Пл. 400 кв. м. Має зал на 320 чол., 6 приміщень для занять худ. самодіяльністю і спортом. Діють 7 творч. колективів, які відвідують 85 чол. Середньорічне відвідування до 12,5 тис. чол. Обслуговує населення у 25,4 тис. чол. Культурний центр сіл Валівськ. сільради, місце проведення урочистостей, фестивалів, конкурсів, оглядів. Працює 3 чол. Оточен. сквером з місцями для відпочинку.

Валівський водоспад, утворен. у кінці XIX ст. в результаті перекриття русла р. Бокова землевласником Юрицею для створення штучного водоймища у дендропарку. Висота до 3 м. Потоки води проходять через виходи граніту. По берегах залишилися окремі фрагменти дамби. Місце відпочинку місцевих жителів і дітей оздоровчих таборів.

Валівський дендропарк, закладен. землевласником Юрицею у 1871 на пл. 65 га. Розташовувався на правому березі р. Боковенька і являв частину маєтку. Складався з декоративних лісонасаджень, ставка з млином, містком, госп. споруд, місць для відпочинку. До середини 30-х перебував у спустошеному стані. У 30-х з'явилися піонерські табори. Згодом базувалися піонерські табори “Дружба” РУ ім. Кірова, “Тимурівець” з-ду гірнич. машинобудування, “Орлятко” ЦГЗК. Фрагменти парку збереглися до теперішніх часів.

Валівські виходи гранітних порід докембрія, є пам'ятником природи обл. значення. Розташовані поблизу с. Валове по берегах р. Бокова протяжністю 100-200 м. Корневі породи представлені мігматитами з жилами рожевих аплітопегматитових гранітів. Мігматити сірого кольору, середньозернистого складу.

Валіков Георгій Родіонович (1.6.1911, Тульська обл. – 80-ті, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т (1937). З 1937 працював на шахтах Кривбасу. Уч. ВВВ з червня 1941. У 1945-1957 нач. дільниці, у 1957-1967 зав. шахтою ім. Орджонікідзе РУ ім. Леніна. Керував відбудовою шахти. Умілий організатор видобутку руди. Нагороджений орд. Леніна, Вітчизняної війни 1 ст.

Валка, черга возів, запряжених волами. Побутувала в осередку чумаків, що возили сіль з Криму через Криворіжжя.

Валки прокатні, робочий орган прокатних станів КМК, які здійснюють деформацію нагрітого металу для надання йому потрібних форм і розмірів. Розподіляються на сортові і листові.

Валове, села кургани розташовані: **1.** За 2 км на півн. захід від села і за 2,3 км на схід від с. Іванівка на вододілі річок Бокова і Боковенька. Складається з 2-х розораних насипів

висотою 0,5 і 0,4 м. **2.** На вододілі між 2-ма безіменними балками правого берега р. Бокова і за 1 км на півн. захід від захід. околиці села. Висота 0,9 м, діаметр 30 м, розорюється. **3.** На вододілі річок Бокова і Боковенька за 0,8 км на півд. захід від села. Складається з 2-х насипів. Висота 1-го 3,5 м, діаметр 50 м. Висота 2-го 0,9 м, діаметр 28 м. **4.** За 1 км на південь від села і за 1,3 км на схід від с. Христофорівка на схилі правого берега р. Бокова. Складається з 2-х насипів. Домінуючий висотою 1,8 м, 2-й висотою 0,4 м. На поверхні значна кількість кам'яних уламків. **5.** За 1 км на півд. від села і за 0,6 км на захід від правого берега р. Бокова складається з 2-х насипів. Висота 1,5 і 0,7 м, діаметр 42 і 30 м. **6.** За 2,2 км на півд. від села і за 2,3 км на півн. від с. Кудашівка. Висота 1 м, діаметр 40 м. Насип засаджено деревами. **7.** За 0,2 км на півн. від розгалуження доріг Кр. Ріг – Валове, Валове – турбаза "Аист". Висота 0,4 м, розораний. **8.** Поселення епохи пізньої бронзи на лівому березі р. Бокова за 0,2 км на схід від села і за 0,45 км на півд. від мосту. Пл. 180 м х 60 м, зібрані 4 фрагменти ручок амфор, кераміки. Розкопки не проводилися. Знахідки в міськ. музеї. Оглянуті й описані археологом О.О. Мельником у 1983.

Валове, села меморіал на братській могилі визволителів відкрит. у центрі села у трав. 1967. Являє скульптурну групу воїн з дівчиною висотою 6,7 м. Виготовлен. із залізобетону, на постаменті викарбовано імена тих, хто поліг у жовт. 1943 – берез. 1944. Місце урочистостей на честь визволення села та Дня Перемоги. Доглядають школярі місцевої школи.

Валове, село, центр одноймен. сільради Криворізьк. р-ну знаходиться за 38 км на півн. захід від центру Кр. Рогу і за 12 км від ст. Гейківка на березі р. Боковенька. Засноване у кінці XVIII ст. шляхом передачі земель рос. генералу Гейківу з Петербурга за участь у рос.-турецьк. війнах часів Катерини II. Маєток споруджен. у долині, поруч сад, псарня. Перша назва Софіє-Гейківка на честь дружини генерала. Кріпаки жили у хатах з очерету і глини нижче панськ. обійстя. З часів першого господаря існувала церква у формі хреста. Після смерті генерала дружина продала землю чабану Юриці за 1 крб. за 2 десятини. Новий власник побудував економію. Населення складали українці, росіяни, болгари, німці, євреї. Найбільш поширеними прізвищами були Захарченки, Кузнецови, Шевці, Пухальські. Жителів села прозивали "Кухликами". За легендою, хтось із сельчан вкрав у церкві вино і пив кухликами. На Софію вирував ярмарок. У 1905 відбувалися селянські заворушення. Рад. влада встановлена з лют. 1918. За часів гром. війни діяв партизан. загін Ганзіна. З кінця 20-х існував кол-п "Країна Рад". 98 чол. воювали у ВВВ, 37 загинули в боях. Постраждало від час боїв осені-зими 1943-1944. У 1953 перейменоване у с. Софієве, у 1963 - у с. Валове. На честь міліціонера, який убитий злочинцем. Уродженець - військ. діяч Ф.К. Вдовиченко. У 1977 проживало 1286 чол. у 524 дворах, у 1997 – 1380 чол. у 572 дворах, у 2000 – 1374 у 535 дворах. Газифіковане, шляхи з твердим покриттям. Діють Христофорівськ. птахоплемз-д, школа, дитсадок, будинок культури, бібліотека, будинок побуту, 4 магазини.

Валового, села курган-могильник досліджувався у 1978-1979. Мав висоту 3,2 м. Виявлено 10 поховань епохи міді-бронзи. В одному з них, що датується III тис. до н.е., знайдено амфіболітовий молот, кремнієвий ніж, мідна пластина.

Валоха, назва шкіри з палого вола у давні часи на Криворіжжі.

Валуєв Микола Олексійович (17.2.1924, Кіровоград. обл. – 2.4.2001, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Зак. Моск. політехніч. ін-т (1961). Уч. ВВВ з серп. 1941 у скл. 50 СП 37 СД. У 1950-1989 вальцювальник, ст. майстер, слюсар блюмінга-1 ком-ту "Криворіжсталь". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Держ. прем. СРСР (1970) за визначні досягнення у виробництві. Наставник і раціоналізатор. Нагороджен. орд. Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки.

Валуєва земельні володіння існували з 80-х XIX ст. на території сучас. сіл Кіровка, Зелений Луг, Зелений Гай. Наймити вирощували зернові. Продукція реалізовувалася у пром. р-нах Криворіжжя. Економія припинила існування під час гром. війни.

Валявка, вулиця житломасиву Гданцівка Ц.-Міськ. р-ну. Заснована на початку XX ст. сім'ями робітників Гданцівськ. чавуноливарного з-ду, болгарами-городниками. Розвитку набула у 50-70-х. До 1975 мала назву вулиця Верхня Антонівка. Довж. 600 м, ширина 5,2 м. Пл. 3,1 тис. кв. м. Заасфальтована у 1976. Має 45 приват. будинків. Названа на честь керівника рев. руху на Криворіжжі В.А. Валявка. Обслуговує 1 в/з.

Валявка В.А. ім. сквер знаходиться в р-ні вул. Жовтневої Ц.-Міськ. р-ну. Закладен. у лист. 1967. Пл. 0,2 га. Обладнан. пішохідними доріжками, клумбами. У центрі бюст В.А. Валявка.

Валявка, ім. шахти РУ ім. Ілліча сквер. Закладен. навесні 1951. Пл. 0,7 га. Висаджено понад 800 дерев. Існували клумби. Занепав після закриття рудника.

Валявка, ім. шахти садівницьке товариство засноване у 60-х у Ц.-Міськ. р-ні. Пл. 16 га. Має 260 ділянок.

"Валявка-Північна", шахти родовище розташовувалося у межах РУ ім. Ілліча у півд.-захід. частині Кр. Рогу. Мало географіч. координати 47°53' - 47°54' півн. широти, 33°20' схід. довготи. Ст. Кр. Ріг-Західний за 1,5-2 км. Являло нижню частину Криворізько-Кременчуцьк. підзони. Геологіч. розвідка почалася у 80-х XIX ст. Запаси на середину 70-х XX ст. складали на глибину 500 м до 20 млн. т. Приурочене до півн. частини позитивних магніт. аномалій. Пл. 3,5 км х 0,8 км. Форма руд. тіл - плато-, лінзо-, штоко-, гніздоподібні. Поклади приурочені до контакту порід верхньої теригенної та залізисто-кремнистої формацій. Вік 2000-2100 млн. років. Склад – залізисті роговики, сланці, кварцити, багаті породи. Руди – магнетитові, мартито-магнетитові, мартитові. Утримання заліза 57-63%. Вивчали геологи В.М. Заруба, Р.Д. Оводенко, М.Г. Лаврик, Л.Є. Подкопаєва, М.І. Веригін, Л.Г. Загоруйко, Т.М. Сумцова та ін.

"Валявка-Скіпова", шахта РУ ім. Ілліча стала до ладу у 1952. Проект. потужність 400 тис. т. Єдина шахта РУ ім. Ілліча, де руда видавалася на-гора скіпами у 3 куб. м. Горизонт видобутку 93 м, поглиблення проводилося до 123 м. Утримання заліза до 57%. Потужність видобутку досягла 650 тис. т. Мала надшахтні споруди. Закрита у 1954 шляхом приєднання до ш. "Валявка-Північна".

Валявкінське родовище залізистих кварцитів, розташоване за 6-7 км на півд. захід від центру Кр. Рогу. Географіч. координати 47°51' - 47°52' півн. широти, 33°19' - 33°21' схід. довготи. Являє півд. частину Криворізько-Кременчуцьк. руд. підзони. Ст. Кр. Ріг-Західний за 2 км від родовища. Відкрите у 30-х. Геологіч. розвідка тривала у 1960-1966. Експлуатується кар'єром НКГЗК. У 70-х балансові запаси складали до глибини 800 м до 7 млрд. т руди. Приурочене до інтенсивної магніт. аномалії. Західно-Інгулецька синкліналь виступає у ролі рудоконтролюючої структури. Рудні тіла – пластоподібні. Пл. 2,8 км х 0,9 км. Належить до залізисто-кремнистої формації Сакс. світи. Вік 2100 млн. років. Склад – залізисті роговики, сланці. Тип руд – магнетитові, силікато-карбонато-магнетитові, гематито-магнетитові, магнетито-силікатні роговики. Утримання заліза 32%. Вивчали геологи І.М. Устенко, Л.А. Линецька, Б.І. Пирогов, Т.М. Сумцова, Л.Є. Подкопаєва, М.Г. Загоруйко, М.І. Веригін.

Валявкінське родовище неокислених магнетитових кварцитів, розвідане у 1960 експедицією "Кривбасгеологія". Розташоване у межах Криворізьк. синкліналі на півд. околиці Кр. Рогу на півн. продовженні Скелеватськ. магнетитового родовища, охоплює західне крило Захід.-Інгулецьк. синкліналі і схід. крило Тарапако-Лихманівськ. антикліналі. З 1973 видобуток веде кар'єр № 3 НКГЗК. Утримання заліза 37,3 %. Потужність залізистого горизонту 500-600 м.

Валявко Василь Антонович (1885, Одес. обл. – 1930). Уч. рев. руху. До 1898 пастух, наймит. У 1898 приїхав на рудник Жовта Ріка. Працював коногоном , був учнем слюсаря. З 1904 на руднику "Дубова Балка". Очолив соціал-демократ. підпільну організацію. Один з організаторів політич. страйків у Кр. Розі у жовт., груд. 1905. У трав. 1906 – кінці 1909 перебував на засланні у Холмогорах Архангельськ. губ. Працював на Колачевськ. руднику, де продовжував рев. діяльність. У 1914 заст. голови лікарняної каси Брянського

металург. з-ду в Катеринославі. Від переслідувань поліції поїхав у Маріуполь. Згодом повернувся. У квіт. 1916 засланий в Іркутськ. губ. У берез. 1917 чл. Катеринослав. ком-ту РСДРП (б), чл. Ради, гласний міськдуми. У квіт. 1917 перебував в Кр. Розі. Актив. уч. збройного повстання 9.1.1918. Голова ревкому і військ. комісар Кр. Рогу. У скл. 1-го Криворізьк. рев. полку воював проти австро-нім. військ. Обороняв Царицин. У 1919 чекіст у Катеринославі, Костромі. У 1920 голова Олександрійськ., Чигинськ. повіткомів. Голова Кременчуцьк. губраднаргоспу. У 1926 співробітник торгпредства СРСР у Німеччині. У 1927-1928 голова Маріупольськ. окрвиконкому. Чл. ЦК КП(б)У. Ім'ям названі робіт. селище, шахти, вулиця у Кр. Розі, встановлен. пам'ятник.

Валявку В.А. пам'ятник відкрит. у лист. 1967 у сквері ім. Валявка по вул. Каунаській Ц.-Міськ. р-ну. Скульптор О.В. Васякін. Являє чавунний бюст на граніт. постаменті.

Валявський Василь Федорович (? – квіт. 1944, Молдова). Уч. підпілля. У 1942-1943 у скл. підпільн. групи В.І. Просяника. Саботував пуск шахт ШУ ім. Кагановича. У жовт. 1943 ком-р 2-го взводу партизанськ. загону. Брав участь у визволенні сел. Шевченка, Рибасове. На фронті з лют. 1944. Загинув у бою. Похован. у м. Огєєв.

Вальгус (Valgus Scriba), жук довж. 6,7-10,8 мм. Чорний колір у білих та чорних лусочках. Передня спинка з 2 високими кілями. Сідає на квіти, листя, у трухлявій деревині.

Вальок, сирцева цегла достатньо великих розмірів. Використовувалася на спорудженні скіфських курганів. Присутня на Криворіжжі в курганах Царева Могила, Гостра Могила.

Вальцетокарний цех, створен. у жовт. 1993 у скл. ком-ту "Криворіжсталь". Оснащен. верстатами для калібрування прокатних валків, ремонту підшипників.

Вальці (від нім.), робочий інструмент прокат., ковальськ., дробильних машин. 2 валки обертаються у протилежному напрямку, що забезпечує захват та обробку матеріалів, що проходять поміж ними. Виготовлені у прокат. цехах ком-ту "Криворіжсталь".

Вальцювальник, одна з провідних професій у прокат. цехах ком-ту "Криворіжсталь". Обслуговує прокатні кліті певної групи станів.

Вальцювання (тех.), система обробки металу тиском у вальцях для одержання кінцевого виробу. Впроваджене на ком-ті "Криворіжсталь".

"Вам отвечает юрист", газета заснована у груд. 2001 К. В. Гришею. Має статус всеукр. щомісячного видання для правового захисту городян. Друкує правові матеріали. Тираж 6 тис. екз.

Вампір, персонаж криворізьк. народ. легенд. Мертвяк, який виходить з могили і п'є кров живих людей. У перенос. значенні – жорстока людина, кровопивця.

Ванди Василевської, вулиця Сакс. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Розвитку набула у 50-60-х. Довж. 164 м, ширина 3 м. Має 19 приват. будинків, де проживає 27 чол. Вкрита відсівом. Багата на зелені насадження. Названа на честь польськ. письменниці Василевської Ванди Львівни (21.1.1905, Краків – 29.7.1964, Київ). Одна з організаторів Війська Польського. Автор романів "Вітчизна", "Земля в ярмі", "Пісня над водами", повість "Райдуга". Держ. прем. СРСР (1943, 1946, 1952). Обслуговує 49 в/з.

Вандишев Олександр Олександрович (19.10.1948, Пермська обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. У 1966-1972 слюсар мартен. цеху з-ду "Криворіжсталь". У 1972-1975 працював у Казахстані. З 1975 електрослюсар мартен. цеху ком-ту "Криворіжсталь". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагороджен. орд. Трудової Слави 3 ст.

Ваніна, вулиця житломасиву Весела Дача Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у 50-х. Розвитку набула у 50-70-х. До 1975 мала назву вулиця 2-га Академічна. Довж. 163 м, ширина 4 м. Пл. 652 кв. м. Вкрита відсівом. Має 12 приват. будинків. Обслуговує 25 в/з.

Ванна піч, плавильна піч, робоче середовище якої витягнуте у горизонтальному напрямку і має вид ванни (напр., мартенівська піч у мартен. цеху ком-ту "Криворіжсталь").

Вантажна, вулиця Довг. р-ну сформована у промвузлі "Східний", де розташовані пром. підприємства.

Вантажна транспортна система, розроблена науковцями КГРІ на початку 80-х. Призначена для транспортування насипних вантажів за умов відкрит. та підземної розробки корис. копалин. Використовується у гірнич. промисловості.

Ванька-встанька, назва дитячої іграшки на Криворіжжі. Вид іграшки, у якої центр ваги знаходиться дуже низько і як би її не клали чи нахиляли, вона обов'язково ставала на повний зріст.

Вапняк, вид будівельного матеріалу у вигляді великих цеглин. Нарізався з природних покладів. Використовувався на Криворіжжі для будівництва.

Варварівське урочище, Софіївськ. лісництва Криворізьк. лісгоспу закладене у 1930. Пл. 18 га.

Варвуля, народна назва анісових або бергамотних яблук, завезених на Криворіжжя з Криму.

Варгатюк Петро Логвинович (24.10.1919, Черкас. обл. – 2000, Київ). Засл. працівник вищої школи України. Проф. (1972), Д.І.Н. (1970). Зак. Середньоазіатськ. ун-т (1942). У 1935-1936 працював хронометражистом ШУ ім. Дзержинського. Уч. ВВВ з 1942 на північ.-захід. напрямку. Нач. хім. служби полку. У 1946-1975 асистент, ст. викладач, доцент, зав. кафедрою історії, заст. ректора Криворізьк. пед. ін-ту. З 1975 ст. наук. співробітник в Ін-ті історії партії (Київ). Автор понад 100 наук. праць з історич. тематики. Практично започаткував видання краєзнавчої літ-ри у Кр. Розі. Автор монографій, довідників про Кр. Ріг. Керував написанням криворізьк. розділу у фундамент. праці "Історія міст і сіл України. Дніпропетровська область". Ініціатор видання книги "Кривому Рогу-200" (1974). Активний автор "Українського історичного журналу". Статті в "Українській Радянській Енциклопедії", "Радянській енциклопедії історії України". Чл. редколегії, заст. редактора енциклопедичного довідника "Великий Жовтень і громадянська війна на Україні" (К., 1987). Нагороджений орд. Жовтневої Революції, Вітчизняної війни 1 ст., "Знак Пошани".

Варейкіс Йосип Михайлович (18.10.1894, Литва – 29.7.1938). Парт. керівник. З серп. 1917 чл. Катеринослав. комітету РСДРП (б). У січ.-берез. 1918 секретар виконкому Донецьк. і Криворізьк. басейнів, нарком соцзабезу Донецько-Криворізьк. рад. республіки. У червні 1918 – серп. 1920 голова Симбірськ. губкому РКП(б). Організатор оборони Симбірська від білочехів. У 1923-1924 секретар Київ. губкому ВКП(б). З 1930 чл. ЦК ВКП(б), ВЦВК, ЦВК СРСР. Репресований. Ім'я носить вул. у Кр. Розі.

Варейкіса, вулиця розташована у центр. частині Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у 20-х. Розвитку набула у 30-60-х. Попередня назва 1-й провулок К. Маркса. Довж. 163 м, ширина 5,5 м. Пл. 896,5 кв. м. Твердим покриттям вкрита у 1965. Має 5 будинків. Названа на честь уч. рев. руху Й.М. Варейкіса. Обслуговує 99 в/з.

Варенець, вид спиртного напою домашнього приготування за часів козаччини на Криворіжжі.

Варенуха, алкогольний напій, відомий на Криворіжжі за часів козаччини. На сьогодні його рецепти втрачені, але вважається, що його назва походить від того, що напій варили.

Варенцов Сергій Сергійович (15.9.1901, Моск. обл. - ?). Голов. маршал артилерії. Герой Рад. Союзу. Зак. Моск. вищу арт. школу (1930). В арм. з 1919. Уч. гром. війни. У середині 30-х ком-р артполку 41 СД. Жив у Кр. Розі. З 1942 командуючий артилерією Воронезьк., 1-го Укр. фр. Після ВВВ командувач артилерією округу. З 1951 нач. Голов. арт. управління. У 1955-1962 командувач артилерії Збройних сил СРСР. У справі Пеньковського розжалуваний у ген.-майори і відправлений у відставку. Нагороджений орд. Леніна, Червоного Прапора, Суворова 1 ст., Кутузова 1 ст.

Варжало Тадеуш Мечиславович (10.6.1922, Житомир. обл.). Засл. артист Росії. Зак. Донецьк. кіношколу. Працював у театрі ляльок м. Омська. У 1977-1979 актор, зав. трупою Криворізьк. театру ляльок. Поставив до 20 спектаклів. Майстер постановки казок.

Вариатоз, варооз, інвазійна хвороба бджіл, що спричинюється кліщами вароа, які живляться гемолімфою бджіл, личинок, лялечок, внаслідок чого ті гинуть. Поширюють кліщів уражені ними бджоли.

Варич Михайло Сидорович (19.9.1910). Гірнич. керівник. Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т (1938). У 1931-1935 будував підстанцію в Кривбасі. У 1938-1941 інж. НДГРІ, інж. тр-ту "Дзержинськруда", голов. енергетик ШУ ім. Ілліча. У 1941-1944 голов. інж. Ачисайськ. поліметаліч. ком-ту. У 1944-1959 голов. енергетик тр-ту "Руда", голов. механік тр-ту "Ленінруда", голов. механік "Укрголовруди". Керував впровадженням автоматизованого управління шахт, будівництвом шахт, їх постачанням. З 1959 на керівних посадах в Держкомітеті СРСР з автоматизації, Держпромі СРСР, голов. інж. Голов. управління гірнич. машинобудування.

Варіометричні вимірювання, у Кривбасі започатковані на початку 50-х. За допомогою варіометрів проводилися вимірювання сили тяжіння поблизу поверхні Землі у горизонтальному напрямку. Вперше проведені М.І. Баклановим і В.В. Баклановою. Виконувалися за профілем через 200-400 м. На Жовторіченськ. смузі В.в. проводила З.А. Крутиховська, на Захід.-Ганнівськ. – І.С. Денисов, Схід.-Ганнівськ. – К.В. Климова.

Варлена, провулок житломасиву ім. Шевченка Жовт. р-ну. Закладен. у 30-х. До 1975 мав назву провулок Паризької комуни. Довж. 120 м, ширина 7 м. Має 6 приват. будинків. Багатий на зелені насадження. Назван. на честь франц. революціонера Варлена Луї Ежена (5.10.1839, Кле-Суї – 28.5.1871, Париж). Уч. Паризьк. комуни (1871). Чл. ЦК Нац. гвардії, уч. повстання 18 берез. 1871. Розстріляний версальцями. Обслуговує 63 в/з.

Вартанян Арам Мурадович (1909, Вірменія – 1.11.1943, Кр. Ріг). Підполковник (1941). Зак. Краснодар. кавшколу (1933), курси при Генштабі (1943). Наймитував. Працював мотористом на о. Севан. Ком. ескадрону (1936-1938), пом. нач. штабу 39 КП. Уч. походу у Захід. Білорусію. Під час ВВВ комдив на Північ.-Захід. фр. З верес.1943 заст. ком-ра 10 гв. ПДД. Форсував Дніпро, керував визволенням 71 населеного пункту. Загинув під ворож. танком у с. Вільна Долина. Десантники зупинили прорив ворога. Похован. у р-ні Першотравневого РУ. Ім'я носить вул. у Кр. Розі. Нагородж. орд. Червоного Прапора, Вітчизняної війни 1 ст.

Вартаняна, вулиця житломасиву ПівнГЗК Терн. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Розвитку набула у 50-60-х. Довж. 730 м, ширина 9 м. Має 12 держ. будинків, де проживає 34 чол., 14 приват. будинків, де проживає 50 чол. Розташован. з-д "Промавтоматика". Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь визволителя Кр. Рогу А.М. Вартаняна. Обслуговує 77 в/з.

Вартаняна А.М. меморіальна дошка встановлена у 1965 на будинку № 51 однойменної вулиці. Напис на білому мармурі вказує, чиїм ім'ям названа вулиця.

Вартова служба, система прикордонної охорони у XV – XVIII ст. Подібну службу несли козаки Криворіжжя на кордонах володіння кримськ. татар.

"Вартовий соціалістичного врожаю", багатотиражна газета Криворізьк. ком-ту Тсоавіахіму виходила у 1933.

Варфоломєєв Микола Іванович (13.11.1938, Хмельницька обл.). Засл. наставник молоді України (1980). Зак. Криворізьк. гірнич. тех-м (1976). З 1962 бурильник ш. "Центральна", "Ювілейна" РУ "Суха Балка". Ініціатор труд. починів, видат. майстер буріння. Нагородж. орд. Жовтневої Революції, Трудового Червоного Прапора, Трудової Слави 3 ст.

Варшавський, провулок житломасиву Суха Балка Жовт. р-ну. Закладен. у 30-х. Розвитку набув у 50-60-х. До 1975 мав назву провулок Комсомольський. Довж. 500 м, ширина 7 м. Має 12 приват. будинків. Багатий на зелені насадження. Назван. на честь столиці Польщі – м. Варшави. Обслуговує 61 в/з.

Варшавський Михайло Якович (6.5.1921, Вінницька обл.). Почес. енергетик. Зак. Одес. політех. ін-т (1949). Уч. ВВВ з лип. 1941 у скл. 838 СП 237 СД. У 1949-1984 нач. котельного і турбін. цехів КРЕС / ТЕЦ ім. Ілліча, нач. тех. відділу. Брав участь у відбудові КРЕС, керував реконструкцією. Виховав кілька поколінь енергетиків. Переводив агрегати на тепловий режим. Майстер-наставник. Один із засновників музею КРЕС/ТЕЦ. З 1987 очолював раду ветеранів підприємства. Нагородж. орд. Б.Хмельницького 3 ст. (Україна), Вітчизняної війни 1 ст., Почес. Грамотою Президії Верх. Ради України.

Варшавський Юрій Борисович (19.6.1938, Кіровоград). Пром. керівник. Зак. Дніпропетров. металург. ін-т (1970). У 1964-1998 ст. диспетчер, нач. сталеливарного цеху № 2, нач. ливарного виробництва КЦРЗ. Один з провідних спеціалістів. Брав участь у виведенні з-ду на проект. потужність.

Васешенко Михайло Іванович (5.12.1926, Алтай). Військ. діяч. Освіта вища. Уч. ВВВ з верес. 1944 у скл. 41 гв. ТБ 7 мехкорпусу. Служив в армії, полковник. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1 ст., "Знак Пошани".

Васик Валентин Васильович (1.7.1938 – 1984, Дніпропетровськ). Мед. керівник. Зак. Дніпропетров. мед. ін-т (1962). У 1962-1981 працював в аптеках Кр. Рогу і Дніпропетровська. У 1981-1984 нач. Криворізьк. аптекоуправління.

Василевський Олександр Михайлович (30.9.1895, Іванов. обл. - 5.12.1977, Москва). Двічі Герой Рад. Союзу (29.7.1944, 8.9.1945). Маршал Рад. Союзу (1943). Зак. Акад. Генштабу (1937). Уч. 1-ї світ. війни, штабс-капітан. В армії з 1919. Уч. гром. війни. З червня 1942 нач. Генштабу, заст. наркому оборони. Брав участь у розробці Нікопольсько-Криворізьк. наступ. операції. Коригував дії військ 3-го Укр. фр. Мав штаби у Софіївці і Гданцівці. Наполіг на введення у бій 31 гв. СК і 4 гв. МК. Коригував діями 3-го і 4-го Укр. фр. по визволенню півдня України. Головнокомандувач рад. військ на Далек. Сході. У 1949-1953 військовий міністр СРСР. З 1959 у групі генінспекторів МО СРСР. Бюст у Кінешмі. Автор спогадів "Справа всього життя" (1983). Ім'я носить бульвар у Кр. Розі. Нагородж. орд. Леніна (8), "Перемога" (2), Червоного Прапора (2), Суворова 1 ст., Червоної Зірки, "За службу Батьківщині" 3 ст.

Василевського Броніслава чавунний і мідний завод з 80-х XIX ст. знаходився на березі р. Інгулець у сучас. Ц.-Міськ. р-ні. Випускав напівкустарну продукцію, речі домашнього вжитку. Мав малу потужність. Не витримав конкуренції з боку Гданцівськ. чавуноливарного з-ду.

Василевського О.М. меморіальна дошка встановлена у 1985 на будинку № 28 бульвару Маршала Василевського. Напис на сірому граніті свідчить, що бульвар носить ім'я полководця В.О. Василевського.

Василега Іван Григорович (22.1.1919, Запорізька обл.). Почес. громадянин с. Чкаловка (1990). Зак. Запорізьк. педін-т (1961). У 1938-1940 лаборант Запорізьк. ін-ту с/госп. машинобудування. Уч. ВВВ з січ. 1942 у скл. 10 гв. ПДД. Відзначився в боях на Криворіжжі, виявив мужність і героїзм на Інгулецьк. плацдармі. Працював у Запорізьк. ін-ті с/госп. машинобудування. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки.

Василенка, вулиця житломасиву Карнаватка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у 30-х. Розвитку набула у 40-50-х. До 1975 мав назву 2-й провулок Ольминського. Довж. 321 м, ширина 4,1 м. Пл. 1,3 тис. кв. м. Має 7 будинків. Названа на честь композитора і диригента Василенка Сергія Никифоровича (30.3.1872, Москва – 11.3.1956, там же). Автор 6 опер, 8 балетів, 5 симфоній ("Україна", 1945). Народ. артист Росії. Держ. прем. СРСР (1947). Обслуговує 72 в/з.

Василець Володимир Петрович (4.10.1946, Дніпропетров. обл.). Засл. металург України (1994). Освіта н/середня. З 1964 сортувальник металу СПЦ, слюсар, пресувальник вогнетривкого цеху ком-ту "Криворіжсталь". Ударник п'ятирічок, переможець змагань, новатор виробництва.

Василиненко Віктор Михайлович (1946, Криворіжжя). Пед. керівник. Зак. Дніпропетров. металург. ін-т (1976). Уродженець с. Пічугіне. У 1972-1979 майстер,

викладач, заст. директора СПТУ № 28. У 1979-1981 директор СПТУ № 31. У 1981-1992 заст. нач. обл. управління профтехосвіти. З 1992 заст. нач. обл. управління народ. освіти. Уміло керує впровадженням нових технологій навчання і виховання молоді. Співавтор кн. "Судьбы человеческие" (Дніпропетровськ, 1994). Відмінник освіти України (1990). Нагородж. орд. Дружби народів.

Василіга Сергій Миколайович (28.4.1959, Кр. Ріг). Графік. З 1975 працював слюсарем, теслею, художником. У 1992-1997 заст. директора СШ № 15. У 1997-1998 у газ. "Червоний гірник". Майстер комп'ютерної графіки. Автор багатьох графіч. робіт. Уч. виставок.

Василенко Анатолій Митрофанович (19.4.1940, Запоріжжя). Проф. (1994). Д.М.Н. (1994). Зак. Дніпропетров. медін-т (1963). З 1973 асистент, доцент, зав. кафедрою теорії фак-ту удосконалення лікарів Дніпропетров. мед. академії (Кр. Ріг). Автор 100 праць, 2 монографій, 9 рацпропозицій з проблем гастроентерології і кардіології у гірників. Підготував 3 докторів і 5 канд. мед. наук. Голова міськ. тов-ва терапевтів.

Василенко Володимир Георгійович (6.12.1955, Одеса). Засл. економіст України (1997). Зак. Київ. ун-т (1982). У 1973-1974 фрезерувальник Херсон. з-ду напівпровідників. У 1982-1983 спеціаліст відділу зовніш. зв'язків Херсон. з-ду ім. Петровського. У 1983-1985 проходив службу військ. перекладача. Володіє англ. та япон. мовами. У 1985-1997 інспектор, нач. відділу Херсон. митниці. З жовт. 1997 нач. Криворізьк. митниці. Радник митної служби 3 рангу. Відзначився у захисті економіч. інтересів України.

Василенко Іван Іванович (23.9.1928, Дніпропетров. обл.). Засл. працівник транспорту України (1972). Зак. Тбіліськ. ін-т залізнич. тран-ту (1959). З 1948 на ст. Апостолове. У 1949-1959 диспетчер Довг. відділення залізниці, заст. нач. ст. Апостолове. У 1959-1965 нач. ст. Апостолове. У 1965-1970 нач. відділу руху Криворізьк. відділка Придніпров. залізниці. У 1970-1989 нач. відділення. Брав участь у реконструкції ст. Апостолове, Нікополь, будівництві лінії Інгулець-Мусіївка на електротязі, у заміні паровозів на електровози. Криворізьк. відділок Придніпров. залізниці посів 1 місце в Україні за обсягом перевезень. З 1989 голова ради ветеранів відділення. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, знак. "За заслуги перед містом". Почесний залізничник.

Василенко Леонід Васильович (28.1.1942, Чернігів. обл.). Д.М.Н. (1993). Зак. Київ. медін-т (1970). У 1962-1965 фельдшер "03" у Чернігові. У 1970-1974 акушер в Чернігів. обл. У 1975-1987 лікар Чернігів. пологового будинку. З 1984 асистент, доцент, зав. кафедрою акушерства та гінекології фак-ту удосконалення лікарів (Кр. Ріг). Автор 80 праць з проблем акушерства. Делегат з'їздів акушерів України.

Василенко Микола Володимирович (16.3.1939, Миколаїв. обл.). Пед. керівник. Зак. Миколаїв. педін-т (1963). У 1965-1973 учитель, завуч СШ в Миколаїв. обл. У 1973-1976 завуч СШ № 26. У 1976-1980 директор СШ № 96, з 1980 директор СШ № 114. Грамоти Міносвіти України (4). Медаль ім. Макаренка. Відмінник народ. освіти. Автор наук. праць з проблем аналогій у викладанні фізики, збірника задач з фізики для учнів 9-11 кл., рейтингових оцінок знань.

Василенко Омелян Іванович (8.1.1900 – 1975, Краснодар). Ген.-майор (1943). Зак. Військ. акад. ім. Фрунзе (1941). В арм. з 1929. Уч. ВВВ з верес. 1941. Командир 136 / 15 гв. СД у верес. 1941 – лют. 1944. Один з організаторів визволення Криворіжжя. Уміло керував з'єднанням у боях за Криворіжжя у лист. 1943 – лют. 1944. Нагородж. орд. Леніна (2), Червоного Прапора (3), Суворова 2 ст., Кутузова 2 ст. (2).

Василівка, село Петриківської сільради розташовувалося за 5 км на півн. схід від центру сільради. Відоме з початку XX ст. У 30-60-х діяв кол-п "Зоря". Складалося з вулиці, мало до 100 дворів. Спалене і зруйноване під час війни. Відбудоване у кінці 40-х. У 1973 проживало 114 чол. З 1967 підпорядковувалося Червонівськ. сільраді. У 1973 ліквідоване у зв'язку з розширенням хвостосховища ПівнГЗК. Жителі переселені у села Червоне, Гомельське, Рудничне, Калініне.

Василя Великого, Василів день, випадає на 14 січня. Саме в цей вечір, за криворізьким фольклором, відьми місяць з неба крадуть.

Василя-крапельника, день 20 березня.

Василя-сонячного, день 4 квітня. З цього дня санна дорога на Криворіжжі розтавала повністю.

Василя-теплого, народна назва 13 березня на Криворіжжі. Цього дня спостерігається відлига.

Васильєв Віктор Васильович (22.11.1948, Кр. Ріг). Діяч культури. Освіта середня. Баяніст. У 1966 у скл. ансамблю ПК КХЗ, у 1967-1969 у скл. ансамблю пісні і танців КВО, у 1969-1974 у скл. "Молодості", у 1974-1979 у скл. гуцульськ. ансамблю в Івано-Франківську, у 1979-1991 у скл. ансамблю "Гірник", у 1991-1994 у скл. "Едельвейсу", з 1994 муз. керівник ансамблю танцю "Кривбас". Лауреат багатьох фестивалів. Уч. зарубіж. гастролей. Переможець конкурсу баяністів в Італії (м. Монтезе, 1999). Володар Кубка конкурсу баяністів (м. П'яченце, 2000). У репертуарі народ. музика. Представлявся до почес. звання засл. артист України.

Васильєв Іван Васильович (19.1.1925, Псков. обл. – 22.2.1983, Дніпропетровськ). Парт. діяч. Зак. Вищу партшколу при ЦК КПРС, Акад. суспільн. наук. У 1941 робітник по ремонту автошляхів у Ленінград. обл. Уч. блокади. Уч. ВВВ з 1943. З 1950 на партроботі, зокрема, 2-й секретар Криворізьк. міськкому КПУ. З 1974 секретар обкому КПУ. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора (3), Червоної Зірки, "Знак Пошани".

Василь Іван Миколайович (24.9.1923, Курганська обл.). Герой Рад. Союзу (22.2.1944). Освіта н/середня. Працював у тр-ті "Челябвуглерозвідка". Уч. ВВВ з січ. 1942. Відзначився у боях на Дніпровськ. плацдармі в р-ні с. Мишурин Ріг, на півн. Криворіжжя, за села Недайвода, Лозуватка. Працював на з-ді у м. Копейськ. Нагородж. орд. Леніна, Вітчизняної війни 1 ст.

Васильєв Олександр Васильович (4.7.1948, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Зак. Криворізьк. політех-м (1967). З 1966 машиніст локомотива об'єднання "Кривбасруда". Передовик виробництва. Наставник. Громадськ. діяч. З 1977 беззмінний депутат міськради. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, Трудової Слави 3 ст.

Васильєв Петро Васильович (25.8.1899, Калузька обл. – 22.5.1975, Москва). Народ. художник Росії (1970). Зак. Криворізьке комерц. уч-ще, Одес. худ. ін-т (1926). Жив у Кр. Розі, тут почав малювати. Графіка "Штаб партизанів під Луганськом", "Партизани" (1928), "Виступ В.І. Леніна на Красній площі у 1919 році" (1949), портрети К.Чуковського, П.Бажова, В.Чкалова. Держ. прем. СРСР (1947). Викладав в Акад. мистецтв.

Васильєв Федір Васильович (20.7.1931, Дніпродзержинськ). Буд. керівник. Зак. Київ. гідромеліоратив. ін-т (1956). У 1956-1965 майстер, ст. виконроб, голов. інж. БУ №№ 1, 4 тр-ту "Кривбасрудбуд". У 1965-1979 керуючий тр-том "Криворіжжитлобуд". Згодом працював заст. начальника ДБК. Умілий організатор буд. виробництва. Виховав плеяду відом. будівельників. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, "Знак. Пошани", Почес. Грамотою Президії Верх. Ради України.

Васильков Олександр Михайлович (16.1.1960, Кр. Ріг). Пром. керівник. Зак. КГРІ (1982). У 1982-1945 майстер, заст. нач. цеху випалу, з жовт. 1995 голов. інж. Криворізьк. цем.-гірнич. ком-ту.

Васильковський Володимир Семенович (1928, Донецька обл.). Засл. будівельник України. Зак. Донецьк. політехніч. ін-т (1965). З 1943 працював на Єнакієвськ. металург. з-ді. У 1976-2000 нач. управління СУ № 432 підприємства "Донбасмонтажавтоматика". Брав участь у проведенні монтажних робіт на пром. виробництвах Кривбасу.

Васильченка, вулиця житломасиву Дубова Гірка в м. Інгулець. Складалася з приват. сектора. Відома з початку XX ст. Проживали гірники РУ "Інгулець". Знесена у 80-х у зв'язку з розширенням відвалів та кар'єру ІнГЗК. Носила ім'я укр. письменника Васильченка Степана Васильовича (8.1.1879, Чернігів. обл. – 11.8.1932, Київ). Працював

учителем в Київ., Полтав. обл. Уч. рев. подій 1905, 1917. Створив образ Т.Г. Шевченка (“Під Тарасове свято”, “У бур'янах”), автор антивоєн. творів.

Васильченко Дмитро Юхимович (30.10.1926, Воронезька обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. Уч. ВВВ з січ. 1943 у скл. 18 СД. У січ. 1943 захопив у полон 2 нім. генерала. У 1950-1991 працював у залізнич. і мартен. цехах ком-ту “Криворіжсталь”. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Почес. грамоти ЦК ВЛКСМ (1943). Першому на КМЗ присвоєне почес. звання заслужений працівник “Криворіжсталі”. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст.

Васильченко Олександр Семенович (12.9.1946, Кр. Ріг). Сільгосп. керівник. Зак. Дніпропетров. с/госп. ін-т (1985). У 1961-1985 пом. комбайнера, ст. інж., голов. інж. рад-пу “Батьківщина”. У 1985-1989 голова виконкому Чкалівськ. сільради. З 1989 директор рад-пу/СП “Батьківщина”. Умілий керівник. Брав участь у впровадженні реформи у с/госп. виробництві.

Васильченко Семен Юхимович (26.1.1914, Криворіжжя). Сільгосп. керівник. Освіта середня. З 1935 на флоті. Уч. ВВВ з червня 1941 у скл. 8-ї морбатареї , 571 артполку. У 1946-1961 голова кол-пу “Батьківщина”. У 1961-1976 керуючий відділенням, ст. гідротехнік. Брав актив. участь у відбудові сільськ. Криворіжжя. Умілий організатор, зробив значний внесок у розвиток села. Нагородж. Почес. Грамотою Президії Верх. Ради України.

Васильченко Фекла Юхимівна (23.9.1916, Криворіжжя). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта н/середня. У 1939-1941 працювала у кол-пі. У 1944-1972 ланкова рільницької бригади, бригадир тваринників кол-пу/рад-пу “Батьківщина”. Ударниця п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Васильченко Юлія Сидорівна (26.8.1937, Кіровоград. обл. – 19.6.2001, Криворіжжя). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта середня. У 1960-1965 доярка кол-пу ім. Чкалова, у 1965-1996 доярка р-пу/КСП “Батьківщина”. Майстер високих надоїв молока. Краща доярка Криворіжжя (1971). Наставник. Нагородж. орд. Леніна.

Васич Юлій Васильович (30.8.1939, Кр. Ріг). Почес. радист СРСР (1986). Зак. Криворізьк. тех-м руд. автоматики (1974). З серп. 1957 лінійний монтер, ст. інж. радіовузла, нач. цеху ліній. У 1990-1998 заст. нач. цеху радіофікації Центру зв'язку № 1 Дніпропетров. дирекції “Укртелекому”.

Васнєцова, вулиця розташована в Сакс. р-ні. Закладена у кінці 40-х. Розвитку набула у 50-60-х. Довж. 164 м, ширина 3 м. Має 11 приват. будинків, де проживає 16 чол. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь рос. художника Васнєцова Віктора Михайловича (15.5.1848, Кіров. обл. – 23.7.1926, Москва). Чл. Тов-ва передвижників. Брав участь у розписі Володимирівськ. собору у Києві. Твори “Богатирі”, “Альонушка”. Обслуговує 7 в/з.

Васюков Олександр Петрович (20-ті, Кр. Ріг – 3.3.1942, там же). Уч. підпілля. Освіта н/середня. На початку 1942 увійшов до скл. підпільної групи М.Я. Богодистова , яка діяла у Ц.-Міськ. р-ні. Заарештован. 18.2.1942 і після жорстоких катувань розстрілян.

Васютинський Микола Михайлович (21.10.1936, Вінницька обл.). Госп. керівник. Зак. КГРІ (1960). У 1960-1961 технік, інж. ін-ту “Металургавтоматика”. У 1961-1981 майстер, нач. енергоцеху, заст. голов. енергетика, секретар парткому, заст. директора Ленінськ. рудорем. з-ду. У 1981-1996 директор Ленінськ. рудорем. з-ду. Керував реконструкцією, створенням ВАТ “ЛЕМКАР”. Очолював міське відділення Укр. фонду миру. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Васякін Олександр Васильович (25.10.1925, Мордовія). Засл. художник України (1975). Зак. Ленінград. худ. уч-ще (1953). Скульптор. Уч. ВВВ на Ленінград. фр. З 1955 працював у “Ленінторгрекламі”. За пропозицією учителя В.І. Сичова у 1957 їде до Кр. Рогу. У 1961-1970 голов. художник Кр. Рогу. Голова міськ. творч. секції Спілки художників України (1967-1985). Чл. президії товариства з охорони пам'ятників. Уч. 2 союз., 10 республік. виставок. Автор 65 портретів відомих людей Кривбасу. Пам'ятники Лермонтова,

Толстого, Данко-Горького, Валявка, Орджонікідзе, Поля, Вєсніка. Бюсти П.Мурзака, Г.Армашової, Галенка, М.Решетняка та ін. Пам'ятник підпільникам з гр. М. Решетняка, меморіал біля ПК ПівдГЗК, стела РУ ім. Дзержинського, "Скорботна мати" та ін. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки, Грамотою Президії Верх. Ради України.

Васька, назва дошки з вирізом для зняття чобіт з ноги у давні часи на Криворіжжі.

"Вата", народна назва білого хліба. Побутувала серед сезонних робітників на шахтах Кривбасу у дореволюційні часи. Більшість гірників, які прибували на рудники із глибинних рос. губерній, навіть у свята не бачили білого хліба і коли споживали його у їдальнях при рудниках, він здавався їм м'яким, як вата.

Ваточник сирійський (Asclepias), трав'яниста рослина родини ластівневих. Адвентивна рослина, батьківщина – Півн. Америка. Багаторічник з мотузковидними довгими коренями. Стебло до 8-150 см, прямостояче. Листки довгасто-еліптичні, квітки темно-червоні або рожеві в багатоквіткових зонтиках. Плоди – листянки, здуто-яйцевидні, сіроповстисті, з трав'янистими шипами на поверхні. Цвіте V-IX. Інколи культивують як декоративну рослину. Добрий медонос.

Ватуля Андрій Іванович (1.12.1931, Полтав. обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. У 1955-1983 бурильник, підривник ш. ім. Орджонікідзе РУ ім. Леніна. Почес. гірник. Переможець річних змагань, ударник п'ятирічок. Нагородж. знак. "Шахтарська слава" 1-3 ст.

Ватутіна, вулиця розташована у центр. частині Жовт. р-ну. Одна з центральних магістралей р-ну. Закладена у середині 50-х. Розвитку набула у 60-80-х. Довж. 8,3 тис. м, ширина 20 м. На окремих ділянках являє форму проспекту з одностороннім рухом. Має 71 багатоповерх. будинок, де проживає 4750 чол. Вкрита асфальтом. Розташовані 2 технікуми, 2 СШ, 2 дитяч. заклади, 18 магазинів. Встановлені пам'ятники Б.Хмельницькому, М.Мусоргському. Названа на честь генерала армії Ватутіна Миколи Федоровича (16.12.1901, Бєлгород. обл. – 15.4.1944, Київ). Герой Рад. Союзу. Під час ВВВ командував Воронезьк., 1-м Укр. фр. Помер від ран. Обслуговують 15, 59, 96 в/з.

Ватутіна М.Ф. меморіальна дошка встановлена у 1975 на будинку № 2 одноймен. вулиці. Напис вказує чиїм ім'ям названа вулиця.

Ватутіна бульвар, закладен. у Жовт. р-ні на початку 70-х. Пл. 3,3 га. Має багату рослинність, обладнан. місцями для відпочинку.

Ватченко Микола Федосійович (21.12.1921, Дніпропетровськ). Народ. суддя. Зак. Одес. юр. школу, Харків. юр. ін-т (1956). Працював у кол-пі. Уч. ВВВ з червня 1941 у скл. БФ. Уч. оборони Ленінграда. Після війни працював у судових органах Кр. Рогу. У 70-х голова Жовт. народ. суду. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки, медалями Ушакова, Нахімова.

Вахрушева, вулиця розташована у захід. частині Довг. р-ну. Закладена у 20-х. Розвитку набула у 30, 50-70-х. До 1975 мала назву вулиця Некрасова. Довж. 535 м, ширина 10 м. Має 31 багатоповерховий будинок. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь держ. діяча Вахрушева Василя Васильовича (1902 – 1947). Герой Соц. Праці (1943). Пром. керівник вугільних шахт Підмосков'я, Донбасу. Обслуговує Залізничне в/з.

Вахтангова, вулиця розташована у центр. частині Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у 30-х. Розвитку набула у 50-70-х. Довж. 896 м, ширина 6,3 м. Пл. 5,6 тис. кв. м. Заасфальтована у 1968. Має до 60 приват. будинків. Названа на честь театр. діяча Вахтангова Євгена Багратіоновича (13.2.1883, Півн. Осетія – 29.5.1922, Москва). Ставив спектаклі, грав класику. Заснував театр у Москві його імені. Обслуговує 99 в/з.

Вацура Ігор Анатолійович (19.12.1965, Кр. Ріг). Священнослужитель. Зак. Криворізьк. гірнич. тех-м (1985). Протоієрей. Настоятель храму Почаївської ікони Божої Матері. Сприяє розвиткові Укр. православної церкви.

Ващенко Віктор Семенович (31.5.1924, Дніпропетров. обл. – 1986, Кр. Ріг). Пром. керівник, науковець. Зак. КГРІ (1951). У 1951-1965 на РУ ім. Дзержинського. Гірнич. майстер ш. "Комунар", нач. дільниці ш. "Гігант", голов. інж. ш. "Комунар", голов. інж., нач. ш. "Гігант". У 1965-1982 директор ВНДІБПГ. Керував створенням 11 лабораторій, впровадженням передових технологій по захисту людини у шахтах і кар'єрах. Серед основних напрямків - боротьба з вібрацією, визначення стійкості гірнич. масиву та ін. Держ. премія України (1970). Автор більше 50 наук. праць, 10 винаходів. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Ващенко Григорій Єфремович (14.1.1916, Полтав. обл.). Буд. керівник. Зак. Дніпропетров. інж.-буд. ін-т (1956). У 1932-1941 працював на будовах Дніпропетровська, у 1941-1945 на будовах Саратова. У 1945-1959 ст. виконроб, нач. управління тр-ту "Дніпропромжитлобуд". Умілий керівник. Сформував колектив тр-ту, сприяв виходу його у передові підприємства.

Ващенко Олена Юріївна (24.6.1953). Діяч культури. Зак. Харків. ін-т мистецтва (1978). З 1978 викладач муз. уч-ща. Виховала переможців міжнарод. конкурсів.

Ващенко Юрій Васильович (26.2.1957, Кр. Ріг). Засл. металург України (1990). Зак. Криворізьк. коксохім. тех-м (1976). У 1975-1976 слюсар БУ "Укркоксохімремонт". У 1978-1979 водій автобази № 16 автотр-ту. З 1980 машиніст завантажувального вагона, ст. майстер дільниці з видачі коксу Криворізьк. коксохім. з-ду. Почес. металург СРСР (1989). Ударник п'ятирічок, передовик виробництва, переможець змагань.

Ващенко Юрій Григорович (12.4.1961, Кр. Ріг). Поет. Зак. Криворізьк. авіауч-ще (1981). У 1981-1983 працював у Сімферопольськ. аеропорту. У 1983-1991 електрик ЦГЗК. З 1991 керує секцією дельтапланеризму ПівнГЗК. Пише вірші. Друкується у періодич. пресі. Лауреат бард. фестивалю "Струна тернова".

В-12, 2В-12, 2ВУ-24м, ВЦГ-900 шахтні вентилятори, розроблені і виготовлені на з-ді "Комуніст" у кінці 40-х – початку 50-х. Вага 3,6; 3,9; 8,0; 15,2; 7,996 кг. Широко застосовувалися для провітрювання гірнич. виробок на шахтах Кривбасу.

Вдовиченко Анатолій Петрович (15.4.1941, Кр. Ріг). Пром. керівник. Зак. КГРІ (1969). У 1975-1984 перебував на парт. роботі. З 1984 заст. голов. інж., заст. директора ВАТ "РЕГОМ". Умілий організатор виробництва.

Вдовиченко Михайло Іванович (7.10.1943, Вінницька обл.). Засл. працівник промисловості України (1994). Освіта н/середня. У 1960-1961 працював у кол-пі. З 1961 слюсар, майстер з ремонту терезів ком-ту "Криворіжсталь". Новатор виробництва, ударник п'ятирічок, наставник, переможець змагань.

Вдовиченко Федір Корнійович (1911, Криворіжжя – 1980, Кр. Ріг). Полковник. Зак. Військ.-політ. акад. (1954). Працював у с/госп. В арм. з 1931. Після Ленінград. військ.-політ. уч-ща служив політруком. Уч. ВВВ з червня 1941 у скл. 22А. У 1942 комісар 81 ТБ. З 1944 нач. політвідділу 5ТК у скл. 1-го, 2-го Білорус., 1-го Укр. фр. Служив в армії. Проживав у Кр. Розі. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора (3), Б. Хмельницького 2 ст., Вітчизняної війни 1, 2 ст., Червоної Зірки.

Вдячних саксаганців пам'ятний знак, на честь визволителів Сакс. р-ну - воїнів 15, 28 гв., 188 СД встановлений у лют. 1994 у сквері поблизу ш. Артем-1 по вул. Волгоградській. Кам'яна брила з меморіал. дошкою.

Вегетаційне зрошування, сільгосп. угідь Криворіжжя проводиться навесні і влітку у період розвитку с/госп. культур.

Ведмедицеві (Arctidae), родина метеликів. Близько 5000 видів, в Україні – бл. 50. Гусінь деяких В. ушкоджує с/госп. рослини. До Червоної книги України занесено 5 видів, з яких 1 – ведмедиця-гера існує в Кр. Розі.

Ведмецький Дмитро Ілліч (22.11.1925, Херсон. обл.). Проф. Д.Ф.Н. Зак. Моск. політех. ін-т (1950). Вихованець СШ № 26. Дитячі і юнацькі роки провів у Кр. Розі. У 1950-1954 майстер, голов. інж., директор з-ду в Азербайджані. У 1954-1963 голов. інж. Астраханськ. кондитерськ. фаб-ки. У 1963-1982 нач. голов. управління м'ясо-молоч. промисловості

Нижньо-Волзьк. адмінр-ну. З 1982 доцент, зав. кафедрою, декан Міжгалузевого ін-ту управління (Київ). Автор 152 наук. праць.

Ведмицький Віктор Іванович (24.6.1965, Криворіжжя – 13.1.1984, Афганістан). Воїн-інтернаціоналіст. Зак. СПТУ № 10. В Афганістані - кулеметник маневрової групи. Тяжкопоранений. Загинув у бою за фортецю Поль-Мухамед під Кандагаром. Влучним вогнем прикрив наступ свого підрозділу. Навічно зарахований у список військ. частини. Нагородж. орд. Червоної Зірки.

Ведрашко Костянтин Іванович (1896, Молдова – 15.12.1941). Уч. гром. війни. Освіта середня. Уч. 1-ї світ. війни. З 1917 у скл. загону Червоної гвардії. Уч. гром. війни з серп. 1918 у скл. загону Г.І.Котовського. У січ. 1920 брав актив. участь у формуванні кавбригади Г.І.Котовського у с. Лозуватка. У боях виявив мужність і героїзм. Служив у скл. 3 КД. Уч. ВВВ з лип. 1941. Поліг у бою. Нагородж. орд. Червоного Прапора РР СФР.

Ведута, міський пейзаж, в цьому жанрі працює відомий криворізьк. живописець І.Авраменко та ін. художники.

Ведькало Андрій Максимович (1931). Сільгосп. керівник. Освіта вища. Працював директором тр-ту радгоспів. Умілий керівник. Наставник. Уч. ВДНГ. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора (2), "Знак Пошани". Докладних біографіч. даних не знайдено.

Вежа, назва башти, каланчі тощо на Криворіжжі. Телевізійна В. в р-ні автовокзалу, пожежна В. в р-ні трампарку і т.п.

Вейгела (Weigela), рід листопадних кущів родини жимолостевих. Листки супротивні, прості, квітки крупні, трубчасто-дзвоникуваті, білі, жовті, рожеві, пурпурові або темно-червоні по 1-6 у пазухах листів. Плід – двогнізда коробочка. Розмножується насінням. В культурі найпоширеніші **В. рання**, батьківщина Дал. Схід, Півн. Китай, півн. частина Корейськ. пів-ва, листопадний кущ 1,5 – 2,5 м заввишки. Квітки повислі, пурпурово-рожеві або кармінно-червоні. Цвіте V. Декоративна під час цвітіння. **В. рясноцвіта**, батьківщина Китай, Корейськ. пів-в, листопадний кущ до 3 м заввишки, квітки рожеві. Цвіте V – VI.

Векленко Олександр Володимирович (24.1.1931, Криворіжжя). Краєзнавець. Зак. Ерастівськ. с/госп. тех-м. У 1944-1961 працював у кол-пі. У 1961-1962 кор. газ. "Прапор Леніна" Широківськ. р-ну. У 1962-1964 інструктор Широківськ., Софіївськ. райкомів КПУ. У 1965 кор. газ. "Сільський трудівник". У 1965-1970 голова профкому Христофорівськ. птахофаб-ки. У 1970-1972 кор., зав. відділом газ. "Сільський трудівник". У 1973-1977 секретар парткому рад-пу "Інгулецький". У 1977-1982 ст. інж. держплемптахз-ду "Христофорівський". У 1982-1999 слюсар управління № 236 тр-ту "Дніпрометалургмонтаж". Чл. Спілки журналістів України (1972). Літописець сільськ. Криворіжжя. Автор книжок "Біль і пам'ять", "Мости пам'яті", "Стежки материнські, тернисті", "Відродження пам'яті" та ін.

Векленко Сергій Сергійович (26.1.1959, Криворіжжя). Краєзнавець. Зак. Криворізьк. гірничо-економіч. тех-м (1986). У 1978-1981 тракторист птахорад-пу "Новолозуватський". У 1981-1987 працював в аеропорту. У 1987-1991 зав. клубом с. Анастасіївка. У 1991-1993 електрик, у 1994-2000 фермер у с. Анастасіївка. Зібрав історич. відомості про село. У 1999 вперше на Криворіжжі провів день села Анастасіївка.

Веклич Олександр Анатолійович (27.6.1964, Кр. Ріг – 20.2.1986, Афганістан). Воїн-інтернаціоналіст. Зак. СШ № 65. Працював у тр-ті "Дніпрококсохімремонт". В Афганістані мол. сержант, моторист трубопровідного батальйону. Загинув у бою. Похован. у Кр. Розі. Нагородж. орд. Червоної Зірки.

Веклича О. А. меморіальна дошка, встановлена на споруді СШ № 65 на вул. Революційній у Довг. р-ні у 1989. Напис на червоному граніті свідчить, що цю школу закінчив воїн-інтернаціоналіст О А. Веклич.

Велес (Волос), язичницький слов'янський бог багатства, тварин і підземного світу. Захисник всього народу. Від його імені виникло слово "валюта". Об'єкт культу прадавніх жителів Криворіжжя.

Велика балка розташована у межах с. Лозуватка. Довж. до 4 км. Належить до басейну р. Інгулець, впадає у неї. Схили круто-пологі. Багата на зарості чагарників і різнотрав'я.

Велика Ведмедиця (лат. Ursa Major), сузір'я Півн. півкулі, в якому визначається група з 7 зірок, що утворюють форму ковша. З території Криворіжжя спостерігається протягом року.

"Велика Глеюватка", рудне родовище розташовувалося за 15 км на північ від Кр. Рогу. Мало географіч. координати 47°^{0}58' - 47°59' півн. широти, 33°22' - 32°24' схід. довготи. Являло півд. частину Криворізько-Кременчуцьк. підзони. Ст. Роковата за 5 км від родовища. Геологіч. розвідка почалася у 1883-1884. Детальне обстеження проведене тр-том "Кривбасгеологія" у 1952-1954. У 70-х балансові запаси складали до 10 млн. т руди. Приурочене до інтенсивної магнітної аномалії на захід. борту Сакс. руд. смуги. Пл. складала 5,7 км х 0,6 км. Представлене вапняками, пісками, світло-сірими суглинками. Поклади приурочені до контакту порід верхньої теригенної і залізисто-кремнистої формацій. Вік 2000-2100 млн. років. Склад: залізисті роговики, сланці, багаті заліз. руди, метапіщаники. Руди залізно-слюдно-магнетитові, магнетитові з карбонатом і хлоритом, мартитові, гетит-мартитові. Утримання заліза 61%. Вивчали геологи М.Г.Веригін, Л.Г.Загоруйко, Т.М.Сумцова, С.С.Цирульникова.

Велика Жовтнева соціалістична революція, озброєний виступ проти Тимчасового уряду в Росії у 1917 та прихід до влади партії більшовиків, яка проголосила встановлення рад. влади. Ознаменувала початок ліквідації капіталізму та перехід до соціалізму. Найбільш енергійно діяли більшовики, які проголосили курс на соціалістичну революцію у Росії, яку вважали початком світової революції. Висунули популярні гасла: "Мир – народам!", "Земля – селянам!", "Фабрики – робітникам!". До кінця серп. – початку верес. 1917 завоювали більшість у Радах Петрограда та Москви і почали підготовку озброєного повстання, приуроченого до відкриття II Всеросійськ. з'їзду Рад. У ніч з 24 на 25 жовтня (6-7 листопада) озброєними робітниками, солдатами Петроградськ. гарнізону та матросами БФ захоплено Зимовий палац та заарештованого Тимчасовий уряд. З'їзд, на якому більшовикам разом з лівими есерами належала більшість, схваливши повалення Тимчасового уряду, прийняв Декрет про мир та Декрет про землю, сформував уряд – Раду Народних Комісарів на чолі з В.І. Леніним. Придушивши опір сил, вірних Тимчасовому урядові, більшовики швидко встановили свою владу у промислових центрах Росії. Партія кадетів була оголошена поза законом, заарештовано ряд її лідерів, заборонено опозиційний рух, але на виборах до Установчих зборів (12/24.11.1917) більшовики отримали менш ніж 22% голосів виборців. Установчі збори (5/18.1.1918, Петроград) відхилили ряд ультимативних вимог більшовиків, що викликало розгін зборів більшовиками. Це призвело до подальшого розколу держави, загостренню гром. війни (1918-1922). До берез. 1918 радянську владу встановлено на значній території Росії, націоналізовано банки, почалась націоналізація підприємств, укладено мир з Німеччиною. Спроби держав Антанти запобігти виходу Росії з війни та утвердженню влади рад призвели до інтервенції іноземних держав. Перехід до політики "військового комунізму", створення караючих органів по боротьбі з контрреволюцією та саботажем – Всеросійської Надзвичайної Комісії (ВНК, грудень 1917), Червоної Армії зумовили перемогу більшовиків у гром. війні та утвердженню однопартійної диктатури. Жовт. революція 1917 мала великий вплив на розвиток Росії та усього світу у XX ст.

Велика Кроква балка, ліва притока балки Грушоватої поміж територіями ПівдГЗК і НКГЗК. Мала значні розміри, а у плані – вигляд крокви (стропил). Зайнята відвалами гірнич. виробок. Частково збереглася лише у верхів'ях.

Велика рогата худоба, парнокопитні жуйні тварини (сімейство полорогих). Домашні (бугай, корова), а також як, бізон, зубр. Домашні походять від тура, приручення якого

почалось більш як 8 тис. р. тому. Розводять (холмогорську, червону степову, чорно-строкату та ін. породи) заради молока (3500-4000 кг у рік, жирність 3,6-4%) та м'яса (жива маса 200-900 кг, іноді більше). Особливо цінним є м'ясо відгодованого молодняку (телятина). Плодовитість – 1 теля (дуже рідко 2). Тривалість життя до 20 р., господарське використання молоч. корів до 12-13 р. Розводиться в с/госп. Криворіжжя.

Великанова Тамара Миколаївна (25.12.1925, Дніпропетров. обл.). Мед. керівник. Зак. Дніпропетров. медін-т (1949). 1-й голов. лікар Жовт. райСЕС (1949-1985). Доклала зусиль на організацію санітарної служби в Жовт. р-ні. У 1985-1993 лікар-бактеріолог. Відмінник охорони здоров'я.

Великий виселок (село), Глеюватської сільради закладен. у 1922-1924 поселенцями із с. Лозуватка. На момент знесення у 1959-1961 існувало 24 будинки. Жителі переселені у навколишні села. Територія потрапила під промзону ЦГЗК.

Великий Володимир Михайлович (1.8.1966, Кр. Ріг – 23.3.1986, Афганістан). Воїн-інтернаціоналіст. Зак. СШ № 19. Працював на шахті РУ ім. Фрунзе. Загинув у бою в Афганістані. Ім'я носить автоколона НКГЗК. Похован. у Кр. Розі. Нагороджений орд. Червоної Зірки.

Великий Микола Васильович (1920, Кр. Ріг – 14.12.1943, Херсон. обл.). Уч. підпілля. За часів окупації воював у скл. партизан. загону, що діяв на півд. Криворіжжя і в Херсон. обл. Розстрілян. фашистами. Докладних відомостей не виявлено.

Великий Пес (лат. Canis Major), сузір'я Півд. півкулі з яскравою зіркою Сиріус. З території Криворіжжя спостерігається взимку.

Великий підорлик (Aguilla clanga), птах ряду соколоподібних. Довж. 48-95 см, вага 0,65 – 6,3 кг. Голова і тіло чорно-бурі, на підхвісті білувата пляма. Перелітний птах. Населяє ліси Криворіжжя. Гніздо на деревах. Кладка у трав. з 2 яєць. Голос – дзвінке “к'як-к'як”. Здобич вистежує в польоті. Живиться гризунами.

Великий торговий шлях, існував у давні часи по вододілу рр. Інгулець і Саксагань. З'єднував торгові міста Причорномор'я з півн. частинами Русі, згодом Російської імперії. Проходив територією сучас. Криворіжжя.

Великі вечорниці, святковий обряд сільської молоді у давні часи на Криворіжжі. Тривав 3 дні - з 19 по 21 січня. На Криворіжжі значився під назвою «грище». Парубки і дівчата наймали хату і 3 дні гуляли, пили, їли, співали.

Великоглеюватське родовище залізистих кварцитів, розташоване за 10-15 км на півн. від центру Кр. Рогу. Географіч. координати 47°58' - 47°59' півн. широти, 33°22' - 33°24' схід. довготи. Являє півд. частину Криворізько-Кременчуцьк. руд. підзони. Ст. Роковата за 5 км від родовища. Відкрите у 20-х. Вивчення почалося у 1931-1935. Геологіч. розвідка тривала у 1946-1961. Експлуатується кар'єром ЦГЗК з 1968. У 70-х балансові запаси до глибини 800 м складали до 7 млрд. т руди. Приурочене до максимуму магніт. аномалії. Сакс. антикліналь виступає у ролі рудоконтролюючої структури. Рудні тіла – пластоподібні. Пл. 5,7 км х 0,6 км. Належить до залізисто-кремнистої формації. Вік 2100 млн. років. Склад: залізисті роговики, джеспіліти, сланці, багаті заліз. руди. Типи руд – хлорит-карбонат-магнетитові, карбонат-магнетитові, залізно-слюдно-магнетитові. Утримання заліза 32%. Вивчали геологи С.С.Цирульникова, Л.Є.Подкопаєва, М.Г.Лаврик, Т.М.Сумцова, М.І.Веригін, Л.Г.Загоруйко.

Великоглеюватське родовище залізистих магнетитових кварцитів, розвідане у 1952-1953. Розташоване у захід. крилі антиклінальної частини Саксаганськ. антиклінально-синклінальної структури, у півн.-захід. частині Кривбасу. Займає півн.-захід. частину гірнич. відводів кол. РУ ім. Фрунзе, РУ ім. Комінтерну, РУ ім. К. Лібкнехта. Довж. родовища 5,7 км. З 1961 основна сировинна база ЦГЗК. Потужність пластів 20-240 м, кут падіння 50-70^0. Утримання заліза 33,9 %. Головні руд. мінерали – магнетит, мартит, сидерит, гематит. Глибина кар'єру № 1 до 282 м. Балансові запаси 1 млрд. т.

Великоглеюватське родовище керамзитних сланців розташоване за 15 км на півн. схід від Кр. Рогу.

Великодний Василь Юрійович (21.3.1956, Кр. Ріг). Вчений. Вихованець СШ № 51. Освіта вища. Спеціаліст у галузі дослідження космосу. Канд. фіз-мат. наук. Акад. США (1998). Автор наук. праць. Працює в Акад. наук Росії. Уч. міжнарод. косміч. проектів.

Великолозуватська балка розташована у межах с. Лозуватка. Довж. до 3 км. Глибока і широка. Належить до басейну р. Інгулець, впадає в неї. За розміром широка, у нижній частині схили круті, глибокі. Серед заростей чагарники і різнотрав'я.

Великолуцька, вулиця житломасиву Новоіванівка Терн. р-ну. Закладена на початку XX ст. як сільська забудова. Розташована на лівому березі р. Саксагань. Розвитку набула у 30, 50-60-х. Довж. 1,5 тис. м. Має 21 приват. будинок, де проживає 75 чол. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь м. Великі Луки Новгород. обл. (Росія). Обслуговує Новоіванівське в/з.

Великомученика Дмитра Солунського храм Укр. православної церкви, діє з 2000. Має вівтар на честь Д.Солунського. Споруда пристосована, однокупольна. Богослужіння відбуваються у святкові і вихідні дні. Розташован. у Довг. р-ні. Настоятелі Д.Телятников, М.Сухов.

Великомасштабна технологія розробки потужних покладів міцних залізних руд, розроблена співробітниками НДГРІ О. П. Григор'євим, Є. І. Яценком, В. В. Цариковським у 1980 – 1981. Суть полягала у поточному способі підготовки запасів, відбійки масиву глибокими свердловинами і концентрованими зарядами, випуску обваленої руди вібраційними установками, покращувала економічні показники, підвищувала ефективність роботи гірнич. техніки. Застосовувалася на ш. ім. Орджонікідзе РУ ім. Леніна.

Великопанельних конструкцій завод ВАТ "Криворіжжитлобуд", введен. в експлуатацію у жовт. 1990. Проект. потужність 62,5 тис. м будматеріалів, серед них великопанельні конструкції, збірні залізобетон. конструкції. Працювало 323 чол. Випускає бетон, розчин, плити перекриття, фундаментні блоки, бордюри, панелі збірні ін. Директор С. С. Халін.

Великопрольотний гвинтовий міст, розроблен. спеціалістами КГРІ у 80-х. Призначен. для транспортування руди по стрічкових конвеєрах з одного боку кар'єру на ін. Довж. прольоту 1,5 тис. м. Сприяє скороченню внутрікар'єрних перевезень.

Великородний Іван Якович (9.10.1929, Криворіжжя). Сільгосп. керівник. Освіта вища. У 1951-1960 голов. агроном кол-пу ім. Щорса. У 1963-1971 директор рад-пу ім. К. Лібкнехта. Умілий організатор с/госп. виробництва.

Величка, вулиця житломасиву ім. Горького Терн. р-ну. Закладена на поч. XX ст. гірниками рудника Колачевського як робітниче селище. Розвитку набула і сформувалася у 30, 50-60-х. До 1975 мав назву провулок 1-й Народний. Довж. 780 м, ширина 8 м. Має 33 приват. будинки, де проживає 117 чол. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь укр. історика Величка Самійла Васильовича (1670, Полтав. обл. – 1728 , там же). Вивчав історію укр. козацтва XVII-XVIII ст. Обслуговує 17 в/з.

Величко Анатолій Пантелійович (4.11.1922, Дніпропетров. обл.). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1952). Уч. ВВВ у скл. 82 СП та авіачастин. У 1952-1965 гірнич. майстер, нач. дільниці, голов. інж., нач. шахти у Кр. Розі. У 1965-1978 нач. відділу МЧМ СРСР. У 1978-1991 нач. відділу Всесоюз. промоб'єднання гірничо-руд. підприємств МЧМ СРСР. З 1991 працював у компанії "Головмосбуд". Має значні досягнення в організації праці на підприємствах гірнич. галузі. Нагороджений орд. Вітчизняної війни 2 ст., Трудового Червоного Прапора, Почес. Грамотою Президії Верх. Ради Грузії, знак. "Шахтарська" 1-3 ст.

Величко Іван Петрович (1928, Одес. обл.). Відом. будівельник. Освіта н/середня. З 1949 працював в будіндустрії Криворіжжя. Ветеран тр-ту "Криворіжжитлобуд", стояв у його витоків. Серед перших впроваджував прогрес. форми організації праці. Наставник. Ініціатор труд. починів, організатор і переможець змагань. Бригадир штукатурів БУ № 6.

Відзначився на будівництві ДП-9. Нагороджений орд. Трудового Червоного Прапора, "Знак Пошани", Трудової Слави 3 ст.

Величко Олександр Іванович (1925, Чимкент. обл.). Повний кавалер орд. Слави (1944, 1945 (2). Освіта середня. Уч. ВВВ з лип. 1943. Уч. визволення Кр. Рогу. Орд. 3 ст. за форсування Інгульця, 2 ст. - за бої на Нейсе, 1 ст. – за бої в Берліні. Працював у народ. господарстві м. Чимкент.

Велітченко Леонід Борисович (23.2.1926, Дніпропетров. обл. – 3.4.2000, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1958). Уч. ВВВ з берез. 1944 у скл. стрілецьк. частини. У 1958-1989 гірнич. майстер, нач. дільниці, голов. інж., нач. ш. ім. Валявка РУ ім. Ілліча. Умілий організатор процесу видобутку руди. Керував впровадженням нової техніки. Нагороджений орд. Вітчизняної війни 2 ст., Почес. Грамотою Президії Верх. Ради України.

Велосипед (від франц. - belocipede, від лат. – belox – швидкий і pex – нога), 2- або 3-колісна машина для пересування з приводом від 2-х педалей через ланцюгову передачу. Розподіляють В. дорожні, легко дорожні, підліткові, дитячі, спортивні, спеціальні. 2-місний В. зветься тандемом. Креслення першого В. створене Леонардом да Вінче (1483), а перший 2-колісний цільнометалевий В. побудував у 1801 рос. винахідник Є.І. Артамонов. На В. досягнута швидкість близько 100 км/год. Популярний та доступний більшості мешканців Криворіжжя (особливо сільського) транспорт.

Вельгус Василь Корнійович (1.1.1902, Вінницька обл. – 28.3.1974, Кр. Ріг). Почес. гірник. Освіта н/середня. З 1917 працював на залізниці. У 1927-1941 лопатник, коногон, нач. дільниці на ш. "Північна" ШУ ім. Артема. Новатор виробництва, ударник п'ятирічок, стахановець. З серп. 1941 за завданням міськкому КП(б)У перебував у скл. партизан. загону № 1080, що до лют. 1942 діяв у дніпровськ. плавнях під Нікополем. У 1944-1959 гірнич. майстер РУ ім. Кірова. Брав актив. участь у відбудові рудника. Нагороджений орд. Трудового Червоного Прапора.

Вельмін Володимир Іванович (1904, Луганська обл. - ?, Москва). Засл. працівник культури Росії. Освіта вища. Один з перших комсомольців Криворіжжя. Створив П'ятихатськ. та Дубовобалківськ. комсомол. осередки. Чл. бюро окружкому КСМУ (1924). Журналіст. У 1925-1928 заст. редактора газ. "Грядущая смена", ж. "Молодая кузница". У 1928-1981 власкор газ. "Комсомольская правда", зав. відділом, голов. редактор ж. "Смена", кор. газ. "Лесная промышленность". Нагороджений орд. "Знак Пошани".

Венгрус Володимир Франкович (23.6.1941, Вінницька обл.). Засл. металург України (1969). Зак. Львів. політехніч. ін-т (1969). З 1969 інж. відділу оргтехніки, нач. центру АСУ персоналом ком-ту "Криворіжсталь". Умілий організатор виробництва.

Венеціанова, вулиця житломасиву Гданцівка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у 20-х гірниками ШУ ім. Ілліча, болгарами-городниками. Розвитку набула у 50-60-х. До 1975 мала назву вулиця Середня Антонівка. Довж. 710 м, ширина 4,8 м. Пл. 3,4 тис. кв. м. Тверде покриття з 1970. Має 41 приват. будинок. Названа на честь рос. художника Венеціанова Олексія Гавриловича (18.2.1780, Москва – 16.12.1847, Твер. обл.). Акад. (1811). Роботи на тему села. Брав участь у визволенні Т.Г. Шевченка з кріпацтва. Обслуговує 1 в/з.

Венідіум (Venidium), рід рослин айстрових. Батьківщина – Півд. Африка. Однорічні, багаторічні рослини з розгалуженим опушеним стеблом висотою 50-70 см. Листки товсті, соковиті, сизого кольору. Квітки діам. 4 – 5,5 см від жовтих до жовтогарячих, темніші біля основи. Серединка темно-коричнева. Цвіте VII-IX. Розмножується насінням. Використовується для оформлення клумб. Найчастіше зустрічається **В. пишний**.

Вено (віно), у давнину на Криворіжжі, **1.** Плата за наречену. **2.** Придане, що давали батьки за нареченою. Від В. виникли слова "вінчання", "вінець", "вінок".

"Вентиляційна", допоміжна шахта РУ "Інгулець" діяла у 1946-1954. Певного часу відпрацьовувала целік кол. ш. "МЮД".

"Вентиляційна", шахта РУ ім. Ілліча діяла у 50-80-х. Мала механізми для подачі свіжого повітря у видобувні шахти.

“Вентиляційна-1”, шахта РУ ім. Кірова введена в експлуатацію в 70-х у ході реконструкції рудника. Обладнана вентиляційними установками ВРЦД-4,5. Використовується для провітрювання гірнич. виробок.

“Вентиляційна-1”, шахта-ствол Першотравневого залізоруд. ком-ту діяла у 70-х – середині 90-х. Пройдена до 920 м. Обладнана кліттю, підйомником. Призначалася для подачі повітря у гірничі виробки. Виконувала допоміжні функції.

“Вентиляційна-2”, шахта РУ ім. Кірова введена в експлуатацію у 70-х в результаті реконструкції рудника. Обладнана вентиляційними установками ВРЦД-4,5. Використовується для провітрювання гірнич. виробок.

“Вентиляційна-2”, шахта Першотравневого залізоруд. ком-ту діяла у 70-х – середині 90-х. Ствол пройден. до 360 м. Призначалася для подачі повітря у гірничі виробки. Виконувала допоміжні функції. Демонтована.

“Вентиляційна-3”, шахта РУ ім. Кірова введена в експлуатацію у 70-х в результаті реконструкції рудника. Обладнана вентиляційними установками ВРЦД-4,5. Використовується для провітрювання гірнич. виробок.

“Вентиляційна-3”, шахта Першотравневого залізоруд. ком-ту діяла у 70-х – середині 90-х. Ствол пройден. до 465 м. Призначалася для подачі повітря у гірничі виробки. Виконувала допоміжні функції. Демонтована у 1958.

“Вентиляційна-4”, шахта РУ ім. Кірова введена в експлуатацію у 70-х в результаті реконструкції рудника. Обладнана вентиляційними установками ВРЦД-4,5. Використовується для провітрювання гірнич. виробок.

“Вентиляційна-4”, шахта Першотравневого залізоруд. ком-ту діяла у 70-х – середині 90-х. Ствол пройден. до 920 м. Мала підйомник, вентиляційну установку для подачі повітря, доставки вантажу. Виконувала допоміжні функції. Демонтована у 1997.

Вентиляція шахти, заходи, спрямовані на підтримання атмосферних параметрів, необхідних для ведення гірнич. робіт. Являє складний каскад споруд і механізмів.

Верабівське кладовище, діяло у 1936-1972 на території Жовт. р-ну. Пл. 1,6 га. Поховань 1,4 тис.

“Верабівський”, курган-могила розташован. у масиві Верабове Жовт. р-ну на плато за 0,6 км на півн. захід від селища, на півн. і заході межує з відвалами ЦГЗК. Складається з 9 насипів. Висота найбільшого 8,6 м, діаметр 60 м. Форма округлена. 2-й К. – 3,5 м, діаметр 45 м, у формі напівсфери. 3-й К. – 2,3 м, діаметр 40 м. 4-й К. – 1,6 м, діаметр 25 м. Інші коливаються від 0,2 до 1 м, розорюються. Оглянуті й описані археологом О.О. Мельником у 1983.

Верабове, житломасив розташован. у півн.-захід. частині Жовт. р-ну. Закладен. у кінці XIX ст. на землях поміщиці Верабової. Являв хаотичні забудови із землянок і бараків. З 1903 діяла Вечірньокутська Свято-Миколаївська церква, яку побудовано на кошти поміщиці. Господарку вбили у 1918 з метою заволодіти майном. У 20-30-х позначалося як гірниче селище. Розвитку набуло у 50-60-х. До скл. входять 18 вулиць, де проживає 800 чол.

“Верабове-1, “Верабове-2” відвали кар'єрів ЦГЗК діяли у 1958-1964. Розташовані за 300 м на схід від сел. Верабове. Довж. відвалу № 1 426 м, № 2 – 575 м. Ширина 175 і 150 м. Пл. 7,44 і 8,62 га. Висота 7 і 7 м. Заскладовані суглинки. Запаси 1128 тис. куб. м.

Верба (Salix), рід листопадових дерев, кущів або кущиків вербових. Висота дерев 110-15 м, рідше 30-40 м. Листки чергові, іноді супротивні, від круглих до вузьколінійних, з пірчастим жилкуванням. Рослини дводомні, квітки одностатеві, без оцвітини, зібрані у суцвіття – чоловічі і жіночі сережки. Плід – багатонасінна коробочка, насіння численне, із довговолосистою летючкою. В Україні – близько 40 видів. Ростуть по заплавах рік, часто утворюють вербові ліси по берегах рік, водойм, улоговинах, ярах. Деякі витримують тривале затоплення. **В. біла** – дерево 20-30 м заввишки, діаметр стовбура до 1,5 м. Кора темно-сіра, з глибокими тріщинами. Листки вузьколанцетні. Цвіте водночас з появою листя. **В. біла форма плакуча** з гарною спадаючою кроною. Пагони до 6-7 м довж., тонкі,

гнучкі, голі, яскраво-жовті. **В. біла форма пірамідальна**. Пагони яскраво-червоні, прямі, голі, блискучі, висхідні. Рекомендується використовувати В. білу та її декоративні форми у міських насадженнях по берегах водойм, в поодиноких та групових посадках. **В. гостролиста червона, шелюга –** дерево до 10 м заввишки, частіше кущ до 6 м. Пагони тонкі, темно-червоні, голі, із сизим нальотом. Листки вузьколанцетні. Цвіте III-IV до появи листя. Класичний об'єкт для закріплення пісків. Перспективна для озеленення у парках, гідропарках, по берегах рік, на наносних грунтах. Більш широко рекомендується використовувати в озелененні міста **В. козячу,** або **ракиту, В. Ледебура, В. прутовидну, корзиночну, В. Матсуди.**

Вербена (Verbena), рід багаторічних рослин родини вербенових. Трави і напівкущі. Батьківщина – Півд. Америка. Найбільш поширені: **В. лікарська** – стебло чотиригранне, прямостояче, 25-100 см заввишки. Листки короткочерешкові, яйцевиднодовгасті, серединні – перистонадрізані, верхні – сидячі; квітки двостатеві у довгих колосовидних суцвіттях. Плоди – горішки. Цвіте IV-X. Лікарська рослина. Препарати виявляють жовчогінну, протиалергічну й тонізуючу дію. У квітникарстві культивують **В. гібридну** – стебло чотиригранне, опушене, 20-40 см заввишки. Листки супротивні, видовжені із напівгородчастим краєм, коротко-черешкові, верхні – майже сидячі. Квітки середнього розміру, різного кольору від білих до пурпурово-червоних, темно-фіолетових. Цвіте VI-X. Розмножується насінням і живцями. Широко використовується для клумб, рабаток, бордюрів.

Вербенець Іван Миколайович (30.10.1930, Криворіжжя). Краєзнавець. Зак. Дніпропетров. ун-т (1956). У 1956-1958 учитель історії Красінськ. СШ. У 1958-1960 1-й секретар Криворізьк. райкому ЛКСМУ. У 1960-1961 інструктор обкому ЛКСМУ. У 1961-1969 директор шкіл робітничої молоді №№ 1, 14. У 1969-1974 директор СШ № 75. З 1974 учитель історії СШ № 108. Учитель-методист. Відмінник освіти СРСР, України. Учитель року-1991. Створив пошуковий клуб "Пектораль" у СШ № 108. Організовує археологіч. експедиції, походи по місцях бойової слави Криворіжжя. Організатор музею Кр. Рогу в СШ № 108, Книги пам'яті Довг. р-ну. Нагородж. знак. "За заслуги перед містом".

Вербило Василь Федорович (15.1.1944, Криворіжжя). Засл. будівельник України (1991). Зак. КГРІ (1982). У 1961-1967 слюсар, водій автобаз №№ 15, 16. У 1967 слюсар БУ № 8 тр-ту "Кривбасрудбуд". У ДБК з жовт. 1967. Працював електрозварником. З січ. 1972 майстер, нач. арматур. цеху. З жовт. 1979 нач. виробнич. бази № 2. З червня 1986 нач. ДБК, з червня 1994 - голова правління ВАТ "Криворізький домобудівник". Керував забудовою мкрн. Зарічний, Гірницький, Індустріальний, Східний. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Вербило Іван Григорович (30.1.1889, Кіровоград. обл. - ? , там же). Уч. рев. руху. Освіта н/середня. У 1911-1917 служив в армії. Уч. рев. подій у Москві. У 1917 перебував у скл. загону Червоної гвардії с. Гурівка. У 1918 перший військ. комендант Кр. Рогу. Уч. боротьби з австро-нім. окупантами, банд. формуваннями. У 1923-1940 проживав у с. Гурівка.

Вербицький Григорій Павлович (28.11.1954, Полтав. обл.). Пром. керівник. Зак. Полтав. інж.-буд. ін-т (1977). У 1977-1981 майстер, нач. дільниці управління водопровідно-каналізаційного господарства. У 1981-1984 зав. відділом комун. господарства міськкомунгоспу. У 1985-1996 голов. інж. міськ. управління водопровідно-каналізаційного господарства. У 1996-1998 нач. управління водопровідно-каналізаційного господарства та екології Держжитлокомунгоспу. З трав. 1998 директор "Кривбасводоканалу", з квіт. 2002 заст. міського голови Кр. Рогу.

Вербицький Лазар Якович (28.5.1905, Кр. Ріг – 3.7.1942, Воронезька обл.). Графік. Зак. Харків. худ. ін-т (1929). У 1930-1934 працював у газ. "Вісті ВУЦВК" у Харкові. З 1934 на творчій роботі у Києві, співробітничав з видавництвами: "Мистецтво", "Держлітвидав", "Молодий більшовик". Уч. ВВВ з серп. 1941. Загинув у бою.

Вербицького, вулиця житломасиву КРЕС (Робочий) Жовт. р-ну. Закладена у 20-х. Розвитку набула у 30, 50-60-х. До 1975 мав назву провулок 2-й Коцюбинський. Довж. 300 м, ширина7 м. Має 17 приват. будинків. Багата на зелені насадження. Названа на честь укр. композитора Вербицького Михайла Михайловича (1815, Перемишль – 7.12.1870, Польща). Хоровий диригент, один із перших композиторів-професіоналів у Галичині. Серед творів хори ("Заповіт", "Поклін" та ін.), 11 симфоній-увертюр, солоспіви, муз. до драм. вистав (мелодрама "Підгоряни", 1864). Обслуговує 13 в/з.

"Вербиченька", народний самодіяльний жіночий хор укр. пісні створен. у 1972 у скл. ПК "Першотравневий". Відвідують 40 чол. У репертуарі укр. народні пісні, твори укр. композиторів, серед них "Криворізький вальс" М.Москалюка та М.Буценка. Лауреат і дипломант багатьох фестивалів і конкурсів. Керівник К.О.Бєляєва.

Верблюдкоподібні (Raphidioptera), ряд комах. Довж. тіла – 10-12 мм. Передньогруди довгі, зігнуті і рухливі, дещо подібні до шиї верблюда (звідси й назва). Близько 100 видів, в Україні – 4. Хижаки. Винищують комах – шкідників лісу.

Вербна неділя, християнське свято за тиждень до Великодня. У цей день у церквах Криворіжжя освячують верби і прикрашають житло.

Вербов Абрам Аронович (1880-1942). Проф. революціонер. Працював на Брянському з-ді у Катеринославі. Актив. учасник рев. подій 1905. У 1917 обран. чл. Катеринослав. Ради робітнич. і солдат. депутатів. Уповноважен. ЦК РСДРП(б) у Придніпров'ї. Восени 1917 відвідав Криворіжжя, де брав участь у підготовці виступу проти Центр. Ради. Формував загони Червоної гвардії. Уч. гром. війни на Півд. фр., агітатор і політбоєць. У 20-30-х на парт. роботі, піддавався репресіям.

Вербова балка розташована в р-ні сіл Веселий Гай, Михайлівка, частково проходить територією Криворіжжя. Складна за будовою, гілляста, має чисельні відгалуження. Загальна довж. 37 км. Схили пологі, на днищі ріки, ставки, на схилах села Нововолодимирівка, Козловка, Веселий Гай, Михайлівка. Назва походить від заростей верби.

Вербова, вулиця житломасиву Першотравневий Терн. р-ну. Закладена на початку XX ст. як гірниче селище Колачевського рудника. Сформувалася у 30-х. Довж. 220 м, ширина 7 м. Має 5 приват. будинків, де проживає 18 чол. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. В основу назви покладене дерево – верба. Обслуговує 77 в/з.

Вербовата балка розташована в р-ні сіл Курганка, Авдотіївка, частково проходить територією Криворіжжя. Має невеликі бокові балки. Загальна довж. 8,5 км. Впадає у балку Вербову. Схили пологі, багаті на зарості чагарників і різнотрав'я, присутні пасовища, залишки укр. степу. Назва походить від прізвища першопоселенця.

Вербозілля (Lesimachia), рід багаторічних трав'янистих рослин родини первоцвітних. **В. звичайне** – рослина 60-120 см з прямостоячим стеблом, ланцетними супротивними листками та яскраво-жовтими 5-роздільними квітками. **В. лучне** має лежаче стебло з округлими листками; квітки поодинокі. Обидва види цвітуть VI-VIII. Часто зустрічаються на вологих місцях, болотах, заплавних луках, по долинах рр. Саксагань та Інгулець. Лікарські рослини мають бактероцидні, в'яжучі й протизапальні властивості.

Верб'янки, пісні, що співалися на вербну неділю. Різновид криворізьк. фольклору.

Вервас Петро Якович (1908 – 1978, Кр. Ріг). Засл. гірник України (1958). У 1929-1941, 1945-1958 бурильник РУ ім. К.Лібкнехта. Автор багатьох труд. рекордів, послідовник О.Семиволоса. Нагородж. Грамотою Президії Верх. Ради України.

Вергун Павло Якович (30.4.1926, Дніпропетров. обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. З кінця 40-х комбайнер кол-пу "Зоря комунізму", рад-пу "Красный забойщик". Працював на цілині. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Леніна.

Вергун Яків Пантелеймонович (2.5.1913, Дніпропетров. обл. – 30.8.1985, Дніпропетровськ). Герой Рад. Союзу (22.2.1944). Зак. Криворізьк. педін-т (1954). Директор Курилівськ. СШ Петриківськ. р-ну Дніпропетров. обл. В армії з 1939. Уч. походу у Захід. Україну. На фронті з червня 1941. Обороняв Одесу, Кр. Ріг,

Дніпропетровськ, Харків. Зак. танк. уч-ще. Уч. боїв за Москву, Сталінград, на Курській дузі, за Полтаву. Відзначився при штурмі Золочева, форсуванні Дніпра. Заст. нач. шт. 181 ТБр 18 ТК. У бою замінив поранен. комбрига. 25.10.1943 брав участь у прориві до Кр. Рогу. Керував діями танкістів на вул. К. Маркса. Майор, нач. розвідки 18 ТК. Звільняв Кіровоград, Корсунь. Зав. П'ятихатськ. райвно (1948-1960). Директор школи-інтернату № 3 Кр. Рогу в 1960-1961. У 1961-1974 директор СШ у П'ятихатках. Почес. громадянин Золочева, П'ятихаток. Нагородж. орд. Леніна, О. Невського, Вітчизняної війни 1 ст. (2), Червоної Зірки (2), "Знак Пошани".

Верді Джузеппе, вулиця житломасиву Бажанове Жовт. р-ну. Закладена у 20-х. Розвитку набула у 30, 50-60-х. До 1975 мала назву вулиця 3-я Шухова. Довж. 520 м, ширина 7 м. Має 40 приват. будинків. Багата на зелені насадження. Названа на честь італ. композитора Верді Джузеппе Фортуніно Франческо (10.10.1813, Парма – 27.1.1901, Мілан). Уч. нац.-визвольного руху італ. народу. Твори 26 опер, серед них – "Ріголетто" (1851), "Трубадур" (1853), "Травіата" (1853), "Аїда" (1870), "Отелло" (1886). Обслуговує 31 в/з.

Веремєєнко Григорій Леонтійович (13.2.1948, Кіровоград. обл.). Засл. працівник промисловості України (1996). Зак. Інгулецьк. політехніч. тех-м (1978). З 1970 водій технологіч. транспорту ІнГЗК. Ініціатор труд. починів, новатор виробництва. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Підготував 70 водіїв. Чл. "Клубу мільйонерів". Нагородж. орд. Трудової Слави 3 ст.

Веремьов Василь Семенович (16.10.1935, Брянська обл.). Народ. умілець. Зак. Моск. політех-м (1959). У 1959-1995 працював електриком КМЗ / КМК. З 1958 займається різьбярством по дереву. Уч. виставок з 1978. Виставки в Кр. Розі, Києві, Москві. Автор скульптури М. Решетняка, роботи "Єсенін", "Мати", "Сталевар", "Орел" та ін. Роботи в музеях і приват. колекціях.

Верес Федір Іванович (2.5.1926, Краснодар. кр.). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1947). З 1948-1951 технік-керівник ш. ім. 1-го Травня, "Комунар" РУ ім. Дзержинського. У 1951-1958 нач. гірнич. робіт РУ ім. Кірова. У 1955-1965 голов. інж. РУ "Інгулець", ім. Дзержинського, НДГРІ. У 1965 голов. інж. Головруди СРСР об'єднання "Союзруда". Канд. техн. наук (1966). Вивчав проблеми розвитку заліз., марганц., хромит. промисловості СРСР. Вводив у дію ГЗК Росії, Казахстану. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Вересаєва, вулиця житломасиву Бажанове Жовт. р-ну. Закладена у 20-х. Розвитку набула у 30, 50-60-х. Довж. 600 м, ширина 7 м. Має 20 приват. будинків. Багата на зелені насадження. Названа на честь рос. письменника Вересаєва Вікентія Вікентійовича (спр. прізв. – Смідович, 16.1.1867, Тула – 3.4.1945, Москва). Лауреат Держ. прем. СРСР (1943). Автор книг "Записки лікаря" (1901), "У безвиході" (1922), "Сестри" (1933), літературно-критич. праць "Пушкін у житті" (1927), "Гоголь у житті" (1933), нарисів "Підземне царство" (1892). Обслуговує 31 в/з.

Вересень (з лат. – September, від septem – сім), дев'ятий місяць календарного року (30 діб), у древньому Римі – сьомий місяць (від цього і назва).

Верескун Яків Митрофанович (26.3.1930, Харків. обл.). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта середня. У 1944-1945 тракторист кол-пу ім. Ворошилова у Харків. обл. У 1946-1954 слюсар Харків. трактор. з-ду. У 1954-1965 тракторист кол-пу ім. Ворошилова Харків. обл. У 1965-1994 тракторист, комбайнер держплемз-ду "Червоний шахтар". Майстер вирощування високих врожаїв зернових. Намолочував по 6 тис. ц пшениці. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Сріб. (1962, 1963), бронз. (1970) медалі ВДНГ. Нагородж. орд. Жовтневої Революції, "Знак Пошани".

Вереснева, вулиця села Зелене Інгулецьк. міськради. Непарна частина почала забудовуватися у 20-30-х, парна у 60-х рад-пом "Полтавка". Довж. 1,2 тис. м. Має 14 будинків, де проживає 86 чол. Обслуговує Зелене в/з.

Веретенник (Limmosa), птах роду куликоподібних. Довж. до 40 см, вага 194-367 г. Оперення строкате іржаво-руде, сіре і буре. Дзьоб, ноги довгі. Приліт у берез.-квіт.,

відліт у серп.-верес. Населяє заплавні парки Криворіжжя. Гніздо на землі. Кладка у квіт.-трав. з 3-4 яєць. Живиться комахами. Об'єкт полювання.

Веретенников Василь Федорович (1938, Алтай – 1990, Кр. Ріг). Поет. Навчався в ун-ті. З 1962 у Кр. Розі. До 1977 працював машиністом баштового крана на будівництві. У 1980 заснував літстудію "Горицвіт" в Інгульці. Очолював Широківське літоб'єднання. Друкувався в періодич. пресі.

Веретено, прилад для прядіння або намотування пряжі у давнину на Криворіжжі. Мало вигляд фігурної дерев'яної качалки з голівкою на одному боці і гострим кінцем на іншому. Виникло у часи ранньої бронзи. Знайдено у скіфських могилах на Криворіжжі.

Верещагіна, вулиця житломасиву Рибасове Жовт. р-ну. Закладена у середині XIX ст. у скл. села поручика Д.Рибуса. З кінця 80-х XIX ст. існувала як гірнич. селище. Як вул. формувалася у 20-30-х, розвитку набула у 50-70-х. Довж. до 800 м, ширина 9 м. Має близько 40 будинків. Багата на зелені насадження. Названа на честь рос. живописця Верещагіна Василя Васильовича (26.10.1842, Вологод. обл. – 13.4.1904, Порт-Артур). Автор серій картин на тему війни у Туркестані ("Апофеоз війни", 1871-1872), з життя Індії, рос.-тур. війни 1877-1878 ("Після атаки", 1881), Вітчизн. війни 1812 ("Не займай – дай підійти!", 1887-1895). Загинув під час вибуху на броненосці "Петропавловськ". Обслуговує 59 в/з.

Верещинський Андрій Семенович (1880 – 1972). Уч. рев. руху. З початку 1903 працював у Кр. Розі. Уч. подій 1905. У 1917-1918 воював у скл. 1-го Криворізьк. рев. полку. Відзначився. у боях з нім.-австр. окупантами. У 1919-1920 політрук роти 42-ї СД. Після гром. війни – коваль. Нагороджений орд. Червоного Прапора, Трудового Червоного Прапора, Червоної Зірки, знак. "Учасник ревруху 1918-1922".

Верещинського, вулиця житломасиву ПівнГЗК Терн. р-ну. Закладена на поч. XX ст. сім'ями гірників Колачевського рудника. Забудовувалася хаотично, типово представляла криворізькі "собачники". Сформувалася і набула розвитку у 30-50-х. До 1975 мала назву вулиця Пушкіна. Довж. 720 м, ширина 9 м. Має 34 приват. будинки, де проживає 121 чол. Вкрита асфальтом. Названа на честь уч. рев. подій на Криворіжжі А.С. Верещинського. Обслуговує 77 в/з.

Веригін Михайло Іванович (14.9.1930, Краснодар. кр.). Відом. геолог. Зак. КГРІ (1953). У 1953-1956 вів геологіч. розвідку в Німеччині. У 1956-1966 голов. геолог Новомосковськ. геологіч. експедиції. У 1966-1976 голов. геолог Криворізьк. георозвід. тр-ту. У 1976-1980 нач. відділу чорних металів Мінгео України. З 1980 нач. Голов. управління чорних металів Мінгео СРСР. Засл. геолог Росії. Вивчав геологіч. будову Криворізьк.-Кременчуцьк. зони, докембрія. Знавець геології чорних металів. Канд. мінерал. наук (1974). Один з ініціаторів буріння надр Кривбасу надглибокою свердловиною. Автор наук. праць, 4 монографій. Ім'ям названа балка у Дніпропетров. обл.

Вернадського, вулиця розташована у півд. частині Довг. р-ну. Закладена у 20-х. Розвитку набула у 30, 50-70-х. До 1975 мала назву вулиця Ветеринарна. Довж. 2, 8 тис. м, ширина 9 м. Має 284 приват. будинки, де проживає 547 чол. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь природознавця Вернадського Володимира Івановича (12.3.1863, Петербург – 6.1.1945, Москва). Акад. (1909), перший президент АН України (1919-1921). Основоположник геохімії, біохімії, вчення про біосферу та неосферу. Держ. прем. СРСР (1943). Обслуговує 55 в/з.

Верхній палеоліт, археологіч. епоха датується від 40-25 тис. – 10 тис. років тому. Період первісного суспільства, сучас. людини. Характеризується подальшим покращенням технології обробітку каменю, значним розширенням і спеціалізацією знарядь праці. Відкрите свердління і шліфування каменю. Початок відбудови житла, винайдені човни. Полювання становить основу господарства. На Криворіжжі полюють на мамонта, бізона, носорога. На Криворіжжі пам'ятки зафіксовані у Дубовій і Ковальській балках. Поділяється на ранній (40-25 тис. років), середній (24-17 тис. років), пізній (16-10 тис. років) етапи.

Верховий кінь, кінь для їзди верхи. На Криворіжжі відомі за епохи міді. Найдавніша знахідка виявлена у похованнях ямної культури останньої чверті III тис. до н.е. Часто трапляється у могильниках скіфів. Там кінь наближен. до сучас. арабської породи.

Вершигори, вулиця житломасиву Першотравневий Терн. р-ну. Закладена у 30-х гірниками ШУ ім. Орджонікідзе. Сформувалася і набула розвитку у 50-60-х. До 1975 мала назву вулиця Комсомольська. Довж. 660 м, ширина 8 м. Має 16 держ. будинків, де проживає 231 чол., 14 приват. будинків, де проживає 49 чол. Вкрита бруківкою. Названа на честь Героя Рад. Союзу Вершигори Петра Петровича (16.5.1905, Молдавія – 27.3.1963, Москва). Ген.-майор. Письменник. З 1938 режисер Київ. кіностудії. Командував партизан. з'єднанням. Автор книг "Люди з чистою совістю", "Карпатський рейд", "Рідний дім". Держ. премія СРСР (1947). Обслуговує 77 в/з.

"Веселка", ансамбль танцю створен. у 1986 у скл. ПК Міжрегіонального центру перепідготовки кадрів. Відвідують 14 чол. віком після 12 років. У репертуарі 16 експозицій "Вальс", "Кан-кан", "Веселка" та ін.

"Веселка", зразковий дитячий колектив народного танцю створен. у 1985 у скл. ПК ВАТ "Криворізький залізорудний комбінат". Відвідує 60 чол. Поділяється на молодшу, середню і старшу групи. У репертуарі укр. народ. танці, танго, гопак та ін. Керівники С.В. Єрмолаєва, Н.М. Ялова.

"Веселка", клуб школярів діяв у Жовт. р-ні у 80-90-х. Об'єднував школярів, які відвідували гуртки і секції за інтересами. Вихованці брали участь у виставках, фестивалях і конкурсах.

"Веселка", народний танцювальний підлітковий колектив створен. у середині 80-х на базі ПК ВАТ "Рудор". У репертуарі танці народів світу, народ. фольклор. Брав актив. участь у концертах, фестивалях, оглядах. Лауреат і дипломант конкурсів і фестивалів.

Вернигор Степан Денисович (1897 – 1970, Кр. Ріг). Уч. рев. подій. Освіта н/середня. Уч. гром. війни і партизан. руху на Криворіжжі. У 1927-1941, 1944-1954 працював на РУ ім. К. Лібкнехта.

Вернигоренко Олександра Григорівна (16.1.1941, Кіровоград. обл.). Проф. керівник. Зак. Дніпропетров. ун-т (1970). У 1957-1959 зав. бібліотекою в Долинськ. р-ні. У 1968-1974 зав. бібліотекою № 23 Кр. Рогу. З 1974 голова міськкому профспілки працівників культури. Делегат I, II з'їздів профспілок України (1990, 1995).

"Вернісаж", спілка художників створена у квіт. 1994. Налічує 15 активістів. Проводить виставки, підтримує юні таланти. Голова В.Г. Щербина.

Вероніка (Veronica), рід трав'янистих рослин родини ранникових. Квітки невеликі (0,5 – 1 см в діам.), сині або голубі, з 4-лопатевим віночком і двома тичинками. На Криворіжжі 12 дикорослих видів. Дрібні однорічники (5 – 15 см вис.): **В. Весняна, польова, рання** та **трилиста.** Цвіте III – V. Зустрічаються звичайно як бур'яни на степових схилах, полях і перелогах. Однорічна **В. плющовидна** та багаторічна **В. дібровна –** нечасто по заростях високих чагарників у балках. **В. австрійська, лежача, степова** та **широколиста** – багаторічні степові рослини, звичайно розповсюдженні на схилах балок. **В. довголиста** – часто зустрічаються на вологих луках, по чагарниках. **В. берегова** – напівзанурена у воду рослина – по берегах струмків та річок. Деякі види застосовують як лікарські (мають анальгетичну, протиспазматичну, протизапальну дію). В озелененні Кр. Рогу використовують сорти В. широколиста, **В. вірменська** – дрібний напівкущик з тонкими голчастими листками, декоративна протягом всього року і перспективна для кам'янистих гірок. Цвіте дуже рясно протягом V.

Веропотвелян Микола Петрович (10.9.1959, Кр. Ріг). Мед. керівник. Зак. Дніпропетров. медін-т (1982). У 1982-1983 лікар-інтерн у Києві. У 1984-1988 акушер-гінеколог 1-го пологового будинку. З 1988 зав. Центру пренатальної діагностики. Канд. мед. наук (1990). Делегат III, IV з'їздів лікарів ультразвукової діагностики (1996, 1997). Володар міжнарод. сертифікатів. Автор наук. праць.

Веропотвелян Петро Миколайович (1.6.1930, Батумі). Засл. лікар України (1984). Зак. Дніпропетров. медін-т (1957). У 1957-1959 лікар-гінеколог 1-ї міськлікарні. У 1959-2000 голов. лікар 1-го пологового будинку. З 2000 голов. лікар міжобл. Центру медичної генетики та пренатальної діагностики. Канд. мед. наук (1976). Лікар вищої категорії. Видатний організатор акушерсько-гінекологічної служби Кр. Рогу у 60-90-х. Створив потужну інтелектуальну і техніч. базу. Наставник. Золота, бронз. медалі ВДНГ. Відмінник охорони здоров'я. Чл. правління Євро, Укр. асоціацій акушерів-гінекологів. Золота медаль ЮНЕСКО (2000). Автор більше 200 наук. праць. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, знак. "За заслуги перед містом".

Верста, стародавня міра значних відстаней, яка використовувалася в Україні з кінця XVIII ст. і до введення метричної системи мір 1В = 500 сажням = 1066,8 м.

Верстат для заготівлі кріплення, виготовлений у 1951 інж. Фрідляндером. Механізм підіймає лісоматеріал, обробляє його і вантажить у вагонетки. Випробування пройшли на ш. "Гігант" РУ ім. Дзержинського. Серійний випуск здійснювався центральними механічними майстернями тр-ту "Кривбасруда". Суттєво полегшив працю гірників під землею.

Верстовського, вулиця житломасиву ім. Р.Люксембург Терн. р-ну. Закладена у 20-х гірниками Колачевського рудника. Сформувалася і набула розвитку у 30, 50-60-х. До 1975 мала назву вулиця 2-а Волгодонська. Довж. 300 м, ширина 7 м. Має 13 приват. будинків, де проживає 46 чол. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь рос. композитора Верстовського Олексія Миколайовича (1.3.1799, Тамбов. обл. – 17.11.1862, Москва). Автор опери "Аскольдова могила", балад. Обслуговує 37 в/з.

Вертеп, народний український ляльковий театр започаткован. у XVII ст. Розвитку набув у XIX ст. Використовувалися ляльки, які приводилися в дію вертепником. Ставили сцени за біблейськими сюжетами, сатиричними інтермедіями, які супроводжувалися народ. мотивами. В останні роки відроджується на Криворіжжі.

Вертепища, печери у давнину на Криворіжжі. З ними пов'язане виникнення нечистої сили, вважалося, що саме вона у печерах проживає.

Вертлюг, 3 металевих кільця, з'єднаних між собою однією віссю, навколо якої вони обертаються. Використовувався на ланцюгах колодязів, собачих повідках, у підйомних механізмах на рудниках Криворіжжя у давні часи.

Вертячкові (Gyrinidae), родина водяних жуків. Довж. тіла 3,5 – 7 мм. Близько 800 видів, в Україні – 7. Живуть у прісних водоймах, крутяться на поверхні води (звідси й назва), часто пірнають, здобуваючи їжу (дрібних водяних безхребетних).

"Верхнеднепровский земский листок", щотижнева газета Верхньодніпровськ. повіту виходила у 1906-1917. Подавала об'яви на с/госп. тематику, розповідали про новини повіту. Мала популярність на Криворіжжі, передплатників і дописувачів.

"Верхнеднепровский земский листок сельскохозяйственных объявлений", газета видавалася у 1903-1906 двічі на місяць. Редагували І.К.Абаза, М.М.Савенко. Розповсюджувалася у Криворізьк. волості серед селянськ. господарств.

Верхній археозой, один з найдавніших періодів історії геології Землі -1900-2700 млн. років. Представлена у дніпровському циклі. "Мігматити Придніпров'я." Вивчали геологи В.І.Половинкіна, М.П.Семененко.

Верхній протерозой, один з періодів геологіч. історії Землі – 550-1100 млн. років. Представлені глинисті, піщані та ефузивні відкладення. Вивчали геологи В.І.Половинкіна, М.П.Семененко.

Верхньодніпровське металургійне товариство, засноване в 1896 у Брюсселі. У 1900 відкрило Лозуватськ. рудник. Значна частина коштів осідала в бельгійськ. банках. Тов-во існувало до початку гром. війни.

Верховодка, риба родини коропових. Тіло видовжене, стиснуте з боків, рот кінцевий, звернений вгору. Довж. до 17 см, вага до 35 г. Має значення як пожива для риб-хижаків.

Малоцінна промислова. Живиться переважно зоопланктоном. Ікру відкладає окремими порціями на підвод. рослинність у трав.-липні.

Верховцев Олександр Аполлонович (1838 – 18.11.1900, Катеринослав). Видат. госп. діяч. У 1884-1900 нач. Криворізьк./Катеринославськ. залізниці. Сприяв розвитку Кривбасу. Часто бував у Кр. Розі. Контролював будівництво залізнич. станцій. Одну з них запропонував назвати на честь Колачевського. Товаришував з О.М. Полем. На території залізниці на 1900 діяло 770 промпідприємств, 184 шахт, 57 рудників. Ім'я носить залізнична станція. Нагородж. орд. св. Володимира 3 ст., Анни 2 ст., Станіслава 1 ст.

Верхоянська, вулиця житломасиву Весела Дача Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в кінці 40-х. Розвитку набула у 50-70-х. Довж. 948 м, ширина 5,4. Пл. 5,1 тис. кв. м. Твердим покриттям вкрита у 1954. Має 37 приват. будинків. Названа на честь м. Верхоянськ у Сибіру. Обслуговує 25 в/з

Верченко Іван Васильович (5.1.1879, Полтав. обл. - 1946, Дніпропетровськ). Почес. залізничник. Освіта середня. Уч. рев. подій з кінця 90-х XIX ст. У 1898-1899 пом. машиніста паровоза ст. Зіньков. У 1895-1902 пом. машиніста ст. Катеринослав. У 1902-1905 машиніст паровоза депо ст. Довгинцеве. Один з керівників страйку залізничників у 1905. У 1906 вироком суду вислан. на довічне заслання. У 1911 здійснив втечу. Перебував в еміграції у Китаї, Японії, США. У 1917 голова союзу машиністів, чл. Довг. ревкому. Делегат з'їзду залізничників України (Київ, 1917). Керував евакуацією паровозів зі ст. Довгинцеве (1918). У 1918-1920 один з керівників партизан. боротьби в Сибіру. У 1920-1927 керуючий справами ст. Зіньков. У 1927-1929 машиніст паровоза депо ст. Довгинцеве. У 1930-1941 інж. Сталінськ. залізниці, зав. майстернею, зав. червоним кутом. У 1941-1943 майстер, зав. майстерні школи ФЗН в Тюмені. У 1944 брав участь у створенні обл. системи ФЗН, викладав у ФЗН. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Верша, виріб з лози (пізніше з дроту, дерев'яний або металевий каркас, обтягнутий в'язаною сіткою). Має вигляд двох конусів, де у великий вставлений менший з обрізаною верхівкою, який має форму лійки. Через невеликий отвір риба, чуючи приманку, що знаходиться у В., запливає всередину, а назад виплисти не може. Була поширена з давніх часів по всьому Криворіжжі. Зрідка зустрічаються подекуди і сьогодні. Різновид В. – ятір, в'ятір.

Вершиніна, вулиця житломасиву Карнаватка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у 20-х сім'ями залізничників ст. Карнаватка. Попередня назва 1-й провулок Ольмінського. Розвитку набула у 50-60-х. Довж. 434 м, ширина 5,1 м. Пл. 2,4 тис. кв. м. Тверде покриття з 1964. Має 23 приват. будинки. Названа на честь військ. діяча Вершиніна Костянтина Андрійовича (3.6.1900, Кіров. обл. – 30.12.1973, Москва). Голов. маршал авіації (1959), Герой Рад. Союзу (1944). Командував повітр. арміями. Обслуговує 99 в/з.

Вершки, молочний продукт з великим вмістом жиру. Одержують шляхом сепарації свіжого молока. На Криворізьк. молокоз-ді використовується при виготовленні сметани, масла.

Вершок, стародавня одиниця довжини. 1 вершок = 1/10 аршина = 44,45 мм. Існувала до впровадження метричної системи мір. Широко використовувалася на Криворіжжі.

Вершок Алла Олексіївна (18.1.1942, Криворіжжя). Мед. керівник. Зак. Дніпропетров. медін-т (1971). У 1959-1965 зав. фельдшер. пункту у с. Миролюбівка. З 1971 лікар, зав. відділенням Ц.-Міськ. райСЕС. У 1984-2000 голов. лікар Дзерж. райСЕС. Відмінник охорони здоров'я.

Весела, вулиця мкрн. Червона Гірка в Інгульці. Забудова почалася у 20-х у зв'язку з розвитком РУ "Інгулець". Довж. 450 м. Має 30 приват. будинків, де проживає 63 чол. Обслуговує 502 в/з.

Весела Дача, вулиця одноймен. житломасиву Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Розвитку набула у 50-70-х. Довж. 431,6 м, ширина 3,2 м. Пл. 1,3 тис. кв. м. Тверде покриття з 1969. Має до 40 приват. будинків. Обслуговує 25 в/з.

“Весела Дача”, садівницьке товариство ВАТ “Констар” закладене в кінці 70-х у Ц.-Міськ. р-ні. Пл. 7,6 га. Має 153 ділянок.

“Весела Дача”, урочище Криворізьк. лісництва Криворізьк. лісгоспу закладене у 1947-1954. Пл. 75 га. Росте акація, в'яз, ясень.

Веселе, село, центр одноймен. сільради Криворізьк. р-ну розташоване за 42 км на схід від Кр. Рогу. Виникло у 1922 шляхом переселення кількох сімей із с. Ганнівка. Рельєф спокійний з незначним ухилом на півд. До виникнення села існувала панська садиба, яка належала послідовно поміщикам Корнілову, Руднєву. У 1922 утворен. комітет бідноти на чолі з І.Ф.Фесенком і С.А.Кучеренком. Серед перших поселенців П.І.Євченко, Г.О.Мантуленко, А.М.Жалдаченко, О.І.Євченко. Існувало 20 дворів, що знаходилися на вул. Центральній. У 1929 утворен. кол-п ім. Сталіна. Імена С.А.Кучеренка, Р.К.Лічного, К.Л.Мороза, Е.А.Целіка записані у Книгу Пошани ВСГВ (1939). 195 жителів брали участь у ВВВ, 57 нагородж. орд. і медалями. Відбудовою керував Шевцов, серед передовиків тих часів Капітонова, Лещенко, Брильов. У 1956-1960 переселені жителі сіл Карпівка, Ганнівка, Красний Ручей. У 1973 проживало 847 чол., у 1987 у 353 дворах проживало 931 чол., у 2000 – 364 двори і 1033 чол. Діють школа, клуб, дитяч. садок, бібліотека, лазня, 5 магазинів.

“Веселые кроссворды”, додаток до газети “Окна недели” заснован. у трав. 1997 об'єднанням “Рим”. Розважальна. Виходить тиражем 2,5 тис. екз.

“Веселые кроссворды всей семьей”, газета кросвордів та анекдотів заснована у трав. 1999 приват. особою С.В.Балабановим. Виходить раз на місяць тиражем 4 тис. екз.

“Веселий Кут”, садівницьке товариство ВАТ “ЛЕМКАР” закладене у 1989 на землях рад-пу “Веселі Терни”. Має 17,2 га, 418 ділянок.

Веселий Кут, село Глеюватської сільради розташоване за 10 км на захід від центру сільради. Рельєф спокійний. Засноване у 1923-1925 пересельцями із с. Лозуватка. Серед першопоселенців Т.Ф.Деркач, Й.М.Пантелеймонов, брати Вітер, Д.Х.Томилко, Ф.М.Левченко, М.Лящук. Селяни проживали у землянках, вели одноосібне господарство. Забудова почалася після 1926. У 30-х діяв кол-п “Зоря соціалізму”. Діяла початкова школа. Мало 80 будинків, де проживало більше 300 чол. Спалене і зруйноване під час війни. Визволене 23.2.1944. Першими увійшли 11 танків Т-34. Відбудова тривала до початку 50-х. У 1973 проживало 241 чол. Діяв медпункт. Пл. 37,7 га. Має 1 вулицю до 1,5 км, існує 76 будинків, де проживає 122 чол. Забудова одноповерхова.

“Веселі Терни”, агробаза і культсад організован. на початку 1920 на землях рудопромисловців Колачевського, Харіна, Харченка. Мало 7 тис. га угідь, з них 20 га під садами. Коней, інвентар збирали по панських економіях з допомогою Веселотернівськ. ревкому. Селяни перебивалися пшоняною кашею і 300 г хліба на добу, жили у 2-х гуртожитках на 80 чол. Серед робітників Г.В.Сугак, Я.Ігнатови, Д.Кобленєв, М.Синюшкін, З.Олійник, Н.Балковий, Ф.Зюкін. У такому стані існував до середини 20-х. Згодом став прообразом першого у Криворізьк. р-ні рад-пу “Веселі Терни”. Директор Д.С.Коржнов.

Веселі Терни, житломасив розташован. у півд.-схід. частині сучас. Терн. р-ну. Заснован. у 1760 козацьким старшиною Григорієм Шрамом (за ін. відомостями Григорієм Юраном), який перевіз знайомих з Києва у степи Криворіжжя. За легендами ще за часів Б.Хмельницкого у цих місцях існував зимівник, через який провів своє військо тріумфатор битви під Жовтими Водами. За тією ж легендою Б.Хмельницький обвів поглядом місцевість, яка утопала у переможних багаттях, вигукнув: «А терники-то веселі!» Сама назва походить від чисельних заростей терну у тамтешніх місцях. Г.Шрам назвав село Григорівськими Тернами. Під такою назвою існувало до 1775. Після повалення Запорозької Січі у 1775 угіддя Шрама піддалися конфіскації і передані Катериною II у власність штаб-лікарю І.Д.Зоммеру за вірну службу престолу. Вважалося слободою і розташовувалося на південному узвишші р. Саксагань. У 1782 проживало 159 чоловіків і 135 жінок. У 1785 існував 71 двір, де проживало 359 чол. Після смерті І.Д.

Зоммера перейшло поміщику М.Шляхтичу. У 1821 поділив між синами. У 1867-1873 800 десятин продані з торгів полковнику І.М. Харіну, а 4 тис. дес. – нім. колоністам. Перетворене у центр одноймен. волості Верхньодніпровськ. повіту Катеринослав. обл. У 1900 проживало 1,4 тис. чол. З давніх часів проходив торговий тракт. Існували православна церква, синагога, школа, торгові лавки, проводилися ярмарки. З кінця 90-х XIX ст. діяло 4 рудники Островецьких металург. з-дів Русько-Бельгійськ. товариства. У 1903 існувало 154 двори, де проживало 1280 чол. У 1920 вперше на Криворіжжі утворен. рад-п "Веселі Терни". Мали актив. розвиток до початку ВВВ. Звільнені 20.10.1943. У 1956 перетворене на місто. У 1969 стало центром Терн. р-ну. Пл. 461 га. Має 31 вулицю, де проживає 3,4 тис. чол.

"Веселі Терни", парк закладен. на початку XX ст. Пл. 28 га. Діють атракціони. Обладнан. пішохідними доріжками, клумбами, місцями для відпочинку. Багатий на зелені насадження.

"Веселі Терни", парк-сад закладен. у кінці XIX ст. поміщиком І.М. Харіним на землях своєї економії (сучас. територія с/госп. "Веселі Терни"). До рев. подій вважався витвором паркового мистецтва, рукотворною перлиною Криворіжжя. Занепав під час гром. війни, до наших часів зберігся частково.

"Веселі Терни", радгосп, утворений у 1925 на землях магнатів Колачевського, Харченка, Харіна. У 20-х звався агробазою, культсадом. До ВВВ мав 7 тис. га землі, 7 тракторів. Мав 5,2 тис. га угідь, 577 га пасовищ, 641 га саду. Складався з 5-ти відділень. Мав винозавод. Середня врожайність 1,7 тис. т зерна, 650 т соняшнику, 2,5 т фруктів. Знаходився на території Терн. р-ну.

"Веселі Терни", рудник існував з 1898 по 1917 і належав Генеральному товариству чавуноливарних залізо-, сталеплавильних заводів. Видобувався червонуватий залізняк потужністю 1,3 млн. пудів щорічно. Розвився на землях селян с. Веселі Терни. Працювало 160 робітників. Розробка велася відкритим способом. Руда надходила у Донбас на заводи Юза. Рудником володіло Нікополь-Маріупольське Брянське металург. товариство. Руда відвантажувалася на ст. Колачевського.

Веселі Терни, селища сквер закладен. у 60-х в Терн. р-ні. Пл. 0,7 га. Обладнан. місцями для відпочинку, пішохідними доріжками. Багатий на зелені насадження.

"Веселі чоловічки", клуб любителів кіно створен. у 1990 у скл. ПК ПівдГЗК за ініціативою Н.О.Горгуль. До скл. входять 50 підлітків. За допомогою кіномистецтва ставиться за мету прищепити дітям любов до природи, світу тварин, людяність і справедливість на прикладах персонажів казок та дитяч. фільмів.

Веселівська дільнична лікарня, відкрита у 1944 у простій селянськ. хаті. Працювало 2 лікарі, мала 10 ліжок. У 1962 переведена у с. Новий Шлях у приміщення кол. школи. У 1967 одержала новий будинок. Мала 50 ліжок. Пл. 890 кв. м. Обладнано 11 палат на 20 ліжок. Вважалася кращою серед подібних в обл. Діяв хор, медики займалися туризмом. Працюють 3 лікарі, 11 медсестер. Існує денний стаціонар на 5 ліжок. Голов. лікар З.Й. Зінченко.

Веселівська середня школа, відкрита у січ. 1961 на базі кол. Новошляхівськ. НСШ та початкових шкіл Веселівськ. сільради. Добудована у 1986. Пл. 2,4 тис. кв. м. Має 14 класів, працює 22 педагоги, навчається 332 учні. Діють ансамбль "Співаночка", об'єднання "Калинонька", драм. гурток, секції баскетболу, карате. Директори П.М.Журавський, О.Г.Фролов, І.П.Дикий, А.В.Скрипник, К.С.Пащенко.

Веселівська сільрада, створена у 1924 з центром в с. Веселе. Розташована за 42 км від Кр. Рогу. Підпорядковані села Веселе, Бурлацьке, Львів, Нова Зоря, Новий Шлях, Новомар'янівське (рад-п "Південний"). Пл. 7,1 тис. га, населення 2,5 тис. чол.

Веселівський будинок культури, відкрит. у жовт. 1972. Пл. 300 кв. м. Має зал на 400 чол., 5 приміщень для занять худ. самодіяльністю і спортом. Діють 7 творч. колективів, які відвідують 97 чол. Середньорічне відвідування 10 тис. чол. Обслуговує населення у

7,6 тис. чол. Працює 2 чол. Культурний центр жителів с. Веселе. Місце проведення урочистостей, фестивалів, конкурсів, оглядів.

Веселівський меморіал, на братськ. могилі рад. воїнів 1943-1944 і пам'ятний знак на честь земляків, які загинули на фронтах ВВВ, відкрит. у 1952 з реконструкцією у наступні роки. Являє бюст солдата у шоломі на п'єдесталі, що на фоні стели з барельєфом, де зображені постаті солдат у момент атаки. На правому фланзі імена загиблих. Серед них 66 визволителів, 50 жителів с. Вільне, 38 з с. Пам'ять Ілліча, 213 з с. Вільні Чумаки, 24 з с. Єлизаветполь.

“Веселка”, зразкова вокально-хореографічна студія створена у 1991 у Палаці культури металургів Г.А. Камінською. Початковий склад – 25 чол. Тепер 3 групи дітей віком 5-12 р. В репертуарі укр. народ. пісні, образові композиції, колядки, щедрівки, веснянки та ін. Дипломант міськ. фестивалів “Срібне джерельце”, “Україно моя”.

“Веселка”, кінотеатр діяв у Кр. Розі під час окупації в р-ні Гданцівки. Для жителів демонструвалися пропагандистські фільми про райське життя в рейху, прославлялася сила німецької зброї.

“Веселка”, міське громадське товариство захисту прав дітей-інвалідів з дитинства засноване у серп. 1996. Має за мету підтримувати інвалідів, об'єднати їх, надати можливість займатися суспільно-корисною працею. Голова Н.І. Андрєєва.

“Веселка”, садівницьке товариство сурикового з-ду закладене в 70-х у Ц.-Міськ. р-ні. Пл. 2,8 га. Має 40 ділянок.

Веселкова, вулиця в м. Інгулець з 1988 знаходиться у старій забудові на території колиш. садов. тов-ва.

Веселовська Ніна Григорівна (5.12.1921, Чернігів. обл.). Пром. керівник. Освіта вища. У легкій промисловості з кінця 40-х. У 1969-1972 директор фаб-ки “Дитячий одяг”. У 1972-1988 працювала на швейній фаб-ці. Умілий організатор виробництва, керувала впровадженням нових технологій.

Веселовський Геннадій Сергійович (25.10.1944, Гомельська обл.). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1978). У 1961-1963 слюсар КМЗ, електрик автобази № 16. У 1966-1971 лаборант ін-ту “Механобрчормет”. У 1971-1974 слюсар Норильськ. металург. ком-ту. У 1974-1982 слюсар, майстер ШПУ № 1, нач. відділу ШБУ № 2. У 1982-1993 голов. інж., нач. ШБУ № 2 тр-ту “Кривбасшахтопроходка”. Згодом голов. інж. проектів ін-ту “Кривбаспроект”. Проживає у Києві. Нагородж. знак. “Шахтарська слава” 3 ст.

Веселодолинівський ставок, закладен. у 1957 на території рад-пу “Веселі Терни”. Пл. 6 га, водні запаси 60 тис. куб. м. Зариблен. Місце відпочинку місцевих жителів.

Веселоіванівський рудник, діяв у 1900-1917 на землях селян Веселоіванівки Верхньодніпров. повіту і належав анонім. гірничопромисловому тов-ву “Жовта Річка”. Видобувався червоний залізняк у 3,5 млн. пудів щорічно. Працювало 120 робітників. Видобуток відбувався кар'єрним способом. Від ст. Жовті Води руда вивозилася у Донбас на з-д Юза.

Веселокутська початкова школа, існувала у с. Веселий Кут Глеюватськ. сільради у 1929-1933. Розташовувалася у приват. будинку Клименка. Навчалося 30 учнів. Працював учитель О.П. Білий. Після закриття учні відвідували міські школи.

Веселокутське кладовище, розташоване за 500 м на схід від с. Веселий Кут Глеюватськ. сільради. Закладене на початку 30-х. Пл. 1,5 га. Поховані жителі села, кількість поховань невідома.

Веселопавлівське, невелике село у кілька дворів на правому березі р. Саксагань. Станом на 1895 проживало до 50 чол. Працював вітряк. Тепер на цьому місці невелике селище Закарпатське у Терн. р-ні. Приват. сектор.

Веселопільська, вулиця розташована у півн. частині Довг. р-ну. Заснована у 20-х. Розвитку набула у 30, 50-60-х. Довж. 433 м, ширина 7 м. Має 29 приват. будинків, де проживає 56 чол. Вкрита щебенем, багата на зелені насадження. Названа на честь с. Веселе Поле. Обслуговує 48 в/з.

Веселотернівська нижня сільськогосподарська школа, заснована у 80-х XIX ст. Готувала спеціалістів землеробства. Навчалося до 100 чол.

Веселотернівське волосне кредитне товариство, створене у лип. 1910 із статут. капіталом 2 тис. крб. За рік діяльності сума склала 20 тис. крб. Членами тов-ва були селяни 15 сіл волості. Кошти витрачалися на придбання с/госп. техніки. Діяло до початку 1-ї світ. війни.

Веселотернівське кладовище, діяло у 1900-1996 на території Терн. р-ну. Пл. 8,8 га. Поховань 7,9 тис.

Веселотернівське родовище, бурого вугілля третинного віку залягає на глибині від 8,5 до 45-70 м. Розроблялося до середини 50-х.

Веселотернівське сільськогосподарське товариство, створене у с. Веселі Терни у 1909 за ініціативою громади села. Мало у розпорядженні сівалку "Ельворті", зразкове поле, де випробовувалися можливості нових сортів зернових культур. Діяла бібліотека з літературою с/госп. тематики, проводилися лекції, екскурсії у кращі господарства краю. Нараховувало 118 злаків. Ліквідоване з початком гром. війни.

Веселотернівський дитячий будинок, виник у 1931-1932 у центрі с. Веселі Терни. У 1933-1934 виховувалося до 500 дітей. Батьки або померли від голоду, або стали жертвами репресій. Діяли гуртки, майстерні. У серп. 1941 200 дітей евакуйовано до П'ятигорська. Діти працювали на вагонорем. з-ді і швейній фаб-ці. Ніхто до В/Тернів не повернувся. Відновив діяльність у 1946-1947. Одержав порядковий номер "11". Виховувалося до 200 дітей. Існували майстерні, город, кролеферма, гуртки за інтересами. Ліквідован. у 1960. Директори О.П.Косяк, Б.І.Грачов, Л.І.Долгов.

Веселотернівський загін Червоної гвардії, сформован. у берез. 1917 з гірників рудників Русько-Бєльгійськ. тов-ва. На берез. 1918 нараховував до 200 чол. Охороняв об'єкти рудників, патрулював робітничі селища. Серед ком-рів Черкасов, Задорожний, Верещанський, Валявко. Брав участь у боях з австро-нім. окупантами. Увійшов до скл. Червоної Армії.

Веселотернівський курган-могила, розташован. на 1-му вододілі правого берега р. Саксагань, у фрукт. саду рад-пу "Веселі Терни", за 0,4 км від повороту дороги з центру Кр. Рогу на ПівнГЗК і за 0,35 км від схилу балки Червона. Складається з 2-х насипів. 1-й висотою 2,7 м, діаметром 34 м. Насип конічної форми. 2-й розорений і виявлений лише за скупченням фрагментів кераміки доби бронзи і кісток людини. Оглянутий і описаний археологом О.О.Мельником у 1983.

Веселотернівський музей, створен. у 1971 на базі СШ № 40 учителем історії В.Г. Кайстренком. У 1974 реорганізован. у музей сел. Веселі Терни. З 1977 одержав статус музею Терн. р-ну. У 1977 відзначен. Почесною грамотою ЦК ВЛКСМ, ЦК ЛКСМУ. З 1978 – народний. У 1975 одержав нове приміщення. Пл. 620 кв. м. Близько 10 тис. експонатів. У верес. 1993 став філією міськ. музею. Директори В.Г.Кайстренко, О.Я.Сторчак, М.М.Німець.

Веселотернівські сільгосп. курси, відкриті у лют. 1912 у маєтку Г.Г.Харченка за розпорядженням Верхньодніпровськ. повіту для селян. Очолив агроном А.Г.Малич. Створені для поліпшення економіч. благополуччя і пропаганди агрознань серед селян. Пан Г.Г. Харченко надав приміщення для курсів безкоштовно.

Весілля, народ. звичай, обряд, що супроводжує процес укладання шлюбу. Виник на основі давньоруських традицій. Передує сватання, заручини, коровай. Включає церков. церемонію або запис у держ. відділі реєстрації шлюбів. Вручення подарунків, застілля. Криворізькі обряди В. вивчають краєзнавці О.О.Мельник, О.В.Степаненко.

"Весна", садівницьке товариство ВАТ "Констар" закладене в 80-х у Ц.-Міськ. р-ні. Пл. 10 га. Має 400 ділянок.

"Весна", садівницьке товариство тр-ту "Кривбасшахтобуд" закладене в 70-х у Ц.-Міськ. р-ні. Пл. 1,6 га. Має 34 ділянки.

“Весна Молдови”, молдавська громада у Кр. Розі створена у серп. 1998. Об'єднує 27 чол. Голова М.Л. Кіт.

Весняна, вулиця житломасиву МОДР Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у 30-х. Розвитку набула у 50-70-х. До 1975 мала назву вулиця 2-а Весняна. Довж. 570 м, ширина 4,5 м. Пл. 2,5 тис. кв. м. Заасфальтована у 1971. Має 37 приват. будинків. Обслуговує 19 в/з.

“Весняні голоси”, літгрупа в Інгулецьк. р-ні на початку 60-х у скл. О.Давидова, Г.Ростреленка, М.Григор'єва, А.Горового, В.Сьомки.

“Веснянка”, народний ансамбль народного танцю ПК ш. ім. Леніна створен. у 1966 на базі клубу РУ ім. Леніна. У 1983 присвоєне звання народного. Склад – 58 чол. від 8 до 25 років. В репертуарі укр. народ. танці. Лауреат, дипломант міжнарод. конкурсів “Юність планети” (Болгарія, 1997-1999), Міжнарод. студент. фестивалю (Польща, 1992), обл. конкурсу “Україно моя” (1998-2000). Керівники Б.Е. Крижовська, О.С. Пироженко, А.П. Воловик, А.Г. Галієв, М.А. Герун, В.В. Гуквенко.

Веснянка (Erophila), рід однорічних трав'янистих рослин родини хрестоцвітих. **В. весняна** – дрібна рослина (3-25 см вис.) з безлистим стеблом і листками у прикореневій розетці. Пелюстки білі. Стручечки довгасто-еліптичні, 5-10 мм завдовжки Ранньовесняний ефемер. Цвіте III-V. Широко розповсюджен. по степових схилах, біля шляхів.

Веснянки, пісні, що виконуються з приходом весни. Різновид криворізьк. фольклору.

Веснянкоподібні (Plecoptera), ряд комах. Крила (розмах 1-8 см) перетинчасті, складаючись, прикривають черевце, на кінці якого є 2 хвостові нитки (церки). Дорослі з'являються напровесні. Личинки розвиваються протягом 3 років у прісноводних водоймах; хижаки. Поширені головним чином в Півн. півкулі, в європейській частині – близько 70.

“Вестник Кривбасса”, газета заснована товариством з обмеженою відповідальністю “Редакція газ. “Наш век” у груд. 2000. Суспільно-політичний тижневик. Тираж більше 3 тис. екз.

“Ветеран”, благодійний фонд створен. у верес. 1992. Має за мету підтримати пенсіонерів, учасників війни, чорнобильців, малозабезпечених, дітей-інвалідів, хворих. Неприбуткова організація існує на добровільні пожертвування.

“Ветеран”, благодійний фонд створен. у груд. 1998. Об'єднує ветеранів війни і праці у кількості 500 чол. Голова О.Г.Торов.

“Ветеран”, клуб ветеранів Інгулецьк. р-ну. Створен. у 1957 на базі кінотеатру “Зірка”. Об'єднує літніх людей р-ну, учасників бойового і трудового фронту.

“Ветеран”, народний хор ветеранів війни і праці ПК ім. Леніна створен. у лют. 1984 за ініціативою Н.Ф. Єфімової. У 1996 присвоєне звання народного. Склад – 30 чол. В репертуарі укр., рос. народ., сучас. пісні. Діє вокальна група. Дипломант обл. фестивалю “Україно моя” (1998). Керівник Г.В.Гордієнко.

“Ветеран”, футбольний клуб створен. у груд. 1996. Займається пропагандою футболу, проводить змагання. Налічує 25 чол. Голова Ю.Ф.Коротиш.

“Ветеран”, хор ветеранів РУ ім. Кірова створен. у січ. 1990 за ініціативою В.М. Абліцева. Організатор і керівник М.Д.Буценко. Базою став ансамбль “Біла троянда”. До скл. входять 40 чол. Серед ветеранів О.К.Підвалюк, Г.А.Андріяш, В.Х.Фадєєва, Л.І.Сливінська. У репертуарі 50 пісень, у більшості авторські – М.Д.Буценка. Лауреат і дипломант багатьох фестивалів і конкурсів. У 1996 удостоєн. звання народного. Бере участь у концертах.

Ветеранів Афганістану і воєнних конфліктів в інших країнах товариство, засноване у червні 1994. Об'єднує воїнів-“афганців”, учасників збройних конфліктів за період з 40-х до 80-х. Має за мету підтримати ветеранів. Нараховує 1525 членів. Голова К.І. Плосконос.

Ветеранів, вулиця житломасиву Бажанове Жовт. р-ну. Закладена у 20-х. Розвитку набула у 30-х. Довж. 500 м, ширина 7 м. Має 14 приват. будинків. Багата на зелені насадження. Обслуговує 31 в/з.

Ветеранів партії (КПРС) міська рада, діяла у лип. 1984 – верес. 1991. Об'єднувала членів КПРС, партстаж яких дорівнював 50 і більше років. Найбільша кількість 270 чол. Займалася військ.-патріотич. вихованням, організовувала допомогу і підтримку членами ради.

Ветеранів праці, вулиця мкрн. Соцміста Дзерж. р-ну. Закладена у середині 30-х у зв'язку з будівництвом житла для робітників з-ду "Криворіжсталь". Розвитку набула у 40-50-х. До 1989 носила назву вулиця Жданова. Багата на зелені насадження. Довж. 1,4 тис. м. Пл. 10,1 тис. кв. м. Має 62 будинки. Обслуговує 6,75 в/з.

Ветеранів-самбістів щорічний турнір, проводиться у Кр. Розі з 1997 за ініціативою президента спортклубу "Самбо" А.Г.Кантура. У змаганнях беруть участь ветерани самбо Кр. Рогу та ін. областей України. Переможці одержують дипломи і призи.

Ветеринарна служба, організована у лют. 1944. Займається лікуванням і профілактикою хвороб у свійських тварин. Діяло 3 ветдільниці, 3 лабораторії, працювало 12 спеціалістів. Існує міська станція з боротьби із хворобами тварин, 7 ветзакладів, 2 служби обстеження тварин, 20 лабораторій ветсанекспертизи. Голов. ветлікарі М.Д.Маслаченко, П.К.Затулко, І.І.Ніколаєнко.

Ветштейн Валерій Адамович (10.10.1966, Кр. Ріг). Чл. СХУ (1993). Зак. Криворізьк. худ. школу. Працює у галузі станкового живопису. Уч. виставок. Серед робіт: "Забутий сон" (1991), "Держава без хреста" (1993), "Гаданий портрет Жанни д'Арк" (1993), "Вечір напередодні" (1993) та ін. Твори зберігаються у музеях і приват. колекціях.

Вехтєв Віталій Євдокимович (1932, Кіровоград. обл.). Пром. керівник. Зак. КГРІ (1962). У 1954-1971 конструктор, інж., нач. відділу, у 1971-1974 директор дослід. з-ду ін-ту НДПІрудмаш. Керував випуском бурових верстатів. Згодом працював в ін-ті НДПІрудмаш. Голова облкомітету сімей військовослужбовців, які загинули у локальних війнах. Ініціатор створення книги про загиблих дніпропетровчан в Афганістані. Нагороджений орд. "За заслуги" 3 ст.

Вехтєв Олександр Віталійович (24.5.1957, Кр. Ріг – 28.10.1981, Афганістан). Воїн-інтернаціоналіст. Зак. Ленінград. військ. уч-ще (1979). В арм. з 1975. В Афганістані з січ. 1981. Ком-р мотовзводу, ст. лейтенант. Загинув у вуличному бою в Кандагарі. Похований. у Кр. Розі. Ім'я на стелі "афганців" в Дніпропетровську. Нагороджений орд. Червоної Зірки.

Вехтєєв Анатолій Пилипович (? – жовт. 1941). Уч. підпілля. Перебував на парт. роботі у Кр. Розі. Залишений. у ворожому тилу для організації підпілля. З верес. 1941 перебував у скл. партизан. загону в Нікопольськ. плавнях. Загинув у бою.

"Вечер", газета заснована у жовт. 2001 О.Г. Люльченком. Друкує програми ТБ, корисні поради, розважальні матеріали. Тираж 2,5 тис. екз. щотижня.

"Вечерка", інформаційна газета заснована колективом підприємства "Око" у верес. 1997. Виходить раз на тиждень тиражем 10 тис. екз.

Вечірня могила-курган висотою 5,5 м, діаметр 60 м. Розташована за 0,5 км на півд. від житломасиву Бажанове і за 1,5 км на півд. захід від кургану "Близнюки". Назва походить від с. Вечерній Кут. За переказами місце ночівлі чумаків.

Вечірній бульвар житломасиву ім. Артема Сакс. р-ну. Закладен. у 70-х. Довж. 1,1 тис. м. Має 11 висотних будинків, де проживає 3230 чол. Обслуговує 97 в/з.

"Вечірній", народна назва однієї з частин Сакс. р-ну. До скл. входить вул. Корнійчука і бульвар Вечірній. Складається з 9-поверх. будинків, має розвинуту інфраструктуру. Діють ринок, торг. центр, стоянка авто. Орієнтовна пл. до 20 га. Закладен. на початку 70-х.

Вечірній Кут, житломасив, частина сучас. території Бажанове Жовт. р-ну. Бере початок від села, яке виникло у середині XVIII ст. на лівому березі р. Саксагань, поруч з Кизикерменськ. шляхом. Річка на цьому місці робить крутий поворот з заходу на півн., а потім знову на захід. Річка мала кілька бродів і мандрівники залишались на ночівлю в надії вранці переправитися через р. Саксагань. Звідси й назва. У 1903 існувало 87 дворів, де проживало 568 чол.

Вечірній Кут, залізнична станція Криворізьк. відділка Придніпровськ. залізниці на лінії ст. П'ятихатки – ст. Довгинцеве. Споруджена у 1893 у зв'язку із розвитком видобутку заліз. руди у Кривбасі. Використовувалася для вивезення сировини на з-ди Донбасу. Назва пішла від кол. одноймен. села. Обладнана сучас. системою безпеки руху, залишається вантажною станцією для перевезення гірнич. сировини. Станційна споруда одноповерхова.

Вечірній університет марксизму-ленінізму, відкрит. у 1944 Криворізьк. міськкомом КПУ. Вважався вищою ланкою в системі партійно-політичної освіти. На 5 факультетах у 20 відділеннях навчалося більше 2 тис. чол. Ліквідован. після 1991.

Вечірній факультет Криворізьк. економічного інституту, створен. у 1966. За час існування підготував 2,1 тис. спеціалістів з економіки.

Вечірнього бульвару курган-могила, розташован. на Вечірньому бульварі Сакс. р-ну за 0,35 км на схід мкрн., поруч опори ЛЕП. Висота 1,1 м, діаметр 30 м, розорюється. Оглянутий і описаний археологом О.О.Мельником у 1983.

Вечірньокутська, вулиця розташована у півн. частині Довг. р-ну. Закладена в 20-х. Розвитку набула в 30, 50-60-х. Довж. 1,8 тис. м, ширина 9 м. Має 2 держ., 81 приват. будинок, де проживає 130 чол. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь залізнич. ст. Вечірній Кут у Кр. Розі. Обслуговує 48 в/з.

Вечірньокутська електростанція, споруджена у 1926 поблизу ст. Вечірній Кут на території кол. рудника "Більшовик" і вважалася першою у Кривбасі потужною електростанцією. Мала потужність 6 тис. кВт, 2 турбогенератори по 3 тис. кВт при напрузі 3,3 кВ. Енергією постачалися рудники півн. частини Кривбасу. діяла до початку ВВВ.

Вечірньокутська районна організація РСДРП(б), восени 1917 об'єднала більшовицькі організації північної групи рудників. Нараховувала 700 членів. Голова С.С. Тинок, секретар А.А.Смукаус. Її члени актив. учасники збройного повстання у Кр. Розі в січ. 1918, боротьби з австро-нім. військами.

Вечірньокутська Свято-Миколаївська церква, збудована у 1903 на кошти поміщиці Верабової. Повторювала інтер'єр Володимирівського собору у Києві. В основі іконостасу лежав мармур з позолотою. У 1918 похована засновниця церкви. Згодом прах витягли і він зник. Закрита у 1956, а у 1959 підірвана.

Вечірньокутський загін самооборони, існував влітку-восени 1917. Забезпечував охорону рудника. Нараховував 250-300 чол. Ком-р Саєнко. Особовий склад у 320 чол. увійшов до скл. загонів Червоної гвардії.

Вечірньокутські рудники, засновані в кінці 90-х XIX ст. анонімним товариством рудників “Дубової Балки” і Новоросійськ. товариством поблизу ст. Вечірній Кут. Розвідка запасів почалася у 1866. 1-й розташовувався на півд. від ст. У 1901 видобуток складав 11,5 млн. пудів на 400 тис. крб. Працювало 700 робітників; 2-й видобував 6,5 млн. пудів на 260 тис. крб. Працювало 135 робітників. Руда кінськими валками доставлялася на ст. Вечірній Кут. Рудники припинили видобуток з початком гром. війни.

Вечорниці, звичай молоді збиратися у холодну пору року в якійсь хаті для спільної роботи (вишивання, прядіння) і розваг. Побутувало у дореволюційному Криворіжжі.

Вечорниці (Hesperis), рід трав'янистих рослин родини хрестоцвітих. **В. плакучі** – дворічна рослина 30-50 см вис., з ланцетними листками, зеленувато-бурими або брудно-жовтими квітками і довгими (6-18 см) сплюснуто-чотиригранними стручками. Цвіте IV-V. На степових схилах, відслоненнях вапняків, по балках, рідко. Охороняється в Дніпропетров. обл.

Вєркін Григорій Григорович (3.4.1940, Миколаїв. обл.) Пром. керівник. Освіта вища. З 1960 працював підривником на ш. “Центральна” РУ ім. XX партз'їзду, кар'єрі ПівдГЗК. З 1967 нач. дільниці, відділів, секретар парткому, заст. директора підприємства “Кривбасвибухпром”. Бере участь у розробці нових видів вибухівки, технології мікровибухів. Уч. міжнарод. конкурсів підривників. Відмінник народ. освіти (1984).

Автор наук. розробок із вдосконалення зарядної техніки, проведення вибухів на потреби народ. господарства. Нагородж. знак. "За заслуги перед містом".

Вєснік Євген Якович (15.1.1923, Петербург). Народ. артист СРСР (1971), народ. артист Росії (1992). Засл. діяч мистецтв Росії. Зак. Моск. театр. уч-ще ім. Щепкіна (1948). Син Я.І. Вєсніка. У 1933-1937 жив у Кр. Розі. Навчався в СШ № 1. З арештом батька виїхав до Москви. Уч. ВВВ з січ. 1943 у скл. арт. частин. У 1948-1954 актор театру ім. Станіславського, у 1951-1962 – Театру сатири, у 1962-1990 Малого театру. На сцені зіграв 140 ролей, у кіно більше 90. У кіно - Родріго "Отелло" (1956), Симонюк "Світло далекої зірки" (1965), Ворончук "Сильні духом" (1967), "Трембіта", "Старик Хоттабич", "Нові пригоди невловимих" та ін. Постановник і виконавець голов. ролі у "Ревізорі". У 1990 поставив п'єсу В.В. Козака "Чистка" у міськ. театрі. Автор книжок (6). Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1 ст., Трудового Червоного Прапора, Дружби народів, Червоної Зірки.

Вєснік Євгенія Еммануїлівна (90-ті XIX ст. – трав. 1977, Москва). Пром. керівник. Освіта вища. Дружина Я.І. Вєсніка. Уч. гром. війни на Півд. фр. До 1926 співала в опері у Москві. У 1926-1929 проживала у Швеції, Америці, Німеччині у скл. торгпредства СРСР. У 1933 організувала птахофабрики на "Кривбуді", жіноч. рух на будівництві з-ду "Криворіжсталь". У 1937 – середина 50-х перебувала у сталінськ. таборах. Останні роки провела у Москві. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Вєснік Яків Ілліч (21.8.1894, Мінськ – 18.11.1937). Керівник будівництва і перший директор КМЗ. Навчався в Лозанськ. ун-ті (1914). Брав участь у рев. подіях 1905 у Мінську. Розповсюджував листівки, зберігав зброю. Виключений з гімназії, піддавався арешту. У 1912-1914 служив у рос. армії. Уч. 1-ї світ. війни у скл. 119 Коломенського піхот. полку. Воював у Схід. Прусії. З 1915 працював слюсарем на з-ді "Айваз" у Петрограді. Відвідував підпільний гурток. У лют. 1917 ком-р загону Червоної гвардії Виборзького р-ну, у лип. 1917 комісар пошти і телеграфу Виборзьк. р-ну. Уч. штурму Зимового палацу. Ком-р загону в боях у р-ні Пулковськ. висот. У 1918 чл. Всеросійськ. колегії з озброєння Червоної Армії. З лип. 1918 комісар Центрального управління постачання. З жовт. 1918 член РВР 8А Півд. фр. Згодом чл. РВР 11, 15А, помічник командувача Півн.-Кавказьким ВО. Відзначився під час відбудови Пойлінськ. мосту на Тифліськ. напрямі. У лют. 1919 важкопоранений у боях за ст. Аг-Тягля. Після лікування нач. Головного військ. будуправління РСЧА. У 1926 голова "Алтайполіметалтресту", керував відбудовою Риддерівськ. рудників. У цей період побував у Нью-Йорку як віце-президент Амторгу. Очолював інженерну службу на будівництві нафтопроводу в Баку. У 1928-1929 заст. торгпреда СРСР у Швеції. У 1929-1930 нач. прокатних цехів "Магнітбуду". Виїздив до Німеччини для закупівлі обладнання. У лип. 1931 призначен. начальником тр-ту "Криворіжбуд" по спорудженню металург. і коксохім. з-дів. Керував будівництвом перших домен, перших кварталів Соцміста, водосховища на Інгульці. У 30-х виступав із статтями про підвищення ефективності доменного процесу. З введенням з-ду "Криворіжсталь" стає першим його директором. Створює сучасний з-д, міську інфраструктуру. Має великі заслуги перед Кр. Рогом. Влітку 1936 піддавався нападкам з боку сталіністів. Звинувачений у підтримці троцькістів. Під захистом С. Орджонікідзе звинувачення зняті. Однак восени 1937 заарештований агентами НКВС. Розстрілян. за присудом суду, який відбувся 17.11.1937. Ім'я носить вулиця у Кр. Розі, на будинку кол. заводоуправління встановлена мемор. дошка. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора, Червоного Прапора Азербайджану.

Вєсніка, вулиця розташована у півн. частині Довг. р-ну. Закладена у 20-х. Розвитку набула у 30, 50-60-х. До 1975 мав назву провулок 2-й Софіївський. Довж. 334 м, ширина 7 м. Має 27 приват. будинків, де проживає 50 чол. Вкрита щебенем, багата на зелені насадження. Названа на честь Я.І. Вєсніка. Обслуговує 48 в/з.

Вєсніка Я.І. меморіальна дошка, встановлена у 1967 на будинку кол. адмінкорпусу з-ду "Криворіжсталь" (1934). Свідчить про те, що він у 1931-1937 працював начальником будівництва і 1-м директором з-ду.

Вєсніку Я.І. пам'ятник, відкрит. у лип. 1999 на честь 65-річчя ком-ту "Криворіжсталь". Являє поясне погруддя з чавуну. Автор засл. художник України О.В. Васякін. Відлитий у фасонно-ливарному цеху майстром М. Рєпніковим. Розташован. на майдані перед прохідною на вул. Орджонікідзе.

В'єтнамська, вулиця житломасиву КРЕС Жовт. р-ну. Закладена у 20-х. До 1975 мав назву провулок 2-й Комінтернівський. Довж. 100 м, ширина 7 м. Багата на зелені насадження. Названа на честь країни у Схід. Азії – В'єтнаму. Обслуговує 13 в/з.

"В'єтнамське земляцтво", міська організація створена у квіт. 1997. Об'єднує вихідців з В'єтнаму. Голова Буй Ліу Дін.

Взуттєвої фабрики садівницьке товариство закладене в 70-х у Довг. р-ні. Пл. 11,7 га. Має 167 ділянок.

Взуттєвої фабрики сквер, закладен. в кінці 50-х у Довг. р-ні. Пл. 1 га. Обладнан. пішохідними доріжками, місцями для відпочинку.

Вибалок, невелика балка на Криворіжжі.

Виборзька, вулиця мкрн. ім. Шевченка Дзерж. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Розвитку набула у 50-60-х. Довж. 420 м. Пл. 1,6 тис. кв. м. Має 22 приват. будинки. Названа на честь міста Виборг у Ленінград. обл. Обслуговує 5 в/з.

Виборна, вулиця житломасиву Бажанове Жовт. р-ну. Закладена у 20-х. Розвитку набула у 30, 50-60-х. До 1975 мав назву провулок Гастелло. Довж. 300 м, ширина 7 м. Має 25 приват. будинків. Обслуговує 63 в/з.

Виборчий округ, основна ланка територіальної організації населення для проведення виборів голови держави або органів влади. Від кожного вибирається встановлена законом кількість депутатів (норма представництва). У Кр. Розі – №№ 31, 32, 33 та № 34 – спільний з м. Жовті Води.

Вибрик Василь Родіонович (1.1.1943, Кіровоград. обл. – 19.4.1983, Афганістан). Воїн-інтернаціоналіст. Зак. СПТУ № 6. Військ. акад. ім. Фрунзе (1981). В арм. з 1962. Служив на кордоні у Захід. Україні, Таджикистані. Особисто затримав 3-х порушників. Проживав у Кр. Розі. В Афганістані з січ. 1980. Ком-р десантно-штурмової групи, підполковник. Особисто планував і провів 50 бойових операцій. Загинув у бою. Похован. в Олександрії Кіровоград. обл. Нагороджен. орд. Червоного Прапора, "За службу Батьківщині" 3 ст.

Вибух, вивільнення великої кількості енергії в обмеженому об'ємі за короткий проміжок часу. В. веде до утворення сильно нагрітого газу (плазми) з дуже високим тиском, який при розширенні впливає (тиск, розчавлення) на навколишні тіла. У твердому середовищі супроводжується її розчавленням та дрібненням. Широко використовується в шахтах та на рудниках Кривбасу.

Вибухова машинка, переносне джерело електрич. струму для підривання електродетонаторів. Застосовується для пром. вибухових робіт у Кривбасі.

Вибухова речовина, індивідуальні та хімічні з'єднання або суміші, здатні під впливом зовнішнього імпульсу до саморозповсюджуваної з великою швидкістю (км/хв.) хімічної реакції з утворенням газоподібних продуктів та виділенням тепла.

Вибухова технологія, контрольоване руйнування, переміщення, зміна структури та форми природного матеріалу, яке проводиться за допомогою енергії, що виділяється під час вибуху пром. вибухових речовин. Застосовується у гірничій справі Кривбасу.

Вибухові речовини, індивідуальні хімічні з'єднання або суміші, які мають здатність під впливом зовнішнього удару, тепла та ін. до саморозповсюджуваної з великою швидкістю (км/сек.) хімічної реакції з утворенням газоподібних продуктів та виділенням тепла. Першою В.р. був винахід у Китаї (XVII ст.) – чорного пороху (в Європі відом. з XIII ст.). Найбільше розповсюдження до середини XX ст. мав винахід шведськ. вченого А.Нобеля (1867) – динаміт. З 70-х основним видом пром. вибухових речовин на Криворіжжі є аміачно-селітрові В.р.

Вивільга, іволга (Oriolus), птах родини горобцеподібних. Довж. до 2 см, маса 70-85 г. Голос нагадує звуки флейти. У самця крила, хвіст - смуга від дзьоба до ока чорні. У

самки верх жовтувато-зелений, низ жовтувато-білий. Населяє ліси, сади, парки Криворіжжя. Перелітний птах. Гніздо на деревах на 3-4 яєць. Тримається обережно. Кладка у трав.-червні. Живиться комахами.

Вигла, охорона, караул у давнину на Криворіжжі. Походить від слова "виглядати".

Вигонипільський ставок, закладен. на початку XX ст. на території рад-пу ім. Шевченка. Пл. 5,0 га, водні запаси 51 тис. куб. м. Зариблений. Місце відпочинку місцевих жителів.

Вид, сукупність близькоспоріднених організмів, що характеризуються певними, тільки їм властивими морфологічними та еколого-географічними особливостями, спільністю еволюційного походження, плідністю потомства від їх схрещування, а також поширенням у межах певної області (території чи екваторії), яку називають ареалом виду. Ознаки виду успадковуються.

Вид вимираючий, вид, морфологічні особливості якого або особливості його поведінки не відповідають сучасним умовам середовища існування, а генетичні можливості подальшого пристосування вичерпані.

Вид ендемічний, ендемік, види, роди, родини та інші таксони рослин або тварин, поширення яких обмежене певною місцевістю (провінцією, областю тощо). Особливо багато ендемів у географічно чи екологічно ізольованих місцевостях. На Криворіжжі нараховується ціла низка ендемічних рослин, які обмежені певною територією. Це цимбохазма дніпровська, дрик скіфський, карагана скіфська, зіновать Скробічевського тощо.

Вид зникаючий, вид, що перебуває під загрозою вимирання, чисельність якого недостатня для самостійного підтримування популяцій у природних умовах, потребує спеціальних заходів охорони. У Кривбасі налічується понад 100 видів, що знаходяться під загрозою зникнення. Зникаючі види Криворіжжя переносяться на територію Криворізького ботсаду з метою їх охорони, розмноження і повернення в природу. Для цього в ботсаду створена експозиція "Рідкісні і зникаючі види", де на теперішній час охороняється 180 видів.

Вид карантинний , вид будь-якого організму, відсутній у даному регіоні, проникнення й поширення якого в цьому регіоні небажане (загрозливе з погляду с/госп. чи медицини). Є об'єктом карантину. На Криворіжжі карантинними рослинами є: амброзія полинолиста, нетреба звичайна, чорнощир нетреболистий тощо.

Вид на проживання, у деяких випадках з давніх часів документ, який видається замість паспорта. За таким живуть переселенці з гаряч. точок кол. Союзу.

Вид піонерний, вид, що першим заселяє вільні ділянки або антропогенного походження. На Криворіжжі на вільних ділянках антропогенного походження (відвали, кар'єри, хвостосховища) піонерними видами є: солянка іберійська, дворядник тонколистий, лобода біла, амброзія полинолиста та інші.

Вид реліктовий, релікт, вид, що зберігся у певній місцевості як залишок існуючої в минулій геологіч. епосі флори чи фауни; на Криворіжжі до реліктових рослин відносяться цимбозахма дніпровська, ефедра двоколоскова, загнітник головчастий тощо.

Видок, у давнину свідок.

"Визави", газета заснована однойменним товариством у трав. 1995. Має розважальне спрямування. Виходить раз на місяць тиражем 5 тис. екз.

"Визави-плюс", газета інформаційно-рекламного спрямування виходить з лип. 1997. Друкує телепрограму. Виходить раз на тиждень тиражем 2,5 тис. екз.

Визволення, площа Ц.-Міськ. р-ну. Закладена на початку XX ст. Сформувалася у середині 30-х. Мала назву вулиця ім. Сталіна. У 1961-1975 мала назву площа Миру. Пл. 360 кв. м. У центрі пам'ятник танкістам. Обладнана декоратив. парканом, клумбами, пішохідними доріжками, місцями відпочинку. З вул. Лермонтова з'єднана підземним переходом. Місце урочистостей 22 лютого і 9 Травня.

Визволення площі сквер, закладен. у кінці 30-х. У 1972 відбулася реконструкція у зв'язку із встановленням пам'ятного знака танка Т-34. Пл. 1,2 га. Обладнан. декоративним

тином з чавун. решітками, клумбами, пішохідними доріжками, місцями відпочинку. Має вихід на вул. Лермонтова.

Визвольна війна українського народу 1648-1654 рр., озброєна боротьба проти правління Речі Посполитої, яка займала й Криворіжжя. Повстанці під керівництвом Б.Хмельницького у боях біля Жовтих Вод, під Корсунем, Пилявцями (1648) та Зборовом (1649) розбили польське військо, але потім потерпіли ряд поразок. Земський собор (1653) у Москві на прохання укр. керівництва прийняв Лівобережну Україну під владу рос. царя, що було підтверджено Переяславською радою (1654).

Визначення параметрів буровибухових робіт, для умов застосування різних видів вибухових речовин, проведене спеціалістами КГРІ у 80-х. Використовується у гірнич. промисловості Кривбасу.

Виїзна редакція газ. "Комсомольська правда", знаходилася у Кр. Розі у перші два місяці після визволення (лют. 1944). Поїзд стояв в р-ні рудника ім. Артема. За цей час вийшло 60 номерів газет і плакатів, підготовлено 43 повідомлення Радінформбюро. Колектив очолював журналіст С.Наріньяні. Проведено 68 кіносеансів. Вперше повідомлялося про героїв Криворізьк. підпілля. Підшивка криворізької "Комсомолки" зберігається у музеї СШ № 15.

Виїмковий орнамент, витвір у вигляді орнаменту, що наноситься на сиру глину до випалу. Смуги заповнюються червоною вохрою. Поширен. у кераміці катакомбної культури.

Викиди промислові, відходи промислового виробництва, які забруднюють навколишнє середовище, часто створюючи несприятливі умови для існування живих організмів. На Криворіжжі промисловими викидами є пил, окис вуглецю, сірководень, окис азоту, фенол та ін.

Викид граничнодопустимий, об'єм (кількість) шкідливої речовини за одиницю часу, перевищення якого веде до несприятливих наслідків у навколишньому середовищі або загрожує здоров'ю людини.

"Викинг", журнал заснован. у верес. 2000 "Етюд-Сервісом". Друкує анекдоти, кросворди. Має розважальне спрямування. Тираж 5 тис. екз. щомісяця.

Виковка, річ виготовлена у кузні у давнину на Криворіжжі.

Вила, знаряддя праці у полі, з допомогою якого перегортали і вантажили сіно на вози.

Вила, народ. назва русалок у давнину на Криворіжжі. Від цієї назви походить вираз: "Вилами по воді писано". В. писали на дзеркальній гладі річок та ставків послання та поради людям. Вважали за легендами добрими істотами, які допомагали людям.

Виливанець, див. **чушка**

Виливниця, чавунна форма, в якій відливають сталеві заготовки, а потім гріють у нагрівальних колодязях блюмінгів і прокатують із них заготовки для дрібносортних чи дротових станів на "Криворіжсталі".

Вимолот, кількість зерна, намолоченого з одного врожаю.

Винищувальний батальйон, сформован. у серп. 1941 у скл. 100 чол. Загальне керівництво здійснював нач. міськ. міліції майор О.О.Кірєєв. Протидіяв диверсантам, парашутистам ворога. Частина бійців готувалася до бойових дій у тилу противника. Брав участь в обороні Нікополя, Дніпропетровська, Павлограда. Увійшов до скл. діючої армії.

Винна пляшка, старовинна міра вимірювання об'єму рідини. Дорівнює 0,768 л. Використовувалася на Криворіжжі.

Винна ягода, виноград, інколи вишні у давнину на Криворіжжі.

Винников Василь Савелійович (14.10.1929, Краснодар. кр.). Пром. керівник. Зак. КГРІ (1952). Працював на шахтах за кордоном. В 60-х 2-й секретар Ц.-Міськ. райкому КПУ, на керівних посадах у Держконтролі. У 1968-1972 голова Ц.-Міськ. райвиконкому. У 1972-1993 голов. інж., директор підприємства "Рудозбут". Уміло керував діяльністю служб району. Нагороджений орд. Трудового Червоного Прапора.

Винниченко Володимир Митрофанович (1.1.1922, Миколаїв. обл. – 1992, Кр. Ріг). Відом. геолог. Зак. Харків. фінанс. ін-т (1962). Уч. ВВВ. У 1951-1952 нормувальник, нач. відділу Ленінськ. геологіч. партії. У 1952-1970 ст. інж., нач. відділу праці, у 1970-1983 нач. відділу проектів "Кривбасгеології". Автор книг з економіки геологіч. робіт. Уч. розробки довідника з геології. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст.

Винниченко Йосип Іванович (5.4.1920, Криворіжжя). Сільгосп. керівник. Зак. Дніпропетров. с/госп. тех-м. Уч. ВВВ. У 1956-1960 голова кол-пу ім. Щорса. У 1960-1963 директор рад-пу ім. К. Лібкнехта.

Виноград (Vitis), рід листопадних, рідше вічнозелених кущів чи ліан родини виноградових. Ліани, що лазять за допомогою вусиків. Стовбур грубоборозенчастий, довж. до 40 м. Плід – соковиті ягоди, зібрані у суплідддя – грона. Близько 70 видів. В культурі використовують **В. амурський** – міцна ліана (стовбур до 22 м довж.) з чорними, фіолетовими та синіми плодами. Найбільш зимостійкий вид, підщепа для культурних сортів у селекції.

Виноград дівочий, партеноциссус п'ятилистий (Parhenocissus guinguefolia), рослина родини виноградних. Батьківщина – Півн. Америка. Листопадна міцна ліана. Листки пальчастоскладні 6-8 см довж. з 5 листочками. Щитки з квітками зібрані у кінцеві волоті. Ягоди кулеподібні, синьо-чорні, 6-8 мм у діаметрі. Дуже декоративний під час осіннього забарвлення листя. Рекомендується використовувати у вертикальному озелененні стін, балконів тощо. Оригінальною ліаною є **В. трикінцевий** – листопадна висока ліана. Вусики короткі, галузисті з присосками, ягоди кулеподібні 6-8 мм у діаметрі, синьо-чорні з нальотом. Цвіте VI, пл. у IX-X. В культурі на Криворіжжі форма **"Veitchii" – Віча.** Вусики короткі, галузисті, з присосками. Молоді листки пурпурові, прості або трійчасті. Рекомендується у вертикальне озеленення міста.

Виноградна, вулиця житломасиву ім. К.Лібкнехта Сакс. р-ну. Закладена у 30-х. Розвитку набула у 50-60-х. Довж. 470 м, ширина 5,8 м. Має 34 приват. будинки, де проживає 79 чол. Вкрита асфальтом. Багата на зелені насадження. Обслуговує 49 в/з.

Виноградов Володимир Самойлович (21.12.1909, Кр. Ріг – жовт. 1994, Москва). Почес. громадянин Кр. Рогу (1975). Зак. КГРІ (1936). Працював нач. дільниці, нач. шахти, зав. гірнич. роботами на ШУ "Більшовик", голов. інж. ШУ ім. К. Лібкнехта. З 1941 голов. інж. Златоустівського РУ на Уралі. За короткий строк збільшив виробництво залізоруд. і титанового концентрату у 2-2,5 рази. У 1955 повернувся у Кр. Ріг. Голов. інж., керуючий тр-том "Ленінруда". З того ж року заст. міністра чорн. металургії України. У 1957-1965 нач. управ. гірничодобувної пром-ті, заст. голови Дніпропетров. раднаргоспу. Керівник будівництва ПівдГЗК, ІнГЗК, ЦГЗК. Сприяв спорудженню у Кр. Розі цирку, швидкіс. трамваю, аеропорту, БК і спорту. Керував введенням на кар'єрах циклічно-потокової технології, на шахтах – спарених станів. У 1964-1967 член Комітету по Ленінським преміям у галузі науки і техніки. У 1973 диплом за кн. "Руда і люди". Трудову діяльність закінчив на посаді заст. міністра чорної металургії СРСР. Ім'я носить вулиця у Кр. Розі. Нагородж. орд. Леніна, Жовтневої Революції, Трудового Червоного Прапора (3), "Знак Пошани", знак. "Шахтарська слава " 1-3 ст.

Виноградов Іван Миколайович (21.1.1915, Костромська обл. - 1998, Новомосковськ). Герой Соц. Праці (1958). Освіта середня. У 1932-1942 рахівник кол-пу, десятник на лісосплаві. Уч. ВВВ з квіт. 1942. У 1945-1947 агент постачання в рембуд. управлінні. У 1947-1949 бурильник Балхаського молібден. РУ. У 1949-1975 бурильник, кріпильник, пом. нач. шахти РУ ім. Кірова. Почес. гірник. Один з прославлених гірників Кривбасу. Новатор виробництва. Випробувач нової техніки. Консультант конструкторів, раціоналізатор. Ініціатор почину на підвищення продуктивності праці, зниження собівартості товарної руди. План перевиконував на 150-160 %. Нагородж. орд. Леніна, Вітчизняної війни 1 ст., знак. "Шахтарська слава" 2, 3 ст.

Виноградова Валентина Олександрівна (31.1.1927, Вологод. обл.). Мед. керівник. Зак. Іванов. медін-т (1954). З 1956 працювала зав. дитячим відділенням 1-ї міськлікарні. Лікар-новатор.

Виноградський Віталій Михайлович (24.10.1925, Сумська обл.). Чл. СПУ. Зак. Вищу парт. шк. при ЦК КПУ (1958). Уч. ВВВ з груд. 1942. У скл. 188 СД брав участь у визволенні Кр. Рогу. У груд. 1943 тяжко поранений під стінами міста. У 1964-1975 редактор газ. "Прикарпатська правда", згодом редактор "Літературної України". Повісті: "Глибинні шляхи" (1966), "Катрусина доля" (1967), "Чекай мене на світанку" (1973). Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1, 2 ст., Трудового Червоного Прапора.

Винокуров Михайло Андрійович (6.10.1923, Кіровоград. обл.). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1992). Уч. ВВВ з 1942. У 1952-1957 нач. відділу Байкальськ. РУ на Уралі. У 1957-1974 голов. енергетик РУ ім. Р. Люксембург. У 1974-1986 викладач тех-му гірнич. електромеханіки. Брав участь у проектуванні схем електропостачання в шахтах. Створив лабораторію в тех-мі. Нагородж. орд. Б. Хмельницького 3 ст., Вітчизняної війни 1 ст., Слави 2, 3 ст.

Випненко Євдокія Пилипівна (1926, Одес. обл.). Відом. будівельник. Освіта н/середня. Ветеран тр-ту "Криворіжжитлобуд". Стояла у його витоків. Маляр БУ № 2. Наставник. Переможець змагань. Ударник п'ятирічок. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Випрямляч стріл, брусок прямокутної форми для відновлення стріл. Знайден. у кургані Довга Могила, датован. IX-VIII ст. до н.е.

"Випханка", народна назва житломасиву в м. Інгулець. Закладен. у 30-х родинами гірників РУ "Інгулець". Розвитку набув у кінці 40-50-х. Являє приват. сектор. Розташован. поруч із сучас. 3-м мкрн. ІнГЗК.

Вирій, казкова країна, куди, за криворізьким фольклором, відлітають птахи на зимівлю.

"Вирій", народний ансамбль народного танцю створен. у 1986 в педін-ті за ініціативою О.М.Розіна. До скл. входять студенти і школярі старших класів шкіл Кр. Рогу. Репертуар складається з укр. народ. танців, хороводів, щедрівок. З 1992 народний. Діють семінари з вивчення укр. танцю і фольклору. Лауреат обл. фестивалів і конкурсів.

Виробничі наради, на Криворіжжі проводилися у період індустріалізації для об'єднання зусиль на відбудову рудників Кр. Рогу. У 1929 діяло 79 нарад, об'єднували 10 тис. робітників і спеціалістів. Дали рішучу відсіч "теорії затухання" Кривбасу.

"Вирус", журнал заснован. у квіт. 2001 О.Гольцовим. Друкує кросворди, ребуси, вікторини, загадки, анекдоти та ін. Тираж 4 тис. екз. щомісяця.

Висаг, дерев'яний кузов брички, на якому перевозили землю, глину, пісок, руду та ін. у давнину на Криворіжжі.

Виселок, грунтовий шлях поміж селами у давні часи на Криворіжжі.

Висівки, відходи борошномельного виробництва, які одержують при розмелюванні зерна. Розрізняють В. жирні та пісні, пшеничні, житні, вівсяні, ячмінні та ін. Широко використовуються у с/госп. Криворіжжя для годування худоби у суміші з ін. кормами.

Виска, шнур для вимірювання вертикалі поверхні (напр., при будівництві стін).

Вислокрилкоподібні (Megaboptera), ряд комах. Мають 2 пари перетинчастих крил (розмах до 18 см). Дорослі В. живуть біля води, личинки у воді живляться дрібними безхребетними. 2 родини, що об'єднують близько 100 видів, поширені в усіх частинах світу, крім Антарктиди, з них в Україні – 4 види; найбільш поширена в Кр. Розі В. звичайна. Личинки В. є поживою для риб.

Високе Поле, село Орджонікідзівськ. сільради розташоване за 16 км на південь від центру сільради. Рельєф спокійний, рівнинний. Виникло у кінці 80-х XIX ст. Серед перших поселенців німецькі колоністи, які утримували землю, будували добротні кам'яні будинки на зразок європейських селянських господарств XIX ст. Землі належали поміщику Шляхтичу, який передав їх в оренду. На початку XX ст. оселилося 6 сімей українців з с. Новопокровка, які жили окремим хутором. На початок 1-ї світ. війни нараховувалося до 50 дворів. У 1918 почався від'їзд німців до Німеччини.

Відбудовувалося з початку 20-х. У 30-х діяв кол-п ім. Тельмана. 50 чол. воювали на фронтах. Відбудова почалася у 1944. Більшість населення складали українці. У 1973 проживало 767 чол. Діяли початкова школа, клуб. Пл. 29 га. Має 1 вулицю до 1,5 км. У 46 будинках проживає 64 чол. Діє магазин.

Високого Поля села кладовище, розташоване на півн. околиці с. Високе Поле Орджонікідзівськ. сільради. Закладене у 90-х XIX ст. Пл. 1 га. Поховані жителі села, кількість поховань невідома. Існує німецька ділянка.

Високопільська балка, розташована на схід від с. Високе Поле Орджонікідзівськ. сільради. Тягнеться з півн. на півд. Довж. до 15 км. Початок бере у Софіївськ. р-ні. Перекрита каскадом ставків. Схили пологі, вкриті терном, глодом. Утворилася в результаті агресивної діяльності весняних вод.

Високопільська волость, існувала у квіт. 1919 – берез. 1923 у скл. Криворізьк. повіту. До скл. входили населені пункти Іванівка, Миколаївка, Суворовка, Потьомкіно, Колонія Братська № 1.

“Високопільська” геофізична аномалія залізних руд, розташована у Широківськ. р-ні Херсон. обл. Географічні координати 47°40' - 47°50' півн. широти, 33°15' - 33°30' схід. довготи. Належить до півд. частини Дніпровськ. металогенічної обл. Виявлена у 1956-1958. Геологічна розвідка проводилася криворізьк. геологами у 1971-1972. Вік – 2600 млн. років. Вивчали геологи М.Т.Клюєв, О.Ф.Котолевський, Т.М.Сумцова, Л.Г.Загоруйко, М.І.Веригін.

Високопільська неповна середня школа, брала початок з кінця 90-х XIX ст. Навчалося 30-50 дітей. Відновила діяльність у 1924. Діяла до 1974. Останні роки працювало 3 учителі.

Високопільський сільський клуб, відкрит. у с. Високе Поле у 1934. Розташовувався у пристосованому приміщенні. Проводилися збори колгоспників кол-пу ім. Тельмана, демонструвалися кінофільми. Закрит. у 1974.

“Висотник”, садівницьке товариство тр-ту “Криворіжстальконструкція” закладене в 70-х у Довг. р-ні. Пл. 18,5 га. Має 264 ділянки.

Висоцький Михайло Григорович (3.1.1906, Вінницька обл. - Ізраїль). Відом. проектант. Зак. Моск. гірнич. ін-т (1932). У 1920-1924 коваль у мех. майстерні м. Липовець. У 1927-1930 технік на шахті у Кр. Розі. У 1932-1934 інж. Високогірськ. ШУ на Уралі. У 1934-1937 інж. з-ду “Комуніст”. У 1937-1941 інж. ін-ту “Кривбаспроект”. У 1941-1944 зав. шахтою в м. Алапаєвськ на Уралі. У 1944-1971 керівник групи техвідділу ін-ту “Кривбаспроект”. Двічі відбудовував Кривбас. Проектував шахти. Виїхав до Ізраїлю.

Висоцький Олександр Степанович (19.7.1934, Волинська обл.). Герой Соц. Праці (1966). Зак. КГРІ (1974), Вищу партшколу при ЦК КПРС (1977). У 1952-1975 бурильник, бригадир ш. ім. 1-го Травня, ім. Ворошилова, “Саксагань” РУ ім. Дзержинського. У 1977-1982 секретар парткому, у 1982-1984 заст. голов. інж., у 1984-1989 бурильник ш. № 1 ім. Артема, у 1989-1991 голова ком-ту народного контролю РУ ім. Кірова. Депутат Верх. Ради СРСР 7-9 скликань. Ініціатор почину за особистий труд. внесок у п'ятирічку. Брав участь у створенні нових технологій і техніки. Успішно випробував дослід. зразки. Встановив Всесоюз. рекорд проходки: 511 м підповерхових виробок. Уч. ВДНГ. Нагороджений орд. Леніна, Жовтневої Революції, Трудового Червоного Прапора.

Височенка, бурильника ШУ ім. Комінтерну труд. почин на початку червня 1941 означав, що у зв'язку з нападом Німеччини на СРСР бере на себе зобов'язання щоденно виконувати виробничі завдання на 300%. Мав значну підтримку серед гірників Кривбасу.

Виставкін Микола Іванович (?-?). Засл. майстер спорту СРСР. Засл. тренер України. Один із засновників спортруху у Кр. Розі. Зак. профкурси (1929). У 1928 працював на руднику ім. Леніна. Згодом доцент кафедри фізкультури Київ. ін-ту фізкультури. Канд. пед. наук. Виховав багато видат. спортсменів.

Виставочний зал міський, відкрит. у червні 1996 на набережній р. Саксагань у Ц.-Міськ. р-ні. Займається популяризацією досягнень мистецтва, ремесел, народних традицій,

творчих доробок місцевих художників. Першими виставлялися роботи Г.І.Синиці. Пл. 450 кв. м. Проводяться традиційні "Осінні вернісажі". Демонструвалися твори І.Г.Авраменка, В.О.Бєлова, Г.Д. і С.М.Дубцових, Д.К.Грибка та ін. Щороку проводиться до 20 виставок.

Висуньська республіка 1919, територія охоплена партизанським опором проти військ ген. Денікіна з центром у посаді Висуньськ Херсон. губ. (тепер Миколаїв. обл.) у період з верес. по лист. 1919. Стихійні виступи селян переросли у повстання із встановленням рад. влади на контрольованій партизанами території. Жорстоко придушене у лист. 1919. Великий загін висуньців пробився до ст. Довгинцеве, прийняв нерівний бій з денікінцями, де загинуло понад 110 чол. Окремі члени В. р. залишилися на Криворіжжі і вели боротьбу за справу революції, а з початку 20-х брали участь у відбудові Кривбасу. У Кр. Розі встановлен. пам'ятник висуньцям.

Витвицький Михайло Іванович (17.8.1929, Кіровоград. обл.). Засл. металург України (1964). Освіта середня. У 1945-1953 вальцювальник прокат. цеху Дніпродзержинськ. металург. з-ду. У 1953-1979 ст. вальцювальник блюмінга-1 з-ду "Криворіжсталь". Почес. металург СРСР (1962). Новатор виробництва. Переможець змагань, наставник, ударник п'ятирічок. Брав участь у створенні музею КМК. Нагороджен. орд. Трудового Червоного Прапора.

Витрищенко Григорій Іванович (6.3.1937, Кіровоград. обл.). Поет. Навчався у Львів. ун-ті (1958-1965). У 1954-1955 працював на ш. "Комсомольська-2" РУ ім. К. Лібкнехта. З 1957 літ. працівник газ. "Червоний гірник", "Металлург", знову "ЧГ" до 1973. Збірка "Заспів" (1958).

Витрішка, давня назва бійки, сутички між парубками під час ярмарку, ринку, торгу. Інша група парубків викрадала товар, користуючись відволіканням уваги продавців.

Витушка, одна із назв моталки на Криворізьк. вовнопрядильній фаб-ці для намотування ниток.

Витяжки, халяви чобіт у давнину на Криворіжжі.

Виховання екологічне, формування у людини свідомого сприйняття навколишнього природного середовища, почуття особистої соціальної відповідальності за діяльність, що так чи інакше пов'язана з перетворенням навколишнього середовища, упевненості у необхідності бережливого ставлення до природи, розумного використання її багатств, розуміння важливості збагачення природних ресурсів.

Виходи породи криворізьк. серії докембрія в р-ні житломасиву ПівдГЗК на лівому березі Інгульця. Геологіч. пам'ятник (1972) унікального виходу на денну поверхню порід нижньої світи криворізьк. серії докембрія у вигляді аркозових пісковиків. Висота відслонення над рівнем річки 15-20 м і на відстані у 540 м. Мінерал. склад породи – польовий шпат, серицит, кварц. Порода сіра, темно-сіра, жовтувата, іноді з плямами червоного кольору. Пл. 4 га.

Вишенська Аліна Петрівна (10.9.1967, Кр. Ріг). Народ. умілець. Зак. Криворізьк. муз. уч-ще (1987). У 1986-1991 педагог муз. школи № 11, муз. керівник дитсадка № 14. З 1991 працювала в муз. школі № 3. Працює у галузі народно-прикладного мистецтва. Надає перевагу плетінню з лози та верби. Уч. виставок з 2000. Роботи зберігаються у приват. колекціях.

"Вишенька", садівницьке товариство ПівнГЗК закладене в 80-х у Терн. р-ні. Пл. 17 га. Має 366 ділянок.

"Вишенька", садівницьке товариство автобази № 17 закладене в 70-х у Ц.-Міськ. р-ні. Пл. 6,3 га. Має 138 ділянок.

"Вишенька", садівницьке товариство гірничорятувального загону закладене в 80-х у Терн. р-ні. Пл. 2,1 га. Має 45 ділянок.

Вишеславський Леонід Миколайович (18.3.1914, Миколаїв). Чл. СПУ (1937). Зак. Київ. ун-т (1938). Раннє дитинство провів у Кр. Розі. Вірші почав писати у Кр. Розі. Уч. ВВВ з лип. 1941. Літпрацівник і спецкор. газети "Защитник Родины" (9А), "Чкаловец" (ВПС 12А), "Советский патриот" (38А), "За нашу Победу" (1 гв. А). Обороняв Київ, Херсон,

Ростов, визволяв Харків, Київ, Житомир, Тернопіль, Львів, Краків, Прагу. Виступав у газ. "Правда", "Красная звезда", ж. "Новый мир", "Знамя". Пише рос. мовою. Кривбасу присвятив новелу "Перед приходом дракона". Тривалого часу працював відповід. секретарем ж. "Радуга". Кандидат філологічних наук. Автор збірок "Здравствуй, солнце" (1938), "Чайка" (1946), "Песня с Днепра" (1951), "Дорогами правды" (1952), "Родство" (1955), "Простор" (1956), "Единство земли" (1958), "Щедрость" (1960), "Звездные сонеты" (1962), "Разнолетье" (1964), "Глоток времени" (1970), "Лоно" (1972), "Река" (1975), "За голубым кордоном тишина" (1979), "Близкие звезды" (1983) та ін. Перекладач творів Т. Шевченка, М. Рильського. Лауреат прем. ім. Т. Шевченка (1984), ім. П.Тичини (1985) за поезії "Основа" і "Стихотворения". Дослідження "Маяковський серед нас" (1960). Ім'ям названий астероїд 2953 (1979), відкритий астрономом М.С. Черних у Кримськ. обсерваторії. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1 ст. (2), 2 ст., Червоної Зірки, Почесною Грамотою, Грамотою Президії Верх. Ради України.

Вишкварки, витоплене сало (ошурки). Побутує на Криворіжжі до цього часу.

Вишнева, вулиця мкрн. ім. Ілліча Дзерж. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Віддалена частина р-ну. Довж. 800 м. Пл. 9,6 тис. кв. м. Обслуговує 41 в/з.

Вишнева, вулиця житломасиву Весела Дача Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Розвитку набула у 50-60-х. Тверде покриття з 1968. Довж. 673 м, ширина 3,9 м. Пл. 2,6 тис. кв. м. Має 56 приват. будинків. Обслуговує 25 в/з.

Вишневського, вулиця житломасиву КРЕС Жовт. р-ну. Закладена у 20-х. Розвитку набула у 30, 50-60-х. Довж. до 800 м, ширина 7 м. Має 12 приват. будинків. Вкрита щебенем, багата на зелені насадження. Названа на честь рос. письменника Вишневського Всеволода Віталійовича (21.12.1900, Петербург – 28.2.1951, Москва). Автор п'єс "Перша Кінна" (1929), "Оптимістична трагедія" (1933), кіносценарію "Ми з Кронштадта" (1933), незакін. епопеї "Війна" та ін. Держ. прем. СРСР (1950). Обслуговує 14 в/з.

Вишнивецький Григорій Никифорович (15.12.1928, Дніпропетров. обл.). Засл. будівельник України (1987). Освіта середня. У 1948-1988 тесля, бригадир БУ № 1 тр-ту "Криворіжіндустрбуд". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Брав участь у будівництві важливих промоб'єктів. Новатор виробництва, наставник. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Вишня (Cerasus), рід листопадних дерев та кущів родини рожевих, заввишки до 2 м. (іноді 10-30 м). Листки прості, чергові. Квітки білі, рідше рожеві, зібрані у зонтики. Плід – кістянка. Цвіте IV-V. Розмножується насінням, паростю, у культурі – насінням і щепленням. **В. звичайна** або **садова** – дерево до 6-10 м заввишки, з розлогою кроною і червоно-бурою корою, що відшаровується пластинками. У дикому стані невідома, мабуть, гібридного походження; відомо багато сортів і садових форм з махровими білими, рожевими квітками. Плід – кулеподібна кістянка, світло-червона, їстівна. Медонос. **В. пташина** або **черешня**. Батьківщина Півд.-Схід. Європа, Крим, Кавказ. Дерево до 10-15 (20-30) м заввишки зі стрункою, ажурною кроною. Плід – кулеподібна кістянка, темно-червона або чорна, солодка. Культивують як плодоягідну рослину. В озелененні міста та на присадибних ділянках часто зустрічається **В. повстиста**, **В. Бессея** – високодекоративні, особливо під час цвітіння та плодоношення, кущі. Вирощують як плодові культури. На Криворіжжі в природі зустрічається **В. кущова** або **степова**. Кущ до 0,2 – 2 м заввишки. Квітки білі, плід – кулеподібна кістянка. Використовується для лісомеліоративного закріплення еродованих схилів, у селекційній роботі. Декоративна під час цвітіння.

Вишняков Максим Ігоревич (5.11977, Кр. Ріг – серп. 2000, Баренцове море). Військ. моряк. Зак. Севастопольську школу мічманів (1998). З 1998 служив на підводному човні "Курськ" ПФ Росії. Загинув у скл. екіпажу під час військ. маневрів на Баренцовому морі. Ім'я внесене в історію ПФ Росії. У Кр. Розі мемор. дошка. Почес. грамота ВМФ Росії. Нагородж. орд. Мужності (Росія).

Вишнякова М. меморіальний знак встановлен. у СШ № 71 у лют. 2001. На гранітній стелі портрет підводника, сумний краєвид Баренцового моря і підводний човен, що гине у пучині. У школі обладнується мемор. куток М.І. Вишнякова.

Вища освіта на Криворіжжі, бере початок із створення гірничорудного ін-ту у лист. 1929. Серед організаторів В.Жигаловський, Д.Малий, Е.Фукс, М.Стариков, П.Піроцький, П.Журавльов, В.Пащевський, Я.Мартенс та ін. У 1930 відкрит. Ін-т профтехосвіти, який у 1933 отримав право надавати вищу освіту. У 30-х вищу освіту здобули до 2 тис чол. Кадри готували 3 професори, 32 доценти і канд. наук. Під час війни науково-матеріальна база зруйнована. Відновлення тривало до початку 50-х. У жовт. 1962 відкрит. Криворізьк. фак-т при Дніпропетров. металург. ін-ті. У 1966 заснована вечірньо-заочна філія Донецьк. ін-ту рад. торгівлі. Із створенням Техніч. ун-ту у 1994 Кр. Ріг став університетським. У 90-х утворен. Ін-т ділового адміністрування, Криворізьк. навчальний центр Одеськ. юр. акад., Криворізьк. підрозділ Європейськ. ун-ту фінансів, інформ. систем, менеджменту і бізнесу, Криворізьк. відокремлений підрозділ Запорізьк. ін-ту економіки та інформ. технологій, Криворізьк. технологіч. фак-т Кременчуцьк. ін-ту економіки та нових технологій, Запорізьк. ун-т у скл. наук. комплексу Криворізьк. тех-му економіки та управління, Криворізьк. підрозділ заочного фак-ту Національного аерокосміч. ун-ту ім. Жуковського ("ХАІ"), Криворізька філія Харківськ. техніч. ун-ту радіоелектроніки, Криворізька філія Міжнарод. ун-ту фінансів, Криворізьк. фак-т Ін-ту підвищення кваліфікації та перепідготовки керівних кадрів, Міжрегіональна акад. управління персоналом, Навчально-консультаційний пункт спільного фак-ту Харків. автошлях. ун-ту. Діють 37 фак-тів, які готують спеціалістів із 100 спеціальностей, працюють 1,7 тис. викладачів, з них 80 професорів і доктор. наук, навчається до 18 тис. студентів. За роки існування В.о. на Криворіжжі підготовлено 80 тис. фахівців.

Вищої геодезії кафедра Криворізьк. технічного ун-ту, створена у 1978 шляхом поділення кафедри геодезії на кафедри вищої геодезії та прикладної геодезії у скл. КГРІ. Перший завідувач Г.Харкевич. Забезпечує підготовку спеціалістів з прикладної геодезії, маркшейдерської справи та промислового і цивільного будівництва. Діють наукові лабораторії.

Вищої математики кафедра, створена у кінці 70-х у Криворізьк. економіч. ін-ті у скл. фінансово-економіч. фак-ту. Працює 8 чол. Викладається математика, економетрія, математичне програмування.

Вищої математики кафедра Криворізьк. технічного ун-ту, створена у кінці 20-х у скл. КГРІ. Діють аспірантура, наукові семінари. Працівники вивчають проблеми вищої математики, готують наукові праці. Працює більше 25 чол. Працювали професори М.Г.Крейн, В.Ф.Бизов.

Вия, шия у давні часи на Криворіжжі.

Вібе Єгор Якович (4.6.1851, Криворіжжя – 21.12.1931, там же). Сільгосп. керівник. Освіта середня. Один із засновників с. Зелене Поле. Нім. колоніст. Розбудовував село. У кінці 20-х один із засновників кол-пу ім. 1-го Травня. Мав велике господарство. Похован. у с. Зелене Поле.

Вібраційна хвороба, профзахворювання криворізьк. гірників, яка виникає внаслідок тривалої дії вібрації на організм. Характеризується змінами суглобів кінцівок, нервово-мозкового та кістково-суглобного апарату. Методи боротьби розробляють спеціалісти Ін-ту проммедицини.

Вівальді, вулиця житломасиву Гданцівка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у 20-х сім'ями робітників Гданцівськ. чавуноливарного з-ду. Розвитку набула у 50-60-х. Попередня назва провулок 10-річчя Жовтня. Довж. 284 м, ширина 3,9 м. Пл. 1,1 тис. кв. м. Тверде покриття з 1970. Має 15 приват. будинків. Названа на честь італ. композитора Вівальді Антоніо (4.3.1678, Венеція – 28.7.1741, Відень). Автор опер, оперет. Заснував сольний інструментальний концерт. Обслуговує 4 в/з.

Вівсянка (Emberiza), птах родини горобцеподібних. Довж. до 12-20 см. На Криворіжжі поширені **В. звичайна**, **В. очеретяна**, **В. садова**. Населяє кущі, чагарники по берегах водойм Криворіжжя. Тримаються парами і зграйками. Кладка у трав.-червні з 4-6 яєць. У самця голова і груди світло-сірі, горло жовтувате, крила і хвіст бурі. Дзьоб чорнуватий. Живляться комахами і насінням бур'янів.

Вівсянка очеретяна (Emberiza schoeniclus), птах родини вівсянкові (Emberizidae) ряду горобцеподібні (Passeriformes). Розмірами з горобця. Самець навесні має чорні голову, горло і воло, коричнево-буру спину, відокремлену від голови білою поперечною смугою (“ошийником”), черево – біле. Самка і молодь не такі яскраві, у них немає чорного кольору в оперенні. Ареал охоплює більшу частину СНД, Захід. Європу, Перед. і Центр. Азію, Японію. В Україні – літній гніздовий птах усієї території, на півдні зимує, в Чорноморському заповіднику осілий. На Криворіжжі – звичайний гніздовий, перелітний і зимуючий птах, частково осілий. Гніздиться по заболочених ділянках водойм, заростаючих ділянках шламосховищ ЦГЗК, ПівдГЗК. Гнізда будує на землі, рідше на кущі або на траві, на заломах очерету, рогозу. Кладка у травні-червні з 4-6 сірувато-рожевих з темним малюнком яєць. Тримається парами, зграйками.

Вівсянка садова (Emberiza hortulana), птах родини вівсянкові (Emberizidae) ряду горобцеподібні (Passeriformes). Трохи менша за вівсянку звичайну, відрізняється від неї забарвленням і піснею. У самця голова і груди світло-сірі (на голові оливковий відтінок), спина рудувато-бура з темними ряботинами, горло жовте, черево жовтувато-бурувате, а між ними – сіра поперечна смуга; у самки забарвлення оперення тьмяніше. Ареал включає Схід. Європу (територію степів з заростями чагарників, полезахисні смуги, вирубки), Сибір, Казахстан, Захід. Європу, Перед. Азію, півн. Монголії. В Україні літній гніздовий і перелітний птах майже всієї території. Гніздиться на землі, кладка в травні-червні з 4-6 брудно-білих з бурими плямами яєць. Тримається парами і зграйками. Улюблені місця перебування – чагарники по ярах, парки, облісені відвали, полезахисні лісосмуги.

Вівтар, східна частина храму, піднята над підлогою, відгороджена іконостасом. Місце розташування престолу. Готуються предмети для причастя.

Вівчаренко Клавдія Олександрівна (5.6.1929, Кіровоград. обл.). Герой Соц. Праці (1949). Освіта середня. У 1944-1951 працювала у жіноч. рільничій бригаді рад-пу ім. К. Маркса Долинськ. р-ну Кіровоград. обл. У 1949 виростила по 32 ц пшениці з га. Новатор с/госп. виробництва. Уч. ВДНГ. У 1951-1968 працювала у рад-пі “Батьківщина” Криворізьк. р-ну. У 1969-1988 машиніст конвеєра, дробарки ш. ім. Фрунзе. Чл. ЦК профспілки України (1972-1977). Чл. організації Спілки жінок України. Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора, “Знак Пошани”.

Вівчарик (Phylloscopus), птах родини горобцеподібних. Довж. 10-14 см. Живиться комахами. На Криворіжжі 3 види: **В. жовтобровий**, **В. ковалик**, **В. весняний**. В. ковалик, дрібніший за горобця. Низ часто буруватий, ноги чорні. Дуже рухливий. В. весняний: голова, спина, крила, хвіст бурувато-сірі, зеленувато-сірі, ноги світлі, буруваті. В. жовтобровий ін. розміру. Верх голови, спина жовто-зелені, зоб та боки жовті. Населяє лісне Криворіжжя. Гніздо на землі у вигляді куреня. Кладка у трав.-червні по 4-8 яєць. Живиться комахами.

Вігуро Сергій Володимирович (23.5.1951, Кр. Ріг). Мед. керівник. Зак. Дніпропетров. медін-т (1975). У 1968-1987 санітар, ординатор хірургіч. відділення 2-ї міськлікарні. У 1987-1989 зав. відділом охорони здоров'я Дзерж. райвиконкому. З 1990 ординатор, з 1994 зав. відділенням грудної хірургії 2-ї міськлікарні. Досяг значних результатів у лікуванні хворих. Лікар вищої категорії. Уч. конгресів і нарад з проблем медицини.

“Від Оленки – за татка”, такий напис позначався на одному з літаків Іл-2, що у складі 305 ШАД визволяв Кр. Ріг. Його історія почалася у комунальній квартирі, де жила першокласниця СШ № 621 м. Москви Олена Азаренкова. Її батько А.Азаренков загинув у повітр. бою. Дівчинка зібрала 100 крб. і написала листа Сталіну з проханням передати

гроші на будівництво бойового літака. Його й назвали “Оленкою”. Кермо довірили пілоту Г.Циганкову. Бойові вильоти почалися над Харковом, рідним містом О.А. Потім відзначився в боях за Кр. Ріг. Після ВВВ О.А. стала киянкою. Г.Циганков загинув у бою.

Відбійний молоток, ручна машина ударної дії відокремлення гірничих порід від масиву, руйнування міцних грунтів та ін. Поділяються на пневматичні, електричні та бензинові. Застосовуються на пром. підприємствах Криворіжжя.

Відбудова гірничорудної промисловості, після гром. війни на початку 20-х. На лип. 1920 всі шахти і рудники були зруйновані і затоплені. У Кр. Розі проживало 1 тис. гірників. Держ. комісія встановила, що першочерговій відбудові підлягає 28 рудників. Роботи почалися в кінці 1921 на рудниках ім. Артема, К. Лібкнехта, Комінтерну. У 1922 на них видобуто перші 95,9 тис. т товар. руди. До початку 1-ї п'ятирічки (1928) діяли рудники ім. Леніна, Комінтерну, К. Лібкнехта, Артема, Фрунзе, “Пролетарський”, “Червоногвардійський”. У ці часи вирішували проблеми централізації, механізації гірнич. робіт, впроваджувалося пневматичне буріння. У 1921-1922 видобуто 95,9 тис. т, у 1922-1923 – 169,4 т, у 1923-1924 – 441,1 т, у 1924-1925 – 1291 т, у 1925-1926 – 2429,7 т, у 1926-1927 – 3538,2 т, у 1927-1928 – 4439,3 т. Працювало до 10 тис. гірників.

“Відважний”, піонерський табір, відкрит. у червні 1961 колективом РУ ім. Леніна. Названий на честь піонера-героя В.Котика. Розташовувався у с .Гуровці Долинськ. р-ну Кіровоград. обл. Приймав до 500 чол. Мав спальні корпуси, кінозал, будинок юного техніка, медпункт, басейн. Закрит. у 1992 і перетворен. на турбазу. За час існування відпочило 37 тис. чол.

Відвал, насип, що утворюється в результаті розміщення розкривних і порожніх порід при гірничорудних розробках корис. копалин на спеціально відведених площах. У Кр. Розі відвали займають площу 8,2 тис. га.

Відвал № 1 Новокриворізького гірничо-збагачувального комбінату, закладен. у 1959. Розташован. на березі р. Інгулець, поруч зі ст. Породна. Пл. 109,2 га. Довж. 1,2 тис. м, ширина 1 тис. м. Півд.-захід. частина заскладована кварцитами.

Відвалоутворення, процес розміщення порожніх порід на спеціально відведеній ділянці. Відвали виникають в результаті проведення розкривних робіт під час відкритих розробок корис. копалин. На Криворіжжі виникли на початку 50-х з будівництвом ПівдГЗК. Відвалоутворення проводять ПівдГЗК (4), ПівнГЗК (14), ЦГЗК (21), ІнГЗК (5), НКГЗК (6), “Кривбасруда”, РУ ім. Кірова, “Суха Балка”, “Кривбасгідрозахист”. Загальна пл. 6,2 тис. га.

Відділ боротьби з організованою злочинністю (Шостий відділ), створен. у 1989 при управлінні карного розшуку УВС Дніпропетров. обл. Організовує і веде боротьбу з оргзлочинністю, виявленню бандугруповань, їх лідерів, попереджає тяжкі злочини. Діє як окрема силова одиниця.

Відділок Криворізький Придніпровської залізниці, створен. у жовт. 1946. Виконує пасажир. і вантаж. перевезення в Кривбасі. Має 25 структурних підрозділів, потужне локомотив. депо (37 вантаж. і 14 пасажир. електровозів). За обсягом перевезень найпотужніший в Україні. Територіально обслуговує частину Дніпропетров., Запорізьк., Херсонськ., Миколаївськ., Кіровоград. областей. З 44 станцій щодоби відходить 2 тис. вагонів. Обсяг перевезень у 2,3 рази перебільшує Одеську, 1,5 Півд., Півд.-Захід., Львівську залізниці. Основні ключові станції: Кр. Ріг, Марганець, Нікополь, П'ятихатки, Верховцеве, Тимкове. Загальна довж. розгорнутої колії сягає 982,8 км, 228 мостів. Має більше 3 тис. вантажовідправників. Щодоби перевозить 135 тис. т. Працює 14 тис. залізничників. Впроваджена інформ. автоматизов. система “Експрес”. З 1976 діє обчислювальний центр. Колійне господарство нараховує 4 дистанції колії, дистанції лісозахисту. 90% колій електрифіковано, 25 тягових підстанцій. Має власні пансіонат “Феодосія”, базу на Каховськ. водоймищі, дитячий табір у Херсон. обл., стадіон, Палац спорту “Локомотив”.

Відділка залізниці Будинок культури, діяв з 20-х по лют. 1994. Існували гуртки худ. самодіяльності. Центр культури в сел. Залізничників. Згорів у результаті пожежі.

“Відергебурт”, товариство німців у Кр. Розі створен. у лип. 1998. Об'єднує 50 чол. Голова М.С.Зайц.

Відєшин Сергій Васильович (5.2.1962, Дніпропетровськ). Графік. Зак. худ. школу (1978), Ленінград. ін-т інж. залізнич. тран-ту (1986). З 1986 працював на ком-ті "Криворіжсталь". Першим у Кр. Розі почав займатися комп'ютерною графікою. Спеціалізується на книжковій графіці, пише картини в графіч. стилі. Забезпечував графіч. наповнення газ. “Металлург”, “Криворожские ведомости”. Нач. бюро комп'ютерної графіки ком-ту "Криворіжсталь.

Віджимна ретуш, техніка обробки кам'яних знарядь, в якій тонкі лусочки відокремлюють за допомогою дерев'яних, кам'яних інструментів. Найбільш поширена на тонких плоских знаряддях типу кинджалів, наконечників стріл, списів.

Відкатка гірнича, транспортування гірничої маси та інших вантажів засобами колісного тран-ту по підземних виробках, а також на поверхні у межах підприємства на Криворіжжі.

Відкрита розробка родовищ корис. копалин, процес рудовидобутку з поверхні землі за допомогою кар'єрів. Вона передбачає наявність відкритих траншей, які готують кар'єри, поле для розкривних і видобувних процесів. Сприяє високому ступеню видобутку корис. копалин, досягненню високого рівня продуктивності праці, зниженню собівартості, покращенню умов праці, створенню потужних комплексів видобутку з концентрацією виробництва, розвинутої транспорт. мережі, мінімальними відстанями перевезення та низькими витратами. На Криворіжжі відома із скіфських часів. Широкого розвитку набула з початком промвидобутку на початку 80-х XIX ст. Перші 20 років була єдина у видобутку криворізьк. руди. У дореволюц. часи застосовувалися примітивні знаряддя праці. З кар'єрів сировина доставлялася тачками, естакадами, пізніше – паровими підйомниками. Широко застосовувалася кінська сила. Більш ефектив. процес став з появою вибухових речовин, ковшових екскаваторів, думпкарів, електровозів.

Відкритий лист, документ, що дозволяє проводити археологічні дослідження і розкопки. Прийнят. у 1889 Археологіч. комісією. Першим дозвіл на розкопки на Криворіжжі одержав В.І.Гошкевич (1907). Сучас. розкопки дозволяються Ін-том археології НАН України. За ходом досліджень, його результатами слідкує Польовий ком-т.

Відкритих гірничих робіт кафедра Криворізького технічного університету, створена у 1951 шляхом поділення кафедри розробок родовищ корисних копалин на кафедри відкритої і підземної розробок рудних родовищ корис. копалин. В 1960 відкрита аспірантура. Працівники підготували багато наук. праць, написали підручники. Працювали професори В.Ф.Бизов, Ю.П.Астаф'єв, В.Г.Близнюков, А.К.Поліщук, О.І.Арсентьєв.

Відкритої розробки факультет Криворізького технічного університету, відкрит. у 1980 в результаті поділення гірнич. фак-ту на підземну і відкриту розробку. Об'єднує кафедри відкритих гірнич. робіт, шахтного будівництва, вищої математики, основ економіч. теорій та підприємництва. Проводить підготовку спеціалістів з технології та комплектації відкрит. розробки та будівництва підзем. споруд і шахт. Навчається більше 700 студентів.

Відкуматися, відмова від кумовства у давні часи на Криворіжжі.

Відкуп, виключне право, яке надає держава, за визначену плату приватним особам на збір будь-яких податків, продаж певних видів товарів. Скасовані на Криворіжжі у 1863.

Відливина, дошка, прибита під кутом до вікна, щоб у дощ по ній стікала вода, у давнину на Криворіжжі.

Відлога, накидка, бурка, башлик, плащ за часів козаччини на Криворіжжі.

“Відлуння”, еколого-натуралістич. центр створен. у 1997 у СШ № 37. Переможець обл. конкурсів (1997), “Твоєї мрії кольори” (1998), “На крилах надії” (1999). Уч. укр.

фестивалю екоагітбригад. Лауреат фестивалю екотворчості (1999). Пропагує екознання, здоровий спосіб життя.

"Відлуння війни", міська організація створена у лист. 1995. Об'єднує більше 50 чол., які постраждали від мін та інших вибухових речовин, залишених в результаті війни. Голова В.А.Кузнецов.

Відлупина, частка, яка відкололася від деревини, стіни тощо у давнину на Криворіжжі.

Відлучення від церкви, вилучення зі складу членів даної церкви, що має місце у багатьох релігіях (християнстві, іудаїзмі та ін.). На Криворіжжі у православній церкві траплялися відлучення від церкви за богохульство, приниження віруючих, зраду.

Відмашка, сигнальний прапорець жовтого або червоного кольору. Застосовувався з початку дії залізниці до середини 70-х.

Відновлення природних ресурсів, процес відтворення природи заново після втручання людини. Відбувається з участю людини, або без її участі. Передбачається відтворення рослинного, тваринного світу.

"Відомості Академії гірничих наук України", журнал Академії гірнич. наук України видається з січ. 1994. Друкує наукові статті, інформації, проводить дискусії з проблем видобутку корис. копалин. Видає видавництво "Мінерал". Голов. редактор В.Ф.Бизов.

"Відомості Дзержинської ради", журнал-бюлетень виходив у 1993. Засновник Дзержинськ. райради. Тираж 150 екз. двічі на рік. Друкувалися офіційні повідомлення і документи.

"Відпочинок", садівницьке товариство ВАТ "ЛЕМКАР" закладене у 1977 у Терн. р-ні. Має 6,8 га, 168 ділянок. Вирощується до 85 т овочів, 17 т фруктів. Допомагає дитсадкам №№ 270, 248.

"Відпочинок", садівницьке товариство онкодиспансеру закладене в 70-х у Довг. р-ні. Пл. 5 га. Має 70 ділянок.

"Відпочинок", садівницьке товариство "Кривбасруди" закладене в 70-х у Ц.-Міськ. р-ні. Пл. 7,5 га. Має 98 ділянок.

"Відпочинок", садівницьке товариство з-ду сантехвиробів закладене в 70-х у Довг. р-ні. Пл. 2,7 га. Має 60 ділянок.

Відречення, покарання, засіб впливу на віруючих. Полягає у виключенні порушника з церкви, релігійної громади.

Відріг, балка поблизу злиття річок Інгулець та Саксагань, а також шлях, який проходив поруч, у давнину на Криворіжжі.

"Відродження", міське громадське об'єднання, яке вивчає проблеми здоров'я, екології, культури городян. Пропагує здоровий спосіб життя на основі науково-практичних знань. Нараховує 50 активістів. Голова М.Г.Карнаух.

"Відродження", садівницьке товариство ІнГЗК закладене в 70-х у Інгулецьк. р-ні. Пл. 13,6 га. Має 272 ділянки.

"Відродження Кривбасу", фонд створен. у серп. 1997. Нараховує 12 організаторів і приват. осіб. Голова А.М.Портянко.

Відспівування, церковна служба над померлим, як нібито проводжання його на "той світ".

Відстійники, споруди у системах водопостачання та каналізації Криворізьк. промислов. підприємств, технологіч. установах. Слугують для відокремлення з рідини зважених речовин осадженням їх під силою ваги.

Відходи гірничого виробництва, являють невикористані продукти видобутку на переробку мінеральної сировини, які відокремлюються із менш корис. сировини у процесі розробки родовища. Класифікуються за фазовим складом та виробнич. циклом. Кількість залежить від характеру сировини та циклу її видобутку. Із всього видобутого , як правило, використовується у потребах не більше 30-40%. У середньому під відвали підпадає 0,1 га земельної пл. на кожну 1 тис. т корис. сировини. Вони утворюють техногенні родовища,

де можна видобувати рідкісні метали та ін. Наука працює над проблемою безвідходних технологій.

Відходи виробництва, залишки сировини і матеріалів, які утворилися у процесі виготовлення основної продукції. Можуть бути додатково використані у господарстві як сировина або добавка до неї у процесі виробництва нової продукції.

Відходи споживання, матеріали і вироби, які після фізичного або морального зносу можуть бути використані як сировина або спрямовані на повторне застосування.

Відходів збагачення використання, процес залучення їх на потреби господарства. Понад 70 млн. т таких відходів скидається у шламосховища. Можуть бути використані у приготуванні важкого бетону, будівельних розчинів, силікат. цегли, асфальтобетону.

Відьма, персонаж легенд, казок Криворіжжя. З'являється у вигляді жінки – служительки диявола.

Віє, волове дишло у давні часи на Криворіжжі. Мало вигляд рогатини, що двома кінцями кріпилося до передньої осі воза, на один кінець одягалося ярмо, куди і впрягали волів.

Віжки, довгий повід для керування конем, запряжених до воза або брички, у давнину на Криворіжжі.

“Візерунок”, зразковий дитячий танцювальний колектив ПК ш. ім. Леніна створен. у верес. 1992 за ініціативою Т.В.Клименко. У квіт. 1999 одержав звання зразкового. Склад – 70 дітей від 8-15 років. В репертуарі дитяч. укр., рос., сучас. естрад. танці. Бере участь в обл., міськ. конкурсах.

Візирка, невелика балка впадає в р. Інгулець нижче с. Зелене поміж сел. Рахманівка і м. Інгулець. Довж. до 2 км. Порушена гірнич. виробками у нижній частині, верхня збереглася майже у первісному стані.

Візирка, ландшафтний заказник, створен. в р-ні м. Інгулець за ініціативою ІнГЗК, Дніпропетров. ун-ту проблем природокористування та екології НАН України у берез. 2001. Пл. 121,1 га. Розташован. на відпрацьованих землях. Основна частина – кар'єри, відвали. Утворюється штучний гірсько-озерний ландшафт із вторинною екосистемою. Відвали складають 42 га, водяне дзеркало 8 га. Збереглися залишки зональної степової рослинності із частково непорушеними чорноземами (до 20,6 га). У перспективі до скл. увійдуть відвали кар'єрів №№ 1, 3 ІнГЗК з пл. 107 і 141,1 га. Зафіксовано 693 видів живої природи, серед них 43 види птахів, 542 комах, 86 видів рослин.

“Візирка”, шахта Малодобровольськ. рудника закладена 1897 на землях поміщика В.В. Добровольського. Розвідка велася на глибині 28 м. Виявлені поклади гетито-мартитової руди з утриманням заліза 66%. Пласт пролягав з півн. на півд. майже прямолінійно у вигляді “візиру” – напрямку. Звідси і назва. Вважається родоначальницею підземного видобутку руди у півд. частині Кривбасу. Мала незначну потужність і використовувалася для розвідки родовища від с. Зелене до Ніколо-Козельська. Під час гром. війни затоплена. Відбудова почалася у 1923. У 1933 закладен. новий ствол поміж шахтами № 10 і кол. ш. “Візирка”. Підірвана і затоплена у серп. 1941. Видобуток відновлен. у 1946. Після 1954 втратила своє практичне значення і використовувалася як допоміжна.

“Візит”, клуб школярів діяв у 80-90-х у Сакс. р-ні. Об'єднував школярів, які відвідували гуртки і секції за інтересами. Вихованці брали участь у виставках, фестивалях і конкурсах.

Візницька, площа з 70-х XIX ст. знаходилася поблизу базару у сучас. Ц.-Міськ. р-ні. Місце, де збиралися візники. Можна було замовити звичайний тарантас або комфортабельний фаетон.

Візок конвеєрної машини, створен. науковцями КГРІ у 80-х. Призначен. для огрудкування залізорудних матеріалів. Знижуються працевитрати на виробництво та обслуговування.

Вієнко Микола Григорович (22.6.1914, Криворіжжя – 18.5.1985, там же). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта середня. З 1931 тракторист кол-пу “Шлях врожаю”. Ударник перших п'ятирічок. Учасник ВВВ з серп. 1941 у скл. авточастин. У 1946-1985 тракторист кол-пу “Країна Рад”, птахорад-пів “Христофорівський”, “Новолозуватський”.

Передовик виробництва. Майстер вирощування високих врожаїв зернових. Уч. ВДНГ. Нагородж. орд. Жовтневої Революції, Червоної Зірки, “Знак Пошани”.

Віжки, частина упряжі, що слугує для керування кіньми під час їзди, оранки у давні часи на Криворіжжі.

Віз, загальна назва всіх видів кінного транспорту на колесах.

Війло, нижня обвисла частина шиї бугая або вола у давні часи на Криворіжжі.

Військова ділянка на Криворізьк. кладовищі, по вул. Урицького Ц.-Міськ. р-ну закладена у берез 1944. Тут поховані 1950 бійців і командирів армії-визволительки, 57 обелісків, з них 33 братських і 20 індивідуальних могил. Меморіал відкрит. у 1952. Реконструкція відбулася у 1975. Відтоді вхід відкриває велика зірка на постаменті, на граніті шолом. Місце поховання Героя Рад. Союзу О.М.Олексієнка (1945).

Військовий меморіал на Дзерж. кладовищі, в р-ні Нікопольськ. шосе, відкрит. у 1967. Поховано 78 бійців і командирів 20 і 48 гв. СД. У центрі постать бійця із прапором і скорботна мати.

Військові госпіталі, сформовані у Кр. Розі у лип. 1941. 1-й розташовувався в СШ № 8, мав 200 ліжок (голов. лікар С.П.Мусарський), 2-й – в педін-ті на 400 ліжок (голов. лікар І.М.Кіржнер), 3-й – в КГРІ на 800 ліжок (голов. лікар Лукашенко). Приймали поранених, лікували їх. Увійшли до скл. діючої армії.

Військові поселення, на Криворіжжі існували за наказом рос. імператора Миколи І у 1817-1859 як ланцюг мілітаризації Новоросійськ. краю. На базі Бузького козацького війська утворена одноймен. уланська дивізія. Слобода Кр. Ріг перетворилася на 3-й і 4-й взводи 3-го ескадрону Бузького уланськ. полку. На цей період припало бурхливе будівництво житла для офіцерів та нижніх чинів. У груд. 1821 з київ. та подільськ. військ. поселень переїхало 250 чол. Розташували їх поміж Червоною, Сушковою і Лихмановою балками. У 1828 полком командував полковник Міллер, ескадроном штаб-ротмістр Марієз. У 1836 на потреби армії оброблялося 140 дес. пшениці, 800 – жита, 900 – вівса, 600 – ячменя. 1,8 тис. дес. сіна. У 1852 Кр. Ріг одержав статус полкового села. Населення займалося військ. муштрою і вело натуральне господарство.

Військово-відбудовних робіт управління № 5, сформоване у верес. 1941. Займалося ремонтом мостів, шляхів, промоб'єктів. Діяло в р-ні Слов'янська, Дніпропетровська. Протягом січ.–квіт. 1944 відновлювало мости через Інгул в Кіровограді, через Чорний Ташлик в р-ні Новоукраїнки, через Інгулець в Кр. Розі (міст висотою 52 м, довж. 300 м). Залізницю проклали по дамбі як тимчасову. 12-а залізнична бригада займалася відбудовою мосту через р. Саксагань висотою 23 м. Ком-р ген.-майор Зверєв.

Військовополонених часів 1-ї світ війни (1914-1918) праця, широко використовувалися на рудниках Кривбасу. На початку 1915 2 тис., у жовт. – 6,5 тис., що складало 40% від працюючих. У лип. 1917 – 13,2 тис. В основному німці, австрійці, угорці, турки. Продуктивність нижче на 10-15%. Володарі рудників мали право привласнювати 2/3 їх заробітку. Після лист. 1918 повернулися додому, незначна частина брала участь у рев. русі і гром. війні.

Військово-революційний комітет, створен. у кінці груд. 1917 більшовиками Кривбасу. До складу входили В.А.Валявко, П.В.Геруцький, М.І.Нікітін, П.П.Сиволап, С.С.Тинок, О.К.Фесенко та ін. Формував загони Червоної гвардії, піднімав трудящих на боротьбу з Центральною Радою. Керівники розробили детальний план січневого 1918 повстання. Направив своїх посланців в Катеринослав, які таємно доставляли зброю, встановив зв'язки з військами В.О.Антонова-Овсієнка. Після перемоги повстання взяв владу у Кр. Розі у свої руки, провів перевибори до міської Ради. Мав значний вплив.

Війчасті черви, турбулярії (Turbullaria), клас тварин типу плоских червів. Тіло (довж. 0,2 – 20 мм, іноді 35 – 60 см) вкрите війками, звичайно плескате, листоподібної або стьожкоподібної форми. Травлення внутрішньоклітинне. Органів дихання і кровоносної системи немає. Центральна нервова система – перший головний вузол з нервовими стовбурами. Гермафродити. Поширені в усіх частинах світу. Живуть у морях, прісних

водах, вологих місцях, на суші. Понад 100 видів. В.ч. – паразити риб та безхребетних тварин.

Віко, кришка колодязя, скрині, діжки, пічний виступ у давні часи на Криворіжжі.

Віконний, провулок житломасиву Веселі Терни Терн. р-ну. Закладен. на початку 30-х. Розвитку набув і сформувався у 50-х. До 1975 мав назву провулок 1-й П'ятихатський. Довж. 350 м, ширина 7 м. Має 14 приват. будинків, де проживає 50 чол. Обслуговує 90 в/з.

“Вікноплигі”, народна назва злодіїв, грабіжників часів гром. війни на Криворіжжі. У пошуках продуктів харчування організовували набіги на села, у хати вривалися через вікна, звідки виносили їжу і майно. Відзначалися жорстокістю.

Віконниця, віконна рама у давнину на Криворіжжя. З часом дерев'яні стулки, якими ззовні закривали вікно. В. майже завжди розмальовували рослинним орнаментом, інколи казковими птахами.

“Вікторія”, колектив пластичного мистецтва створен. у 2000 у скл. ПК ВАТ “Криворізький залізорудний комбінат” за ініціативою І.В.Скворцової. Відвідує 40 дітей віком 5-14 років. У репертуарі композиції “Модерн”, “Полум'я життя”, “Біллі-Бом”, “Східна красуня” та ін.

Вікторов Борис Зіновійович (1908, Кр. Ріг - ?). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1935). У 1927-1929 різнороб. ШУ ім. Дзержинського. У 1935-1941 нач. дільниці, зав. шахтою ім. Димитрова. Уч. ВВВ з лип. 1941 у скл. 1083,79 артполків. У 1945-1949 керуючий Жовтокам'янськ. ШУ. У 1950-1951 зав. ш. ім. Кагановича. У 1955-1959 зав. шахтою РУ ім. Кірова.

Віл, язичницький слов'янський бог гір і лісів. Жителі прадавнього Криворіжжя благали у нього рослинності.

Віл, кастрований самець великої домашньої худоби. Основний засіб перевезення вантажів у давні часи на Криворіжжі.

Вілкул Юрій Григорович (14.11.1949, Кр. Ріг). Акад. АГНУ (1991). Проф. (1996). Д.Т.Н. (1994). Зак. КГРІ (1973). У 1965-1966 озеленювач з-ду “Комуніст”, у 1966-1968 токар. У 1969-1971 слюсар ш. “Саксагань”. У 1973-1983 наук. співробітник, заст. голови профкому КГРІ. У 1983-1987 заст. начальника “Криворіжкомплектпостачання”. У 1987-1991 нач. наук.-дослід. центру КГРІ. У 1991-1995 голов. вчений секретар АГНУ. З верес. 1995 зав. кафедрою прикладної екології. Розробив системи управління якістю руди на великих залізоруд. комбінатах. Уч. ВДНГ СРСР, міжнарод. конгресів у Румунії (1980), Китаї (1990), США (1992), Мексиці (1997). Держ. прем. України (1997) за створення ресурсозберігаючих вибух. технологій при розробці родовищ корис. копалин.

Віллінг Герхард (1911, Баварія – жовт. 1943, Криворіжжя). Нім. танкіст. Уч. 2-ї світ. війни з 1939. У скл. танк. частини здійснив походи в Польщу, Францію. Один з найталановитіших танкістів вермахту. Влітку 1943 сформував й очолив 506-й окрем. танк. батальйон. Брав участь у боях за Дніпро, П'ятихатки. Мав на особовому рахунку багато знищеної рад. техніки. Восени протистояв прориву танк. роти Г.Романенка до Кр. Рогу. Загинув у жовт. 1943 в боях на Криворіжжі. Майор. Уч. 50 танк. атак. Кавалер Лицарського хреста з мечами, Залізних хрестів 1, 2 кл.

Вільгельма Піка, вулиця мкрн. Перемога Дзерж. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Розвитку набула у 50-60-х. До 1960 мав назву 2-й Рязанський провулок. Довж. 700 м. Пл. 4,2 тис. кв. м. Має 29 приват. будинків. Багата на зелені насадження. Носить ім'я держ. діяча НДР Піка Вільгельма (3.1.1876 – 7.9.1960, Берлін). У 1949-1960 президент Німеччини. Обслуговує 7 в/з.

Вільна, вулиця житломасиву ім. К.Лібкнехта Сакс. р-ну. Закладена у 30-х. Розвитку набула у 50-60-х. Довж. 744,7 м, ширина 4 м. Має 57 приват. будинків, де проживає 113 чол. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Обслуговує 49 в/з.

Вільна Долина, село Глеюватськ. сільради розташовувалося за 12 км на північ від центру сільради. Рельєф спокійний, дещо пересічний. Виникло у 1921-1924 шляхом переселення кількох сімей із с. Лозуватка. Перші поселенці жили у землянках. Розвитку набуло у 30-х.

Перед війною існувало до 60 будинків. Під час боїв осені 1943 зруйноване. Відбудова завершилася у кінці 40-х. До 1967 підпорядковувалося Недайводськ. сільраді. У 1952 мало 2 вулиці і 150 осель. У 1951-1952 приїхали переселенці із Захід. України, забудували 3-тю вулицю і кількість будинків досягла 200. Існували клуб, школа, медпункт, магазин. Знесене у 1977 у зв'язку із насуванням відвалів ПівнГЗК. Жителі переселені на мкрн. Даманський, навколишні села.

Вільне, село центр одноймен. сільради розташоване за 7 км на захід від Кр. Рогу на березі Карачунівськ. водоймища. Засноване у 1929 на землях, які до цього часу належали жителям Карнаватки і Змички. Все почалося з наметів. Перше поселення мало назву с. Шахтар. Невдовзі житло довелося перенести подалі від берега р. Інгулець в р-н пагорба. Будівельники звели гуртожиток, контору. Навесні 1930 завезено череду корів. Серед перших поселенців І.Шаповал, В.Брусенко, А.Галинкін, Я.Графін та ін. У 1931 з'явився перший трактор "Фордзон". Жителі працювали у держплемрад-спі "Червоний шахтар". У серп. 1941 більшість евакуювалися на схід. Більше 120 чол. воювали у роки ВВВ, 39 загинуло у боях. У 1961 одержало сучас. назву. У 1987 мало 596 будинків, де проживало 1608 чол., у 2000 - 661 дворів, 1730 жителів. Діють школа, Будинок культури, пошта, дитсадок, бібліотека, медпункт, аптека. В 1987 стало центром сільради.

Вільне-2, житломасив закладен. у 1991 у межах Інгульця. До скл. входять вулиці Енергетична, Веселкова, Переможців, Ялинова, Новорічна, Тополина. На кожній по 7-8 садиб, довж. до 250-270 м. Діє молитовний будинок християн-баптистів.

Вільне козацтво на Криворіжжі, виникло влітку 1917. Вперше з'явилося на Звенигородщині Київ. губ. Брали на себе охорону громадського порядку, майно приватне та державне. Приймалися особи будь-якої національності і статі. Списки особового складу затверджувалися на рівні волосного управління. Загони нараховували до 20 чол. Прийом проводився на загальних зборах громади. Кандидатуру повинні представляти 3 чол. Рада складалася з 5 чол. і сотника муштрової сотні. Козаки приймали присягу і діяли за статутом. За порушення норм поведінки, несплату членських внесків козаків відраховували з війська і прилюдно ганьбили. Сотні складалися з чотів, а чоти з роїв, а рої на зони (4-6 чол.). У межах волості сотні об'єднувалися у курені. Підпорядковувалися Центр. Раді, яка не одразу визнала їх. На Криворіжжя діяли на всіх рудниках, найчисленніші по 200-300 чол. на Ростковськ., Донецьк., Колачевськ. руднях. Загальне керівництво здійснював полковник (голов. атаман) П. Д. Ричмедило. Брало участь у боях із загонами Червоної гвардії. Ліквідоване у 1918.

Вільненська сільрада, створена у 1928 з центром у с. Вільне. Знаходиться за 7 км від Кр. Рогу на березі Карачунівськ. водоймища. Підпорядковані села Вільне, Радгоспне. Площа 4,9 тис. га. Населення 5,1 тис. чол. Угіддя держплемз-ду "Червоний шахтар".

"Вільний край", колгосп утворен. у 1931 на базі товариства спільної обробки землі в с. Грузьке. Спеціалізувався на вирощуванні зернових, худоби, утримував сад. Мав до 1 тис. га землі, працювало більше 300 чол. Мав ферми, тік, молотарку. Ліквідован. у 1935-1936 шляхом об'єднання з кол-пом "Комінтерн" на правах бригади.

Вільний Посад, село Широківськ. сільради Криворізьк. р-ну розташоване за 5 км на захід від центру сільради, за 7 км від ст. Пічугіне. Засноване у 1924 переселенцями з Чернігів. обл., м. Олександрія. До 1929 селяни вели одноосібне господарство і мали по 0,5 дес. землі на кожного члена сім'ї. У 1929 об'єдналися у кол-п. У 1940 мало до 50 дворів, де проживало 150 чол. 73 чол. брали участь у ВВВ. Зруйноване під час війни. Відбудоване на початку 50-х. Рельєф спокійний, рівнинний. Пл. 61,6 га. У 1973 проживало 234 чол. Має 3 вулиці, 96 дворів, проживає 155 чол. Діють магазин, водопровід.

"Вільний степ", колгосп створен. у 1930 на базі Шевченківськ. товариства спільної обробки землі у с. Шевченкове Широківськ. сільради. Мав до 800 га землі, працювало більше 100 чол. Займався вирощуванням зернових, утримував худобу. У 1931 реорганізован. у кол-п "Кривбуд".

Вільний Табір, село Широківськ. сільради розташоване за 3,5 км на півн. від с. Широке, за 24 км від центру Кр. Рогу. Утворене у 1924 шляхом переселення жителів з Чернігів. обл., м. Олександрія. Рельєф спокійний, рівнинний. До початку 30-х селяни вели одноосібне господарство. Кожен член сім'ї мав 0,5 дес. землі. У 30-х діяв кол-п "Комбайн". Складалося з 1-ї вулиці, 70 дворів, де проживало до 170 чол. 10 жителів загинули у боях. Зруйноване під час ВВВ. Відбудова тривала до 1950. У 1955-1956 електрифіковане. Пл. 39,5 га. У 1973 проживало 171 чол. Має 2 вулиці, 61 двір, населення складає 133 чол. Частково газифіковане. Оточене лісосмугами.

Вільного Табору села кургани, розташовані: 1. На степовому плато на півн. сході околиці. Висота розорена до 0,3 м; 2. На підвищенні за 1,6 км на схід від околиці і за 2 км на півн. від шосе Кр. Ріг – Дніпропетровськ. Група з 3-х насипів. Висота домінуючого 1,4 м, діаметр 40 м. 2-й висотою 0,9 м, діаметром 35 м, 3-й висотою 0,2 м. Оглянуті археологом О.О. Мельником у 1983.

Вільнодолинівський військовий меморіал, відкрит. у 1956 на місці поховання воїнів Червоної Армії, які загинули під час війни. У 1967 прах перенесен. до військ. меморіалу у с. Глеюватка у зв'язку із знесенням с. Вільна Долина.

Вільнопосадське кладовище, розташоване за 500 м від центру с. Вільний Посад у захід. напрямку. Закладене у 30-х. Пл. 0,5 га. Поховані жителі села. Кількість поховань невідома.

Вільнотабірське кладовище, розташоване за 500 м від центру с. Вільний Табір у півд.-захід. напрямку. Закладене на початку 30-х. Пл. 0,5 га. Поховані жителі села. Кількість поховань невідома.

Вільнотабірські ставки, закладені у 1960 і 1969 на землях рад-пу ім. Шевченка. Пл. 10,8 і 11,1 га, запаси води 390 і 400 тис. куб. м. Зариблені. Місця відпочинку жителів.

Вільнюська, вулиця розташована у півн. частині Довг. р-ну. Закладена у 20-х. Розвитку набула у 50-60-х. До 1975 мав назву провулок Вечірньокутський. Довж. 658 м, ширина 9 м. Має 36 приват. будинків, де проживає 64 чол. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь столиці Литви – м. Вільнюс. Обслуговує 48 в/з.

Вільнянський будинок культури, відкрит. у жовт. 1956. Пл. 200 кв. м. Має зал на 450 місць, 7 приміщень для занять худ. самодіяльністю і спортом. Діють 12 творч. колективів, які відвідують до 200 чол. Середнє річне відвідування до 12 тис. чол. Обслуговує населення у 11,1 тис. чол. Центр культури с. Вільне, місце проведення урочистостей, фестивалів, оглядів, конкурсів. Працює 4 чол. Оточен. сквером з місцями для відпочинку.

Вільнянський меморіальний комплекс на честь воїнів-визволителів, які полягли під час боїв за с. Вільне, і земляків, які загинули на фронтах ВВВ, відкрит. у 1958 на центр. садибі держплемз-ду "Червоний шахтар". Постать солдата на повний зріст з автоматом у правій руці і згорнутим прапором у лівій встановлен. на фоні залізобетон. стели з іменами визволителів. Попереду граніт. плита з іменами земляків. До пам'ятника веде алея. Вибиті імена 56 визволителів і 39 вільнянців.

Вільнянський ставок, закладен. у 1945 на землях рад-пу ім. Мічуріна. Пл. 10 га, водні запаси 360 тис. куб. м. Зариблений. Місце відпочинку місцевих жителів.

Вільнянський ставок, закладен. у 1958 на землях племз-ду "Червоний шахтар". Пл. 3,7 га, водні запаси 78 тис. куб. м. Зариблений. Місце відпочинку місцевих жителів.

Вільха клейка або чорна (Alnus gkutinosa), рослина родини березових. У природі дуже поширена у лісовій зоні Європи, Кавказу, Захід. Сибіру, утворює нерідко чисті насадження під назвою вільшняків. Дерево до 25-30 (35) м заввишки з темно-бурою корою і клейкими темно-зеленими зубчастими листками. Квітки у 2-3-квіткових дихазіях, що містяться у пазухах покривних лусок. Плід – безкрилий горішок, міститься в здерев'янілій шишечці. Росте у надмірно зволожених місцях з проточною водою, по берегах річок, озер та ін. водойм. Використовується в озелененні.

Вільчевський Борис Іванович (1922, Кр. Ріг – 29.3.1945, Німеччина). Поет. Освіта середня. Вихованець СШ № 1. Вірші писав з дитинства, відвідував літ. студію при

редакції газ. “Червоний гірник”. Уч. ВВВ. Воював у скл. 1 гв. ав. К. Вів фронтовий щоденник, в армійськ. газетах друкував вірші. Загинув у бою.

Вільчевський Гнат Петрович (1842, Шауляй – 1933, Дніпропетров. обл.). Уч. рев. руху в Польщі. Навчався у Петербурзьк. ін-ті цивільн. інж. У 1863 залишив навчання і взяв участь у польськ. повстанні, воював у загонах С. Сераковського, К. Калиновського. З поразкою повстання заслан. до Олександрівськ. з-ду у Сибіру. Там познайомився з М. Чернишевським. З 1877 жив на поселенні. У 1899 виїхав з Сибіру, короткий час жив у Кр. Розі, а потім переїхав в Апостолове.

Вільчура рудник, заснован. у кінці 90-х XIX ст. на Червоному рудному пласту. Видобуток вівся малопотуж. кар'єром до 500 тис. пудів руди, яку кіньми доставляли до роз'їзду “Червоний”. За рад. часів діяла ш. ім. ОДПУ РУ ім. Ілліча.

Вільшанка (Erithacus rubecula), птах родини мухоловкові (Muscicapidae) ряду горобцеподібні (Passeriformes). Розмірами менша від горобця, з оливково-буруватою спиною і білуватим черевцем. Горло і груди оранжево-руді. Рудий колір по боках шиї, на щоках і лобі. Молоді – бурі зі світлими пістрявинами. Ареал включає лісостепову і лісову зони Схід. Європи, Захід. Сибіру, Криму, Кавказу, Захід. Європи, Півн.-Захід. Африки, Малої Азії, півн. і захід. Ірану. В Україні звичайний гніздовий птах Полісся, лісостепу, Карпат, Криму, на перельотах буває у степовій зоні. У деякі роки у невеликій кількості зимує. На Криворіжжі є звичайним гніздовим птахом всієї території, зимує регулярно, але у невеликій кількості. Оселяється у різних типах лісу, садах і парках. Тримається поодинці і парами на землі, кущах і деревах. Самець співає, сидячи вертикально і дещо опустивши крила. Найбільш привабливі для гніздування вогкі зарості чагарнику, лісові яри. Гнізда будує на землі, пеньках, рідше в дуплах. Кладка з 5-6 рожевих з червоно-бурими краплинами яєць у травні-червні. Живиться комахами і їх личинками, павуками, червами і дрібними слимаками.

Вільямса, вулиця житломасиву Осички Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у 30-х сім'ями гірників ШУ ім. Ілліча. Розвитку набула у 50-60-х. Попередня назва вулиця 2-га Волинська. Довж. 620 м, ширина 4,8 м. Пл. 2,9 тис. кв. м. Тверде покриття з 1968. Має до 35 приват. будинків. Названа на честь ґрунтознавця Вільямса Василя Робертовича (9.10.1963, Москва – 11.11.1939). Акад. (1931). Заклав основу ґрунтознавства. Обслуговує 46 в/з.

Віниччя (Kochia), рід рослин родини лободових. **В. сланке** – півкущик вис. 10-70 см. Вся рослина густо опушена короткими кучерявими волосками. Листки дрібні, лінійні. Квітки по 3-5 в клубочках, зібраних у колосовидне суцвіття. Цвіте XII-IX. Звичайно на схилах балок, відслоненнях вапняків у півд. частині Кривбасу, на півн. значно рідше. **В. справжнє** – однорічник вис. 30-150 см см з пірамідально-розгалуженим стеблом. Культивують як декоративну рослину, часто дичавіє, оселяючись на відвалах, хвостосховищах, забур'янених місцях.

Вінницька, вулиця розташована у півн. частині Довг. р-ну. Закладена у 20-х. Розвитку набула у 30, 50-60-х. До 1975 мав назву провулок 3-й Вечірньокутський. Довж. 460 м, ширина 7 м. Має 56 приват. будинків, де проживає 109 чол. Вкрита щебенем, багата на зелені насадження. Названа на честь обл. центру України – м. Вінниця. Обслуговує 48 в/з.

Вінклер Анатолій Антонович (1939). Почес. металург СРСР (1975). Освіта середня. У 1963-1989 горновий домен. цеху № 1 ком-ту “Криворіжсталь”. Ударник п'ятирічок, переможець змагань, новатор виробництва. Почес. грамота МЧМ СРСР (1977). Нагороджений орд. Трудового Червоного Прапора, “Знак Пошани”.

Вінковатов Іван Андрійович (1.11.1930, Краснодар. край) Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1967). У 1953-1957 майстер, механік тр-ту “Донецькшахтопроходка”. У 1957-1967 голов. мех. ШПУ № 2, заст. голов. інж., нач. техвідділу тр-ту “Кривбасшахтопроходка”. У 1967-1973 будував шахти в Болгарії. У 1973-1980 заст. голов. інж. тр-ту “Кривбасшахтопроходка”. У 1980-1987 знову в Болгарії. З 1987 інж., нач. проект. відділу, голов. технолог тр-ту “Кривбасшахтопроходка”. Нагороджений знак. “Шахтарська слава” 1-3 ст., орд. Трудового Червоного Прапора (Болгарія).

Вінніков Василь Савелійович (14.10.1929, Краснодар. кр.). Гірнич. керівник. Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т (1952). У 1952-1955 нач. дільниці ш. ім. Кірова, у 1955-1957 нач. ш. "Північна". Згодом зав. вибуховими роботами РУ ім. Кірова.

Вінок дівочий, незмінний атрибут дівочого національного вбрання (весільного), робився з навощеного різнокольорового паперу, прикрашався різнокольоровими стрічками, носився поверх шовкової хустки, щоб добре тримався. На вінку було не менше 30-50 стрічок. Був поширений на Криворіжжі до революції.

Віоларит (фіолетовий), мінерал класу сульфідів. Сульфід нікелю і заліза. Колір фіолетово-сірий. Непрозорий. Рідкісний. Описан. Ю.Г. Гершойгом, В.М. Куделіним (1971) в поодиноких зернах в р-ні РУ "Першотравневий".

Віпштейн Еммануїл Самойлович (27.3.1919, Харків. обл.). Пром. керівник. Зак. Дніпропетров. хім.-технологіч. ін-т (1948). У 1948-1954 майстер, нач. цеху випалу Здолбунівськ. цем. з-ду. У 1954-1957 нач. лабораторії, у 1957-1961 голов. інж. Криворізьк. цем. з-ду. Керував техніч. оснащенням, впровадженням нового обладнання.

"Віра", міська організація створена у лют. 1997. Нараховує 52 чол. Голова Л.С. Рязанова.

"Віраж", газета авіаційного коледжу заснована у 1999. Розповідає про життя коледжу. Виходить щомісяця тиражем 500-1000 екз.

Віри, Надії, Любові та їхньої матері Софії православна церква, діє у с. Надєждівка з 1999. Богослужіння відбувається у святкові дні. Віруючих до 50 чол. Розташована у приміщенні кол. побутком-ту.

Віри Панової, вулиця житломасиву Вербове Жовт. р-ну. Закладена у 20-х. Розвитку набула у 50-х. До 1975 мала назву вулиця 3-я Семилітня. Довж. до 800 м, ширина 7 м. Має 28 будинків. Вкрита щебенем, багата на зелені насадження. Названа на честь рос. письменниці Панової Віри Федорівни (20.3.1905, Ростов-на-Дону – 3.3.1973, Ленінград). Твори на історич. теми, п'єси, кіносценарії. Серед творів повісті "Супутники" (1946), "Ясний берег" (1949), "Сергійко" (1955), романи "Кружилиха" (1947), "Пори року" (1953), "Сентиментальний роман" (1958) та ін. Держ. прем. СРСР (1947, 1948, 1950). Обслуговує 40 в/з.

Вірменська громада, у Кр. Розі створена у груд. 1996 за ініціативою підприємця В.Г. Мкртчяна. Названа на честь вірменського просвітителя Г. Лусоворига. Налічує 4 тис. членів. В основному уродженці Вірменії, біженці з гарячих точок кол. Союзу. Утворена молодіж. організація, фут. команда "Інтер". Формуються вірменські класи, дитячі садки. Щочетверга організовує обіди для малозабезпечених. Серед чл. громади проф. А.А. Азарян, засл. лікар України П.М. Веропотвелян, народ. суддя С.С. Мхітарян, визволитель Кр. Рогу Р.Х. Акопян та ін.

"Вірність", військово-патріотична кампанія у вигляді походу по місцях бойової і трудової слави проводилася у середині – кінці 60-х Інгулецьк. райкомом ЛКСМУ і мала 2 етапи. Вивчалися пед. діяльність і бойовий шлях партизана Г.М. Седнєва. Брали участь 300 учнів СШ №№ 79, 96, 100. Учасники побували у тих місцях, де діяв загін Г.М. Седнєва, зустрілися з учасниками партизан. руху на Криворіжжі.

Вірування, сновидіння, закляття, прикмети, різновид криворізьк. фольклору. Джерело вивчення духовності. Досліджував відом. криворізьк. фольклорист В.Гоголь-Царенко.

Вірш, найменша одиниця ритмізованої мови. Проміжна ланка поміж народною прозою і пісенною творчістю на Криворіжжі. Існує народне віршування.

Вірш-перевертень, різновид дитячого фольклору Криворіжжя. Являє елементи гри, характерна зворотна координація мови.

Вісімдесят восьма гвардійська Запорізька стрілецька дивізія (88 гв. СД), сформована у Кременчуці у 1923 на базі 44-ї і 45-ї СД у скл. 295, 297 СП, 99 арт. П як 99 СД. У верес. 1939 брала участь у поході у Захід. Україну. Відзначилася при обороні Перемишля. Першою у Червоній Армії під час ВВВ удостоєна орд. Червоного Прапора (22.7.1941). Обороняла Умань, Ростов. Доформована у серп. 1942 на Сталінградськ. фр. Присвоєне гвардійське звання і стала 88 гв. СД. У жовт. 1943 відзнач. у боях за Запоріжжя, удостоєна

почес. найменування Запорізька. За операцію по визволенню м. Інгульця і форсування р. Інгулець нагородж. орд. Суворова 2 ст. За визволення Ковеля і форсування Захід. Бугу нагородж. орд. Б.Хмельницького 2 ст., орд. Леніна за здобуття Берліна. Виховала 16 Героїв Рад. Союзу. Повне найменування 88 гв. Запорізька ордена Леніна Червонопрапорна орденів Суворова 2 ст. і Б.Хмельницького 2 ст. Перебувала у скл. 8 гв. А. Прапор зберігається у Музеї Збройних сил Росії. Під час визволення Кр. Рогу ком-р ген.-майор Б.М. Панков.

Вісімдесят дев'ята гвардійська стрілецька дивізія (89 гв. СД), сформована у лип. 1940 у Гороховецьких таборах поблизу Н/Новгорода, як 160 СД у скл. 44 СП, 537 СП, 632 СП, 566 артполку. Чисельність 10 тис. чол. У війну вступила у лип. 1941 під Чаусами. Обороняла Гомель, Курськ, р. Дон. Визволяла Бєлгород, Харків, форсувала Дніпро. 19.4.1943 стала гвардійською. Полки одержали нумерацію 267, 270, 273 гв. СП, 196 гв. артполк. 5.8.1943 одержала почес. найменування Бєлгородська. 23.8.1943 – Харківська. Після форсування Дніпра у жовт.-груд. 1943 вела бої на підступах до Кр. Рогу в р-ні с. Ганнівка, Червоного Кута, кургану "Могила Баба". У середині грудня 1943 виведена із скл. 37А і перекинута під Кіровоград. 8.1.1944 нагородж. орд. Червоного Прапора. Визволяла Звенигородку, Білу Церкву, Кишинів, Ковель, Брест, форсувала Вислу, Одер, брала Берлін. 11.5.1945 нагородж. орд. Суворова 2 ст. Під час ВВВ знищила 70,8 тис. гітлерівців. Виховала 55 Героїв Рад. Союзу, 12 тис. нагороджених. У 1945 переформована у 23 гв. мехдивізію, а в груд. 1946 розформована. Під час боїв за Кр. Ріг ком-р ген.-майор М.П.Серюгін.

Вісімдесят дев'ятий гвардійський стрілецький полк (89 гв. СП), сформован. у верес. 1940 як 21 СП у скл. 180 СД на території Естонії. Бойове хрещення прийняв під Ленінградом. Обороняв Стару Русу, воював на Курській дузі, визволяв Бєлгород, Харків, форсував Дніпро в р-ні Дніпровокам'янки. У лют. 1944 відзначився у боях за ст. Довгинцеве і Кр. Ріг. Бойовий шлях проліг через Ясси, Румунію, війну закінчив у Болгарії. Гвардійське звання дістав у трав. 1942.

Вісімдесят другий стрілецький корпус (82 СК), сформован. у лип. 1943 під Старою Русою на Півн.-Захід. фр. у скл. 171, 182, 188 СД, окрем. частин. Бойове хрещення приймав у межиріччі Ловаті-Редьї. У серп. 1943 із скл. вийшли 171, 182 СД, а увійшли 1 гв., 10 гв. ПДД. З серп. 1943 у скл. 37А Степового фр., у верес. 1943 вів бої на плацдармі в р-ні с. Мишурин Ріг. У жовт. 1943 – лют. 1944 брав участь у визволенні Кр. Рогу. У січ. 1944 до складу увійшли 15 і 28 гв. СД. Визволяв Новопокровку, ст. Пічугіне, Златопілля, ст. Мудрьона, Довгинцеве. Відзначився в боях за форсування Півд. Бугу, Дністра, визволення ст. Роздільної, міст Болгарії. Ком-р ген.-майор П.Г. Кузнецов.

Вісімдесят другого стрілецького корпусу, пам'ятний знак на місці боїв на території Криворіжжя у жовт. 1943 – лют. 1944 встановлен. біля с. Глеюватка у 1958. Напис на гранітній брилі.

Вісімдесят перший гвардійський стрілецький полк (81 гв. СП), сформован. у трав. 1942 у Калінінській обл. у скл. 25 гв. СД. Вів бої під Воронежем, визволяв Харків, Донбас, Синельникове. У жовт. – груд. 1943 визволяв півд. Криворіжжя. Бойовий шлях проліг через Кіровоград, Корсунь-Шевченківський, Кишинів, Будапешт, Братиславу.

Вісімдесят п'ятий важкий танко-самохідний полк (85 ВТС П), брав участь у боях на Криворіжжі у жовт.-лист. 1943 у скл. 18 ТК. Відзначився в боях за с. Недайвода, на околицях Кр. Рогу. Бойовий шлях проліг через Знам'янку, Умань, Мінськ, Схід. Прусію.

Вісімдесят сьомий гвардійський артполк (87 гв. артполк), сформован. у серп. 1942 в Моск. обл. на базі 5 ПДК у скл. 39 гв. СД. Бойове хрещення приймав у Сталінграді. Визволяв Барвенкове, Запоріжжя, Дніпропетровськ. Взимку 1944 вів бої на півд. Криворіжжя, форсував Інгулець. Визволяв Новий Буг, Одесу, Люблін, форсував Вислу, Одер, брав Берлін. Удостоєний почес. найменування Познанського.

Вісімдесят шосте середнє професійно-технічне уч-ще (СПТУ № 86), створене у лип. 1987 на базі філіалу СПТУ № 77 з базою райсільгосп. управління. Готує трактористів,

слюсарів, плодоовочівників, бухгалтерів, кухарів. Підготовлено близько 1,5 тис. спеціалістів для с/госп.. Уч-щем керували Б.М. Білоусов, В.В. Топорець.

Вісімдесят шостий гвардійський стрілецький полк (86 гв. СП), сформован. у верес. 1940 як 82 СП у скл. 180 СД на території Естонії. Бойове хрещення прийняв під Ленінградом. Обороняв Стару Русу, воював на Курськ. дузі, форсував Дніпро в р-ні Дніпровокам'янки. Гвардійське звання дістав у трав. 1942. У лют. 1944 відзначився в боях за ст. Довгинцеве і Кр. Ріг. Бойовий шлях проліг через Ясси, Румунію, війну закінчив у Болгарії.

Вісімнадцятий танковий корпус (18 ТК), сформован. у квіт. 1942 в Сталінграді у скл. 110, 170, 181 Тбр., 32 мотобригади, 85 самохід. полку, 1000 арт. полку та ін. частин. Бойове хрещення прийняв під Сталінградом. Брав участь в оточенні ворож. угруповання. Воював на Курськ. дузі, визволяв Харків, Полтаву, форсував Дніпро в р-ні с. Мишурин. Ріг. У жовт.-лист. 1943 брав участь в боях на Криворіжжі. Танки з десантом мали спробу штурмом оволодіти Кр. Рогом. Виведен. на кіровоград. напрямок. Бойовий шлях проліг через Знам'янку, Корсунь-Шевченківську, Умансько-Боташанську операції, Мінськ, Будапешт. Повне найменування 18 Знаменсько-Будапештський Червонопрапорний орденів Суворова 2 ст., Кутузова 2 ст. танковий корпус. Під час визволення Кр. Рогу ком-ри ген.-майор К.Г. Труфанов, полковник Фірсович.

Вісімнадцята міська лікарня, створена у верес. 1963 на базі медсанчастини "Інгулець". під такою нумерацією існувала до 1973. На її базі створен. 3-й протитуберкульозний диспансер. Голов. лікарі Л.А. Коляда, Ю.П. Подколзін, І.Є. Гарячий.

Вісімнадцятий трамвайний маршрут, відкрит. у 1996. З'єднує ст. Кр. Ріг з пл. Домнобудівників. Довж. 8 км. Проходить вул. Кириленка, Вернадського, пл. Домнобудівників.

Вісімнадцятий тролейбусний маршрут, відкрит. у 1994. З'єднує 10-й мікрорайон із спорткомплексом. Довж. 40 км. Проходить вул. Доватора, Каширською, 23-го Лютого, Мусоргського.

Вісімсот восьмий стрілецький полк (808 СП), сформован. у трав.-червні 1942 на базі військ Закавказ. ВО у скл. 394 СД. Бойове хрещення прийняв у боях за Кавказьк. хребет. Визволяв Кубань, Донбас, форсував Дніпро в р-ні м. Дніпродзержинськ. Брав участь у визволенні ст. Девладове, с. Свистунове, Зеленого містечка, з-ду "Криворіжсталь", Змички. Бойовий шлях проліг через Миколаїв. обл., Дністровськ. плацдарм, Румунію, Болгарію. Розформован. у груд. 1945. Прапор зберігається у Музеї Збройних сил Росії. Під час визволення Кр. Рогу ком-р майор О.Промський.

Вісімсот десятий стрілецький полк (810 СП),сформован. у трав.-червні 1942 на базі військ Закавказ. ВО у скл. 354 СД. Бойове хрещення прийняв у боях за Кавказьк. хребет. Визволяв Кубань, Донбас, форсував Дніпро в р-ні м. Дніпродзержинськ. Брав актив. участь у боях за ст. Девладове, с. Свистунове, Новий Кр. Ріг, Зелене містечко, з-д "Криворіжсталь", Змичку. Бойовий шлях проліг через Миколаїв. обл., Дністровськ. плацдарм, Румунію, Болгарію. Розформован. у груд. 1945. Прапор зберігається у Музеї Збройних сил Росії. Під час визволення Кр. Рогу ком-р підполковник І.С. Титов.

Вісімсот п'ятнадцятий стрілецький полк (815 СП), сформован. у трав.-червні 1942 на базі військ Закавказ. ВО у скл. 394 СД. Бойове хрещення прийняв у боях за Кавказьк. хребет. Визволяв Кубань, Донбас, форсував Дніпро в р-ні м. Дніпродзержинськ. Брав актив. участь у боях за ст. Девладове, с. Свистунове, Новий Кр. Ріг, Зелене містечко, з-д "Криворіжсталь", Змичку. Бойовий шлях проліг через Миколаїв. обл., Дністровськ. плацдарм, Румунію, Болгарію. Розформован. у груд. 1945. Прапор зберігається у Музеї Збройних сил Росії.

Вісімсот чотирнадцятий стрілецький полк (814 СП), сформован. у трав.-червні 1942 у скл. 236 СД. Бойове хрещення прийняв під Ростовом, де потрапив в оточення. Обороняв Кавказ, визволяв Кубань, Донбас, Харків, форсував Дніпро в р-ні с.Аули, вів бої за Дніпропетровськ, Дніпродзержинськ. Відзначився в боях за Широке, ст. Червону, з-д

“Криворіжсталь”, Зелене містечко, Гданцівку, форсував Інгулець. Бойовий шлях проліг через півд. України, Молдавію, Румунію, Болгарію, Югославію, Угорщину. Розформован. у кінці 40-х. Прапор зберігається у Музеї Збройних сил Росії

Віскарія клейка (Viscaria viscosa), рослина родини гвоздикових. Багаторічна трав‘яниста рослина. Листки численні, у прикореневій розетці, лінійно-ланцетні. Стебло просте, пряме, до 40 см заввишки. Верхні міжвузля клейкі. Квіти крупні, малинового забарвлення, зібрані по 5-7 у кільцях, утворюють довгу китицевидну волоть. Плід – коробочка. Цвіте V-VI. Розмножують насінням, розподілом куща. Використовують для клумб, кам'янистих садів тощо.

Вісмутин (від грецьк. – білий свинець), мінерал класу сульфатів. Колір білий, блиск металевий. Виявлен. серед мігматитів Інгулецьк. р-ну. Досліджувала Ф.І. Соловйова у 1962.

“Вісник руху”, політична газета міської організації Народного руху України виходить з лип. 1998. Тираж 1 тис. екз. щотижня.

“Вісті з економічного”, газета економіч. інституту Київського національного економіч. ун-ту виходить з берез. 2001. Розповідає про життя вузу. Виходить щомісяця тиражем 600-1000 екз.

“Вісті Криворізького ревкому”, газета повітового революційного ком-ту виходила у 1920. Закликала до відбудови басейну, пильності, викривала ворожі елементи. Тираж до 500 екз. Виходила без системи.

Вітебська, вулиця розташована у Сакс. р-ні на межі Дзерж. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Розвитку набула у 50-60-х. Довж. 262 м, ширина 4 м. Має 20 приват. будинків, де проживає 29 чол. Названа на честь м. Вітебська в Білорусії. Обслуговує 7 в/з.

Вітер Володимир Іванович (1930). Почес. гірник. Освіта середня. У 1953-1961 бурильник РУ ім. К. Лібкнехта. Очолював кращу комсомольсько-молодіжну бригаду. Новатор виробництва. Делегат XVII, XVIII, XIX з'їздів ЛКСМУ, XIII з'їзду ВЛКСМ (1958). У 1958-1962 чл. ЦК ЛКСМУ. Делегат VI Всесвіт. фестивалю молоді і студентів (1957). Згодом працював зав. майстернею РУ ім. К. Лібкнехта.

“Вітерець”, садівницьке товариство АТП-14169 закладене в 60-х у Ц.-Міськ. р-ні. Пл. 1,2 га. Має 21 ділянку.

“Вітерець”, туристська секція СК “Богатир” КМК створена у берез. 1970 за ініціативою М.Аптіна. Проводить турпоходи, екскурсії з вивчення історії, флори і фауни Криворіжжя, України.

Віті Коробкова ім. клуб школяра, діяв у Ц.-Міськ. р-ні у 80-90-х. Об'єднував школярів, які відвідували гуртки і секції за інтересами. Вихованці брали участь у виставках, фестивалях і конкурсах. Носив ім'я піонера-героя Коробкова Віктора Михайловича (4.3.1929, Феодосія – 9.3.1944, там же). Під час ВВВ уч. партизан. руху в Криму. Загинув у гестапо.

Вітковський Віталій Вікторович (15.3.1926, Харків). Засл. діяч мистецтв України (1994). Зак. Київ. консерваторію (1958). Уч. ВВВ з 1944 у скл. 7 гв. КК. З 1958 диригент Донецьк. симфоніч. оркестру. У 1962 брав участь у створенні першого Білоруськ. театру музкомедії. Очолював оркестри в театрах Омська, Красноярська, Сум. Голов. диригент міськ. театру ім. Шевченка. Поставив 80 спектаклів. Вперше в СРСР керував оркестром на прем'єрах спектаклів “Москва-Париж-Москва”, “Василь Тьоркін”, “Росити”, “Чмир”, “Сирано”, “Інтервенція”. Муз. педагог. Виховав плеяду талановит. музикантів. Учасник і переможець конкурсів. Нагороджений орд. Вітчизняної війни 2 ст.

ВІТР-2000, буровий агрегат у 1959 пройшов промислове випробування у Кривбасі. Потужність 2000 м. Згодом у регіоні використовувалося 10 таких агрегатів. Ним пробурені свердловини на 1800-2500 м.

“Вітраж”, школа моделей створена у 1997 у скл. ПК ЦГЗК за ініціативою Т.Ю. Тарасюк. Відвідують 40 чол. віком від 14 до 20 років. Бере участь у розробці моделей одягу, показі зразків. Серед комплектів: “День-ніч”, “Трансформація”, “Ностальгія”.

Вітрениця, назва жердини, яка клалася зверху на стіг сіна чи соломи, щоб той не розлітався під поривами вітру у давнину на Криворіжжі.

Вітренка О. (засл. гірник України), трудова діяльність пов'язана із ш. "Південна" РУ ім. Ілліча. У 50-60-х працював машиністом електровоза. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Біографіч. даних не виявлено.

Вітрила (лат Vela), сузір'я Півд. півкулі, в якому розташован. пульсар PSR 0833. З території Криворіжжя спостерігається частково взимку.

"Вітрила", дитячий оздоровчий табір ком-ту "Криворіжсталь" відкрит. у червні 1967 у сел. Лазурне Скадовськ. р-ну Херсон. обл. У 1967 існувало 240 місць, у 1977 – 480, у 1984 – 1,2 тис., у 1995 – 790, у 2000 – 790. Працює у 3 зміни. Перший начальник Л.П. Савостьянова. Діють спальні корпуси, кінотеатр, їдальня, бібліотека, стадіон, медпункт, спортмайданчик.

Вітрильний спорт, гонки вітрильних суден, в т.ч. крейсерських (на різноманітну відстань по заданому маршруту). Переможець визначається за загальною сумою всіх гонок. З'явився десь в XVIII ст. у Великобританії, а з 30-х у Росії. У 1907 засновано Міжнародну спілку вітрильного спорту (ІФИ), об'єднує близько 100 країн. Чемпіонати Європи з 1932, світу – з 1922; в програмі Олімпійськ. ігор – з 1900. У різні роки в програмі Олімпійськ. ігор проводилися змагання на шверботах класу «Фінн», «Летючий голландець» і «470», кільових яхтах «Зоряний», «Соллінг», катамарані «Торнадо». Культивується у Клубі юних моряків Кресівськ. водоймища та окремими ентузіастами на Карачунівськ.

Вітровий режим Криворіжжя, характеризується переважаючими у холодний період схід. та півн.-схід. напрямку, у теплий – захід. і півн.-захід.. Вітряно буває 250 днів. Швидкість вітру переважає від 2 до 5 м/сек (61%) і 6-10 (25%). У літній період спостерігаються степові суховії середньої інтенсивності щорічно та інтенсивні чотири роки з п'яти, дуже інтенсивні кожен п'ятий рік.

Вітрозахисний пристрій вільнопередаючого потоку руди, створен. науковцями ВНДІБПГ В.С. Ващенком і В.П. Гайдуком на початку 70-х. Призначен. для нейтралізації пилу за умов підземного видобутку руди.

Вітряк, млин, у якому жорнова приводилися в дію дерев'яним повітряним двигуном. Основний вид млина на Криворіжжі у XVIII-XIX ст. У кожному селі їх було декілька. Поділялися на рухомі і нерухомі. Найбільш поширені на Криворіжжі рухомі. Вони мали чотирикутну чи квадратну форму з вертикальними стінами, зведеними у каркасній чи зрубній техніці. Нерухомим залишався фундамент, заглиблений у землю. Архітектура залежала, з якої місцини походили жителі села. Вітроколесо мало 6 лопатей діаметром до 15 м. На Криворіжжі існували до 60-х XX ст.

Вітряк Віктор Олексійович (24.3.1951, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1973). У 1975-1982 гірнич. майстер, нач. дільниці, заст. голов. інж. ш. ім. Фрунзе. У 1982-1986 секретар парткому РУ ім. Фрунзе. У 1986-1990 директор ш. "Гвардійська". У 1990-1992 голов. інж. округу Держгіртехнагляд. З 1992 директор ш. "Гвардійська". Умілий керівник видобутку руди, брав участь у реструктуризації підземного Кривбасу.

Вітряки і водяні млини с. Лозуватка, у великій кількості існували у дореволюційні часи. Вітряки десятками споруджувалися на високих буграх вздовж р. Інгулець. Водяні млини будувалися на воді, від чого рівень р. Інгулець піднімався. На цих агрегатах діяли сукноваляльні. І з цієї грубої тканини виготовляли сіряки, свити. Ширина річки досягала 100-150 м, глибина 5-7 м.

Віттерсгейм Альфред-Густав фон (1884, Бреслау – 1957, Валлерсберг-Бонн, Німеччина). Ген. танк. військ вермахту (1940). Зак. кілька кадетських корпусів. В нім. армії з 1902. Уч. 1-ї світ. війни. Служив у генштабі. З приходом Гітлера до влади повернувся в армію. На почат. 2-ї світ війни ком-р 29 моторизованої дивізії. Підкорив Польщу, Францію. Під час боїв в Україні ком-р 14 ТК, який першим увійшов у Кр. Ріг і захопив його без бою. У верес. 1942 першим висловився за доцільність відведення нім. військ із Сталінграда. За це

розжалуваний у рядові. У квіт. 1945 Берлін захищав рядовим фольксштурму. Нагородж. всіма орд. рейху.

Віттихеніт (за містечком у Німеччині), мінерал класу сульфідів. Колір темно-сірий, блиск металевий. Рідкісний. Виявлен. Ф.І. Соловйовою у мідних мінералах у захід. р-ні Кривбасу (1963).

Вітчизни, вулиця розташована поміж кол. 1-ю і 3-ю дільницями Дзерж. р-ну. Закладена у середині 30-х. Складалася з бараків. Розвитку набула в 50-60-х. Довж. 233 м. Пл. 1,7 тис. кв. м. Проходить трамвайна лінія, розташован. УКК. Обслуговує 51 в/з.

Вітчизняна, вулиця мкрн. ім. Чкалова Дзерж. р-ну. Закладена в кінці 40-х. Сформувалася у 50-60-х. Довж. 556 м. Пл. 2,3 тис. кв. м. Має 70 приват. будинків. Багата на зелені насадження. Обслуговує 5 в/з.

Вітюк Анатолій Устинович (20.11.1927, Вінницька обл.). Почес. гірник. Освіта середня. У 1951-1977 люковий, бурильник, бригадир ш. ім. Кірова РУ ім. Кірова. Новатор виробництва. Автор швидкіс. проходок. Ініціатор труд. починів. Успішно опановував нову техніку. Уч. ВДНГ. Нагородж. орд. Леніна, "Знак Пошани", знак. "Шахтарська слава" 1-3 ст.

Віхоть, ганчірка для підведення стін та натирання долівки сумішшю глини, піску та кізяку (коров'ячого). Назва побутувала на Криворіжжі до появи дерев'яної підлоги.

Віхоть, шматок соломи для миття посуду у давні часи на Криворіжжі.

Віхренко Любов Аркадіївна (16.11.1956, Кр. Ріг). Пром. керівник. Зак. Криворізьк. техніч. ун-т (1997). У 1974-1980 копіювальник, інж. ВКБ монтажно-заготівельного з-ду № 2. У 1980-1984 інж. техпостачання. У 1984-1992 нач. відділу кадрів, у 1992-2001 директор з постачання, з черв. 2001 фінансовий директор ВАТ "Криворізький цемкомбінат". Нагородж. знак. "За заслуги перед містом".

Вічного вогню сквер, знаходиться на розі пр. К. Маркса та вул. Леніна. Закладен. у 1912 як Олександрівський сквер. У 1918-1920 встановлювалися бюсти К. Маркса, Т.Г. Шевченка. У лют. 1944 обладнані могили визволителів. Горить Вічний вогонь. В центрі пам'ятник визволителям. Ростуть верби. Місце урочистостей на честь визволення Кр. Рогу і 9 Травня. Пл. 0,01 га.

Віялка, сільгосп. машина, що з'явилася на Криворіжжі в кінці XIX ст. Спочатку мала ручний привід, згодом електричний. Використовувалася для віяння зерна перед його закладанням на зберігання. Широко застосовувалася на Криворіжжі з початку XX ст. до середини 60-х. На зміну прийшли зерноочисні механізми.

Віялокрилі (Stylopidae), родина жуків. Самці (довж. 1-6 мм) мають 2 пари крил, заднівіялоподібні (звідси й назва), ведуть вільний спосіб життя. Самки (довж до 17 мм) личинкоподібні, без кінцівок, все життя проводять в тілі тварин-живлющих (буксил, ос, клопів, цикад), виставивши назовні головогруди. Бл. 30 видів, поширені в усіх частинах світу, крім Антарктиди; в Україні зустрічаються зрідка, нечисленні.

"В кожну хату нову селянську позичку", одноразовий додаток до газ. "Червоний гірник" вийшов у 1928 на початку колективізації на селі.

Владивостоцька, вулиця житломасиву Суха Балка Жовт. р-ну. Закладена у 30-х. Розвитку набула у 50-60-х. До 1975 мав назву провулок 4-й Куликовський. Довж. 600 м, ширина 7 м. Має 15 приват. будинків. Багата на зелені насадження. Названа на честь м. Владивосток на Далекому Сході (Росія). Обслуговує 29 в/з.

Владимиров Володимир Павлович (1895 – 80-ті, Кр. Ріг). Транспорт. керівник. Освіта вища. Уч. гром. війни у скл. військ ВЧК. З 30-х займав керівні посади на тран-ті. Після ВВВ стояв біля витоків Криворізьк. ТТУ, перший його директор. Докладав зусиль на розвиток транспорт. мережі Кр. Рогу. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Владимиров Олександр Сергійович (17.8.1918, Красноярськ. край). Почес. громадянин с. Чкаловка (1990). Освіта вища. У 1934-1940 будував м. Комсомольськ-на-Амурі. Уч. ВВВ у скл. 10 гв. ПДД. Під час визволення Криворіжжя ком-р взводу. Відзначився в боях за с. Недайводу, с. Лозуватку, на Інгулецьк. плацдармі. У 1953-1978 нач. лабораторії НДІ

радіоелектроніки (Новосибірськ). Винахідник СРСР. Кращий винахідник Новосибір. обл. У 1998 оселився у м. Миргород Полтав. обл. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., Червоної Зірки.

Власенко Віктор Сергійович (1924, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта н/середня. Уч. ВВВ з лют. 1944 у скл. 111 СП 40 СД. Стояв біля витоків ПівнГЗК. У 1967 – 1993 працював електромонтером у цеху мереж і підстанцій. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., "Знак Пошани".

Власенко Микола Овсійович (25.11.1909, Кр. Ріг – трав. 2002, Кр. Ріг). Транспорт. керівник. Освіта середня. У 1925-1928 працював в артілі. У 1928-1931 водій зернотресту. У 1933-1936 нач. гаража тр-ту "Руда". В арм. з 1936. Уч. ВВВ з червня 1941 у скл. 120 авіабази, 80 автобату 16 ПА. У 1946-1973 директор автобази тр-ту "Ленінруда". Керував організацією транспорт. вивезення руди, створенням транспорт. індустрії Кр. Рогу. Нагородж. орд. Жовтневої Революції, Вітчизняної війни 1 ст. (2), 2 ст. (2), Трудового Червоного Прапора, Хреста хоробрих (Польща).

Власенко Микола Андрійович (22.5.1926, Херсон. обл.). Новатор виробництва. Зак. Криворізьк. гірничо-металург. тех-м (1958). У 1944-1946 відбудовував шахти Донбасу. У 1946-1953 забійник на шахтах Кривбасу. У 1953-1955 електрослюсар ш. "Гігант" РУ ім. Дзержинського. У 1955-1963 майстер БУ № 447 тр-ту "Дніпроелектромонтаж". У 1963-1966 будував коксохім. завод в Єгипті. З 1971 ст. виконроб, заст. нач. БУ № 453 тр-ту "Дніпроелектромонтаж". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Власенко Олекса Уланович (30.3.1888, Кр. Ріг – 30.7.1952, там же). Георгіївський кавалер. Освіта н/середня. Працював писарем на рудниках Кривбасу. Уч. 1-ї світ. війни у скл. гренадерських частин. За особисту мужність у боях відзначен. 3-ма Георгіївськими хрестами. У 1917 перебував у скл. загонів Червоної гвардії. У 20-30-х працював бухгалтером ш. "Комунар" ШУ ім. Дзержинського. Після війни працював на хлібоз-ді №1.

Власенко Юрій Якович (27.1.1938, Дніпропетров. обл.). Відом. проектант. Зак. КГРІ (1961). У 1961-1964 гірнич. майстер ш. "Саксагань" РУ ім. Дзержинського. З 1964 інж., кер. групи, голов. інж. проектів, заст. голов. інж. ін-ту "Кривбаспроект". У 1981-1988 голов. інж. проектів рудників "Вісмут" у Тюрингії (Німеччина). Один з авторів перспектив. розвитку шахт Кривбасу у 1978-2000. Керівник проектів по підтримці потужностей шахт РУ ім. Ілліча, Леніна. Серед перших проектантів приділяв увагу проблемам екології. Автор 40 наук. праць.

Власов Юрій Владиславович (6.10.1975, Магадан. обл.). Пед керівник. Зак. Міжнарод. ін-т управління, бізнесу і права (1996). У 1995 заснував перший у Кр. Розі недержавний навчальний заклад – Інститут ділового адміністрування, його ген. директор. Веде наукову діяльність у галузі економіки та управління.

Власко Андрій Васильович (1906, Полтав. обл. - ?). Військ. керівник. Зак. Вищі курси "Постріл" (1943). Працював на з-ді в Полтаві. В арм. з 1930. Уч. ВВВ з лип. 1941. Під час боїв на Криворіжжі ком-р 523 СП 188 СД. Уміло керував підрозділами, виявив мужність і героїзм. В арм. до початку 50-х. Нагородж. орд. Червоного Прапора (2), Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки.

Власюк Євген Іванович (1.6.1925, Вінницька обл.). Почес. металург. Освіта н/середня. У 1949-1950 працював у тр-ті "Нікопольбуд". У 1950-1951 працював у залізнич. цеху тр-ту "Криворіжбуд". З 1951 сталевар домен. цеху ком-ту "Криворіжсталь". Новатор виробництва. Переможець змагань, наставник, ударник п'ятирічок. Засл. працівник «Криворіжсталі». Делегат XIV з'їзду профспілок СРСР, IX з'їзду металургів СРСР. Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора.

Влахов Авраам Дмитрович (1882, Болгарія – 1938 ?). Відом. городник. Освіта н/середня. Один з організаторів городництва у Кр. Розі. Вирощував фрукти та овочі. Заклав фруктові сади на Криворіжжі. У кінці 20-х зустрівся з Г.І. Петровським і той допоміг організувати городницький радгосп. Майстер високих врожаїв городини. Вважався кращим в області.

Організував перше болгарське братство у Кр. Розі. Уч. виставок с/госп. продукції. Заарештован. у лип. 1938. Реабілітован. у 1958.

Влахов Петро Миронович (1925, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта середня. Уч. ВВВ з 1942. У 1950-1965 прохідник ш. "Комунар" РУ ім. Дзержинського, ш. ім. ДПУ РУ ім. Ілліча. З 1965 працював прохідником ШПУ № 3 тр-ту "Кривбасшахтопроходка". Ударник п'ятирічок, переможець змагань, наставник. Майстер швидкіс. проходок. Нагородж. орд. Жовтневої Революції, Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки (2), Слави 3 ст.

ВНМ, насос вертикальний центробіжний виготовлен. на з-ді "Комуніст" у 50-х. Призначався для відкачки води під час проходки стволів шахт і свердловин великого діаметра. Вага 1 тис. кг. Продуктивність 35 куб. м/год.

Внутрішахтний транспорт, служба шахти для переміщення руди та ін. вантажів підземними виробітками та на поверхні у межах території шахти.

Вобликов Семен Григорович (1907, Кр. Ріг - ?). Пром. керівник. Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т (1935), Донецьк. індустр. ін-т (1941). У 1920-1930 слюсар ШУ ім. К. Лібкнехта. Уч. відбудови шахт. Один з перших радіолюбителів у Кр. Розі. У 1930-1941 працював у тр-ті "Радянськвугілля". Зав. відділом Макіївськ. міськкому ВКП(б). У 1942-1943 парторг ЦК ш. ім. Калініна в Кузбасі. У 1943-1953 в апараті ЦК ВКП(б). Згодом займав керівні посади у міністерствах СРСР. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора (2), "Знак Пошани".

Вовк Валентин Павлович (14.6. 1941, Примор. кр. – осінь 2001, Кр. Ріг). Гром. діяч. Зак. КГРІ (1964). У 1958-1965 муляр тр-ту "Кривбасруда". У 1965-1970 гірнич. майстер тр-ту "Антрацит", нач. зміни рудника "Першотравневий". У 1970-1972 інструктор Терн. райкому КПУ. У 1972-1974 заст. директора СПТУ № 32. У 1974-1976 зав. парткабінетом Терн. РК КПУ. У 1976-1989 бурильник ш. ім. Орджонікідзе, гірнич. рятувальник, гірнич. майстер ш. ім. Леніна. У 1989 очолив міськ. філію Харків. фонду молодіж. ініціатив. Майстер спорту з важк. атлетики. Уч. спорт. змагань. Актив. пропагандист здорового способу життя у Кр. Розі.

Вовк Григорій Іванович (3.4.1939, Криворіжжя). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта середня. З 1957 тракторист кол-пу "Перемога", рад-пу "Веселі Терни". Майстер вирощування високих врожаїв зернових. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Трудової Слави 3 ст.

Вовк Григорій Олександрович (15.6.1924, Криворіжжя). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта н/середня. Уч. ВВВ. Після ВВВ працював трактористом кол-пу ім. Сталіна, рад-пу "Гвардієць". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., Трудового Червоного Прапора , "Знак Пошани".

Вовк Іван Антонович (5.2.1936, Криворіжжя – 28.3.1999, там же). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта середня. У 1956-1992 працював на фермі рад-пу "Гвардієць". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Похован. у с. Недайвода. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Вовк Іван Якович (5.5.1913, Черкас. обл. – 10.12.1993, Криворіжжя). Новатор виробництва. Освіта н/середня. У 1929-1936 працював на будовах Кр. Рогу. У 1936-1941 працював у м. Катакурган. Уч. ВВВ. У 1945-1949 працював у Кр. Розі, у 1949-1963 слюсар рад-пу "Красный забойщик». З 1963 слюсар ПівнГЗК. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Жовтневої Революції, Вітчизняної війни 2 ст.

Вовк Марія Степанівна (1943, Брестська обл.). Відом. будівельник. Освіта н/середня. З 1961 працювала муляром БУ № 2 тр-ту "Криворіжжитлобуд". Брала участь у будівництві багатьох об'єктів. Відзначилася на будівництві ДП-9. З 1975 працювала ст. техніком виробнич. групи Криворізьк. відділу "Укрдіпроплодовочгосп". Ударниця п'ятирічок, переможець змагань. Підготувала велику групу мулярів. Виробничі плани перевиконувала на 115-120%. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Вовкодав Володимир Григорович (18.7.1938, Кіровоград. обл. – лип. 1998, Кр. Ріг). Буд. керівник. Зак. КГРІ (1967). З 1960 слюсар, з 1967 інж., з 1969 майстер, з 1975 голов. інж., у 1989-1998 нач. управління "Металургмонтаж" тр-ту "Дніпрометалургмонтаж". Умілий організатор виробництва, керував будівництвом важливих металург. об'єктів Кр. Рогу.

Вовконіг (Lycopus), рід трав'янистих рослин родини губоцвітих. **В. європейський** – багаторічник вис. 3—120 см із зубчастими листками. Квітки дрібні, 4-лопатеві, білі з червоними крапками, зібрані у суцвіття з багатоквіткових кілець. Цвіте VII-IX. Звичайно на болотах, заплавних луках, по берегах рр. Саксагань та Інгулець. Рослина лікарська.

Вовнопрядильна фабрика, здана в експлуатацію у верес. 1976. Пл. 70 га. Землі належали рад-пу ім. К. Лібкнехта. Призначена для випуску чистошерстяний високомірної пряжі для трикотажної промисловості. Перша черга мала 50 тис. прядильних веретен. Одна з найпотужніших у Європі. Будівництво здійснював тр-т "Криворіжіндустрбуд", монтаж обладнання проводив трест "Союзмонтажлегпром". Потужності передбачені на випуск 8,5 тис. т високомірної пряжі щорічно. Працювало 4,2 тис. чол. Асортимент складав 50 видів продукції, 60 кольорів. Сировина надходила з республік Серед. Азії, Австралії, Аргентини та ін. Серед споживачів підприємства України, 8 республік СРСР. У 1981 7 бригад мали почес. звання високої ефективності та якості праці. У 1989 створене трикотажне виробництво. У 1990 переведена на оренду з правом викупу трудовим колективом. У січ. 1991 викуплена колективом і дістала назву колективної промислово-торгової фірми "Арго" з виробництва вовняної пряжі. У 1994 перетворене на закрите акціонерне тов-во. У 1992 утворена дільниця з пошиття вовняних простирадл. У 1996 утворені дочірні підприємства "Трикотаж", "Сердолік", у 1997 – "Пряжа". На "Трикотажі" випущено 520 тис. штук трикотаж. виробів, працює 65 чол. Діє 8 автоматич., 27 механіз. ліній. Удостоєна права бути занесеною на Всеукр. Дошку пошани (1990). 41 робітник нагороджений орд. і медалями. Працює 590 чол. У 1976-2001 випущено 121 тис. т пряжі, 62 тис. простирадл, 6,2 тис. кв. м плитки. Директори І.І. Животок, О.В. Зайцев, М.О. Кривцов, В.Б. Татищев, А.Д. Пісненко.

Вовча, балка розташована за 1,5 км на захід від с. Чкалівка Криворізьк. р-ну. Довж. до 3 км. Відома з давніх-давен. За козацьких часів проходив чумацький шлях, місце відпочинку чумаків. Береги глибокі. Вкрита деревами, чагарниками, травами. Дно вологе. Назва пішла від присутності вовків у давні часи.

Вовча, балка розташована на півд. від с.Базарове Лозуватськ. сільради. Довж. 1,5 км. Схили круті, з 1990 діє ставок. Належить до басейну р. Інгулець, впадає у неї. У давні часи водилися вовки.

Вовча, балка розташована на півд. захід від с.Лозуватка. Тягнеться з півн. на півд. Довж. до 1 км. Схили круті, кам'янисті. Ростуть глід, терен, дика маслина, різнотрав'я. Утворилася шляхом розмивання грунту весняними водами. Назва походить від того, що у давні часи зустрічалися вовки. Місце розстрілу у 1918 австро-нім. окупантами селян М.І. Малиша, С.С. Нежигая, С.Л. Фурти, Л.Л. Фурти.

Вовча, балка розташована на правому березі р. Саксагань поміж Кам'янистою та Дубовою балками. Довж. 1,2 км. Одна з найменших на Криворіжжі. Назва походить від заростей, де водилися вовки. Багата рослинністю.

Вовче, село на території сучас. Веселівськ. сільради виникло у кінці XIX ст. в р-ні одноймен. балки. Перші поселенці ходили бурлаками по Дніпру. Мало до 20 дворів. На початку 50-х увійшло до скл. с. Бурлацьке.

"Вовче горло", за легендою місце на злитті р. Саксагань з р. Інгулець. Являло потужну круговерть води, яка вважалася небезпечною. За часів козаччини у цих місцях у пастку потрапили кримські татари і майже всі загинули у водяній круговерті.

Вовчебурлацький будинок культури, відкрит. у кінці 40-х. Має зал на 200 місць, 2 приміщення для занять худ. самодіяльністю. Діють 2 творчі колективи, які відвідують 11 чол. Середнє річне відвідування 3,7 тис. чол. Культурний центр жителів с. Бурлацьке,

місце проведення урочистостей, фестивалів, оглядів, конкурсів. Оточен. сквером з місцями для відпочинку.

Вовченко Віталій Володимирович (14.1.1942, Кр. Ріг). Ген.-майор (1989). Зак. Військ.-політ. акад. ім. Леніна (1977). Вихованець СШ № 36. У 1959-1961 токар РУ ім. XX партз'їзду. В арм. з 1961. Відом. військ. льотчик. Уміло керував літаками ТУ-16, ТУ-95К. Має 2,5 тис. год. нальоту. Очолював військову Раду повітряної арм. Штурман-снайпер (1982). В запасі з 1994. З 1994 очолював Смоленську міськраду. Бере актив. участь у громадському житті. Нагороджений орд. Червоної Зірки, "За службу Батьківщині" 3 ст.

Вовчище, балка розташована поміж ПівдГЗК і НКГЗК. Входила до системи балки Грушоватої. Мала довж. до 1,5 км. Зруйнована гірнич. виробками. Назва походить від вовка-одинака, який приносив збитки поселенцям і вважався невловимим.

Вовчеміс Володимир Тимофійович (1.2.1949, Кіровоград. обл.). Засл. працівник промисловості України (1989). Освіта середня. З 1976 вогнетривник цеху ремонту металург. обладнання ком-ту "Криворіжсталь". Ударник п'ятирічок, переможець змагань.

Вовчий Яр, балка розташована в р-ні с. Тихий Став. Складна за будовою, має 2 відгалуження. Загальна довж. 7 км. Схили пологі, розорані, зайняті пасовищем. Має 6 ставків. Назва походить від великої кількості вовків у давні часи.

Вовчок, заразиха (Orobanche), рід незелених паразитних рослин родини вовчкових. **В. соняшниковий** – одно-, дворічна рослина, 15-40 см вис. З товстим нерозгалуженим стеблом, вкритим лусками. Квітки синюваті або блідо-лілові у нещільній китиці. Цвіте VI-VII. Шкідлива. Паразитує на коренях соняшника та деяких інших рослинах. Широко розповсюджений на полях, городах, зрідка по балках.

Вовчук Костянтин Іванович (3.3.1930, Вінницька обл.). Діяч культури. Зак. Криворізьк. педін-т (1972). У 1944-1947 слюсар з-ду "Азовсталь". У 1954-1957 хормейстер ПК ім. Артема. У 1957-1960 викладач муз. школи № 1. У 1960-1964 директор Інгулецьк. муз. школи. У 1964-1990 директор муз. школи № 3. Умілий організатор навч. процесу. Грамота Мінкультури України (1977). Єдиний серед директорів муз. шкіл області двічі нагороджений знаком Мінкультури СРСР "За відмінну роботу" (1969, 1980).

Вогнева, вулиця житломасиву Першотравневий Терн. р-ну. Закладена на поч. XX ст. родинами гірників Колачевськ. рудника як робітниче селище. Сформувалася у 30-х, розвитку набула у 50-х. До 1975 мала назву вулиця Піонерська. Довж. 829 м, ширина 9 м. Має 6 держ. будинків, де проживає 137 чол. Вкрита асфальтом. Обслуговує 78 в/з.

Вогневе підривання, спосіб підривання породи за допомогою вогнепровідного шнура та капсуля-детонатора. Використовується на Криворіжжі при проведенні підривних робіт в шахтах та кар'єрах.

Вогневик, кремінь для викресання вогню у давнину на Криворіжжі.

Вогнетриви, матеріали та вироби на основі мінеральної сировини (вогнетривкість не нижче 1580° С). Розподіляють вироби - вогнетривкі (1580-1770° С), високовогнетривкі (1770-2000° С), найвищої вогнетривкості (вище 2000° С). Найбільш поширені види В.: шамотні, магнезіальні, динасові. За хімічною природою розподіляють на кислі, основні та нейтральні. Виготовляють у вигляді цегли різної конфігурації, порошків та ін. Застосовують на металург. підприємствах Криворіжжя.

Вогнетривкий вапняковий цех ком-ту "Криворіжсталь", створен. у берез. 1958 як вапняково-обпалювальний цех. У 1966 реформован. у цех безобпалювальних вогнетривів, у 1986 утворені цехи випалу вапна і виробництва вогнетривів. З червня 1994 має сучас. назву. До скл. входять обертові печі № 1-5 потужністю 320 тис. т на рік, кільцева піч на 102,5 тис. т торкретмаси. Виготовляє вапно, вогнетриви, торкретмасу. Начальники В.Ю. Цуран, О.П. Романенко, О.Л. Нестерова, І.С. Кукурузняк, С.В. Калантаєв, Г.П. Бабка, М.Г. Коваль, А.К. Капарчук, Г.І. Гусак.

"Вогник", вид дозвілля молоді 60-80-х на Криворіжжі. Вечори на свята за аналогією з "Голубим вогником" на ЦТ СРСР. Проводилися здебільшого у навч. закладах. Молодь сиділа за столиками, ласувала тістечками та цукерками, пили безалкогольні напої. На

сцені йшли номери художньої самодіяльності, після чого були танці. У кожного учасника "В." був номер (у залежності від свят номери писалися на вирізаних з паперу та розфарбованих листках дерев, ялинках, зірочках, прапорцях тощо). По залу ходили поштарі, які передавали записки, здебільшого жартівливого складу, згідно номерів. Під час "В." проводилися конкурси, вікторини, переможці яких отримували призи.

"Вогник" кафе сквер, закладен. у 70-х в Терні. р-ні. Пл. 1,6 га. Обладнан. клумбами, місцями для відпочинку, пішохідними доріжками.

Вогнище, місце для розведення відкритого вогню у житлі. В археології визначається за залишками попелу вугілля, зміною кольору підлоги. Іноді мало обкладку з каміння, дерева та ін. Найдавніша знахідка датується віком пізньої бронзи (Рибасове).

Вогнівкові (Pyralididae), родина метеликів. Розмах крил 1-5 см. Понад 40 тис. видів; в Україні – бл. 500. Багато В. – шкідники с/госп. та лісових рослин. В умовах Криворіжжя завдають шкоди лучний метелик, стебловий метелик та ін.

Вода, рідина без запаху, смаку і кольору. Окис водню. H_2O найпростіша сполука водню з киснем. Є складовою частиною живих організмів, гідросфери, рослинності. Одна з найпоширеніших речовин у природі. Забезпечує життєдіяльність всього живого, а також промисловості. На Криворіжжі споживають В. з Карачунівськ. і Радушанськ. водоймищ.

Води ґрунтові, підземні води першого від поверхні Землі постійно водоносного горизонту. Утворюються, головним чином, за рахунок інфільтрації (просочування) вод атмосферних опадів, рік, озер, ставків, каналів. А також за рахунок конденсації водяних парів.

Води стічні, 1. Води, які були у виробничо-побутовому або сільськогосподарському використанні, а також ті, що пройшли через забруднену територію (промислові, сільськогосподарські, комунально-побутові стоки); **2.** Води, що відводяться після використання в побутовій і виробничій діяльності людини. І ті, й інші – одне з великих джерел забруднення навколишнього середовища.

"Водити козу", старовин. народ. обряд, який напередодні Нового року передбачав відвідування селянських будинків групою молоді. Для цього збирався гурт парубків 8-10 чол., які співали колядки і брали із собою білого кожуха, вивернутого хутром наверх, до якого приєднували голову кози.

Водна, вулиця мкрн. ЖКК № 16 Жовт. р-ну. Закладена у кінці 40-х. До 1975 мала назву вулиця 3-я Колонка. Довж. до 200 м, ширина 8 м. Має 8 будинків. Обслуговує 14 в/з.

Водний, провулок житломасиву Карнаватка Ц.-Міськ. р-ну. Закладен. у 50-х. До 1975 мав назву тупик Горького. Довж. 244 м, ширина 7,2 м. Пл. 902 кв. м. Має 12 приват. будинків. Обслуговує 72 в/з.

Водний режим, зміни у часі рівнів та обсягів води у річках Інгулець та Саксагань. Річний цикл В. р. наших річок розподіляється на фази: повінь, межень (літня та зимова), паводок.

Водні ресурси, сукупність поверхневих і підземних вод певної території, придатні для використання у господарстві. На Криворіжжі В. р. представлені водами рік і штучних водоймищ, підземними водами кількох водоносних горизонтів. В. р. поверхневих водних геосистем використовуються через значне зарегулювання поверхневого стоку. На ріках, у балках та подах Кривбасу створено 5 водосховищ і понад 100 ставків. На р. Інгулець створене Карачунівське водосховище (1932-1938, 1954-1958 рр.). Пл. водосховища 26,9 кв. м, повний об'єм 308,5 млн. куб. м, у т.ч. корисний 288, куб. м, довж. 35 км, протяжність берегової лінії 43 км, середня глибина 6,88 м, максимальна глибина – 19,1 м, середня ширина 1,28 км, максимальна ширина – 3 км. Вода водосховища придатна для пиття, зрошення, промислового та побутового споживання, ведення рибного господарства. Вище по течії на р. Інгульці знаходиться Іскрівське водосховище. На р. Саксагань в Кривбасі збудовано 2 водосховища – Кресівське (з 1948 р.) і Дзержинське (1952). Кресівське водосховище має пл. 2,1 кв. км, повний об'єм 10,2 млн. куб. м, середня глибина 1,8 м. Дзержинське – саме нижнє. Знаходиться між РУ ім. Артема та Дзержинськ. р-ном. Пл. водоймища 1,5 кв. м, повний об'єм 2,6 млн. куб. м. За межами Кривбасу розташоване

Макортівське водосховище. Води усіх саксаганськ. водосховищ призначені виключно для технічних цілей. У 1961 р. споруджене Півд. водосховище, призначене для накопичення дніпровської води, яка подається до нього по каналу Дніпро-Кривий Ріг і призначена для питних і побутових цілей, зрошення с.-г. угідь і розведення пром. порід риб. Пл. водосховища 12,1 кв. м, повний об'єм водоймища 57,3 млн. куб. м (корисний об'єм 26,5 млн. куб. м). Глибини водосховища: середня – 5,1 м, максимальна – 26,0 м. Довжина водоймища 18,7 км, середня ширина 0,6 км, максимальна до 1,15 км. Криворіжжя забезпечене водою крупних водосховищ в об'ємі 530,2 млн. куб. м. Частка води, що потенційно може вважатися питною, складає 406,5 млн. куб. м. Такої кількості води достатньо для задоволення потреб населення у воді для пиття, а також промисловості і с/госп. у чистій воді для технічних процесів. В. р. підземних водних геосистем. Більшість підземних водоносних горизонтів характеризуються низьким дебітом і відповідно об'ємом замкнутої в них води, деякі – обмеженим територіальним поширенням. До того ж, як правило, мінералізовані - від солонуватих до розсолів, їх майже неможливо використовувати для пиття, а останні й для технічних цілей. Водночас невеликі обсяги підземних вод можуть вважатися водними ресурсами для певного типу застосування – джерела сарматських, понтичних водоносних горизонтів, подекуди ґрунтових вод.

“Водограй”, зразковий фольклорний колектив створен. у 1992 у скл. ПК шахти “Батьківщина”. Відвідують 26 чол. У репертуарі фольклорні твори. Лауреат і дипломант фестивалів “Україна моя”, “Срібне джерельце” та ін. Пропагує духовність і культурні цінності. Бере участь у конкурсах і масових святах. Керівник І.Д. Сидоренко.

Водоймище, як правило, рівнинна місцевість, яка стала постійним або тимчасовим резервуаром накопичення безстічних або з уповільненим стоком вод. На Криворіжжі присутні у значній кількості і мають штучне походження.

Водолій, зодіакальне сузір'я. З території Криворіжжя спостерігається влітку і восени.

Водолікарні ПівнГЗК меморіальна дошка, встановлена у квіт. 1975 на порозі лікарні. Напис свідчить, що об'єкт споруджено на честь 200-річчя Кр. Рогу.

Водолюби (Hydrophilidae), родина жуків невеликого розміру з випуклим тілом, гладкими підкрилами і короткими булавоподібними вусиками. Живуть у стічних водоймах, деякі перелітають, повзають по рослинах. Довж до 47 см. Личинки великі, нападають на водяних комах, ракоподібних, мальків риби. На Криворіжжі зустрічається чорний з оливковим відливом.

Водолюбні (Hydrophilidae), родина жуків. Довж. тіла 1-50 мм. Понад 2500 видів, поширені на всіх материках, крім Антарктиди; в Україні – близько 120. Найвідоміші, зокрема, в Кр. Розі – водолюб великий темний.

Водомірки, спільна назва водяних клопів двох родин (Cerridae і Hydrometridae). Тіло (довж. 2-34 мм) видовжене, ноги довгі. В. швидко бігають по поверхні води, трапляються у прісних і морських водах. Близько 700 видів, в Україні – близько 40. Досить поширені В. ставкова, В. паличкоподібна.

Водонос, людина, що постачала воду на поля та лави шахт і рудників у давні часи на Криворіжжі.

Водоносний горизонт (тех.), місця накопичення води серед руд. покладів. Тріщини, пори, порожнечі, що заповнюються підземними водами.

Водоносність річки, явище природи, що означає середні багаторічні витрати води або середній багаторічний обсяг річного стоку з її басейну.

Водоочищення, комплекс технологічних процесів, які доводять якість води до встановлених нормами показників.

Водопериця (Myriophyllum), рід водяних багаторічних рослин родини столисникових. **В. кільчаста** – занурена у воду річки з густо улисненими стеблами. Листки гребінчасто-перистороздільні, з нитковидними частками зібрані кільцями. Колосоподібне суцвіття виступає над водою. Пелюстки верхніх квіток білі або зеленуваті, середніх – білі або

рожеві. Цвіте VI-IX. Звичайно в стічних і повільно текучих водах: по ставках, водосховищах, річках.

Водопровідно-каналізаційного господарства міське управління, веде свою історію з 1886-1903 із введенням водопроводів на руднику Колачевського і ст. Довгинцеве. У 1924 виник водопровід на ШУ ім. К. Лібкнехта з р. Саксагань потуж. 50 куб. м/год. З 1926 став до ладу водопровід на ШУ ім. Комінтерну з фільтрами площею 350 куб. м, з 1928 прокладений водопровід на Інгулецьк. руднику потуж. 60 куб. м/год. У 1928 утворюється підприємство Криворізьк. міськ. водоканал. У 1929 вводиться мережа водопостач. центру і ШУ ім. Дзержинського , Ілліча потуж. 200 куб. м/год. У квіт. 1930 створен. трест водопостач. Криворізьк. і Донецьк. басейнів. У 1934 утворилося Карачунівське водоймище, у 1937 введені очисні споруди КМЗ потуж. 2 тис. куб. м/год., прокладено 110 км водопроводів, 5 насос. станцій. У 1939 Раднарком СРСР затвердив генсхему водопостачання Кривбасу. У 1940 протяжність каналізаційних мереж склала 5,2 км. За часів війни водогосподарство Кр. Рогу зруйноване. У лют. 1944 відновлена діяльність. У 1946 досягнута довоєн. потуж. На 1952 потуж. водопроводів сягала 70 тис. куб. м/добу. У берез. 1955 підприємство перейменоване в міськ. управління водоканалізації. У 1956 завершена реконструкція дамби Карачунівськ. водоймища. У 1960 карачунівські очисні споруди досягли потуж. 208 тис. куб. м/добу. У груд. 1960 введений канал “Дніпро - Кр. Ріг”. Це дало можливість використати води Півд. водоймища для міськ. потреб. Тривало подальше розширення Карачунівськ. очисних споруд (на 50 тис. куб. м/добу) і Радушанськ. фільтраційної станції. На 1965 протяжність мереж очисних споруд досягла 300 км. У 1964 введена 1-ша черга потуж. 81 тис. куб. м/добу, у 1975 – 2-га потуж. 134 тис. куб. м/добу, у 1980 – 3-тя потуж. 220 тис. куб. м/добу, розвиток триває. У червні 1965 підприємство перейменоване у виробниче управління водопровідно-каналізаційного господарства. Існує 4 локальних комплекси з повною біологіч. очисткою. Потужність міськ. очисних споруд сягає 455 тис. куб. м/добу. Максимальна потреба питної води перевищує 900 тис. куб. м/добу. УВКГ постачає питну воду Кр. Рогу, м. Апостолове, технічну – всім підприємствам Кр. Рогу. Існує 1,4 тис. кв. км водопровід. мереж, 900 км каналізаційних мереж, 135 насос. станцій, 3 комплекси по очистці стоків потуж. 536,5 тис. куб. м/добу. Працює 1950 чол. Підприємство очолювали В. В. Шрам (1928-1956), В. Говоров (1956-1959), І. Г. Баклан (1959-1961), Л. І. Долгов (1961-1972), А. Г. Донець (1972-1998).

Водоп'янова, вулиця житломасиву Східний-1 Довг. р-ну. Закладена у кінці 80-х. Розвитку набула у 90-х. Довж. 800 м, ширина 10 м. Має 9 багатоповерхових будинків. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь Героя Рад. Союзу Водоп'янова Михайла Васильовича (18.11.1899, Липець – 11.8.1980, Москва). Ген.-майор авіації (1943). Уч. врятування челюскінців (1934), повітр. експедиції на Півн. полюс (1934). У 1941-1945 у бомбардувальній авіації далекосяжної дії. Нагородж. орд. Леніна (4), Червоного Прапора (4), Вітчизняної війни 1 ст.

Водорий, вимоїна у давнину на Криворіжжі.

Водосвячення (водосвятіє), християнський церковний обряд освячення води шляхом триразового занурення в неї священиком хреста. Православна церква розподіляє велике Водосвячення (напередодні свята Богоявлення або Хрещення та в саме свято) та мале Водосвячення (звичайно 2 рази на рік: у день храмового свята і в будь-який термін на дому за бажанням віруючих).

Водяна, балка розташована в р-ні сіл Чабанове, Іскрівка. Входить у систему р. Інгулець, впадає з лівого боку. Має розгалуження, за будовою складна. Довж. 19 км. Має 7 ставків, штучний ліс біля с. Чабанове. На схилах пасовища залишки ковилового степу. Назва походить від наявності надмірної вологи.

Водяна, балка розташована в р-ні сіл Маяк, Авдотіївка. Довж. до 50 км. Входить у систему р. Кам'янки. За будовою складна, деревоподібна, має чисельні бокові

відгалуження. Схили круто-пологі, днище широке, плоске, покрите луками. Має 8 ставків. Збереглися залишки ковилового степу. У нижній частині штучний ліс.

Водяна, балка довж. до 30 км, одна з найбільших на правому березі р. Кам'янка. Несе притоки р. Водяної. Звідси і назва. У Криворізьк. р-ні незначна частина з гирлом біля с. Златоустівка.

Водяна, річка бере початок поблизу с. Трудове Софіївськ. р-ну. Притока р. Кам'янка. Русло проходить територією Златоустівськ. сільради. В р-ні с. Златоустівка впадає у р. Кам'янка. Довж. до 20 км.

Водяне колесо, найпростіший гідравлічний двигун, який працює під дією ваги води та її швидкіс. напору. Використовувалося селянами Криворіжжя для поливу землі у водяних млинах та для ін. механізації польових робіт.

Водяне, села меморіал на братській могилі визволителів сіл Водяне і Трудове, які загинули у жовт. 1943 – лют. 1944. Закладен. у 1954 шляхом перепоховання останків з місць боїв. У 1966 встановлен. граніт. глиба висотою 2,75 м. Розташован. на місцевому кладовищі. Місце урочистостей на честь визволителів села і Дня Перемоги. Доглядають учні місцевої школи.

Водяне, села меморіал на братській могилі визволителів, місцевих жителів, які були розстріляні у лют. 1944. Встановлен. у трав. 1952. Реконструкцію провели місцеві майстри у 1977. Розташован. поблизу сільськ. магазину. Являє металеву піраміду висотою 1,05 м. Доглядають учні місцевої школи.

Водяне, село Красінськ. сільради розташоване за 12 км на півн. схід від центру сільради. Рельєф спокійний, дещо хвилястий. Засноване у 1924-1926. Серед переселенців уродженці Кіровоград. обл. Актив. розвиток почався з 1930. У 30-х діяла артіль "Трудова спілка". Існувало 20 дворів, проживало до 100 чол. Постраждало під час війни. Відбудова тривала до початку 50-х. До середини 50-х входило до скл. Сталіндорфськ. р-ну. У 1973 проживало 107 чол. Пл. 9 га. Має 2 вулиці, існує 25 господарств, проживає 39 чол. Діє водопровід, однак трапляються перебої з водопостачанням.

Водяний, персонаж народ. епосу, який символізує темну силу, проживає у колодязях, омутах, заводях річок та ставків. Один з героїв криворізьк. легенд, переказів.

Водяний жовтець (Batrachium), рід водяних багаторічних рослин жовтецевих. **В. ж. фенхелеподібний** – рослина з зануреними у воду листками, поділеними на нитковидні часточки. Квітки поодинокі. Пелюсток 5, білих, лише при основі жовтуватих. Цвіте VII-VIII. Зрідка по рр. Саксагань та Інгулець у місцях з повільно проточними водами.

Водяний ослик (Asselus aguaticus), безхребетна тварина ряду рівноногих ракоподібних. Довж. до 20 мм. Поширені у прісних водоймах Європи. Живиться рештками рослин або тварин. Пожива для риб, великих бабок тощо.

Водяний павук (Argyroneta), срібник, рід безхребетних тварин ряду павуків. Один вид – В. п. звичайний, довж. тіла 12-20 мм. Трапляються в стоячих і слабопроточних водах Європи. Будує з павутини дзвоникоподібне гніздо, заповнене повітрям, принесеним на волосинках черевця. Хижак.

Водяний хрін (Rorippa), рід багаторічних трав'янистих рослин родини хрестоцвітих. В.х. австрійський – багаторічна рослина з тонким стеблом 30-80 см висотою. Листки суцільні, лопатковидні. Квітки дрібні (4-5 мм в діам.), яскраво-жовті, стручечки кулясті, 2-3 мм в діам. Цвіте IV-V. Зустрічається не часто на заплавних луках по рр. Інгулець та Саксагань, по болотах і днищах балок.

Водяник Василь Іванович (1.4.1926, Черкас. обл. – 9.10.1952, Кр. Ріг). Відом. проектант. Зак. Криворізьк. буд. тех-м (1950). У 1950-1952 виконроб БУ Запорізьк. облтр-ту. У 1952-1986 технік, ст. інж. ін-ту “Кривбаспроект”. Брав актив. участь у проектуванні і будівництві об'єктів гірнич. промисловості.

Водяні клопи, сховановусі (Cryptocerata), підрід комах ряду клопів. Поширення – повсюдно. В Україні – 36 видів. Живуть у стоячій та повільно проточній воді. Тіло (довж. 2-120 мм) плескате. Вусики сховані в ямках на нижній частині голови. Дорослі здатні

літати. Хижаки. Знищують водяних безхребетних, деякі види (плавт, хребтоплав) – і мальків риб, завдаючи шкоди рибному господарству.

Водяного села кладовище, розташоване на захід від с. Водяне. Закладене на початку 30-х. Пл. 0,5 га. Поховані жителі села. Кількість поховань невідома.

Водяного села курган-могила, розташована на вододілі за 0,5 км на півд. захід від села, вздовж дороги Новожитомир – Водяне. Складається з 9-ти насипів. Домінуючий має висоту 1,7 м, діам. 40 м; 2-й висотою 0,8 м, діам. 30 м. Висоти інших коливаються від 0,5 до 0,3 м, розорюються. Оглянутий археологом О. О. Мельником у 1983.

Водянська неповна середня школа, відкрита у 1924 у с. Водяне (тепер с. Маяк Надєждівськ. сільради). Розташовувалася у пристосованому приміщенні. Навчалися діти нім. колоністів, більшість предметів викладалося німецькою мовою. Навчалося до 80 дітей, працювало 10 вчителів. Ліквідована з початком ВВВ.

Водянський ставок, закладен. у 1924 на території рад-пу "Красіне". Пл. 1,5 га, водні запаси 15 тис. куб. м.

Воздвиженський Борис Іванович (червень 1899 – 3.10.1990, Москва). Засл. геолог Росії (1978), почес. розвідник надр (1979), проф., Д.Т.Н. Зак. Гірнич. акад. (1925). Уч. гром. війни. З 1923 вів розвідку Курськ. магніт. аномалії, керував бур. роботами в Старооскольськ. р-ні. У 1925 працював в Геологіч. ком-ті в Ленінграді. У 1926-1930 нач. бур. робіт в Нерчинськ. геологіч. партії. У 1930-1933 заст. керуючого Криворізьк. геобазою, її організатор. Очолював бур. роботи на залізоруд. родовищах Кривбасу. Визнаний спеціаліст в галузі методики і техніки розвідки родовищ корис. копалин. Визначав основи буріння, розробив програму підготовки інженерів для ведення геологіч. пошуків. З 1933 в Моск. геологіч. ін-ті. У 1951 організував кафедру розвід. буріння. Автор 130 наук. праць, 13 підручників. Редагував ж. "Геологія". Підтримував тісний зв'язок з Кривбасом, постійно відвідував басейн. Нагороджений орд. Трудового Червоного Прапора (2), "Знак Пошани".

Вознесенського, вулиця житломасиву ЦГЗК (44 кв.) Жовт. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Розвитку набула у 50-60-х. . До 1966 мала назву вулиця Паркова. Довж. 2 тис. м, ширина 9 м. Має 14 багатоповерх. будинків, де проживає 2300 чол. Розташовані ПС "Молодість", ДЮСШ. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь держ. діяча Вознесенського Миколи Олексійовича (1.12.1903, Тульська обл. – 30.9.1950). Акад. АН СРСР (1943). Голова Держплану СРСР. Економіст. Держ. прем. СРСР (1948). Обслуговує 53 в/з.

Вознесіння Господнє, одне із свят, встановлене на честь повернення Ісуса Христа по завершенні ним земного життя на Небо. Згідно з новозавітною оповіддю, вознесіння відбулося через 40 днів після воскресіння Ісуса Христа (тому святкується віруючими на 40-й день після Великодня) в околицях Єрусалима на шляху до Віфанії, на схилі Єлеонської гори, в присутності апостолів. Широко відзначається на Криворіжжі.

Возничий (лат - Auriga), сузір'я Півн. півкулі з яскравою зіркою Капеллою. З території Кр. Рогу спостерігається восени, взимку, навесні.

Вознюк Василь Іванович (1.1.1907, Вінницька обл. – 13.9.1976, Москва). Герой Соц. Праці (1961). Ген.-полковник арт. (1955). Зак. Військ. арт. акад. (1939). З 1918 разом з батьками працював в Укр. народ. театрі в Харкові. У 20-х перебував у Кр. Розі. З 1929 в арм. Стояв біля витоків масован. застосування ракет. артилерії "Катюша". Уч. ВВВ з серп. 1941 у скл. з'єднань гв. мінометів. Ком-р бригади, угруповання "Катюш". Під час визволення Кр. Рогу заст. командувача артилерією 3-го Укр. фр. Успішно застосовував дивізіони "Катюш". З 1946 нач. Центр. держ. полігону з випробування ракет. техніки. Забезпечив пуск першої атом. ракети (1956). Нагороджений орд. Леніна (5), Червоного Прапора (5), Кутузова 1 ст., Б.Хмельницького 1 ст., Суворова 2 ст., Б.Хмельницького 2 ст., Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки.

Вознюк Тетяна Юхимівна (1939). Новатор сільгосп. Освіта середня. З 1965 майстер машин. доїння рад-пу "Новолозуватський". Одержувала по 5 тис. кг молока від корови.

Майстер високих надоїв. Наставник. 2 сріб. медалі ВДНГ. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, "Знак Пошани".

Возовиця, процес і час вивозу зібраного хліба з поля у давнину на Криворіжжі.

Воєводіна Галина Борисівна (29.9.1956, Саратов). Відом. актриса. Зак. Саратов. театр. уч-ще (1976). З 1978 актриса, заст. директора Криворізьк. лялькового театру. Зіграла багато провідних ролей, ставить спектаклі. Почес. грамота Мінкультури України (1987).

Воїн в пономлії, складається з шолома, панцира, поножів, щита, акінака, списа та лука зі стрілами в гориті, багато вбраних золотом, верхи на коні в золотому вуздечковому наборі. Виявлено під час археологічних експедицій на Криворіжжі.

Воїнам-"афганцям" Кр. Рогу, які загинули під час війни в Афганістані у 1979-1989, меморіал відкрит. у трав. 2002 у парку ім. 200-річчя Кр. Рогу в Довг. р-ні. Являє архітектурну композицію у вигляді символічного крила підбитого птаха. По колу на гранітних розетках вибито 53 прізвища криворіжців, які загинули на афганській війні. Автор О. В. Васякін.

Воїнам-"афганцям" пам'ятник в Інгульці, відкрит. у 1999 з нагоди 10-річчя виводу рад. військ. з Афганістану. Автори проекту В. Ситниченко, Ю. Ситниченко, О. Фоловко. Являє архітектурну споруду у вигляді двох схилених прапорів, поміж якими 2 руки з лезом меча, спрямованого у землю. Виготовлен. з граніту і бетону. Місце зустрічі ветеранів війни в Афганістані.

Воїнам-визволителям пам'ятник, встановлен. у трав. 1975 на території гірнич. цеху № 5 підприємства "Кривбасвибухпром" у с. Вільне Криворізьк. р-ну. Проект Ю.Казанкова. У трав. 2000 встановлена додаткова стела з іменами загиблих. Ім'я розшукав краєзнавець О.І. Прокопчук.

Воїнам-інтернаціоналістам пам'ятник, відкрит. у лист. 1987 у Дзерж. р-ні. Скульптор А.І. Ярошенко. Являє постать воїна-десантника (образ Д.А. Сушка) на постаменті. Внизу на граніт. плиті імена криворізьких "афганців", які загинули у боях 1979-1989 в Афганістані.

Воїнів-інтернаціоналістів музей, в Міжрегіональному центрі перепідготовки кадрів відкрит. у трав. 1992 за ініціативою колективу центру та воїна-"афганця" О. М. Губченка. Має статус музею "афганців" Ц.-Міськ. р-ну. Зберігаються особисті речі Ю. М. Бєлінського, О. В. Вехтєва, В. А. Страмцова, Д. А. Сушка, В. С. Фоменка, які загинули в Афганістані. Експозиція розповідає про події 1979-1989 в Афганістані. Місце зустрічей воїнів-інтернаціоналістів.

Войкова, вулиця житломасиву Рибасове Жовт. р-ну. Закладена у середині XIX ст. у скл. села поручика Д. Рибуса. З кінця 80-х XIX ст. існувало як гірниче селище. Як вул. формувалася у 20-30-х, розвитку набула у 50-70-х. Довж. до 1 тис. м, ширина 9 м. Має 98 будинків. Розташовано 3 магазини. Названа на честь уч. рев. руху Войкова Петра Лазаровича (13.8.1888, Керч – 7.4.1927, Варшава). Дипломат, повпред СРСР у Польщі (з 1924). Вбитий білогвардійцями, похован. у Москві. Обслуговує 59 в/з.

Войкова ім. колгосп, створен. у 1930 в с. Новомар'янському Веселівськ. сільради. Мав до 1,2 тис. га. Працювало до 120 чол. Вирощував зернові, діяли ферми. У 1956 увійшов до скл. кол-пу ім. Сталіна.

Войкова ім. колгосп, організован. у с. Войкове Новокриворізьк. сільради у 1930. Мав 600 га землі. Спеціалізувався на вирощуванні зернових, великої рогатої худоби. У 1932 з'явився перший трактор. За часів війни зруйнован. Відбудован. на кінець 40-х. Ліквідован. на початку 50-х у зв'язку з переселенням села через будівництво ПівдГЗК.

Войкове, курган-могильник розкопан. у 1968. Висота 4 м, діаметр 40 м. Виявлено 22 поховання кінця III-II тис. до н.е. Належить катакомбній культурі. В одному з поховань знайдені кам'яна булава, бронз. наконечник списа, бронз. шило, 13 наконечників стріл.

Войкове, село розташовувалося на півд. Криворіжжя на березі р. Інгулець. Виникло у 80-х XVIII ст. Розвитку набуло у середині XIX – 30-х XX ст. У 30-х діяв кол-п ім. Войкова.

Знесене у 1953-1955 у зв'язку з будівництвом ПівдГЗК. Названо на честь кол. ген.-губернатора Катеринослав. губ. Войкова.

Войкове, шламосховище відвалів збагачених руд ПівдГЗК закладене у середині 50-х. Розташоване за 1,5 км на півд. захід від пром. майданчика ПівдГЗК. Дамба осипана бутом, пісками. Пл. 366 га. Довж. 2,2 км, ширина 1,5 км. Обсяг за проектом 60 млн. куб. м.

Войнеровська Людмила (Мальвіна) Михайлівна (30.3.1914, Литва - ?). Діяч культури. Зак. Владивостоцьку балет. студію (1928). У 1928-1944 солістка балету Хабаровськ. театру. З 1947 керівник дитяч. балет. студії Клубу залізничників ст. Довгинцеве. Поставила до 30 танців. Колектив посідав провідні місця у фестивалях, конкурсах. У 1955-1968 працювала у палацах культури Хабаровська. У 1968-1970 працювала у ПК металургів. Зробила значний внесок у розвиток культури Кривбасу.

Войнеровський Віктор Карпович (23.8.1937, Кіровоград. обл.). Транспорт. керівник. Зак. Київ. автоін-т (1973). У 1960-1966 водій АБ № 16. У 1966-1981 інж., заст. директора АТП - 03123, АК - 2248. З 1981 працював директором АТП - 03128, АТП – 08124/14130. Уміло керував транспорт. забезпеченням пасажирів у Кр. Розі у 70-80-х. Брав участь у реструктуризації транспорт. систем.

Войнич, вулиця житломасиву Бажанове Жовт. р-ну. Закладена у 20-х. До 1975 мала назву вулиця Котовського. Довж. 400 м, ширина 7 м. Має 4 приват. будинки. Багата на зелені насадження. Названа на честь англ. письменниці Войнич Етель Ліліан (11.5.1864, Ірландія – 28.7.1960, Нью-Йорк). Уч. польськ. і рос. рев. руху. У 1895 приїздила у Львів у справі перевезення нелегальної літератури, знайома з М.Павликом та І.Франком. З 1920 – у США. Автор творів "Овід" (1897), "Олівія Летам" (1904), "Перервана дружба" (1910), "Скинь взуття твоє" (1945) та ін. Перекладала вірші Т.Шевченка, укр. народ. пісні. Обслуговує 31 в/з.

Войтенко Антоніна Павлівна (31.8.1959, Кр. Ріг). Майстер зачісок. Зак. Криворізьк. політех-м (1985). У 1978-1980 перукар фірми "Красуня". У 1980-1997 майстер виробнич. навчання СПТУ № 47. З 1997 майстер Міжрегіонального центру перепідготовки кадрів. Організатор театру зачіски (1997). Створила школу майстерності. Переможець і дипломант конкурсів.

Войткевич Георгій Вітольдович (20.4.1920, Одеса). Пед. керівник. Зак. Київ. ун-т (1944). Уч. ВВВ з серп. 1941 у скл. партизан. загонів в Україні і Молдавії. У 1944-1948 ст. технік Ін-ту геології АН України. У 1948-1949 зав. кафедрою географії Криворізьк. педін-ту. У 1949-1958 доцент кафедри загальної геології КГРІ. Канд. геолого-мінералогіч. наук (1948). Автор 200 наук. праць з проблем геохімії і радіогеології. Прем. ім. Карпинського (1967). Чл. комісії АН СРСР з визначення абсолютного віку геологіч. формацій. З 1966 зав. кафедрою геохімії і геофізики Ростов. ун-ту. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1, 2 ст.

Войтовецький Леонід Степанович (13.6.1931, Кр. Ріг). Почес. гірник. Зак. Криворізьк. гірнич. тех-м (1967). У 1947-1973 тесля, кріпильник, прохідник, бригадир, машиніст електровоза ш. "Дніпропетровська-Комсомольська" РУ ім. К.Лібкнехта. Переможець змагань. Керував бригадою з поглиблення стволу шахти. Раціоналізатор. Чл. президії НТВ України. Нагородж. орд. Леніна, "Знак Пошани".

Войтюк Василь Іванович (31.1.1917, Хмельницька обл.). Пром. керівник. Зак. Вищу партшколу. Працював у промисловості. Уч. ВВВ. У 1962-1974 директор поліграф. фаб-ки.

Войтюк Олександр Сергійович (8.11.1948, Вінницька обл.). Ген-майор (2000). Зак. КГРІ (1971). Юність провів у Кр. Розі. У 1971-1976 служив в армії. З 1976 в органах держбезпеки. У 1985-1987 брав участь у війні в Афганістані. Перебуває на відповідальних посадах в центр. апараті СБУ. Нагородж. орд. "За заслуги" 3 ст., Червоної Зірки.

Войцехович Леонід Петрович (27.3.1941, Брест. обл.). Передовик виробництва. Освіта середня. У 1957-1967 прохідник шахти об'єднання "Ростоввугілля". У 1967-1976 пом. майстра Пінськ. текстильного ком-ту. У 1976-1986 пом. майстра Криворізьк. вовнопрядильної фаб-ки. Нагородж. орд. Трудової Слави 3 ст.

Войцеховський Олександр Климентійович (26.10.1926, Дніпропетровськ). Чл. СХ СРСР (1975). Зак. Київ. худін-т (1955). Уч. ВВВ. Працює у галузі станкового живопису. Уч. виставок з 1955. Часто відвідував Криворіжжя. Серед творів "Криворізький металургійний завод" (1973), "Новобудови Кривбасу" (1975), "Придніпров'я" (1985).

Войчика І. В. (засл. гірник України (1968), трудова діяльність пов'язана з ПівнГЗК. З 1961 працював машиністом екскаватора Першотравневого рудника. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Вичерпаних біографіч. даних не виявлено.

Войчишин Дмитро Васильович (23.10.1972, Кр. Ріг – 18.6.1993, там же). Правоохоронець. Зак. СПТУ № 30. З червня 1993 служив у полку патрульно-постової служби. Загинув на бойовому посту у сутичці з грабіжниками. Ім'я носить вул. у Кр. Розі.

Войчишина, вулиця житломасиву ім. Р.Люксембург Терн. р-ну. Закладена на початку XX ст. родинами гірників Колачевськ. рудника як робітниче селище. Розвитку набула і сформувалася у 30, 50-60-х. До 1994 мала назву вулиця Бакинських комісарів. Довж. 550 м, ширина 10 м. Має 9 багатоповерхових будинків, де проживає 702 чол. Вкрита асфальтом. Названа на честь співробітника МВС Д.В. Войчишина. Обслуговує 37 в/з.

Вокальна студія, Палацу культури металургів створена у 1987. Склад – 7 чол. Робітники "Криворіжсталі". Існує підготовча група. Виступає з концертами у цехах ком-ту, базах відпочинку. Уч. міськ. фестивалів "Україно моя" (1997, 1998). Солісти В.Пенькало, О.Лисенко, В.Петракова. З 1997 – народна. У репертуарі укр. народ. пісні, оперна музика, оперета, естрада, романси. Керівник О.О. Волкова.

Вокзальна, вулиця розташована у Дзерж. р-ні поміж кол. 1-ю і 3-ю дільницями. Закладена у середині 30-х у зв'язку з будівництвом з-ду "Криворіжсталь". Значного розвитку набула у середині 50-х, коли на місці бараків 30-х були споруджені 5-поверх. будинки типу "сталінка". Довж. 2,3 км, пл. 18,1 тис. кв. м. Має 26 будинків держ. сектора. Багата на зелені насадження. Виходить на майдан вокзалу ст. Кр. Ріг. Звідси і назва. Обслуговують 5, 51 в/з.

Вокзальної вулиці сквер у Дзерж. р-ні закладен. у 1965. Пл. 1,36 га. Обладнаний пішохідними доріжками, місцями відпочинку. Багатий на зелені насадження.

Волгоградська, вулиця розташована у центр. частині Сакс. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Розвитку набула у 50-70-х. Довж. 2 км, ширина до 15 м. Має 5 приват. будинків, де проживають 13 чол. Головна транспортна магістраль Кр. Рогу. Розташовані депо ст. Мудрьона, відділ ДАІ, трест. управління "Криворіжзалізобетон", "Криворіжекскавація". Названа на честь міста-героя Волгоград, Росія. Обслуговує 27 в/з.

Волегов Володимир Юрійович (19.12.1957, Хабаровськ). Художник. Зак. Укр. поліграф. ін-т ім. І.Федорова (1984). У 1978-1990 худ.-оформлювач у Кр. Розі. У 1980-1982 слюсар КХЗ. У 1982-1987 – худ.-оформлювач кінотеатру, КМК, працював у "Червоному гірнику". Один з провідних худож.-оформлювачів Москви, уч. міжнарод. конкурсів і виставок.

Волейбол (від англ.), спортивна командна гра з м'ячем на майданчику (9 м х 18 м), поділеного навпіл сіткою (на висоті 2,43 м для чоловічих та 2,24 м для жіночих змагань). Гравці ударами рук по м'ячу приземляють його на половині суперника. Засновник – І.Г. Морган (США, 1895). В Росії – з початку XX ст. В 1947 заснована Міжнарод. федерація волейболу (ФІВБ), об'єднує понад 180 країн. Чемпіонати Європи – з 1948, світу – з 1949, у програмі Олімпійськ. ігор – з 1964. Популярна у Кр. Розі.

Волейбольна, вулиця розташована у центр. частині Ц.-Міськ. р-ну. Закладена на початку XX ст. Попередня назва провулок 2-й Лермонтова. Довж. 179 м, ширина 4 м. Пл. 716 кв. м. Тверде покриття з 1970. Має до 15 будинків. Обслуговує 2 в/з.

Волейбольна команда КГРІ/КТУ, створена в 1966 за ініціативою О.Я. Бондаря. Є базовою для збірної Кр. Рогу. Чемпіон Універсіади гірничих вузів СРСР, учасник чемпіонату України серед чоловічих команд вищої ліги. Серед кращих гравців С. Павличенко, В. Хлібосолов, Д. Петрунич, М. Ніколашин. Голов. тренери О. Я. Бондар, В. О. Петрунич.

Волзька, вулиця мкрн. Перемога Дзерж. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Сформувалася у 50-60-х. Довж. 400 м. Пл. 1,6 тис. кв. м. Має 28 приват. будинків. Багата на зелені насадження. Обслуговує 7 в/з.

Волинець Олексій Денисович (21.6.1926, Криворіжжя). Новатор виробництва. Освіта середня. Уч. ВВВ з берез. 1944. У 1950-1953 голова Веселівськ. сільради Криворізьк. р-ну. У 1953-1961 бригадир слюсарів, екскаваторник ПівдГЗК. З 1961 бригадир екскаваторників кар'єру ІнГЗК. Уч. будівництва ПівдГЗК, ІнГЗК. Випробував нові марки екскаваторів. Один з організаторів "Клубу мільйонерів". Ініціатор максимального використання техніки. Раціоналізатор і наставник. Нагородж. орд. Леніна, Вітчизняної війни 2 ст., знак. "Шахтарська слава" 2, 3 ст.

Волинська, вулиця житломасиву Осички Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у кінці 40-х сім'ями гірників РУ ім. Ілліча. Розвитку набула у 50-60-х. До 1975 носила назву вулиця 1-а Волинська. Довж. 280 м, ширина 3,6 м. Має 25 приват. будинків. Обслуговує 46 в/з.

Воліна, вулиця житломасиву Чорногорка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Попередня назва майдан Інгулецький. Довж. 656 м, ширина 5,1 м. Відсипана відсівом. Має 50 приват. будинків. Обслуговує 98 в/з.

Волічка, вовняна нитка у давнину на Криворіжжі.

Волков Віктор Андрійович (28.11.1941, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1975). У 1960-1962 монтажник тр-ту "Криворіжстальконструкція". У 1966-1970 електрослюсар ш. ім. Кірова, у 1970-1982 гірнич. майстер, нач. дільниці, у 1982 нач. ш. № 2 ім. Артема РУ ім. Кірова. Умілий організатор видобутку руди. Досяг значних успіхів у керівництві колективами. Брав участь у раціоналізаторській роботі.

Волков Володимир Миколайович (6.9.1951, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1977). Навчався в Армавірськ. авіауч-щі. З 1977 кріпильник, нач. дільниці, нач ш. "Жовтнева" РУ ім. Комінтерну. З 1993 директор ШУ "Жовтневе".

Волков Олексій Анатолійович (7.8.1954, Кіровоград. обл.). Керівник правоохоронців. Зак. Криворізьк. педін-т (1992). У 1975-1978 ст. диспетчер залізнич. цеху ІнГЗК. У 1978-1983 нач. залізнич. відділу Півд.-Укр. атом. електростанції. У 1983-1993 ст. інженер, нач. відділу охорони Інгулецьк., Ц.-Міськ. РВВС. З лют. 1993 нач. відділу охорони УВС Кр. Рогу. Відмінник міліції.

Волков Спиридон Архипович (25.12.1906 – 12.10.1983, Москва). Проф. Д.Т.Н. Засл. діяч науки і техніки Росії. Зак. Моск. гірнич. ін-т (1936). У 1920-1929 наймит, слюсар. Під час навчання в ін-ті відкрив родовища корис. копалин. З 1938 ст. викладач, доцент, проф. МГІ. Створив школу розвідувального буріння. Провідний спеціаліст в галузі технології буріння геолого-розвід. свердловин. Керував випробуванням дробового та алмазного буріння у Кривбасі. Про це написав інструкцію, якою користувався буровики СРСР. Часто відвідував Кривбас, вважав його наук. полігоном для ведення бур. робіт. Автор 120 наук. праць з проблем технології буріння.

Волков Сергій Іванович (10.9.1942, Кр. Ріг). Засл. юрист України (1992). Зак. Київ. вищу акад. МВС (1976). У 1959-1960 пом. майстра тр-ту "Союзшахтоосушення". У 1961-1965 лейтенант ПФ, підводник. У 1966-1969 електрослюсар КЦРЗ. З 1969 в МВС, ст. оперуповноважений РВВС. У 1983-1984 нач. Ц.-Міськ. РВВС. У 1992 – січ. 1998 начальник УВС Кр. Рогу, з 1994 заст. нач. УВС області. Полковник міліції. Засл. працівник МВС України (1993).

Волков Федір Іванович (1907 - ?). Гірнич. керівник. Освіта вища. У гірнич. промисловості з початку 30-х. Уч. відбудови шахт Кривбасу. У 1941-1944 працював на Уралі. У кінці 40-х – початку 50-х один із провідних гірнич. інж. Кривбасу. Брав участь у відбудові РУ ім. Дзержинського. У 1945-1951 нач. ш. "Комунар". Держ. прем. СРСР (1946) за високоефективне впровадження нових технологій видобутку. Вичерпаних біографіч. даних не виявлено.

Волков Юрій Степанович (21.8.1938, Кр. Ріг). МСМК (1968). Зак. Київ. ін-т фізкультури (1967). Марафонець. Працював на ТЕЦ ім. Ілліча. Уч. Олімпійськ. ігор в Мехіко (1968).

Чемпіон СРСР (1969, 1971), рекордсмен СРСР (1970). Уч. чемпіонатів Європи в Греції, Фінляндії (1969, 1971). Кросмен. Чл. збірної СРСР з легкої атлетики (1963-1972). Тренер. Працює в СШ № 103. Нагородж. знак. "За заслуги перед містом".

Волкова, балка розташована на півн. Криворіжжя. Довж. 2 км. Схили пологі, багата на зелені насадження і різнотрав'я. Залишилися рештки укр. степу. Назва пішла від першого поселенця.

Волкова (військ. керівник), військова діяльність пов'язана з 41 СД - із штабом у Кр. Розі. Комбриг (1935). Уч. гром. війни. У 1935-1937 ком-р дивізії. Зазнав репресій і загинув. Біографіч. даних не виявлено.

Волкова, вулиця житломасиву КРЕС (Робочий) Жовт. р-ну. Закладена у 20-х. Розвитку набула у 50-60-х. До 1975 мала назву вулиця 2-а Коцюбинська. Довж. до 800 м, ширина 9 м. Має 51 будинок. Вкрита щебенем, багата на зелені насадження. Названа на честь космонавта Волкова Владислава Миколайовича (23.11.1935, Москва – 30.6.1971). Двічі Герой Рад. Союзу (1969, 1971). 1-й політ у космос здійснив 12-17.10.1969 на кораблі "Союз-7", 2-й – 6-30.4.1971, "Союз-11" і орбітальній станції "Салют". Загинув внаслідок розгерметизації спускового апарата. Обслуговує 13 в/з.

Волкова Л. Т. (пром. керівник), трудова діяльність пов'язана з Криворізьк. м'ясокомбінатом. У 60-70-х працював директором. Керував реконструкцією підприємства. У кінці 70-х – початку 80-х очолював Дніпропетров. обл. управління м'ясної промисловості. Біографіч. даних не виявлено.

Волкова Ніна Петрівна (6.8.1937, Кіровоград. обл.). Сільгосп. керівник. Зак. Вищу партшколу. У 1953-1961 пом. бухгалтера кол-пу ім. К. Маркса Кіровоград. обл. Очолювала профспілку рад-пу ім. К. Лібкнехта. Керувала рад-пом "Красіне". Умілий керівник. Господарство досягло значних успіхів у с/госп. виробництві.

Волковий Михайло Спиридонович (? – груд. 1943, Кр. Ріг). Уч. підпілля. Освіта н/середня. За часів окупації чл. підпільної групи С.Т. Циганенка. Брав участь у диверсіях, виконував обов'язки зв'язкового. Після жорстоких тортур розстрілян. в гестапо.

Волковинський Микола Іванович (1.12.1919, Київ. обл.). Засл. лікар України. Освіта вища. Уч. ВВВ. Під час визволення Кр. Рогу лікар 6 гв. ПДП 1 гв. ПДД. Уміло організував ліквідацію поранених з поля бою і лікування за умов дивізійного медсанбату. Працював терапевтом у Таращанськ. райлікарні Київ. обл. Автор наук. праць.

Волнянського О. К., трудова діяльність пов'язана з тр-том "Криворіжбуд" . Освіта вища. У 1949-1951 керував тр-том. Організатор його відбудови. Біографіч. даних не виявлено.

Волове очко, або кропивник (Troglodytes troglodytes), птах, представник родини кропивникові, або волові очка (Troglodytidae) ряду горобцеподібні (Passeriformes). Дуже дрібний птах (значно менший від горобця). Рудувато-коричневе забарвлення з темною поперечною смугастістю (особливо це помітно на крилах і хвості), з гострим і тонким дзьобом. У природі добре відрізняється по коротенькому і завжди підтягнутому догори майже вертикально хвостику. Дуже рухливий. Ареал охоплює лісову зону Схід. Європи, Кавказ, гори Серед. Азії, півд. Казахстану, Захід. Європу, Півн.-Захід. Африку, Азію від Туреччини до Японії, Півн. Америку. В Україні осілий птах Полісся, лісостепу, Карпат і Криму, в ін. р-нах перелітний птах. На Криворіжжі звичайний перелітний і зимуючий. Зустрічається з кінця вересня – початку листопада до квітня поодинокими особинами, рідше групами. Частіше спостерігається в околицях міста, лісопаркових зонах та вздовж берегів водойм в очеретяних заростях, в зоні забудови житлових кварталів рідкісний.

Воловик (Anchusa), рід трав'янистих рослин родини шорстколистих. **В. лікарський** та **В. високий** – два подібних види, - дворічники з жорстоволосистим опушенням. Листки довгасто-ланцетні. Квітки яскраво-сині з 5-лопатевим віночком, 6-7 мм в діам., зібрані в густі завійки. Цвіте VI-VII. Звичайно зустрічається на степових схилах, біля шляхів, на забур'янених місцях. Медоносні. З коренів можна одержувати червону, а з квіток – зелену фарбу. В. лікарський виявляє пом'якшувальну, сечо- та потогінну та кровоочисну дію. Рослина отруйна.

Воловик Володимир Петрович (25.7.1954, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. Криворізький гірничоруд. ін-т (1974). У 1976-1980 бетонник, нач. дільниці ШБУ № 1, у 1980-1982 інж. техвідділу, у 1982-1987 нач. виробнич. відділу, голов. інж. ШБ № 2, у 1987-1995 нач. ШБУ № 4, у 1995-1997 голов. інж. тр-ту "Кривбасшахтопроходка". У 1997 – лист. 1998 ген. директор РУ ім. Кірова.

Вологодська, вулиця розташована у центр. частині Жовт. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Розвитку набула у 50-60-х. Довж. 360 м, ширина 9 м. Має 23 держ. будинки, де проживає 600 чол. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь обл. центру півночі Росії міста Вологди. Обслуговує 14 в/з.

Володарський (справж. **Волокітін**) **Петро Володимирович** (28.6.1895, Орлов. обл. – 6.10.1940). Почес. залізничник. Зак. Ленінград. курси залізничників (1933). У 1911-1915 слюсар депо ст. Довгинцеве. Уч. 1-ї світ. війни. З 1918 машиніст паровоза ст. Довгинцеве. Уч. підпільної боротьби залізничників. Брав актив. участь у відбудові залізниці. У 1933-1939 нач. депо ст. Миколаїв. У 1939-1940 нач. бюро ст. Барановичі.

Володарський Леонід Трохимович (1909, Дніпропетров. обл. - ?, Кр. Ріг). Полковник (1945). Зак. Одес. військ. уч-ще, Вищу партшколу. Працював на руднику ім. Максимова. З 1928 в арм. Служив в 46 СД. Уч. боїв на Халхін-Голі, рад.-фін. війни. Уч. ВВВ з лип. 1941. У скл. 198 ГАП 46 СД обороняв Смоленськ. У скл. 331 ГАП уч. у контрнаступ. під Сталінградом. Визволяв Донбас, форсував Дніпро, Захід. Буг, Віслу. Ком-р 146 гв. арт. полку 14 гв. КД. В арм. до 1956. Працював в автошколі. Нагородж. орд. Леніна (3). Червоного Прапора (3), Суворова 3 ст., Кутузова 3 ст., Червоної Зірки (2).

Володарського, вулиця мкрн. ПівдГЗК. Забудова почалася у 1962. Довж. 1,3 тис. м. Має 54 приват. будинки. Названа на честь уч. рев. подій В. Володарського (Гольдштейн Мойсей Маркович) (1891, Хмельницька обл. – 20.6.1918, Петроград). Проф. революціонер з 1905. Чл. Петроград. ком-ту РСДРП(б). У 1917 комісар у справах преси. Вбитий есером. Обслуговує 22 в/з.

Володимира Михайличенка, вулиця житломасиву ім. Леніна Терн. р-ну. Новобудова. Довж. 1,6 тис. м, ширина 9 м. Має 78 приват. будинків, де проживає 280 чол. Вкрита відсівом. Названа на честь криворізьк. поета В.Т. Михайличенка. Обслуговує 47 в/з.

Володимирівка, село розташовувалося на лівому березі р. Боковенька на півн. від сучас. м. Кіровка. Виникло у 80-х XIX ст. на землях поміщика Денгаура. Жителі вели одноосібне господарство, наймитували на панських ланах. З 1919 входило до скл. Богоблагодатськ. сільради. На момент ліквідації у кінці 30-х мало до 30 дворів, де проживало до 100 чол. Територія затоплена водами Карачунівськ. водоймища. Населення розселене у навколишні села.

Володимирівська, вулиця розташована у півд. частині Довг. р-ну. Закладена у 20-х. Розвитку набула у 30, 50-60-х. Довж. 539 м, ширина 9 м. Має 246 приват. будинків, де проживає 521 чол. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь св. Володимира. Обслуговує 23 в/з.

Володимирівське урочище, Софіївськ. лісництва Криворізьк. лісгоспу, складається з 3-х частин. Закладене у 20-х роках. Пл. 79 га. Грунт - кам'янисті розсипи.

Володін Віктор Дмитрович (28.12.1909, Катеринослав – 26.6.1972, Дніпропетровськ). Укр. геолог. Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т (1931). У 1931-1938 геолог Першотравневого РУ, ст. геолог Червоногвардійського РУ Кривбасу. Відкрив нові рудні поля Кривбасу. У 1938-1961 досліджував родовища. З 1961 працював у Дніпропетров. секції геологів. Нагородж. орд. Леніна.

Володін Всеволод Дмитрович (28.5.1908, Харків – 20.10.1970, Дніпропетровськ). Укр. геолог. Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т. У 30-х відкрив нові рудні поклади Кривбасу. У 1938-1961 працював на Півночі. З 1961 у дніпропетров. групі Ін-ту мінерал. ресурсів АН України.

Володін Олексій Павлович (25.2.1909, Дніпропетровськ – 1977, Кр. Ріг). Наук. працівник. Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т (1933). У 1933 працював на урал. руднику

“Червоногвардійський”. З 1934 інж., керівник секції, нач. відділу технології підземної розробки копалин НДГРІ. Канд. тех. наук. Автор більше 60 наук. праць. Вивчав проблеми впровадження систем поверхневого, підповерхового обвалення. Держ. прем. СРСР (1948). Один з авторів класифікації систем підземної розробки рудних копалин для країн РЕВ. Нагородж. орд. “Знак Пошани”.

Володіна Катерина Іллівна (1.10.1936, Житомир. обл. – 1994, Криворіжжя). Новатор сільгосп. виробництва. Зак. Чорнецьк. с/госп. тех-м (1955). У 1955-1956 диспетчер Судо-Вишнянськ. МТС Дрогобич. обл. У 1957-1960 робітниця ШУ № 5 тр-ту “Кривбасшахтопроходка”. У 1960-1975 агроном, бригадир тракторно-польової бригади, керуюча відділенням рад-пу “Веселі Терни”. Майстер вирощування високих врожаїв овочів. Сріб. медаль ВДНГ (1967). Нагородж. орд. Леніна.

Володіна Лідія Леонтіївна (27.10.1934, Кр. Ріг). Діяч культури. Зак. Дніпропетровськ. ун-т (1968). У 1952-1955 бухгалтер ощадкаси. У 1956-1968 ст. касир, ст. бухгалтер кінотеатрів ім. Шевченка, “Гірник”, “Кривбас”. З 1969 директор міськ. кінодирекції. Уч. з'їздів кінематографістів, організатор творчих зустрічей у кінотеатрах. Очолювала кінопропаганду у Кр. Розі у 70-90-х. Нагородж. орд. “Знак Пошани”.

Володченко Юрій Андрійович (23.2.1938, Курська обл.). Ген.-майор. Зак. КГРІ (1966), Вищу школу КДБ (1977). У 1962-1963 лаборант КГРІ. У 1963-1964 інструктор Ц.-Міськ. райкому КПУ. У 1964-1969 голова профспілки тр-ту “Кривбасрудбуд”. У 1969-1971 голова Ц.-Міськ. ком-ту народ. контролю. У 1971-1972 заст. голови, у 1972-1975 голова Ц.-Міськ. райради і райвиконкому. З 1976 на службі в органах КДБ, СБУ. Займав керівні пости у Службі безпеки.

Володько Любов Іванівна (30.11.1946, Узбекистан). Новатор виробництва. Зак. Криворізьк. металург. тех-м (1975). У 1963-1993 кухар їдальні, маркувальниця, оператор пульта СПЦ № 2 ком-ту “Криворіжсталь”. Ударниця п'ятирічок, переможець змагань. Брала актив. участь у громадській роботі. Нагородж. орд. Трудової Слави 2, 3 ст.

Волок, рибальське знаряддя. Довга сітка з двома кілками по краях. Рибалки протягують по дну водоймища та витягують на берег, щоб вийняти улов. Побутує на Криворіжжі за часів козаччини.

Волокітін Василь Володимирович (20.3.1902, Орлов. обл. – 29.3.1934, Іркутськ). Уч. рев. подій. Освіта середня. З 1917 кочегар, машиніст паровоза депо ст. Довгинцеве. Уч. підпілля часів гром. війни. Брав актив. участь у боротьбі з бандитизмом. У 1924-1927 працював на ст. П'ятихатки. У 1930-1934 на керівних посадах в органах безпеки на Камчатці, Іркутську.

Волокітін Володимир Степанович (1870-1872 (?), Орлов. обл. – 1918, Кр. Ріг). Уч. рев. руху. Освіта середня. З 1904 працював машиністом паровоза депо ст. Довгинцеве. Уч. рев. подій 1905. Засновник труд. династії залізничників. У 1916 усунув аварії залізнич. складу. Під час гром. війни перебував у підпіллі.

Волокітін Костянтин Володимирович (1904, Орлов. обл. – 1943, Кіровоград. обл.). Уч. підпілля. Освіта середня. У 1918-1933 кочегар, машиніст депо ст. Довгинцеве. Уч. підпілля часів гром. війни. Брав актив. участь у відбудові залізниць. У 1933-1941 машиніст ст. П'ятихатки. Уч. ВВВ у скл. партизан. загону, що діяв у р-ні ст. Знам'янка. Героїчно загинув у гестапо.

Волопас (лат. Bootes), сузір'я Півн. півкулі з яскравою зіркою Аритуром. З території Криворіжжя спостерігається в кінці зими, навесні, влітку.

Волосевич Петро Семенович (1908, Криворіжжя – 7.3.1940). Герой Рад. Союзу (11.4.1940). Працював у кол-пі. В арм. з 1939. Уч. війни з Фінляндією у скл. 255 СП 123 СД. Загинув у бою, піднімаючи в атаку бійців на блокований дот. Похован. на місці боїв. Ім'я на стелі Героїв, у назві вулиці у Сакс. р-ні. Нагородж. орд. Леніна.

Волосевича, вулиця житломасиву РУ ім. Дзержинського Сакс. р-ну. Закладена у 30-х. Розвитку набула у 50-60-х. До 1965 носила назву вулиця Казанська. Довж. 1,2 тис. м. Має 33 приват. будинки, де проживає 82 чол. Заасфальтована, багата на зелені насадження.

Розташован. стадіон “Гірник”. Названа на честь Героя Рад. Союзу П. С. Волосевича. Обслуговують 7, 27 в/з.

Волосевича П. С. меморіальна дошка встановлена у 1965 на брамі стадіону “Гірник” на одноймен. вулиці в житломасиві кол. РУ ім. Дзержинського Сакс. р-ну. Напис на білому мармурі свідчить, що вул. названа на честь Героя Рад. Союзу П. С. Волосевича.

Волосов Юрій Анатолійович (25.3.1959, Криворіжжя). Держ. керівник. Зак. Криворізьк. педін-т (1980). У 1980-1985 учитель Христофорівськ. СШ. У 1985-1987 голова Христофорівськ. сільради. У 1987-1989 інструктор Криворізьк. райкому КПУ. У 1989-1992 заст. голови, у 1992-1994 голова Криворізьк. райради. З 1994 1-й заст. голови райради, 1-й заст. голови райдержадміністрації. Один з організаторів реструктуризації с/госп. виробництва.

Волосові (Nematamorpha), клас паразитичних первиннопорожнинних червів. Довж. тіла від кількох см до 1,5 м. Дорослі В. вільно живуть в морях, прісних водоймах, у вологому грунті. Личинки – паразити безхребетних тварин (комах, молюсків). Близько 230 видів, в Україні – близько 30. Знищують багатьох шкідливих тварин. Для людини не шкідливі.

Волосоголовець людський (Trichocephualus trichiurus), паразитичний круглий черв'як. Довж. тіла 3-5 см. Живе в кишечнику людини, живиться клітинами слизової оболонки, рідше – кров'ю. Спричиняє захворювання трихоцефальоз. Розвивається без проміжного хазяїна. Зараження – через забруднену яйцями В. л. воду або їжу.

Волосоїдові (Trichodectidae), родина паразитичних комах ряду пухоїдів. Довж. тіла 0,8-10 мм. Крил немає. Понад 200 видів, поширені по всьому світу; в Україні – близько 100. Паразитують на тілі ссавців. Живляться зроговілими частинками шкіри, волоссям. Шкодять тваринництву.

Волосся Вероніки (лат. Coma Berenices), сузір'я Півн. півкулі. Міститься Півн. полюс Галактики. Неозброєн. оком видно розвіяне зіркове накопичення. З території Криворіжжя спостерігається взимку, навесні, влітку.

Волосне управління, діяло у дореволюційні часи на Криворіжжі. Об'єднувало окремо взяту волость. Обиралося громадою, представниками від сіл, які входили до скл. волості. Схід обирав волосного старшину, який призначав писаря. Займалося організацією побуту села, збирало податки та ін.

Волот (велет), велетень, здорова людина у давнину на Криворіжжі.

Волошин Володимир Миколайович (29.11.1937, Кр. Ріг). Держ керівник. Зак. Одес. політехніч. ін-т (1970). У 1961-1973 електромеханік, голов. інж. з-ду “Буддеталь” тр-ту “Криворіжбуддеталь”. У 1973-1977 голов. енергетик, секретар парткому об'єднання “Криворіжзалізобетон”. У 1977-1981 2-й секретар Інгулецьк. райкому КПУ. У 1981-1983 голова Інгулецьк. райради. У 1983-1989 голова Жовт. райради. У 1989-1991 голова міськ. комітету народного контролю. З 1991 директор об'єднання “Криворіжкнига”. Організатор благоустрою Жовт. р-ну, будівництва мкрн. Зарічний-5 та ін. Нагороджений Почес. Грамотою Президії Верх. Ради України.

Волховська, вулиця житломасиву Весела Дача Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Розвитку набула у 50-70-х. Довж. 405 м, ширина 5,2 м. Пл. 2,1 тис. кв. м. Тверде покриття з 1968. Має 31 приват. будинок. Названа на честь міста у Новгород. обл. Обслуговує 25 в/з.

Волочаєв Сергій Данилович (3.11.1912, Криворіжжя – 3.9.1969, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1948). У 1927-1932 електрослюсар, викладач промшколи ШУ ім. Фрунзе.У 1935-1941 механік ШУ ім. Артема, ім. Дзержинського. У 1941-1945 голов. механік ВКБ Бакальськ. ШУ. У 1945-1954 голов. механік ШУ ім. Ілліча. У 1954-1957 голов. конструктор проектів ін-ту “Дніпропроект”. З 1957 доцент кафедри гірнич. механіки КГРІ. Автор наук. праць. Нагороджений орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора.

Волочаєва Ф. Г. дворянина земельні володіння придбані у 1817-1825 в р-ні с. Єленівка Веселотернівськ. волості. Мали більше 10 тис. дес. Земля оброблялася наймитами.

Волошка (Centaurea), рід трав'янистих рослин родини айстрових. На Криворіжжі 6 дикорослих видів. Найпоширеніші: **В. притиснута** (вис. 60-120 см, квітки пурпурові) та **В. розлога** (рослина з дуже розгалуженим стеблом вис. 25-50 см і дрібними кошиками з білими або блідо-рожевими квітками) – скрізь по схилах балок та як бур'яни на відвалах і засмічених місцях. **В. східна** – рослина вис. 60-90 см з лимонно-жовтими квітками у великих кошиках – звичайно по степових схилах. **В. лучна** та **В. волосистоголова** – часто на сухих луках. **В.Маршалла** з притиснутими до землі повстистими листками і рожевими квітами у досить великих кошиках на полеглих квітконосах досить часто зустрічається на ерозійних схилах балок. Цей вид охороняється в межах Дніпропетров. обл. **В. синя** – однорічна рослина, культивується як декоративна і лікарська. Батьківщина – Середземномор'я. Культиватори мають різноманітне забарвлення квіток: біле, рожеве, пурпурове, блакитне, темно-фіолетове. Лікарські властивості: сечо- та жовчогінні, протизапальні, дезінфікуючі. В культурі поширена **В. м'яка** – багаторічна кореневищна рослина з прямостоячими поодинокими квітконосними стеблами до 50 см заввишки. Густооблиснена, сіроповстиста, особливо в молодому віці, з поодинокими, близько 7 см у діам., суцвіттям. Крайові квіти блакитно-сині. Серединні – темно-рожеві. Цвіте VI-VII. Поновлюється вегетативно, поділом куща, насінням. Заслуговує на широке використання в зеленому будівництві садів, скверів, парків та лісопарків України як дуже декоративна рослина для букетів.

Волошин Анатолій Анатолійович (25.10.1966, Кр. Ріг). Майстер спорту. Зак. КГРІ (1990), Запорізьк. ун-т фізкультури (1999). У 1990-1995 учитель фізвиховання Ц.-Міськ. гімназії. Кращий учитель фізкультури Кр. Рогу 1994. У 1995 організував міську федерацію традиційного карате-до і рукопаш. бою, її президент, чемпіон України з карате (Черкаси, 1998), (Київ, 1999), володар Кубка України (1998, 1999), призер міжнарод. змагань, 3-разовий чемпіон області, 3-разовий чемпіон Кр. Рогу. Капітан збірної України (2000).

Волошин Петро Михайлович (21.1.1924, Кр. Ріг - ?). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1958). У 1946-1951 ст. колектор, дільнич. геолог ш. № 10, ім. Калініна РУ ім. Ілліча. З 1951 геолог, нач. дільниці, голов. геолог, нач. ш. "Північна", голова профспілки, заст. керуючого РУ ім. Кірова.

Волошин Микола Анатолійович (21.5.1955, Кр. Ріг). Проф. (1991). Д.М.Н. (1990). Зак. Запорізьк. медін-т (1978). Вихованець СШ № 10. Відом. укр. вчений у галузі медицини. Один з кращих морфологів світу. З 1991 зав. кафедрою нормальної анатомії Запорізьк. медун-ту. Голова регіонального тов-ва анатомів. Уч. морфологічних з'їздів Європи, СРСР, України, СНД. Чл. Федерації експериментальних морфологів Європи. Чл. редколегії мед. журналів. Підготував 1 доктора і 4 канд. мед. наук. Автор 150 наук. праць, 10 винаходів.

Волошина (Поди), хутір виник у середині XIX ст. У 1892 мав 1 двір, проживало 5 чол. Входив до скл. Криворізьк. волості Херсон. повіту Новоросійськ. генерал-губернаторства. Населення займалося землеробством. Назва пішла від прізвища власника.

Волошка, рід рослин родини складноцвітних. Одно- і багаторіч. трави з черговими листками. Квітки зібрані в кошики; крайові – лійковидні, неплідні, серединні – трубчасті, плідні. Плід – сім'янка. Колір синій. Росте у посівах як бур'ян.

Волощенко Володимир Петрович (30.9.1924, Кіровоград. обл. – 1994, Кр. Ріг). Д.Т.Н. Зак. КГРІ (1950). Уч. ВВВ. З 1950 наук. співробітник, керівник сектора, зав. відділом управління гірнич. тиском НДГРІ. Вивчав проблеми управління гірнич. тиском, визначення геометрич. параметрів систем розробки копалин, методи видобутку руди у складних гірнич. умовах. Нагороджж. орд. Вітчизняної війни 2 ст.

Волчук Леонід Порфирович (1937 – верес. 1996, Кр. Ріг). Пром. керівник. Зак. Миколаїв. кораблебуд. ін-т (1965). Із середини 50-х працював фрезерувальником, техніком, конструктором на машинобуд. підприємствах. З 1986 директор дослід. з-ду "Енергія". Прем. Ради Міністрів СРСР (1986) за створення і впровадження газоперекачувальних

установок на магістральних газопроводах. Винахідник і раціоналізатор. Умілий організатор виробництва. Автор наук. праць.

Волянський Олександр Федорович (1917, Кр. Ріг – лип. 1942, Білорусь). Уч. партизан. руху. Освіта середня. У 1936-1938 працював на РУ ім. Кірова. З 1938 в армії. Уч. рад.-фін. війни. Один з перших на Криворіжжі кавалерів медалі "За відвагу". Уч. ВВВ з червні 1941. У скл. артчастини вів тяжкі бої під Мінським. Після контузії потрапив у полон. Втік з табору в Бураковичах. Актив. учасник партизан. руху у Білорусії. В одному з боїв знищив 40 гітлерівців. Оточений карателями в с. Малі Озерки Родненськ. обл. прийняв бій і згорів живцем.

Вольниченко Микола Макарович (16.10.1939, Київ. обл.). Засл. металург України (1984). Освіта середня. У 1957-1989 сортувальник, оператор, ст. вальцювальник дрот. стана № 1 СПЦ № 1 ком-ту "Криворіжсталь". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Має значні досягнення у труд. діяльності. Нагороджений орд. Жовтневої Революції, Дружби народів.

Вольності запорізьких козаків, історичне розуміння території, яка належала Війську Запорізькому низовому. Перед ліквідацією мали такі кордони: від р. Бахмут до верхів'я р. Північний Донець. Довж. 600 км. Від р. Берда до старої Укр. лінії завширшки 350 км. Криворіжжя входило до складу вольності.

Вольська, вулиця житломасиву Весела Дача Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Розвитку набула у 50-70-х. Довж. 656,8 м, ширина 3,7 м. Пл. 2,4 тис. кв. м. Тверде покриття з 1968. Має 57 приват. будинків. Названа на честь міста у Саратов. обл. Вольська. Обслуговує 25 в/з.

Вольтера, вулиця селища Залізничне Довг. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Розвитку набула у 50-60-х. До 1975 мала назву вулиця 2-а Петроградська. Довж. 568 м, ширина 6 м. Має 49 приват. будинків, де проживає 168 чол. Заасфальтована, багата на зелені насадження. Названа на честь франц. філософа Вольтера Марі Франсуа Аруе (21.11.1694, Париж – 30.5.1778, там же). Відом. просвітитель, письменник, історик. Почес. чл. Петербурзьк. АН (1746). Виступав проти тиранії і деспотизму. Твори "Філософські листи", "Орлеанська діва", "Історія Карла XII" та ін. Обслуговує Залізничне в/з.

Вольфа лампа, з 1908 використовувалася для освітлення вибоїв шахт Кривбасу. Володіла малою ефективністю.

"Вопрос-ответ", газета заснована тов-вом "Наше дело" у серп. 1997. Має статус обл. інформ.-довідкового тижневика. Друкує інформ.-довідкову інформацію. Виходить раз на тиждень тиражем 5-10 тис. екз.

Ворина, тин або пліт у давнину на Криворіжжі.

"Ворівка", народна назва житломасиву Веселі Терни Терн. р-ну. За переказами, у давні часи місцеві жителі займалися грабуванням мандрівників, зокрема, чумаків.

Воробйов Валерій Олександрович (14.1.1970, Дніпропетровськ). Майстер спорту (1996). Зак. Дніпропетров. ін-т фізкультури (1990). У вищій футбольній лізі з 1992. Воротар "Кривбасу", "Динамо" (Київ), "Спартак", "Торпедо" (Москва). За "Кривбас" провів 124 (98 у вищій лізі) матчі. Уч. розіграшу Кубка УЕФА.

Воробйов Володимир Павлович (14.7.1946, Саратов. обл.). Спорт. діяч. Зак. КГРІ. З 1956 займається баскетболом. Виступав у турнірах, чл. збірної Кр. Рогу. Популяризатор баскетболу. Очолював міську федерацію. З 1979 директор спорт. шкіл. Організатор змагань.

Воробйов Любомир Артемович (18.1.1935, Саратов. обл.). Відом. проектант. Зак. КГРІ (1959). У 1953-1955 лаборант КГРІ. З 1959 ст. інж., керівник бригади, голов. конструктор проектів ін-ту "Діпрорудмаш"/ВНДПрудмаш. Створив кілька типів вантаж. гірнич. машин. Уч. ярмарки в м. Лейпциг (Німеччина). Винахідник і раціоналізатор.

Воробйов Микола Костянтинович (20.10.1949, Горьковськ. обл.). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1977). У 1968 працював на Михайлівськ. ГЗК. У 1971-1976 лаборант, інж. ін-ту "Механобрчормет". У 1976-1979 ст. інж., заст. нач. цеху сурикового з-ду. У 1979-1996 ст.

інж., керівник групи, зав. відділом ін-ту "Механобрчормет". У 1996-1997 заст. нач. управління Мінпромисловості України. З червня 1997 директор ін-ту "Механобрчормет". Канд. тех. наук (1994). Автор більше 80 праць, 15 винаходів. Сріб. медаль ВДНГ СРСР.

Воробйов Петро Володимирович (1912, Дніпропетров. обл. – 4.10.1944, Болгарія). Нац. герой Болгарії. Освіта середня. З 1936 працював водієм, нач. автоколони № 135 у Кр. Розі. Уч. ВВВ з червня 1941 у скл. автобату. У боях під Херсоном важкопораненим потрапив у полон. Здійснив втечу. Воював у скл. партизан. загону. З жовт. 1943 перебував у скл. діючої армії. Героїчний подвиг здійснив у Відінському окрузі в Болгарії. Кілька разів підрозділи атакували ворожі позиції і підривалися на мінах. Завантажив автомобіль землею і на великій швидкості проїхав по полю. Міни вибухали за "полуторкою". Одна з мін розірвалася під колесами і смертельно поранила водія. Похован. з почестями у с. Кіряєве. Одна з вулиць села носить ім'я героя.

Воробйова Варвара Семенівна (1928). Новатор виробництва. Освіта середня. У 1944-1953 працювала у рад-пі "Радушний". З 1957 працювала у системі райспоживспілки. Наставник. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Воровського, площа розташована у центр. частині Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у 30-х. Пл. 360 кв. м. Названа на честь уч. рев. руху Воровського Вацлава Вацлавовича (27.10.1871, Москва – 10.5.1923, Лозанка). Уч. рев. руху з 1894. Агент "Іскри", публіцист. Повпред СРСР у Швеції, Норвегії, Італії. Загинув у результаті теракту.

Ворожіння, прийоми ритуальної дії, що, на думку ворожок, дають можливість подивитися у майбутнє.

Ворон, старовинна міра лічби. Дорівнює 10 млн. Використовувалася на Криворіжжі.

Ворона (Corvus corone), птах родини горобцеподібних. Довж. до 50 см, маса 460-690 г. Має назву гава. За будовою тіла нагадує крука, але менша за нього. Голова, крила, хвіст, дзьоб, ноги чорні, оперення сіре. На Криворіжжі розповсюджен. всюди. Поділяється на звичайного, осілого, кочового, перелітного. У гніздовий період тримається парами, в інший – зграєю. Гніздо будує на дереві. Кладка у берез.-червні по 4-5 яєць. Голос - хрипле "карр-карр". Живиться комахами, часто приносить шкоду посівам.

Ворона Сергій Герасимович (1888, Кіровоград. обл. – 19.3.1980, Криворіжжя). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта н/середня. Уродженець с. Гурівка. Вів одноосібне господарство. Уч. 1-ї світ. війни. Один з перших поселенців с. Новоганнівка Лозуватськ. сільради. Працював у кол-пах ім. Кагановича, "Шлях Леніна", рад-пі "Інгулецький". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Воронезька, вулиця розташована у захід. частині Довг. р-ну. Закладена у 20-х. Розвитку набула у 30, 50-60-х. Довж. 700 м, ширина 8 м. Має 47 приват. будинків, де проживає 162 чол. Вкрита бетоном, багата на зелені насадження. Названа на честь обл. центру Росії – м. Воронеж. Обслуговує Залізничне в/з.

Воронін Лев Миколайович (5.3.1902, Курська обл. – 28.7.1972, Москва). Гірнич. керівник. Зак. Харків. політехін-т (1928). У 1919-1921у продкомісії РСЧА. У 1928-1933 будував Дніпрогес, "Магнітку". У 1933-1939 нач. техвідділу Камишбурунськ. залізоруд. ком-ту. У 1939-1957 голов. механік Головруди СРСР. У 1943-1945 перебував у США, де вивчав досвід будівництва ГЗК. Один з організаторів проектування ГЗК у Кривбасі. У 1957-1962 у Держплані СРСР.

Воронін Олександр Андрійович (1902 – 6.7.1966, Криворіжжя). Сільгосп. керівник. Зак. партшколу. У дитинстві наймитував. Один з організаторів комсомолу на Кіровоградщині. У 1926-1934 голова Вербилозного волвиконкому, Знам'янськ. райвиконкому. У 1934-1939 зав. відділами землі і торгівлі Криворізьк. міськкому КПУ. Уч. рад.-фін. і ВВВ. У 1945-1947 інструктор міськкому КПУ. У 1947-1959 1-й секретар Криворізьк. райкому КПУ. Організатор відбудови сіл Криворіжжя. Нагородж. орд. Леніна, Вітчизняної війни 2 ст., Червоної Зірки.

Воронов Борис Федорович (27.2.1928, Хмельницька обл.). Пром. керівник. Зак. Харків. ін-т гірнич. машинобудування (1965). У машинобудівельній промисловості з початку 50-

х. З 1965 нач. техбюро, секретар парткому, у 1987-1999 голов. інж. з-ду гірнич. машинобудування. Умілий організатор виробництва, брав участь у розробці і виготовленні нових видів гірнич. техніки.

Воронов Олександр Володимирович (1910, Харків. обл. – 13.12.1986, Москва). Ген.-майор. Зак. Військ. акад. механізації (1940). Уч. ВВВ з червня 1941. З жовт. 1943 нач. штабу 23 ТК. Уч. визволення Кр. Рогу. У 1950-1967 служив у Генштабі. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора (4), Суворова 2 ст., Кутузова 2 ст., Вітчизняної війни 1, 2 ст., Червоної Зірки.

Воронов Савелій Овсійович (1925, Кр. Ріг – 22.1.1944). Уч. підпілля. Освіта н/середня. Під час ВВВ перебував у скл. партизан. загону "Прапор". У бойових діях виявив мужність і героїзм. Загинув смертю хоробрих.

Воронов Юрій Феодосійович (29.5.1929). Засл. металург України (1975). Зак. Дніпропетров. металург. ін-т (1954). У 1954-1960 майстер, нач. зміни металург. з-ду ім. Дзержинського (Дніпродзержинськ). У 1960-1968, 1972-1975 нач. мартен. цеху, у 1968-1972 голов. сталеплавильник з-ду "Криворіжсталь". Представник династії металургів. Згодом директор Алчевськ. і Дніпродзержинськ. металург. з-дів. Держ. прем. України (1972). Винахідник. Автор наук. праць. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора (3).

Воронова Тетяна Петрівна (14.12.1924, Чернігів). Чл. СЖУ. Зак. Харків. ун-т (1954). Уч. ВВВ з лип. 1941. У 1946-1947 літ. працівник газ. "Деснянська правда" (Чернігів). У 1950-1956 зав. відділом цієї газети. У 1957-1962 літ. працівник, зав. відділом газ. "Червоний гірник". У 1962-1968 викладач історії міськ. філії ДДУ. У 1968-1973 заст. відповід. секретаря "Червоний гірник". Краєзнавець-публіцист. Кн. "Визволення" (у співавтор., 1994), "Центр.-Місто-Район " (1996). Чл. автор. колективу "Книги пам'яті", автор-укладач кн. "Газета і місто" (1995). Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст. Почесний громадянин м. Кр. Ріг (2000).

Воронкевич Ольга Пантелеймонівна (1.11.1929, Криворіжжя – 23.1.1999, там же). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта н/середня. З 1945 працювала телятницею кол-пу ім. Кагановича, рад-пу "Інгулецький". Мала значні досягнення у роботі, щорічно відгодовувала до 300 телят. Переможець змагань, ударник п'ятирічок. Похована у с. Павлівка. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, «Знак Пошани».

Ворончук Ігор Іванович (14.11.1939, Хмельницька обл.). Держ керівник. Зак. КГРІ (1969). У 1959-1976 слюсар, майстер, ст. виконроб, голов. інж. будуправління, секретар парткому тр-ту "Криворіжбуд". У 1976-1978 2-й секретар Дзерж. райкому КПУ. У 1980-1983 голова Дзерж. райради. У 1983-1998 заст. керуючого, голов. інж. тр-ту/ВАТ "Криворіжбуд". Умілий організатор виробництва, керував будівництвом важливих промоб'єктів.

Воронцов Михайло Семенович (19(30).5.1782 – 2(18).11.1856, Одеса). Ген.-фельдмаршал (1856). Держ діяч. Полководець і дипломат. В рос. арм. з 1803. Уч. воєн із Францією (1805, 1806-1807, 1812-1814), Туреччиною (1806-1812). Актив. учасник Вітчизняної війни 1812. Обороняв Смоленськ. Під час Бородинськ. битви ком-р піхот. дивізії, очолив оборону Шевардинськ. редуту і Семенів. флешей. Уч. закордон. походу 1813-1814. У 1815-1818 командувач рос. військами у Франції. У 1820-1823 ком-р корпусу. У 1823-1844 ген.-губернатор Новоросії і намісник Бессарабії. Уч. рос.-турецьк. війни 1823-1829. У 1844-1854 намісник на Кавказі. Вивчав історію України. Цікавився геологіч. дослідженнями Криворіжжя. У 1836-1838 організував експедицію Кульшина по вивченню криворізьк. руд. Відзначався лібералізмом. Залишив великий архів. Нагородж. всіма орденами від св. Андрія Первозванного до св. Анни.

Вороп, набіги ворогів у давнину на Криворіжжі.

Воропаєв Федір Іванович (1895, Дніпропетров. обл. - ?, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта середня. З 1971 працював на Стародобровольськ. руднику. Уч. рев. подій і гром. війни. У 1930-1941 наглядач за відбудовою, рахівник, ст. нормувальник ШУ "Інгулець". У

1941-1944 працював на Байкалі (Урал). У 1944-1948 відбудовував шахти РУ "Інгулець". Нагороджж. орд. Леніна.

Воротеляк Ростислав Євгенович (15.8.1912, Кр. Ріг - ?, Запоріжжя). Пром. керівник. Освіта вища. Уч. ВВВ. У 1960-1968 перший директор Криворізьк. з-ду електромонтажних виробів № 5. Вивів підприємство на проект. потужність, сформував колектив. Виїхав до Запоріжжя. Доля невідома.

Воротеляк Гарольд Андрійович (12.10.1930, Дніпропетров. обл.). Науковець. Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т (1954).. У 1954-1959 майстер, секретар РК ВЛКСМ Кіров. обл., майстер, зав. бур. роботами, ст. диспетчер ш. "Саксагань". З 1959 інж., зав. лабораторією, відділом НДГРІ. Канд. тех. наук (1971). Автор 163 праць, 8 монографій з проблем управління вибухом. Золота медаль ВДНГ.

Воротній Іван Федорович (14.6.1929, Дніпропетров. обл.). Мед. керівник. Зак. Дніпропетров. мед. ін-т (1955). Працював хірургом, зав. Терн. відділом охорони здоров'я. У 1966-1977 голов. лікар 8-ї міськ. лікарні. Керував відкриттям відділень. З трав. 1977 голов. лікар обл. клінічної лікарні ім. Мечникова (Дніпропетровськ). Відмінник охорони здоров'я.

Ворошиловка, житломасив розташован. у захід. частині Жовт. р-ну. Закладен. на початку XX ст. як гірниче селище. Забудова велася хаотично, складалося з бараків і землянок. Розвитку набув у 30-х. Під час війни опинився у зоні бойових дій. Відбудован. на початку 50-х. Назван. ім'ям К. Ворошилова. Має 7 вулиць, де проживає 250 чол.

Ворошилова ім. колгосп, створен. у 1930 в с. Кам'янське Златоустівськ. сільради. Мав 1,5 тис. га землі. Вирощував зернові, займався тваринництвом. Працювало до 100 чол. У 1948 ліквідован. шляхом приєднання до кол-пу "Початок" на правах бригади.

Ворошилова ім. колгосп, утворен. у 1938 у с. Недайвода. Працювали жителі півд.-захід. частини села. Займався вирощуванням зернових, розведенням худоби. Мав 650 га землі, стайню на 40-60 коней, ферму на 200 корів, свиноферму, виноградник, сад, кузню. Зруйнован. під час війни. Відбудова завершилася на кінець 40-х. Ліквідован. у 1950 шляхом приєднання до кол-пу ім. Маленкова на правах бригади.

Ворошилова ім. колгосп, організован. у 1930 селянами 5-го кварталу с. Лозуватка. Мав 600-700 га землі. Займався вирощуванням зернових, утриманням худоби. Врожай пшениці досяг 18 ц/га (1940). Працювало до 500 чол. Під час окупації пограбований. Відбудова почалася у берез. 1944. Мав 10 коней, 30 корів. У 1950 ліквідован. шляхом об'єднання з кол-пом "Шлях Леніна" на правах бригади.

Ворошилова ім. шахта ШУ/РУ ім. Дзержинського, під такою назвою діяла з 1925. Брала початок від шахти Сакс. рудника, яку введено у 1913. Відпрацьовувала схід. борт Криворізьк. синклінорію у півд. частині 2-го Сакс. руд. пласту. Мала дерев'яний копер, естакади, паровий підйомник. Працювало 180 чол. Глибина ствола до 150 м, потужність 150 тис. т руди. З початком гром. війни зруйнована і затоплена. Відбудована у 1925. Стала полігоном випробування перших вітчизняних перфораторів. У кінці 30-х проведена реконструкція. Підірвана і затоплена у серп. 1941. Відбудована у 1946. Довоєн. рівня досягла у 1950. Практичне значення мала на кінець 50-х, далі виконувала допоміжні функції.

Ворошилова К.Є. меморіальна дошка, встановлена у 1965 на будинку № 48 по вул. Івана Сірка (кол. Ворошилова).

Ворчилов Віктор Іванович (1940, Дніпропетров. обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. У гірнич. промисловості з початку 60-х. З 1971 працював прохідником тр-ту "Кривбасшахтопроходка". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагороджж. орд. Трудового Червоного Прапора, "Знак Пошани".

Воскресенський Петро Миколайович (1910 – лист. 1972, Кр. Ріг). Геолог. Зак. Ленінград. гірнич. ін-т (1936). У 1929-1931 працював на з-ді "Червоний Аксай". Вів геологіч. дослідження у Серед. Азії. У 1941-1945 працював на родовищі Шор-су. У 1948-

1953 в Тульськ. геологіч. партії. З 1953 в ін-ті "Кривбаспроект". Керував геологіч. роботами, склав ТЕО оптим. глибини збагач. заліз. руд Кривбасу.

"Восточный экспресс", газета фінансово-економічного спрямування заснована у лип. 1996. Виходить раз на місяць тиражем 2 тис. екз.

"Восход", кінотеатр, відкрит. у лип. 1965 у Терн. р-ні. Обслуговує трудящих ПівнГЗК. Зал на 716 місць. У 1968 встановлена широкоформатна установка. Має вищий розряд. Демонструвалося 6 сеансів щодня. Проводяться культмасові заходи.

"Восход", садівницьке товариство ВАТ "Констар" закладене у 70-х у Ц.-Міськ. р-ні. Пл. 2,6 га. Має 45 ділянок.

"Восход", садівницьке товариство ш. ім. Леніна закладене у 80-х у Терн. р-ні. Пл. 33,8 га. Має 638 ділянок.

"Восьма-біс", шахта, Карнаватськ. рудника закладена у 1913 для розробки рудного гнізда № 7. Ствол пройден. на глибину 80 м. Копер металевий у 16 м. Мала комплекс надшахтних споруд, 2 підйомні кліті. Потужність 300 тис. т руди. З її пуском припинилися відкриті видобутки. З початком відбудови у 20-х одержала назву ш. "Комунар" РУ ім. Дзержинського.

"Восьма-біс", шахта, діяла у скл. Першотравнев. РУ із 1929. Мала незначну потужність. У серп. 1941 демонтована і підірвана. Відбудована у 1944. Видобувала до 200 тис. т руди. Ліквідована як видобувна під час реконструкції рудника у 1952-1956.

"Восьма-біс", шахта, стала до ладу у 1913 у скл. Саксаганськ. рудника. Потужність до 20 млн. пудів руди на рік. Мала дерев'яний копер, кінний підйомник. У 1918 затоплена і зруйнована. Після гром. війни відбудована під назвою ш. "Комунар" ШУ ім. Дзержинського.

Восьма гвардійська армія, утворена шляхом перейменування у квіт. 1943 62 А, утвореної у лип. 1942 на базі 7 Резервної армії. Особовий склад має історич. заслуги у ході оборони Сталінграда. У скл. Донськ. фр. брала участь у розгромі нім. угруповання в Сталінграді. Відзначилася в Ізюм-Барвенківськ., Донбаськ. операціях, штурмі Запоріжжя. З лист. 1943 у скл. 28, 29, 4 гв. СК вела бої у криворізьк. напрямку, Нікопольсько-Криворізьк. операції. З'єднання відзначилося у боях за р. Інгулець, півд. частину Криворіжжя, Одеськ., Люблін-Брестськ., Вісло-Одерськ., Берлінськ. операціях. 145 частин і з'єднань удостоєні почес. найменувань та орденів, виховала 233 Героя Рад. Союзу, 100 тис. кавалерів орд. Командувач ген.-полковник В. І. Чуйков.

Восьма дитячо-юнацька спортивна школа, створена у верес. 1986 на базі СШ № 120 за ініціативою С. М. Сіроштана. Спеціалізується з боксу, легкої атлетики, худож. гімнастики, плавання, настільного тенісу та пауерліфтингу. Має ігровий спортзал, два спецзали для тенісу, зал для боксу, басейн, спортивно-оздоровчий табір "Юнармієць". Працюють 22 тренери. Підготовлено 1 майстер спорту міжнародного класу, 9 майстрів спорту, 2,2 тис. спортсменів-розрядників. Систематично займаються 900 чол. Серед вихованців Л. Павленко, С. Шмундир, І. Трифонова, Ю. Чорний, О. Клевцов та ін.

Восьма міська лікарня, відкрита у верес. 1963 для надання мед. допомоги жителям півн. частини Кр. Рогу, зокрема, гірникам РУ ім. Леніна. Мала 440 ліжок, 8 відділень, працювало 124 лікарі і 276 медсестер. До скл. входили терапевтичне (70 ліжок), неврологічне (40), дитяче (70), пологове (60), гінекологічне (50), офтальмологічне (40), травматологічне (50), хірургічне (50) відділення. Обслуговує населення у 46,5 тис. чол. Діють поліклініка на 375 відвідувань, корпус матері і дитини, де функціонують дитяча поліклініка, дитячий міський пульмонологічний центр, дитячий урологічний і нефрологічний центр. Згодом додалися стерилізаційне відділення, денний дитячий стаціонар, денний психоневрологічний стаціонар, відділення гіпертиричної оксигенації, кімнати штучного мікроклімату (солярні шахти), рентгенологічне відділення, дитяче ендокринологічне відділення, відділення еферентної детоксикації організму, пластичної хірургії. Має 385 ліжок, обслуговує населення 46,5 тис. чол., жіночу консультацію на 80 відвідувань, дитячу поліклініку на 300 відвідувань. Працюють кафедри дитяча та

хірургічна. Діють міські дитячі центри пульмонологічний (20 ліжок), торакальний (10), алергологічний (10), урологічний (20), нефрологічний (20), гематологічний (10), ендокринологічний (10), імунологічний (5), реанімаційний (6), хірургічний (60). Кафедра педіатрії разом з центрами обслуговує 137 тис. дітей Кр. Рогу, Криворізьк., Софіївськ., Апостолівськ., Широківськ. р-нів. Працює 156 лікарів, 358 медсестер. Серед кращих спеціалістів І. О. Батіщева, М. П. Дядюра, П. І. Пелешенко, І. В. Рудніков, Б. Ф. Томашевський, О. В. Хоменко, Д. І. Шульга. Голов. лікарі В. М. Тимошенко, Л. Д. Прищепова, І. Ф. Воротній, О. Г. Волковицький, В. І. Федін, П. Н. Томашевська.

Восьма музична школа, відкрита у серп. 1965. Загальна пл. 1,3 тис. кв. м. Заняття у 2 зміни. Знаходиться у Жовт. р-ні. Учнів – 260. Випускників більше як 1 тис. 237 чол. закінчили муз. заклади. Лауреати К. Жуков, О. Шелест, М. Саєнко, А. Білий, М. Криворучко, В. Дерев'янко, Д. Царко.

Восьма шахта Ушаковського рудника, закладена на землях поміщика Ушакова у 1899. Стала до дії у 1904. Потужність до 50 тис. т. Мала дерев'яний копер. Діяла до початку гром. війни.

Восьма шахта РУ ім. Фрунзе, закладена у середині 20-х на покладах 1-го Сакс. руд. пласту. Ствол пройден. до 57 м. Копер дерев'яний до 12 м. Мала підйомну кліть. Потужність до 120 тис. т руди. У серп. 1941 підірвана і затоплена. Відбудована у 1945. Піддана реконструкції у 50-х. Мала практичне значення до середини 60-х, далі виконувала допоміжні функції.

Восьма шахта, діяла у скл. РУ "Червона гвардія" з серед. 20-х. У 1932 розширилася шляхом приєднання ш. № 9. Згодом увійшла до скл. ш. "Нова". Вибірки велися на 212 м горизонті. Видобувалися зернисті мартитові руди Червоно-Глеюватськ. руд. поля.

Восьмий відвал ПівнГЗК, закладен. у 1973 шляхом вивезення породи, сланців, малорудних кварцитів з Першотравнев. кар'єру. Захід. борт розташован. за 3 км від ст. Відвальна. Довж. 2,2 тис. м, ширина 425 м. Пл. 95 га, висота 6 м. Запаси 2590 тис. куб. м.

Восьмий відвал ЦГЗК, закладен. у 1968 шляхом вивезення осадкових порід, сланців, малорудних кварцитів з кар'єру № 2. Розташован. на півн.-захід. борту кар'єру № 2 в зоні обвалення РУ "Суха Балка". Довж. 1,1 тис. м, ширина 380 м. Пл. 44,6 га, висота 22,7 м. Запаси 8588 тис. куб. м.

Восьмий гвардійський стрілецький полк (8 гв. СП**),** сформувався у серп. 1940 в Могильові як 542 СП у скл. 161 СД. Бойове хрещення прийняв у червні 1941 у боях за Мінськ. Вів оборонні бої в Білорусії, під Смоленськом, Ленінградом, Тихвіном. 9.2.1942 удостоєн. гвардійського звання. У лип. 1942 – квіт. 1943 вів бої на Дону, Міусі, визволяв Донбас, Запорізьку обл., Апостолове. На Кр. Ріг наступав з півд. сходу у скл. 34 СК. Відзначився у боях за Новий Кр. Ріг, Олександрів Дар, захопив плацдарм на правому березі Інгульця. Брав участь у Березнегувато-Снігірівськ., Ясько-Кишинівськ. операціях. Удостоєн. почес. найменування Нижньодністровський. Брав Будапешт, Відень. Нагороджений орд. Червоного Прапора. У період боїв на Криворіжжі ком-р майор І.А. Кишко.

Восьмий трамвайний маршрут, відкрит. у 1965. З'єднує ПівдГЗК з НКГЗК. Довж. 8,8 км. Проходить пр. Південним, вул. Г.Романової, Аврори.

Восьмий тролейбусний маршрут, відкрит. у 1967. В 1982 з'єднував пл. Визволення з пл. Толстого, мав довж. 55 км, з 1982 – пл. Визволення – кінотеатр "Кривбас". Довж. 31,4 км. Проходить вул. Лермонтова, пр. Миру, вул. Волгоградською, Мелешкіна, пр. 200-річчя Кр. Рогу, вул. Тухачевського.

Восьмого інтернату сквер, закладен. у середині 60-х по вул. 23 Лютого в Терн. р-ні. Пл. 0,2 га. Обладнан. пішохідними доріжками, клумбами.

Восьмої дільниці (поміж РУ ім. Кірова і РУ ім. К.Лібкнехта) **родовище бідних залізних руд,** розташоване у Кр. Розі. Географіч. координати 47°57' півн. широти, 33°23' - 33°26' схід. довготи. Належить до півд. частини Криворізьк.-Кременчуцьк. руд. підзони. Виявлене у кінці XIX ст. Геологіч. розвідка проводилася у 1949-1952. Запаси руди розвідані до 800 м. Приурочене до інтенсив. магніт. аномалії. Сак. синкліналь,

антикліналь виконують роль рудоконтролюючої структури. Пл. 1,5 км х 0,4 км. Рудні тіла – пластоподібні. Вік – 2100 млн. років. Склад: залізисті роговики, джеспіліти, сланці, руди тито-мартритові, гідро гематитові кварцити. Утримання заліза 34%. Вивчали геологи Н. М. Губкіна, Л. Є. Подкопаєва, М. Г. Лаврик, Т. М. Сумцова, М. І. Веригін.

Востола, вид грубої домотканої тканини у давні часи на Криворіжжі.

Вохра (від грецьк. блідий, жовтуватий), мінеральна фарба природ. походження. До скл. входить глина та оксиди заліза. Широко зустрічається по всій території Криворіжжя. Має більше 10 різновидностей. Відома з періоду ямної культури.

Вочуг (Ononis), рід багаторічних трав'янистих рослин родини бобових. В. польовий – рослина вис. 40-90 см із прямим, часто колючим стеблом. Нижні та середні листки трійчасті, верхні – прості. Квітки рожеві, розміщені по 2 в пазухах листків, утворюють на верхівках гілок густі колосовидні суцвіття. Цвіте VI-VIII. Звичайно на луках по днищах балок, заплавах Саксагані та Інгульця. Рослина лікарська, має сечогінні, послаблюючі, кровоспинні, протизапальні, гіпотензивні та кардіотонічні властивості.

Вощанка (Cerinthe), рід трав'янистих рослин родини шорстколистих. **В. мала** – дворічна рослина 20-60 см вис., гола, сизувата від воскової поволоки. Листки суцільні, при основі стеблообгортні. Квітки в густих завійках, жовті, широкотрубчасті, нерідко з 5-черговими плямочками у зіві. Цвіте V-VIII. Часто на кам'янистих схилах по балках.

Вощинського, поміщика земельні володіння розташовувалися на околиці с. Лозуватка поблизу Грякуватої балки. Мали 3 тис. дес. землі. Існувала економія з житловим будинком, госп. спорудами, стайнею, вівчарнею, корівником, садом, ставком, пасікою. Вирощувалися зернові, випасалися коні, корови, вівці. Використовувалася праця наймитів. У 1905 селяни вирубали панський ліс, завдали збитків господарству. Господар змушений закласти землю і рештки майна в Катеринослав. банк. Жителі с. Лозуватка Крутько, Кордубанов, Грановський, Голованевський викупили по 500 дес. землі кожен.

Воюта Леонтій Феофанович (24.1.1931, Волинська обл.). Відом. проектант. Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т (1956). З 1956 інж., керівник групи, голов. конструктор проектів ін-ту ВНДПІрудмаш. Брав участь у створенні комбайну 2КВ, бурверстатів. Сріб. медаль ВДНГ. Винахідник. Автор наук. праць.

“Вперед”, газета партії меншовиків, видавалася у Катеринославі у 1918. Мала розповсюдження у Кривбасі.

“Вперед на врага”, газета 1 гв. ПДД виходила у груд. 1942 – трав. 1945. Розповідала про подвиги бійців і командирів. Номери за жовт.-груд. 1943 присвячені боям на Криворіжжі.

“Впізнай себе”, оригінальний фотоконкурс, організован. журналістами газ. “Звезда-4” влітку 2000. Фотокамера подавала кадри з вулиць міста, одну з “дійових” осіб обводили колом. Людина повинна впізнати себе, чітко вказати день, час і місце зйомки, а потім одержати приз та річну передплату на газету.

ВПК-7А, ВПК-7Б, ВПК-10А, вагони прохідницькі з донним конвеєром, виготовлені колективом ін-ту ВНДПІрудмаш у 80-ті. Призначені для приймання, акумуляції, транспортування і розвантаження гірнич. маси під час гірнич. виробок. Вантажопідйомність 23-32 т. Маса 10-11,5 т. Серійне виробництво почалося у 1983 на Дніпропетров. з-ді гірнич. машинобудування.

ВПКЛ, висувне запобіжне кріплення для лав, розроблене спеціалістами ін-ту ВНДІБПГ на початку 80-х. Призначене для захисту гірників від падіння шматків породи. Вперше впроваджене на шахтах “Чіатурмарганець”.

“ВПЛ-6”, промисловий вентилятор-пневмовсмоктувач розроблен. конструкторами з-ду “Комуніст” на чолі з інж. В. Гніловським у лист. 1950. Являв відцентровий вентилятор з високим числом обертів. Принцип дії основан. на динамічному змочуванні пилюки водою. Виготовлявся на авторем. з-ді тр-ту “Кривбасруда”. Впровадження знизило утримання пилу в гірнич. шахті у 2,6-3 рази.

“Врожайний”, садівницьке товариство КМК закладене у 70-х у Ц.-Міськ. р-ні. Пл. 15 га. Має 305 ділянок.

Вруб, штучна порожнина у вибої шахти або кар'єру, утворена вибухом для руйнування гірнич. порід. Один з В. дістав назву Інгулецький.

Врубеля, провулок розташован. у центр. частині Ц.-Міськ. р-ну. Закладен. у 40-х. Попередня назва – тупик К.Маркса. Довж. 200 м, ширина 3,8. Тверде покриття з 1958. Має 15 будинків. Назван. на честь рос. художника Врубеля Михайла Олександровича (17.3.1856, Омськ – 14.4.1910, Петербург). Розписував ікони в Києві. Обслуговує 99 в/з.

Врублевський Славік-Франтішек Антонович (15.8.1938, Брест. обл. – 6.2.1997, Кр. Ріг). Пром. керівник. Зак. КГРІ (1970). З 1978 майстер, інж., нач. цеху, з 1994 директор сурикового з-ду. Умілий організатор виробництва.

ВС-ВНДІБПГ, інерційно-магнітний сухий пиловловлювач створен. спеціалістами ін-ту ВНДІБПГ у середині 80-х. Призначен. для очищення від пилу гірнич. виробок. Продуктивність 2,8 куб. м/сек. Використовується на шахтах Кривбасу.

ВС-5П1, самохідний вагон створен. колективом ін-ту ВНДПрудмаш у 80-ті. Використовується як ефективний засіб безперервного транспортування гірнич. маси при веденні розробок. Маса 3 т. Виготовлявся на Дніпропетров. з-ді гірничо-шахт. обладнання.

Всебратське, житломасив розташован. на півд. околиці Ц.-Міськ. р-ну. Виник у 20-х як комуна, де люди почували себе братами. Розвитку набув у кінці 40-60-х. Основу населення складали сім'ї гірників РУ ім. Ілліча. Пл. до 110 га. Має 11 вулиць, де проживає до 1,2 тис. чол.

Всебратське-2 (у народі "Макулан"), **житломасив** розташован. у Ц.-Міськ. р-ні. Побудований у 1990 – лист. 1992 австр. фірмою "Гофман-Макулан" на замовлення Міноборони України за ініціативою міськвиконкому. У будівництві брали участь австр., нім., словацькі., укр. будівельники за західноєвропейськ. проектами. Висотні будинки на 1,5 тис. квартир, АТС, СШ, поліклініка, диткомбінат, універсам, готель "Братислава". В основному проживають військовослужбовці.

Всебратське кладовище, діяло у 1924-1982 на території сел. Всебратське Ц.-Міськ. р-ну. Пл. 1,2 га. Поховань 1050. У 1983-1986 діяло нове В/б. к. площею 14,3 га. Поховань 10900.

Всебратського-2 парк, закладен. у 1991 у зв'язку із забудовою мкрн. Пл. 17 га. Місце відпочинку місцевих жителів.

"Всезнайка Домовой", газета заснована у жовт. 2001 О. Г. Люльченком. Складається з корис. порад для дому. Тираж до 3 тис. екз. щомісяця.

"Всезнайка. Домовой на даче", газета заснована у верес. 2001. Засновник О.Г. Люльченко. Друкує корисні поради садівникам. Тираж до 4 тис. екз.

Всеношна, богослужіння у православній церкві напередодні неділі або великого релігійного свята. Починається після заходу сонця і закінчується опівночі.

Всеобуч, військово-спортивна організація діяла у Кр. Розі на початку 20-х. Готувала юнаків до служби в РСЧА, формувала загони самооборони. Діяли спорт. секції і гуртки. Серед активістів Всеобучу криворізькі спортсмени В. Горохов, Г. Маликов, В. Сушко, Г. Єрмак, В. Калашников та ін. Формування були на рудниках, залізниці.

Всесвітнього гірничого конгресу, засідання робочої групи відбулося 24-25.5.1995 у Кр. Розі. Мав 74-й порядковий номер. Заслухано 35 доповідей науковців з 15 країн. Гості побували в Академії гірнич. наук України, ПівдГЗК, у Києві, об'єднанні "Олександріявугілля", здійснили подорож по Дніпру.

Всесвітня виставка у Нью-Йорку (1939) вперше представила метал "Криворіжсталі" на міжнародній арені. Він здобув високу оцінку.

Всесоюзна нарада з питань геології і генезису руд Кривбасу, відбулася у Кр. Розі 12-20.10.1954 під егідою відділення геолого-географіч. наук АН СРСР, Мінчормету України. Заслухано 22 доповіді. Розроблені рекомендації щодо поглиблення вивчення проблеми, ролі науки у процесі видобутку корис. копалин.

Всесоюзний автомобільний крос, відбувся у Кр. Розі 29-30.10.1988 на трасі кільцевої автодороги у р-ні мкрн. Рибасове. Брали участь близько 300 спортсменів. Серед учасників

збірні Кр. Рогу, Москви, Ленінграда. Серед них чемпіони СРСР, призери європейськ. змагань.

Всеукраїнська екологічна журналістська асоціація (ВЕЖА)**,** створена у Кр. Розі у січ. 1996. Об'єднує журналістів України, які пишуть на екологічну тему, знімають фільми. Надає їм методичну, професійну, інформаційну підтримку, координує творчі акції у регіонально-державному масштабі, співпрацює з Міжнарод. федерацією екожурналістів.

Всеукраїнський хресний хід, проходив 6.6.2001-28.8.2001 за ініціативою громадськ. об'єднання "Шлях православ'я". Мав на меті зміцнення віри і моральності народу православної віри. У Кр. Розі відбувся 18.8.2001 за маршрутом вул. Мелешкіна (Сакс. р-ну) – Спасо-Преображенський кафедральний монастир – Свято-Покровський жіночий монастир. Починався у Севастополі, закінчився в Києві.

Всеукраїнської Спілки пролетарських письменників, міська філія створена у 1928. Видавала ж. "Кривбас", проводила з'їзди криворізьк. літераторів.

Всеукраїнський (перший) конкурс баяністів та акордеоністів, відбувся у Кр. Розі у берез. 1992 у муз. уч-щі за ініціативою президента Асоціації баяністів-акордеоністів України, криворіжця В. Зубицького. 62 виконавці. Серед переможців криворіжці В. Горовий, Б. Мирончук, Д. Султанов.

Всеукраїнської музичної спілки міське відділення, створене у 1959 як хорове товариство. До 1970 вважалося філією Дніпропетров. відділення. З 1975 має сучас. назву. Опікує розвиток муз. культури, захист творчої свободи, підтримує творчу молодь. Об'єднує секції хорового товариства ім. М. Леонтовича, симфонічної і камерно-інструментальної музики, баяністів-акордеоністів, піаністів, музично-естетич. виховання. Нараховує 58 чол. Очолювали В. Ю. Правдун, К. І. Вовчук, Ю. Ю. Капітонов, А. М. Шульженко, В. К. Тимченко.

Всеукраїнського комітету охорони прав людини міський осередок, створений у квіт. 1997. Нараховує більше 30 активістів. Голова В. П. Романов.

Всеукраїнського об'єднання ветеранів міське відділення, створене у верес. 1998. Захищає інтереси вказаної верстви населення. Голова В. Є. Підгаєцький.

Всеукраїнського політичного об'єднання "Державна самостійність України", міська організація зареєстрована у груд. 1996. Пропагує державну самостійність держави. Має близько 400 членів. Голова В. В. Дубинчук.

Вскид, круто падаючий розлом, де породи висячого крила зміщувані вверх відносно порід лежачого крила.

Вторинний метал, метал, який одержують переплавкою брухту та відходів виробництва. Собівартість В.м. на 50-70% менше собівартості первинного. Доля В. м. на ком-ті "Криворіжсталь" при виробництві сталі 35-40%.

Вторинні матеріальні ресурси, відходи виробництва і споживання, які можуть бути використані у народному господарстві як потенційна сировина або додаткова продукція.

Вторинні ресурси, сировина, матеріали та відходи, які утворюються при виробництві продукції та можуть бути у подальшому застосуванні у виробничому процесі при виготовленні нової продукції. Основні види на Криворіжжі: брухт, відходи чорних і кольорових металів, нафтопродукти, макулатура та ін.

Втрати німецько-фашистських військ у боях на Криворіжжі у жовт. 1943 – берез. 1944 склали 112,5 тис. чол., знищено 750 танків і САУ, більше 800 гармат і мінометів. Повністю розгромлені 6 дивізій вермахту.

Вугриця, збірна назва деяких видів комах - нематод з родів Anguina, Strongyloidas та ін. Окремі види – шкідники пшениці, жита, ячменю, вівса та дикорослих злаків, спричиняють утворення на надземних частинах галів і призводять до зниження врожаю зеленої маси та насіння. Деякі В. – кишкові паразити людини і тварин, спричиняють стронгілоїдоз. Оцтова В. живе в оцті, що зброджується.

Вудила, ковані металічні стержні з кільцями, до яких кріпили віжки для керування конем (кіньми) у давнину на Криворіжжі.

Вудочка електрична, браконьєрське знаряддя для вилову риби, при використанні якого гине багато мальків.

Вуж водяний (Natrix tesselata), представник родини вужових ряду лускатих плазунів. Поширен. в Європі, Півн. Африці, Малій, Перед. та Серед. Азії. Населяє майже всю територію України. На Криворіжжі мешкає по берегам річок, ставків, водосховищ. З'являється у квіт. і певний період тримається на суші, іноді по багато особин разом. Спарювання відбувається в кінці квітня. В червні-лип. самка відкладає 4-18 яєць в таких самих місцях, як і звичайний вуж. Молодь з'являється в серп.-верес. Веде водний спосіб життя. В раціоні до 70% складають риби, іноді живиться пуголовками, жабами і дрібними гризунами. На зимівлю іде в жовтні, ховаючись в нори, купи каміння, погреби. Неотруйний.

Вуж звичайний (Natrix natrix), представник родини вужових ряду лускатих плазунів. Поширен. в Європі, Півн.-Захід. Африці та Азії. Населяє всю територію України. На Криворіжжі мешкає всюди, навіть в житломасивах. Навесні просинається у берез.-квітні. До розмноження приступає з кінця квітня, збираючись у клубки з 1-2 самок і до 10 самців. У липні самка відкладає до 35 яєць у купах прілого листя, норах гризунів, гнилих пеньках та ін. місцях з високою вологістю. Інкубація триває 60 діб. Живляться рибою, жабами, дрібними гризунами, птахами. На зимівлю іде у жовтні, ховаючись у нори, купи каміння, погреби. Неотруйний.

Вуздечка, пристрій, зшитий з сиром'ятних шкіряних ремінців, який одягався на морду коня. Побутувала на Криворіжжі.

Вузлова, вулиця житломасиву Рибасове Жовт. р-ну. Закладена у 30-х. Розвитку набула у 50-60-х. Довж. 1 тис. м, ширина 7 м. Має 27 приват. будинків. Багата на зелені насадження. Обслуговує 59 в/з.

Вузла зв'язку, садівницьке товариство закладене у 70-х в Довг. р-ні. Пл. 7,6 га. Має 108 ділянок.

Вузькотілові (Colydidae), родина жуків. Довж. тіла 3-7 мм (у тих видів, що зустрічаються в Україні). Понад 1500 видів, в Україні – кілька десятків видів. Живуть в лісах. Хижаки. Знищують короїдів, заболотників, шашелів та ін. шкідників деревини.

Вузькохвіст (Lepfacinus Er.), жук довж. 3,5-4,5 мм. Темно-бурі. Зустрічаються під опалим листям, у гної. На Криворіжжі розповсюджен. один вид.

Вукола-телятник, день 19 лютого.

Вукула, у давніх криворізьк. легендах і казках перевертень, злий дух, вовкулака.

Вулик, будиночок для бджолиного рою. На Криворіжжі мали поширення, **1.** Лежак, виготовлений з дощок. **2.** Дуплянка, зроблена з цільної колоди, вибраної зсередини.

Вулиці Кривого Рогу, почали формуватися і набувати чинної архітектурної форми в кінці XIX ст. Серед перших виникли Поштова, Базарна, Іорданська, Миколаївська, Німецька, Прикордонна ін. Планування за стандартами містобудівництва почалося у кінці 20-х. Назву вулиці одержували в основному пов'язані з рев. подіями і гром. війною. Жовтнева, К. Маркса, Леніна, К. Лібкнехта, Бакинських комісарів, Валявка ін. У кінці 30-х на обліку перебувало до 400 вулиць. Під час окупації деякі вулиці перейменовувалися на нім. зразок. У середині 50-х затверджен. генплан забудови Кр. Рогу, що дало поштовх до розвитку мікрорайонів та вулиць. У 1975 відбулося масове перейменування вулиць, повторне – у кінці 80-х – початку 90-х. В основному заміни назв були пов'язані із злочинною діяльністю сталіністів на зразок Жданова, Ульріха, Шкіло?, Чойболсана ін. На карті Кр. Рогу з'явилися вулиці Івана Сірка, Сагайдачного, Калнишевського ін. У кінці 80-х у назві вулиць увічнена пам'ять криворіжців, які загинули у війні в Афганістані. У Кр. Розі 1689 вулиць і провулків, загальною довж. 2024,95 км. Загальна пл. 26783,67 тис. кв. м, з них заасфальтовано 18796,8 тис. кв. м, вкриті бетоном 968,7 тис. кв. м, щебінкою 6916,75 тис. кв. м, бруківкою 92,67 тис. кв. м. За станом вулиць слідкують житлово-комунальні служби та квартальні комітети у приват. секторі.

“Вуля”, 1. Народ. назва голубів на Криворіжжі в осередку любителів голубів. **2.** Клич, яким підкликають голубів при годівлі та ін.

Вургуна, вулиця житломасиву ім. Щорса Жовт. р-ну. Закладена у 20-х. До 1975 мала назву вулиця 2-а Масштабна. Довж. 250 м, ширина 7 м. Має 8 приват. будинків. Багата на зелені насадження. Названа на честь азерб. письменника Вургуна Самеда (Самед Юсіф-огли Веліков; 12.5.1906, Азербайджан – 27.5.1956, Баку). Народ. поет Азербайджану, академік. Автор збірок віршів і поем “Айгюн” (1951), “Прапороносець віку” (1954), “Фархад і Шилін” (1941).Присвятив кілька творів Україні. Перекладав поезії Т. Шевченка. Обслуговує 63 в/з.

Вурдалак, упир або мертвець, який має довгу морду, в історичному фольклорі Криворіжжя. Вважалося, що вночі він висмоктує кров у людей, які сплять.

“Вуркаган”, народ. назва безпритульників на Криворіжжі у 20-30-ті.

Вуса, складки на одязі у давнину на Криворіжжі.

Вусата синиця (Panurus biarnicus), птах ряду горобцеподібних. Довж. 10-13 см, вага 8-22 г. Хвіст довгий, на кінці загострений. У самця верх голови, шиї сірий, спина і хвіст коричневато-руді, крила чорнуваті з білою смугою, низ білий з рожевим відтінком. Під дзьобом довгі пучки чорного пір'я. Займає береги водойм Криворіжжя. Осілий птах. Тримається зграйками. Гніздо у кущах. Кладка у квіт.-червні з 5-7 яєць. Голос – дзвінке “чвінь-чвінь”. Живиться комахами.

Вухата сова (Asi0), птах ряду сов. Довж. 420 мм, вага 245-375 г. Верх бурий з темним мармуровим малюнком, низ іржаво-жовтуватий з великими повздовжніми плямами. На голові довгі, чорні, пір'яні “вушка”. Осілий нічний птах. Населяє ліси Криворіжжя. Гніздо у старих гніздах, іноді дуплах. Кладка у квіт. з 4-6 яєць. День проводить на дереві. Голос - глухе “ху-ху-у” або жалібне “у-у-у”. Живиться гризунами, птахами. Дуже корисний.

Вусачі (Cerambicidae), рід жуків. Мають велику голову, довгі міцні ноги і вуса. Тіло більшою частиною у волосках. Існують шипи по боках грудей. Зустрічаються на стовбурах дерев. Личинки товсті жовтувато-білі з прямим тілом. Живуть під корою. Завдають шкоди рослинності Криворіжжя.

Вутріна Ю. Ф. земельні володіння розташовувалися на території сучас. мкрн. Веселі Терни з кінця 80-х XIX ст. Мали 488 дес. Оброблялися наймитами. Вирощувалися зернові.

Вучетича, вулиця житломасиву Бажанове Жовт. р-ну. Закладена у 20-х. Розвитку набула у 30, 50-60-х. До 1975 мала назву вулиця 1-а Шухова. Довж. 1,5 тис. м, ширина 7 м. Має 38 приват. будинків, де проживає 50 чол. Багата на зелені насадження. Названа на честь рос. скульптора Вучетича Євгена Вікторовича (28.12.1908, Дніпропетровськ – 12.4.1974, Москва). Народ. художник СРСР (1959). Серед творів – пам'ятники-ансамблі воїнам Рад. Армії у Трептов-парку в Берліні (1946-1949), Героям Сталінградськ. битви на Мамаєвому кургані у Волгограді (1963-1967), ген. арм. М.Ф. Ватутіну у Києві (1948), Герою Рад. Союзу О. Матросову в Дніпропетровську (1975). За проектом В. споруджено комплекс “Український музей історії ВВВ 1941-1945” у Києві (1981). Ленінська премія (1970). Держ. премія СРСР (1946, 1950). Обслуговує 31 в/з.

Вчорашнього М.С. (мед. керівник) трудова діяльність пов'язана з медициною Кр. Рогу. У 1933 очолив лікарню ім. Крупської ШУ ім. Фрунзе, де 1960 працював хірургом. Біографіч. даних не виявлено.

В'юник Анатолій Романович (14.10.1936, Кіровоград. обл.). Новатор сільгосп. виробництва. Зак. Ерастівськ. с/госп. тех.-м (1972). У 1958-1996 бригадир МТФ, тракторної бригади, водій кол-пу “Перемога”/рад-пу “Веселі Терни”. переможець змагань, ударник п'ятирічок. Нагородж. орд. Трудової Слави 3 ст.

В'юрок (Fringilla montifringilla), птах родини в'юркових (Fringillidae) ряду горобцеподібних (Passeriformes). Загальним виглядом і забарвленням нагадує зяблика, з яким навесні та восени зустрічається у спільних зграях. У самця голова, спина, крила і хвіст чорні, плечі й груди оранжево-руді, решта низу тіла - яскраво-білі. У самки забарвлення тьмяніше, чорні кольори замінені на бурі, руді на вохристі. Ареал включає

півд. частину лісотундри і лісову зону СНД від Кольського півострова до верхів'я Анадитю, Камчатки і півдня Охотського узбережжя. В Україні – перелітний і зимуючий птах на всій території. Для Криворіжжя в'юрок є характерним малочисельним перелітним та зимовим птахом околиць міста та сільської місцевості, узлісь та полезахисних лісосмуг.

В'яз або **берест граболистий** (Ulmus carpinifolia), рослина родини в'язових. Батьківщина – Європейська частина СНД, Кавказ, Крим. Серед. Європа – Англія, Півд. Європа, Балкани, Мала Азія, Півн. Іран. Листопадне дерево до 30 м заввишки. Молоді пагони жовтуваті, червоно-бурі або зеленуваті, гілки бурі. Листки зворотнояйцеподібні або майже ромбічні, до 12 см довж. і 7 см ширини. Квіти тичинкові у пучках на коротких ніжках, коричнуваті. Плід – крилатий горішок. Крилатка зворотнояйцеподібна, 15-20 мм довж. Цвіте III-IV. Зимо- і посухостійкий. Розмнож. насінням. Культивують повсюдно. Використовують у зеленому будівництві, у садах, парках, скверах та вуличних насадженнях.

В'язель (Coronilla), рід трав'янистих рослин родини бобових. В. барвистий, кучерявий горошок – багаторічна рослина 30-60 см висотою. З піднесеними численними стеблами. Листки непарноперисті. Квітки рожеві, білі або лілові, зібрані в зонтиковидні суцвіття. Боби лінійні, 4-гранчасті, розпадаються на чинники. Цвіте V-IX. Широко розповсюджена по степах, луках, на відвалах. Р. лікарська, отруйна.

В'язова, вулиця житломасиву Бурі Вуглі Терн. р-ну. Закладена у 30-х гірниками шахт бурих вуглів. Розвитку набула і сформувалася у 50-60-х. До 1975 мала назву вулиця 2-га Костичева. Довж. 850 м, ширина 8 м. Має 38 приват. будинків, де проживає 135 чол. Символізує красу і велич в'язу. Обслуговує Гірницький в/з.

В'язовська Ніна Миколаївна (24.6.1919, Київ. обл. – січ. 1985, Кр. Ріг). Краєзнавець. Зак. Серед.-Азіат. ун-т (1942). У 1942-1945 нач. бюро перепусток оборон. з-ду в Ташкенті. З 1946 працювала інспектором кадрів РУ ім. К. Лібкнехта, викладала історію. У 1964-1983 ст. наук. співробітник, заввідділом міськ. музею. Один із засновників музею, серед перших професійно вивчала історію рідного краю. Вивчала проблеми стосунків у Кривбасі за період з 1918 по 1983, історію підпільного руху часів ВВВ. Уч. нарад істориків України. Друкувалася у періодич. пресі. Відкрила багато імен видат. криворіжців.

В'ясло, солом'яний пояс, яким у давні часи на Криворіжжі перев'язували сніп.

В'ятер, див. **Верша.**

В'ятська, вулиця житломасиву західн. частини Довг. р-ну. Закладена у 20-х. До 1975 мав назву провулок Воронезький. Довж. 150 м, ширина 7 м. Має 5 приват. будинків, де проживає 10 чол. Вкрита щебенем, багата на зелені насадження. Названа на честь м. В'ятка (м. Кіров) – обл. центр. на півн. Росії. Обслуговує Залізничне в/з.

В'яхір (Coluimba palumbus), птах родини голубиних. Значно більший за сизого голуба. Забарвлення сизе, груди рожево-сірі. На хвості темна широка смуга. Дзьоб жовтий, лапи малиново-червоні. Населяє ліси Криворіжжя. Перелітний птах. Гніздиться окремими парами у віддалених місцях. Гніздо з гілок на дереві. Кладка у кінці квіт. на 2 яйця. Політ неквапливий. Голос. у ритмі “худ-руд-ра”. Живляться насінням. Об'єкт спорт. полювання.